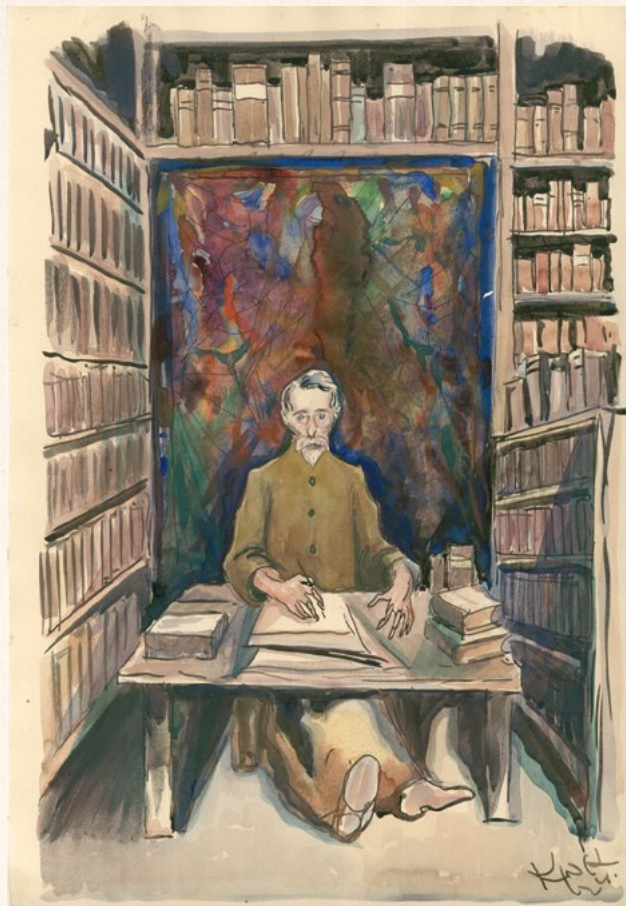

JOSEF FLORIAN

ve fondu Moravské zemské knihovny

Lenka Pokorná Korytarová (ed.)

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Josef Florian ve fondu Moravské zemské knihovny / Lenka Pokorná Korytarová (ed.). – Vydání první. – Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2023. – 199 stran

Anglické resumé

Částečně přeloženo z francouzštiny – Chronologický přehled. – Obsahuje bibliografie, bibliografické odkazy a rejstřík

ISBN 978-80-7051-335-4 (brožováno)

* 027.1 * 025:09 * 655.41-051:27 * 81'25-051 * 811.133.1'25 * 27-662:3 * 2-6+316.72/.75 * (437.324) * (083.824) * (048.8:082)

– Florian, Josef, 1873–1941

– Moravská zemská knihovna (Brno, Česko). Florianova knihovna

– 1873–1941

– soukromé knihovny – Česko – 20. století

– vzácné knihovní fondy – Česko – 20. století

– křesťanští nakladatelé a vydavatelé – Česko – 20. století

– překladatelé – Česko – 20. století

– překlady z francouzštiny – Česko – 20. století

– křesťanství a společnost – Česko – 20. století

– Stará Říše (Česko) – náboženské a kulturní poměry – 20. století

– katalogy výstav

– kolektivní monografie

027 – Univerzální knihovny. Veřejné knihovny. Soukromé knihovny [12]

Publikace vznikla v rámci Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace – Moravská zemská knihovna v Brně.

Lektorovali:

prof. PhDr. Dagmar Mocná, CSc.

Mgr. et Mgr. Martin Vaňáč, Ph.D.

© Moravská zemská knihovna v Brně, 2023

Texty © Lenka Pokorná Korytarová, Jitka Bednářová, Xavier Galmiche, Petr Husák, 2023

Fotografie © Moravská zemská knihovna v Brně (Vilém Kaplan, Pavel Němec), Památník národního písemnictví,

Míro Švolík, Magdalena Křenková, Karla Nixová, Michael Florian, Josef Florian – dědicové, 2023

ISBN 978-80-7051-335-4

Obsah

Princezny Josefa Floriana 5

Staroříšská knihovna – skrovná, přebohatá,
rozprášená a znovunalezená

Jitka Bednářová

**Josef Florian
ve fondu Moravské zemské knihovny** 17

Lenka Pokorná Korytarová

„Přes pletivo cizího jazyka“ 127

Francouzština Josefa Floriana

Xavier Galmiche

V zápase s „mocnostmi temnot“ 141

Historické, kulturní a náboženské kontexty
působení Josefa Floriana ve Staré Říši

Petr Husák

Několik slov na závěr 163

Lenka Pokorná Korytarová

Josef Florian v datech 173

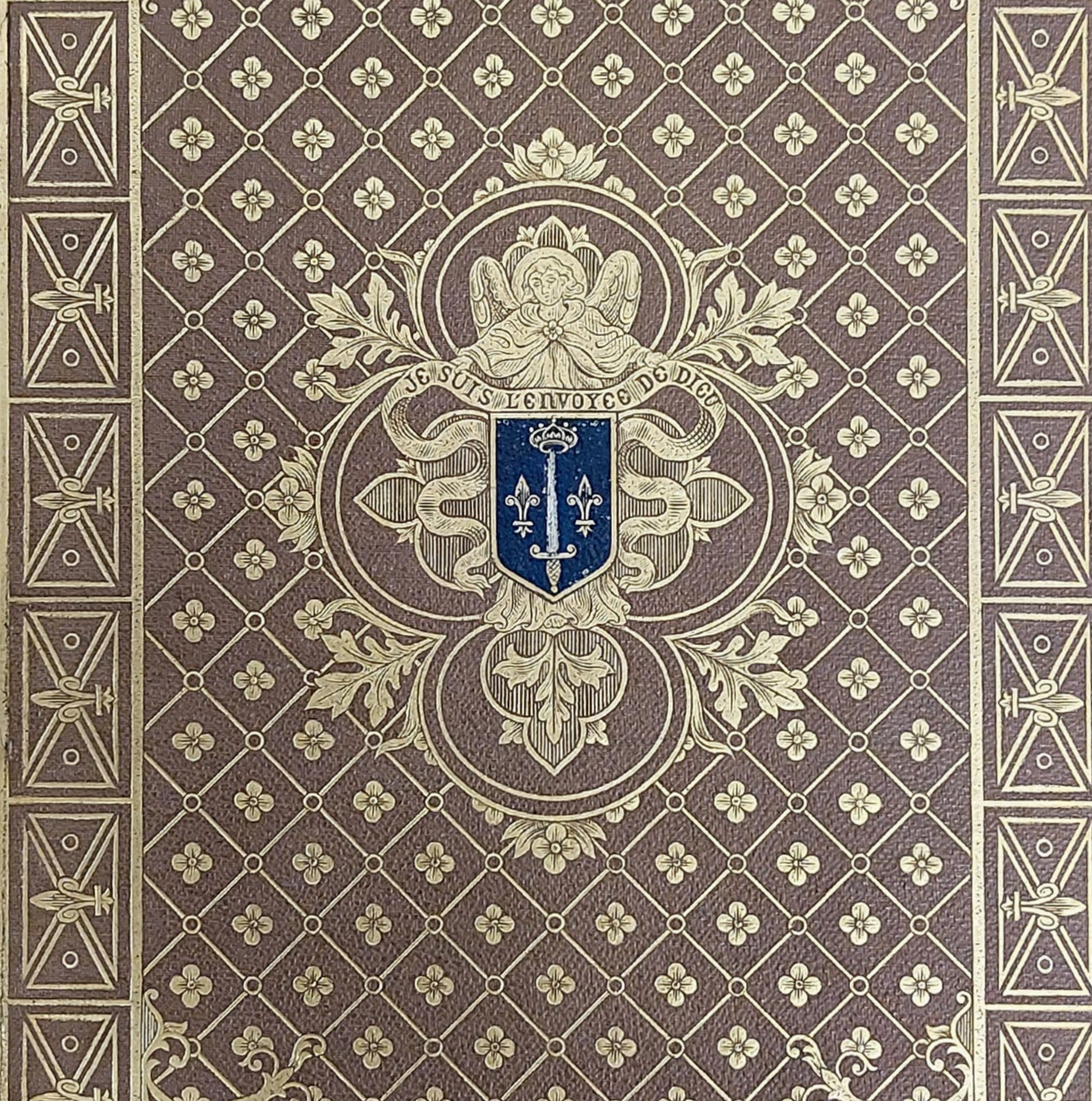
Použitá literatura 176

Vybrané tituly z knihovny Josefa Floriana 183

Soupis použitých reprodukcí 187

Summary 189

Jmenný rejstřík 194

Princezny Josefa Floriana

Staroříšská knihovna – skrovná,
přebohatá, rozprášená a znovunalezená

— Jitka Bednářová —

Výstava *Josef Florian ve fondu Moravské zemské knihovny* zpřístupňuje knihovnu staroříšského vydavatele a překladatele Josefa Floriana (1873–1941), přesněji tu část, která se v letech 2002 a 2003 (s pozdějšími drobnými doplňky) stala součástí Moravské zemské knihovny v Brně. Tento soubor čítá 417 knih a představuje torzo z přebohatého, důmyslně a komplexně budovaného celku. Je to však torzo ideově sevržené a osobité, tak jako sám zakladatel knihovny. Zprvu šlo o knihy skrovně strádané od dob Florianových učitelských začátků na reálce. Později, po rozmachu *Studia* a *Dobrého díla* po roce 1900, byla knihovna důležitým nástrojem Florianova podnikání i studia, ale zároveň zvláštním univerzem, zrcadlem myslitele a mystika, jímž byl v hloubi osobnosti ještě více než vydavatelem či překladatelem, metaforou jeho světa, podobně jako knihovna v Ecově románu *Jméno růže*.

V roce 2002 jsem zakoupení souboru knih Josefa Floriana pro Moravskou zemskou knihovnu iniciovala. Dovolím si tedy, milý čtenáři, zavzpomínat, za jakých okolností staroříšské tisky doputovaly do Moravské zemské knihovny a našly v ní své místo.

V devadesátých letech i po roce 2000 jsem se osobnosti Josefa Floriana intenzivně věnovala. V březnu roku 1998 jsem se podílela na přípravě výstavy *Josef Florian: knížky ze Staré Říše* pro Francouzský institut, kterou inicioval Xavier Galmiche, a již rok předtím jsem získala stipendium francouzského ministerstva zahraničních věcí, které mi pak umožnilo několik let pracovat s Florianovými francouzskými prameny přímo v Paříži (a připravovat disertaci, obhájenou roku 2003 na Sorbonně). Moje práce spočívala mj. ve vyhledávání rodin Florianových korespondentů a spolupracovníků a shromažďování dokumentů se záměrem vytvořit co nejcelistvější obraz o jeho vydavatelských aktivitách. V této pozici se tedy na mě přirozeně obraceli – dopisem či telefonátem – zájemci o Floriana, čtenáři a sběratelé.

Jednoho zimního dne mne po schůzi správní rady České knihovny v Praze Dušan Karpatský, sympatický sršatý kolega, známý překladatel jihoslovanských literatur, upozornil, že v nedalekém antikvariátě Ztichlá klika v Betlémské ulici je právě v prodeji staroříšská knihovna (sám Karpatský byl celý šťastný, že si kterousi knížku zakoupil). Těžko reprodukovat ten pocit, kdy v kalném únorovém dni dorazíte do antikvariátu, v němž se pod sporým světlem několik lidí přehrabuje v tom, co bývalo skvostnou knihovnou Josefa Floriana – budovanou po několik desetiletí s takovou rafinovaností, nasazením i odříkáním; některé svazky si zákazníci před mýma očima kupovali a odnášeli. Knihy samozřejmě byly znehodnoceny již tím, že byly vytrženy z celku.

Snažila jsem se tedy u Jana Placáka vybrat a zamluvit aspoň nejvýznamnější tituly, spolu s Tasovanem Emilem Vařekou jsme rychle uspořádali veřejnou sbírku a zároveň jsem jednala s brněnskými institucemi, Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity i Moravskou zemskou knihovnou, o veřejném umístění knih. S francouzskou historičkou Marie-Elizabeth Ducreux, s níž jsem tehdy měla schůzku v Praze, jsme také uvažovaly o oslovení mecenášů z řad šlechtických rodů francouzského původu. S Mojmírem Trávníčkem jsme se zase pokoušeli oslovit dědice mecenáše Bohumila Braunera, mající zázemí

v církevních kruzích. Důležitými spolupracovníky byli také manželé Poukarovi, přátelé z Jihlavy, ve Florianově kraji fungovali jako organizační spojka, stejně jako archivář Petr Dvořák z Opatova. Rozhodující nakonec byl jeden odpolední telefonát: „Tady je ministr kultury Pavel Dostál. Doslechl jsem se, že se snažíte zachránit knihovnu Josefa Floriana. Jak to vypadá, mohl bych v tom nějak pomoci?“ James Joyce kdysi na adresu T. G. Masaryka poznamenal, že je velmi vzácné, když vzdělaný člověk může být panovníkem. Z podobných důvodů jsem pocítila vděčnost vůči Pavlu Dostálovi – že chápe význam *Dobrého díla* a je možné s ním hovořit jako s obeznámeným: z našeho rozhovoru vyplynulo, že ministerstvo kultury zakoupení knihovny podpoří, a dohodli jsme se na umístění v Moravské zemské knihovně, v jejichž fondech již byla knihovna Otokara Březiny a část knihovny Jakuba Demla.

Přestože rozhodující finanční částku na koupi knihovny věnovalo ministerstvo a další část knih zakoupila Moravská zemská knihovna, neměla by být zapomenuta podpora lidí, kteří projeví svou podporu na počátku „shromažďování“: byli to přátelé i moji studenti, kteří mi v tehdejších nejistotách dali do ruky peníze na pořízení těch nejceněnějších knih. Někde by se možná ještě našel útržek složenky od Terezy Sumové nebo od bratří Reynků, kteří ze svého důchodu poslali 10 tisíc korun.

Připusťme zároveň, že signály o úplném vybrakování knihovny se objevovaly už několik let předtím – tím myslím výprodej celé knihovny, nikoli jen mizení jednotlivých knížek. Pozadí tohoto problému tkví i v právním uspořádání mezi Florianovými početnými potomky: pro jednoduchost rodina zvolila určitou formu vlastnictví domu (přepsali ho na syna Metoděje, později na tři mladší členy rodiny), nicméně nebyli jednotní v tom, jak se postavit k budoucnosti knihovny, jeho nejvzácnější části. Františka Jirousová, pravnučka Josefa Floriana, ve svém románě *Vyhnaní* z roku 2010 zachycuje – fiktivními prostředky – něco z atmosféry staroříšského domu nad vesnicí, s knihovnou, která je srdcem domu. Rozporuplná postava Štefana vede se svým

předkem Josefem vnitřní dialog: „Co by sis o tom teď myslel, kdybys mě viděl, jak tady sedím nad tvou prací? Tak rozdílná povaha. Byls snad sestavený jen z rozumu, přísnosti, jakési askeze vášni a citů, jen ze samých úvah a myšlenek. Ale věnoval ses zároveň i umění, aby vyvážilo tvou povahu jako protiklad. Čemu ses v životě smál? [...] Myšlenkám hlupáků, názorům zchytralých pitomců, kteří kolem tebe, podle tvých deníků, defilovali na každém kroku.“¹ Jinde Štefan přiznává: „Pár nejlepších věcí jsem vzal a schoval. Teď jsem prodal v Praze grafiky od Preissiga, dali mi za ně dvacet tisíc.“² V románu je pak knihovna zavřena závorou, zapečetěna (což se stalo i ve skutečnosti). Františka Jirousová nám v románu také uchovává svou vzpomínku na již neexistující knihovnu: „Řady tlustých svazků, někdy i vázaných v kůži, několik polic se spoustou tenkých knížek, stohy časopisů, objemné desky v dolních regálech, knihy s pestrými hřbety, sytě červené, zlatě žluté, černé. Obrázky a sošky vyrovnané na okrajích polic.“³

Byla jsem ve styku jak s Florianovým synem Gabrielem, strážcem knihovny, tak i s Václavem, který byl vůči svému otci kritický.⁴ Právě Václav Florian mne požádal o pomoc s prodejem tzv. Konkordance, tedy truhlíků *Dobrého díla*, které měl u sebe doma v Želetavě. Zájem projevil Muzeum Vysočiny Třebíč, kde jsem vše dojednala, a celkem 29 truhlíků je zde dodnes k vidění. Podotýkám, že předtím ležely řadu měsíců uloženy u mne v ložnici – všem bych přála vidět výraz antikváře Jiřího Všianského, když v mých komnatách tuto zvláštní památku oceňoval.

¹ JIROUSOVÁ, Františka. *Vyhnaní*. Praha: Eroika, 2010, s. 311.

² Tamtéž, s. 73.

³ Tamtéž, s. 29.

⁴ Viz jeho brožurka *Vladař a služka*. FLORIAN, Václav. *Vladař a služka: ze vzpomínek na dětství ve Staré Říši*. Rosice u Brna: Gloria, 2004.

Současné umístění knihovny Josefa Floriana ve fondu MZK.

Budování knihovny, Studia a Dobrého díla

Rozdělení knihovny je zvláště bolestné pro toho, kdo zná dramatickosti Florianových počátků. Toto období vzniku *Dobrého díla* je fascinující. Míváme někdy tendenci předpokládat, že raný Florian byl již hoto-ovou osobností. Nebylo tomu tak – období kolem roku 1900 (nejméně do roku 1906) je pro Floriana dlouhou cestou tázání a nejistoty ohledně toho, kým se má stát a jak být společnosti prospěšný. Mám snad vyučovat na nějaké škole, ptá se sám sebe i Léona Bloya? Mám překládat Bloyovy knihy jen pro sebe a pro přátele? Mám najít francouzskému spisovateli nějakého zdatného překladatele? Bylo by řešením sdružit Bloyovy stoupence do školy vyznavačů po vzoru svatého Metoděje, táže se Florian. Teprve ze zkušenosti, že spolupráce s Katolickou modernou a dalšími vydavateli vážne, a naopak vztah s Léonem Bloyem sílí, se rodí Florianova potřeba se, natruc a všemu navzdory, postavit za dílo Léona Bloya a na něm založit své podnikání.

Lačnost, s jakou si Florian obstarával knihy již od mládí, je v dějinách literatury ojedinělá. Které knihy stály v základu Florianovy knihovny?

Ještě jako profesor na reálce v Náchodě si pořídil svazek *Histoire de quatre fils Aymon, Příběh čtyř synů Aymonových*, půvabnou středověkou legendu ze *chansons de geste*, která zachycuje prostředí dvora Karla Velikého a čtyř synů rytíře Aymona. Kniha, skvostná a výstavní, vyšla s bohatými a minuciózními ilustracemi všech výjevů, kostýmů, zbraní... od Eugena Grasseta roku 1883 má dodnes v prodeji velikou hodnotu. Floriana upoutávala postava Karla Velikého a příběh Aymonových synů miloval. Žánrově podobný je také životopis Panny Marie Ferdinanda Herolda, který zmiňuje Lenka Pokorná Korytarová, *Kniha o narození, životě a smrti blahoslavené Panny Marie*, vydaný v Mercure de France a pořízený roku 1899, ještě před založením *Dobrého díla*.

Další knihou Florianových počátků je cestopis „Mongolskem, Tibetem a říší čínskou“, který vyšel roku 1887 v Dědictví sv. Jana

Nepomuckého. Na předsádce v jeho knihovně měl patrně číslo 1 (jak uvádím ve své knize *Josef Florian a jeho francouzští autoři*, i když před očima mám spíše číslo 2). Byl přeložen z francouzského originálu z roku 1850 a stal se bestsellerem v řadě zemí. Autory byli dva misionáři lazaristé, tedy pauláni Évariste Régis Huc a Joseph Gabet, kteří putují těmito říšemi bez peněz, převlečení za Mongoly, a o své cestě podávají svědectví v příběhu plném neuvěřitelných příhod. Kniha upoutala Léona Bloya, později i Jaroslava Haška, část o Mongolsku a Tibetu přeložil Václav Durych, komentoval ji např. Mojmir Trávníček. I v nedávné době byla tibetská část znovu vydána nakladatelstvím Argo. Stanislav Komárek, který má tuto knihu mezi svými oblíbenými, konstatuje, že ani po dvou stech letech popisy lidských povah i zvyklostí v těchto končinách neztratily svou přiléhavost.

V tomto raném období Florian také objevuje a překládá životopis Rosellyho de Lorgues o Kryštofu Kolumbovi a Bloyovu knihu *Objevitel globu*. Florian je fascinován osudy Kryštofa Kolumba, osamělého rváče, jehož chápe jako postavu symbolickou, ba prorockou. Již jako mladý se také začíná zajímat o papežské listy a encykliky.

Vidíme tedy, že Floriana upoutávají příběhy dobrodružné, košaté, dramatické (a to i psychologicky dramatické – je těž náruživým čtenářem Dostojevského). Autorem, který však pro něho představoval největší stupeň životní barvitosti a plnosti, byl Léon Bloy (1846–1917). Pro Floriana je setkání s Bloyem zásadní, prohlašuje se za jeho žáka a brzy přijímá rozhodnutí přeložit všechny jeho knihy: „nedám Vám pokoj, dokud všechny nepřeložím,“ vyznává se v dopise 25. května 1901. Suggestivně působí tabulka, kterou Bloyovi v počátcích zasilá, se seznamem knih, kolonkou k doplnění vydavatele, ceny a dostupnosti. Florian se stává Bloyovým překladatelem, leč dobře definuje svou pozici v tom, že funguje též jako *factor*, tedy literární agent Léona Bloya. Kdo by předpokládal, že Florian překládal jednu knihu po druhé, mýlil by se: ve svém nadšení je schopen překládat klidně pět až devět Bloyových knih v jednom období!

Řada *Studium*, která stála v základu *Dobrého díla*, vyrůstá vysloveně z inspirace Bloyových deníků, z okruhu Bloyových přátel a literárních oblíbenců a z jeho duchovních zájmů: tento fakt nelze dostatečně zdůraznit. Druhým nejsoustavněji vydávaným francouzským autorem *Dobrého díla* byl Ernest Hello, náboženský esejista intuitivního založení, překladatel mystiků, postava spjatá s Bloyovými počátky. Dále Jules Barbey d'Aureville, autor duchaplných románů ze šlechtického prostředí, v nichž se otázky zla, tajemství i víry mísí s romanticky zbarveným dandysmem. Drama *Axël* Villierse de l'Isle-Adam, které našlo rezonanci i v okultních kruzích, prózy a kritiky Rachilde, spjaté s časopisem *Mercure de France*, básnické dílo Jehana Rictuse, výrazné svým argotem i postavou chudáka, novela Marcela Schwoba s tématem „křižácké výpravy dítek“, eseje belgického dramatika Maurice Maeterlincka. Dále třeba Alfred Jarry, kterého Florian představuje jako výtvarného kritika, nebo Remy de Gourmont, spisovatel a kritik z okruhu *Mercure de France*, na něhož se Florian přímo obrátil dopisem. Díky Bloyovi se Florian dostává též ke svému centrálnímu náboženskému tématu, k lasalettskému zjevení – právě na La Salette se s Léonem Bloyem v srpnu roku 1906 potkali. Florian s Bloyem sdílí také oblibu mystičky Anny Kateřiny Emmerichové, mariánského ctitele Grigniona de Montfort z 18. století, Johanky z Arku a dalších světců (Florian pro sebe používal etiketu „vydavatel géniů a světců“). Oba tíhnou k symbolickému čtení Písma a historie a zároveň jsou zdrženliví, ba kritičtí vůči vlně katolického literárního renouveau, v němž oba reálně sehrávají roli klíčových postav.

Bůh je povinen nám pomoci

Po stránce materiální *Dobré dílo* vyrůstá z podmínek, v nichž se zračí zjevný rozpor: chudoba Josefa Floriana byla příslovečná. Jako každý venkovan, také Florian má zajištěno základní živobytí, nemá však peníze. Korespondence s Léonem Bloyem zachycuje situaci, kdy Florian k Bloyově nelibosti posílá kartičky, korespondenční lístky, protože

šetří každý halěr a dopisní známka za 25 halěrů stojí víc než pohlednicová desetihalěřová. Bloyovi např. posílá almužnu 50–60 franků (což je částka podobná 50–60 rakouským korunám), tiskárně dluží 674 korun, jemu samému zbývá 30 halěrů. Strava bývá ve Staré Říši velmi skrovná, na knihy se však nakonec dostane vždy. Knihy jsou pro Floriana *princezny, kněžny* – takto v dopisech francouzským přátelům vyjadřuje sváteční pocit, když např. cenná knížka ze zahraničí na japonsku prozáří světlici hladovského či staroříšského stavení (u matky, u bratra a v dalších příbýtcích). Budování knihovny je pro Floriana spjato s gestem knížecím – v dopisech vysvětluje, že knihy dříve vlastnila „jen knížata“. Zároveň je pro Floriana jedním z důležitých motorů myšlenka *congregans congregabo*; v chiliastickém nadšení zejména do první světové války hodlá shromáždit vše, co je shromáždění hodno.

Stojíme tedy před kardinální otázkou: Jak může vydavatelství fungovat bez peněz? A jak se dá z takové nuzoty vybudovat tak všestranná knihovna?

V reflexi tohoto tématu se dotýkáme něčeho takřka fantastického, co sotva zodpovíme bezezbytku. Velmi brzy, ve snaze prospět Léonu Bloyovi, Florian rozvíjí svůj originální mecenášský systém, kdy se rozhodne „manipulovat s lidmi tohoto světa pod dohledem Všemohoucího“, jak píše v dopise Bloyovi (28. července 1904). Od své rodiny i od lidí bohatých (na které vysloveně číhá a útočí na jejich peněženku) posílá francouzskému spisovateli peníze, objednáva si knihy z Francie i tiskárenskou práci na dluh, částky přesouvá mezi věřiteli podle toho, kde to nejvíce hoří. Postupně také mnoho knih dostává. Florian věří v synchronicitu a doufá, že dobře investované (darované) peníze pomohou přitáhnout další potřebnou částku. Tímto způsobem se mu daří pořizovat i knihy luxusní a vzácné za závratné částky. Činí to bez nejmenších rozpaků: „ceny v penězích jsou iluzí, když posvěcujeme naše díla a jejich prostřednictvím hledáme slávu Boží a ponížení nepřátel Církve,“ píše v dopise Georgesi Rouaultovi (oktáva Nanebevzetí, 1913). Jinak řečeno: ceny jsou jen pomíjivou nálepkou, proměnlivou a povrchní. Co je

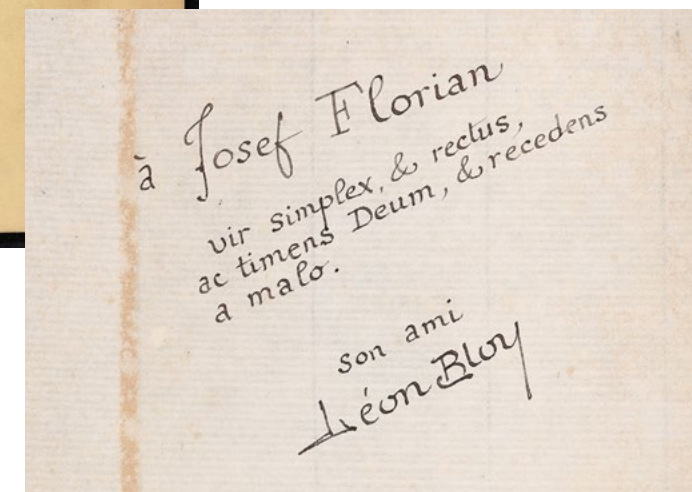
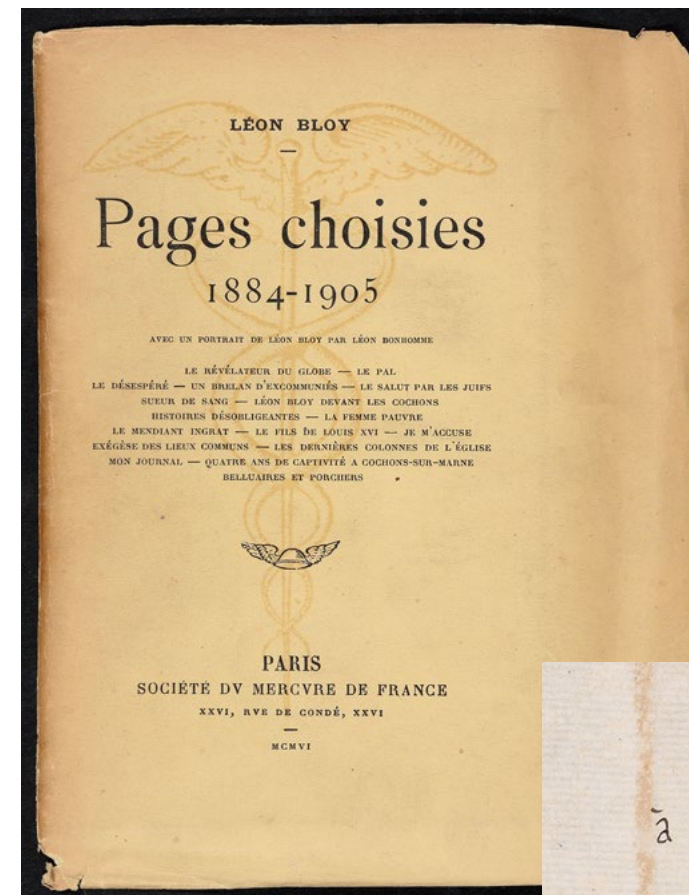
podstatné, je poselství těchto knih a také úporný zájem o zprostředkování jejich hodnoty: takové úsilí je trvalé, „svaté“.

Napadá nás možná otázka, proč musela knihovna tak jedinečná skončit v antikvárním prachu způsobem tak bědným? Jaktože „svaté touhy“ Josefa Floriany byly po jeho smrti vystřídány zcela pragmatickými úmysly? Nejcenější památky, rukopisy, grafiky, bibliofilie a inkunábule totiž byly předem vytipovány k lukrativnímu prodeji a čas od času lze sledovat, že se objevují na nejrůznějších aukcích. Jsem přesvědčena, že mimořádný, originální tvůrčí čin těžko nachází pokračování v téže podobě. C. G. Jung nás ve své klasické knize *Člověk a duše* upozorňuje, že plody talentu a geniality bývají velmi těžce vykoupeny a rostou na těch nejtenčích větvích. Nelze čekat od potomků takto robustní postavy, že se po otci vydají do větví tak křehkých. Neměl by nakonec každý člověk, potomek, dědic, následovník šplhat po svém vlastním stromě?

Dobré dílo stojí na kombinaci rozmanitých tvůrčích principů, často protikladných, vysokého i nízkého, vážnosti i hravosti, nesmlouvavosti a drsnosti i pokory a odříkání, přístupu nábožensky vroucího i prudce moderního. Celistvost Florianova přístupu spočívá právě v tom, že tyto principy, pro většinu lidí těžko uchopitelné, ba neslučitelné, má zakladatel *Dobrého díla* v sobě: baví ho, když ve svých edičních řadách může uplatnit díla různých myšlenkových a uměleckých směrů a různé úrovně, tyto kontrasty rozehrává, zesiluje – vysloveně se z nich těší.

Nad rozprášenou i znovunalezenou knihovnou Josefa Floriany si s bolestnou jistotou uvědomujeme, že v lidském životě má všechno svou omezenou platnost. Končí ta nejhodnotnější díla, výtvořky, vztahy; údobí, celé říše a civilizace se sesouvají v prach nebo proměňují v cosi kvalitativně jiného. I jedna z postav románu Františky Jirousové hovoří současným jazykem o tom, že „k vítězství nikdo povolanej není“. DOBRÉ DÍLO však trvá – jako příklad síly, která je dravá a tvořivá, příklad umanutosti, houževnatosti, tříbeného uměleckého citění,

ale také je jako výplod čistého citu pro krásu, vroucnosti, pokory, meditace. „Vir simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo,“ napsal Josefu Florianovi věnování Léon Bloy slovy starozákonního Joba a Vulgáty do knihy *Pages choisies*, čili „muž prostý a přímý, bál se Boha a vystříhal se zlého“. Je to jedno z nejpravdivějších svědectví sbírky, uložené v brněnské knihovně.

Dedikace Léona Bloya Josefu Florianovi v knize *Pages choisies*. Bloy, Léon. *Pages choisies: (1884–1905)*. Paris: Société du Mercure de France, 1906. Sign. FLO-1102.549.

Josef Florian ve fondu Moravské zemské knihovny

— Lenka Pokorná Korytarová —

Ve fondu Moravské zemské knihovny v Brně našly své místo osobní knihovny několika významných postav české literární historie. Mezi nimi také knihovna Josefa Floriana, hluboce věřícího a konzervativního katolického křesťana, vydavatele a překladatele z francouzštiny, jehož jméno a tisky z produkce jeho vydavatelství jsou dodnes známe zejména mezi obdivovateli krásných knih, literárními a církevními historiky, zájemci o katolickou literaturu první poloviny 20. století a příznivci trojice spisovatelů a básníků z Vysočiny: Otokara Březiny (Jaroměřice nad Rokytnou), Jakuba Demla (Tasov) a Bohuslava Reynka (Petrkov). Josef Florian se do dějin české katolické literatury a české církevní historie nezapsal vlastní literární tvorbou, ale svým nebývalým celoživotním zaujetím pro šíření katolické překladové literatury, důrazem na grafické zpracování vydávaných knih, svěbytnými kritikami soudobé české i zahraniční literatury, didaktickou metodou studia založenou na shromažďování tematických knih a jejich hloubkové analýze, náboženskými postoji, důrazem na život v chudobě, negativním vztahem ke školství a k byrokracii. Prvním objektem zájmu, který Josefa Floriana přivedl na cestu vydavatele a překladatele, byla osobnost francouzského katolického spisovatele, esejisty, literárního

kritika a mystika Léona Bloya, jehož literární odkaz se Florian rozhodl zprostředkovat českému čtenáři.

„Nevchází se do Ráje ani zítra, ani pozítřku, ani za deset let, vstupuje se tam dnes, když jsme chudi a křížováni.“⁵

Replika z knihy *Chudá žena* Léona Bloya se stala heslem, podle kterého řídil Josef Florian život svůj, svých nejbližších i vydavatelskou činnost.

V roce 2022 uplynulo již 20 let od začlenění části knihovny Josefa Floriana do knihovního fondu Moravské zemské knihovny v Brně. A protože si v letošním roce připomínáme 150. výročí narození Josefa Floriana (1873–1941), rádi bychom při této příležitosti představili složení zakoupené knihovny a zamysleli se nad rolí knih a knihovny v osobitém podání Josefa Floriana, jenž většinu života prožil ve Staré Říši, v místě, které leželo mimo hlavní trasy necelých 12 km východně od Telče a 26 km jižně od Jihlavy.

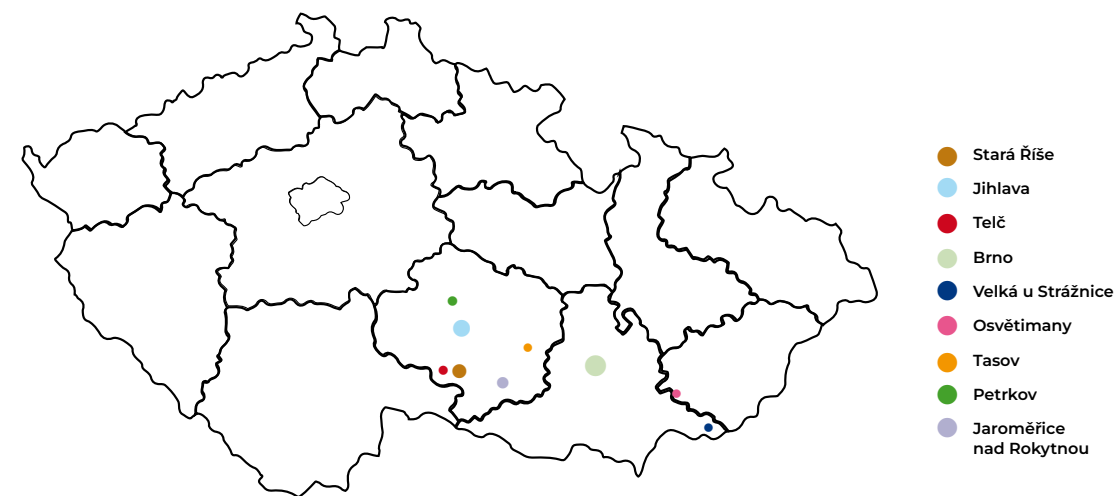
Přestože se podařilo uchovat pouze zlomek původní knihovny, která měla podle odhadů čítat mezi pěti až deseti tisíci svazky, patří některé deponované exempláře mezi velmi vzácné a obtížně dostupné tisky nejen v českých, ale také v evropských knihovnách.

Činnost a odkaz Josefa Floriana opakovaně zaujal odborníky, zejména z řad literárních a církevních historiků. Mezi rozsáhlejší badatelské práce patří detailní soupis ediční činnosti vydavatelství a doprovodná studie Andreje Stankoviče.⁶ Florianovu překladatelskou činnost analyzovala a v rozsáhlé monografii *Josef Florian a jeho francouzští autoři* představila literární historička Jitka Bednářová.⁷

⁵ BLOY, Léon. *Chudá žena: současná epizoda*. Stará Říše na Moravě: Jos. Florian, 1908, s. 371. Francouzský originál *La Femme pauvre* vyšel v roce 1897.

⁶ STANKOVIČ, Andrej. *Josef Florian a Stará Říše*. Praha: Triáda, 2008.

⁷ BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian a jeho francouzští autoři*. Brno: CDK, 2006.

Florianův vliv na vývoj české katolické literatury podchytil Martin C. Putna.⁸ Recepce života a díla Josefa Floriana se dále zabývali například Jaroslav Med, Josef Mlejnek nebo Hana Orličková. Bezprostředně po smrti Josefa Floriana vyšla dvě speciální vzpomínková čísla katolických časopisů *Akord a Řád*.⁹ Na Floriana ve svých pamětech vzpomínali přátelé i bývalí spolupracovníci. Důležitým zdrojem informací je rozsáhlá korespondence, ve které můžeme sledovat vydavatelskou

⁸ Literární historik M. C. Putna označil Josefa Floriana za ústřední osobnost hlavního proudu české katolické literatury, srov. PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech 1918–1945*. Praha: Torst, 2010, s. 463. Avšak vyzdvihování zásluh Josefa Floriana pokládá za přehnané, o vzpomínkách pamětníků píše jako o hagiografiích a v reakci na to zavádí termín florianovský mýtus, srov. PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918*. Praha: Torst, 1998, s. 355. Jednotlivé prvky florianovského mýtu v Putnově pojetí analyzovala a zčásti vyvrátila J. Bednářová, viz BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 57–72.

⁹ *Akord*, 1941/1942, 9(7); *Řád*, 1942, 8(1).

činnost i komunikaci spjatou s pořizováním knih.¹⁰ O torzu Floriano-
vy knihovny v Moravské zemské knihovně psal Jaroslav Med¹¹ a v di-
plomové práci se knihovně pod odborným vedením Jitky Bednářové
věnovala Tamara Ibehejová.¹² Na téma Josef Florian a jeho vydavatel-
ská činnost bylo po roce 1989 uspořádáno několik samostatných vý-
stav, které se zaměřovaly na literární odkaz a mimořádnou výtvarnou
podobu vydávaných knih, klíčové spolupracovníky a aktivní zapojení
rodinných příslušníků a jejich další umělecké směřování, například:
Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem, 1992: *Dobré dílo
Josefa Floriana*; Francouzský institut v Praze, 1998: *Josef Florian et la
France: des livres à Stará Říše = Josef Florian a Francie: knížky ze Sta-
ré Říše*; Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě, 2020: *Dobré dílo: staroříš-
ské tisky Josefa Floriana a umělci, kteří se na jejich výtvarné podobě
podíleli*; Památník písemnictví na Moravě v Rajhradě, 2022: *Tichá
urputnost: literární a výtvarné stopy staroříšských Florianů*.¹³

¹⁰ Korespondence Josefa Floriana je zčásti dostupná v tištěné podobě. Florianovu došlou korespondenci postupně předali dědici do tří různých institucí: Moravské zemské muzeum, Oddělení dějin literatury, fond Josef Florian; Muzeum Vysočiny Třebíč, pozůstalost Josefa Floriana; Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Josef Florian (č. arch. souboru 2064).

¹¹ MED, Jaroslav. Ex libris Josef Florian. In: KUBÍČEK, Jaromír, Přemysl BAR a Jiří DUFKA et al. *Moravská zemská knihovna v Brně 1808–2008: knihovní sbírky*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2008, s. 71–78.

¹² IBEHEJOVÁ, Tamara. *Francouzská knihovna Josefa Floriana v Moravské zemské knihovně v Brně* [Diplomová práce]. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2004.

¹³ HLAVÁČKOVÁ, Miroslava a Lenka BYDŽOVSKÁ, eds. *Josef Florian – Dobré dílo*. Sv. 1, 2. Roudnice nad Labem: Galerie moderního umění, 1992; GALMICHE, Xavier, Christelle POTEL et al., eds. *Josef Florian et la France: des livres à Stará Říše = Josef Florian a Francie: knížky ze Staré Říše*. Praha: Francouzský institut, 1998; BINDER, Ivo. *Dobré dílo Josefa Floriana*. Jihlava: Oblastní galerie Vysočiny, 2020.

Ediční činnost staroříšského vydavatelství

Již pouhé označení vydavatelství se může stát námětem dlouhých dis-
kuzí. Jak tedy vydavatelství bývalého učitele, který se rozhodl opustit
profesorské místo v Náchodě a svůj život zasvětit šíření myšlenek ji-
ných, pojmenovat? V tirážích se totiž na místě vydavatele obvykle uvá-
dělo jméno administrátora, jenž zodpovídal za daný titul, a na jméno
Josefa Floriana v tirážích narazíme zejména v první dekádě a v letech
finančních potíží. Místo vydání je taktéž odvislé od místa působíště
zodpovědného administrátora a od aktuální finanční situace a vztahu
s úřady. V prvních letech se souhrnné označení vydavatelství odvíje-
lo od edice *Studium*. Poté, co brněnská diecéze ohlásila v červnu 1911
zákaz vycházení *Studia*, byla činnost edice pozastavena a nahrazena
rovnou dvěma novými edičními řadami: *Nova et vetera* a *Dobré dílo*.
V další fázi vydavatelské činnosti již dominovalo symbolické označení
Dobré dílo. V tomto textu se přikloníme k zobecňujícímu, avšak neofi-
ciálnímu, označení staroříšské vydavatelství.

Bloyovy názory zasáhly Josefa Floriana natolik, že se v listopadu
roku 1900 rozhodl Bloya svou strohou a ne příliš dokonalou písemnou
francouzštinou oslovit, aby jej požádal o souhlas překládat a vydávat
jeho spisy.¹⁴ Florian se tak stal prvním překladatelem a vydavatelem
Bloya mimo území Francie. První překlady Bloyových spisů však ne-
vydal sám, ale ve spolupráci s redakcí časopisu *Nový život* a Karlem
Dostálem-Lutinovem.¹⁵

V prvních letech činnosti se Florian se svými spolupracovníky
zaměřil na francouzské, popřípadě anglické a německé katolické au-
tory a církevní a papežské texty, z nichž pod vlivem osobních doporu-
čení francouzských přátel, blízkých spolupracovníků nebo na základě

¹⁴ BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*. Lausanne: L'Âge d'Homme, 1990.

¹⁵ Viz vzájemná korespondence obou aktérů: KULDA, Beneš Metod et al. *Korespondence Katolické moderny: dopisy Beneše Metoda Kuldy, Julia Zeyera, Josefa Floriana a Karla Dostála-Lutinova z let 1894–1907*. Olomouc: Gloria, 2009, s. 247–332.

pozitivních recenzí vybíral stěžejní pasáže k překladu. Sám překládal z francouzštiny, ojediněle také z polštiny a ruštiny. Informace o tom, že překládal z anglického jazyka, je však mylná. Angličtinu neovládal a texty anglických autorů si často pořizoval ve francouzských překladech. Florianovy překlady z francouzštiny, které již v době publikování obsahovaly archaické slovní vazby, stopy místního dialektu a vulgarit, podrobila srovnávací analýze Jitka Bednářová, která výskyt vulgárnějšího jazyka zasadila do kontextu Bloyova literárního stylu, který poté Florian a další napodobovali.¹⁶

V letech 1903 až 1941 vzešly z činnosti staroříšského okruhu sborníky a knihy v edicích *Knihy a Exegese* (1903–1904, nedochované), *Studium* (1904–1912), *Dobré dílo* (1912–1948), *Nova et vetera* (1912–1922), *Kurs* (1922–1948), *Archy* (1926–1948) a ve dvou vedlejších edicích *Prameny* (1919–1925) a *Nejmenší revue* (1930). Do českého prostředí vydavatelství uvedlo literární práce spisovatelů Léona Bloya, Julese Barbeyho d'Aurevilly, Antoine Blanc de Saint-Bonneta, Charlese Péguyho, George Trakla, Maurice Blondela, Ernesta Hella, Romana Guardiniho, Jacquese Maritaina atd. Ve Staré Říši vyšly také první české překlady povídek Franze Kafky, z nichž nejvýznamnější je knižně vydaná *Proměna* s ilustracemi Otto Coestera. Florian se vyjadřoval o české tvorbě, a především o množství české literární produkce, nekompromisně. Zastával totiž striktní postoj, že by se mělo více prostoru přenechat samotnému studiu a analýze existujících textů a méně psát a vydávat texty vlastní. Původní tvorba českých spisovatelů, zejména z řad básníků, dostala ve vydavatelství větší prostor až v průběhu dvacátých let.¹⁷

¹⁶ BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 229–371, zejména s. 343–347.

¹⁷ Ve staroříšském vydavatelství kromě toho vyšly například sbírky moravských koled, přetisky Erbenových básní, práce Beneše M. Kuldy, Václava Kosmáka a Julia Zeyera.

Kolem Josefa Floriana se seskupil okruh různě profilovaných osob, které se bezúplatně nebo za minimální honorář zapojily do překládání, grafických úprav, redigování, vydávání spisů nebo řešení otázek finanční povahy (jako bylo pátrání po nových odběratelích, podporovatelích a mecenáších nebo řešení stále aktuální otázky plnění finančních závazků).¹⁸ Na činnosti vydavatelství se taktéž podíleli rodinní příslušníci. Mezi autory výtvarných příloh a grafického zpracování narazíme na známá česká i evropská jména, například Albert Schamoni, Willi Wessel, Otto Coester, Georges Rouault, Karl Schwetz, Josef Čapek, Josef Váchal, František Bílek, Vlastislav Hofman, Bohuslav Reynek nebo Jan Konůpek. Ilustraci se věnovali také potomci Josefa Floriana, obzvláště Michael, Metoděj a Marie.¹⁹ Kromě toho se ve staroříšských tiscích reprodukovaly původní grafiky z překládaných knih, portréty, staré rytiny, středověké iluminace a výjevy z rukopisů nebo vitráží. Případné kolorování vybraných exemplářů zastaly kromě samotných výtvarníků Florianovy odrostlejší děti.

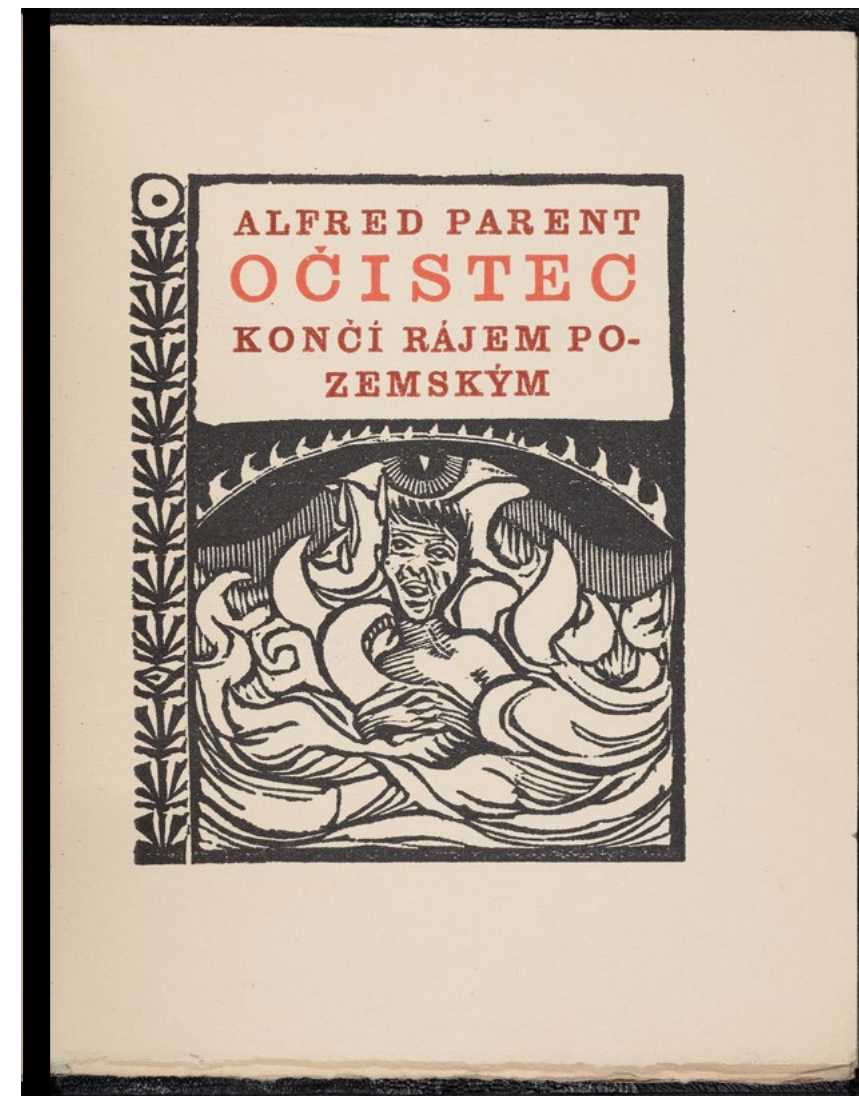
Na pozici Florianových spolupracovníků se vystřídala řada osob z řad duchovních, spisovatelů, překladatelů i ze studia zběhlých studentů. Dlouhodobě plnit očekávání Josefa Floriana a přizpůsobit se pracovnímu a duchovnímu režimu a filozofii vydavatelství však nebylo snadné. Mezi nejbližší spolupracovníky patřili Jakub Deml, Antonín Ludvík Stríž, Otto Albert Tichý, Stanislava Jílovská, Bohuslav Reynek, Josef Vašica, Ludvík Vrána, Jan Čep, Marie Štechová, Vilém Opatrný nebo rodinní příslušníci Antonie Florianová, Marta Florianová, Michael Florian, Josef Vojtěch Florian atd. Každý ze jmenovaných

¹⁸ Velmi kritické období se odehrálo v letech 1919 až 1922, kdy na Floriana začali tlačit věřitelé, zejména majitelé větších tiskáren, u kterých tiskl: Obzina z Vyškova, Kryl a Scotti z Nového Jičína, Trnka z Třebíče. Dluhy dosáhly závratné částky 180 tisíc korun. Díky právníkovi Kamillu Reslerovi se podařilo dohodnout vyrovnání, avšak vydavatelství přišlo o kompletní sklad knih. Ani v letech poté se finanční situace příliš neuklidnila. Např. RESLER, Kamill. Vzpomínky na Starou Říši: pouť do Staré říše aneb staroříšské vyrovnání. *Řád*, 1943, 9(1), s. 2–13. STANKOVIČ, Andrej. *Josef Florian*, s. 153–160.

¹⁹ Více např. BINDER, Ivo. *Dobré dílo*.

spolupracovníků přenesl do obsahové náplně edičních plánů něco z vlastních zájmů, například Deml chtěl uplatnit svou literární tvorbu, praktický Stríž tíhl k vědě, prorocství a apokalypse, Reynek k poezii a Tichý zase k hudbě. Navázaná spolupráce nejednou skončila roztržkou, odchodem a veřejnými polemikami. Nejvěrnějším a nejstálejším Florianovým přítelem byl básník, grafik a překladatel Bohuslav Reynek žijící v Petrkově, jehož s Florianem pojily podobné zájmy a témata (apokalyptika, zjevení Panny Marie a La Saletta, ke které Reynek podnikal z Grenoble pravidelnou pouť), láska ke knihám a vztah k Bohu a víře.²⁰

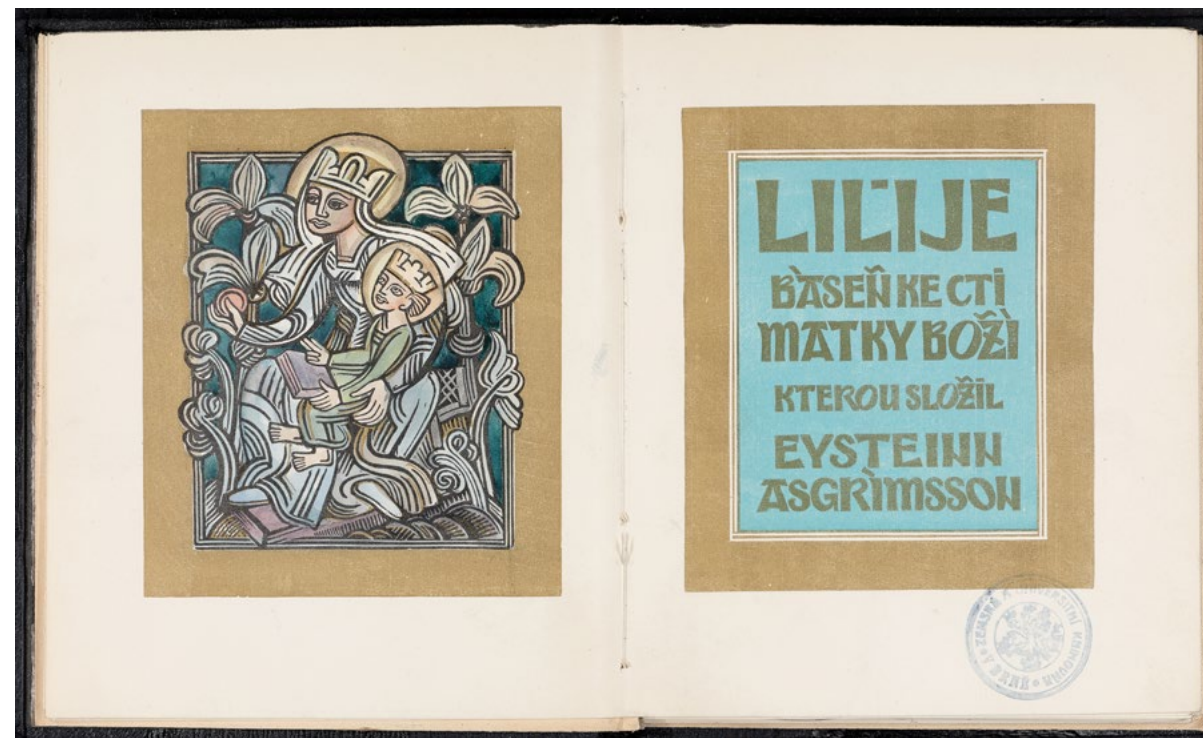
²⁰ REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*. Praha: Karolinum, 2012, s. 15–283, 690–725; PUTNA, Martin C. Bohuslav Reynek, apokalyptik – zdroje a motivy. *Česká literatura*, 2001, 49(3), s. 314–319; REYNEK, Daniel a Jiří REYNEK. *Kdo chodí tmami: rozhovor Aleše Palána*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2012.

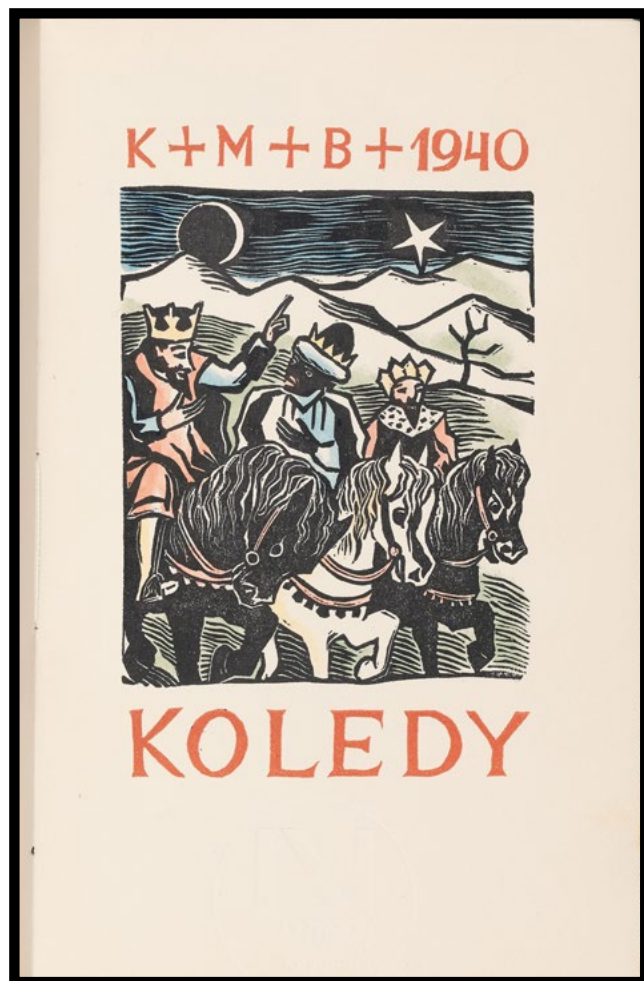
Titulní strana knihy A. Parenta *Očistec končí rájem pozemským*, kterou dřevorytem vyzdobil Josef Váchal. Z francouzštiny přeložil Josef Florian. PARENT, Alfred. *Očistec končí rájem pozemským*. Velká u Strážnice: J. Florian, 1912. (Studium, 40) Sign. OB-0113.880.

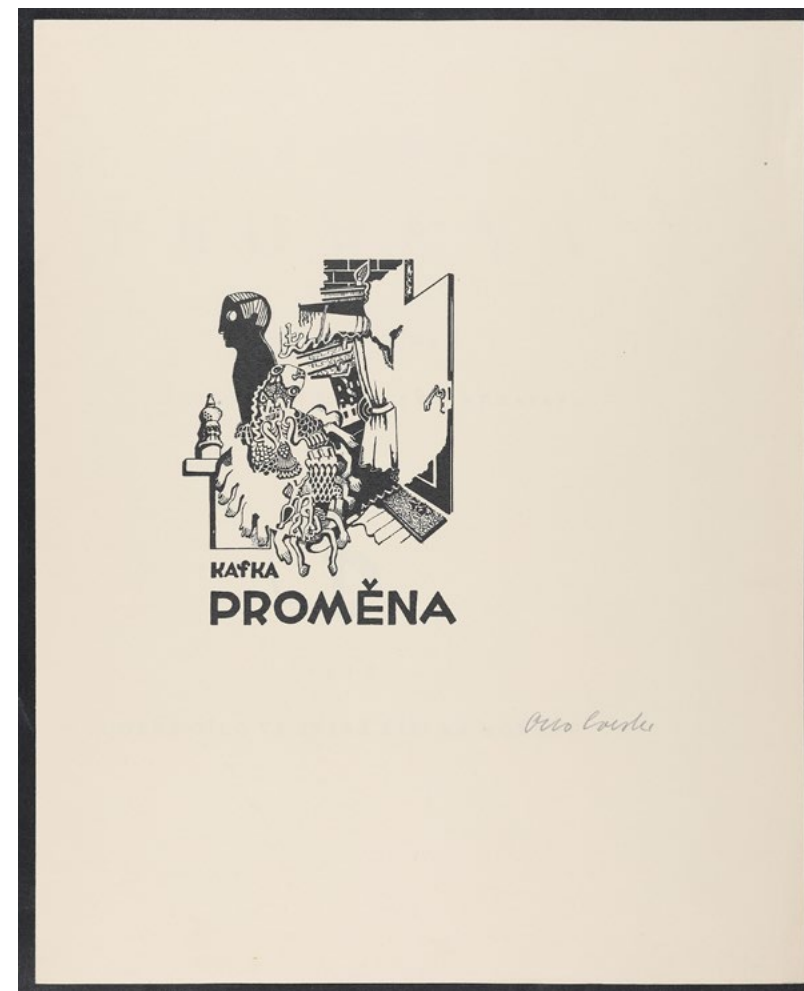
Titulní strana a frontispis knihy T. de Quinceyho *Levana a matky žalu*, kterou linoryty vyzdobil Josef Čapek. Z angličtiny přeložil Jaroslav Skalický. DE QUINCEY, Thomas. *Levana a matky žalu*. Stará Říše: Marta Florianová, 1927. (Dobré dílo, 91) Sign. Bf3-0311.273.

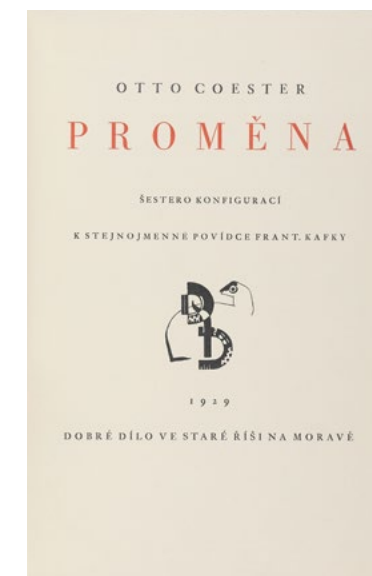
Titulní strana a frontispis ručně kolorované středověké islandské básně *Lilie* Eysteinna Ásgrímssona, kterou dřevoryty podle starých severských kodexů vyzdobil a graficky upravil Antonín Slaviček. Ze staroislandštiny přeložil Emil Walter. *Lilije: báseň ke cti Matky Boží, kterou složil Eysteinn Asgrímsson*. Stará Říše: Marta Florianová, 1924. (Dobré dílo, 81) Sign. OB2-0113.571,81.

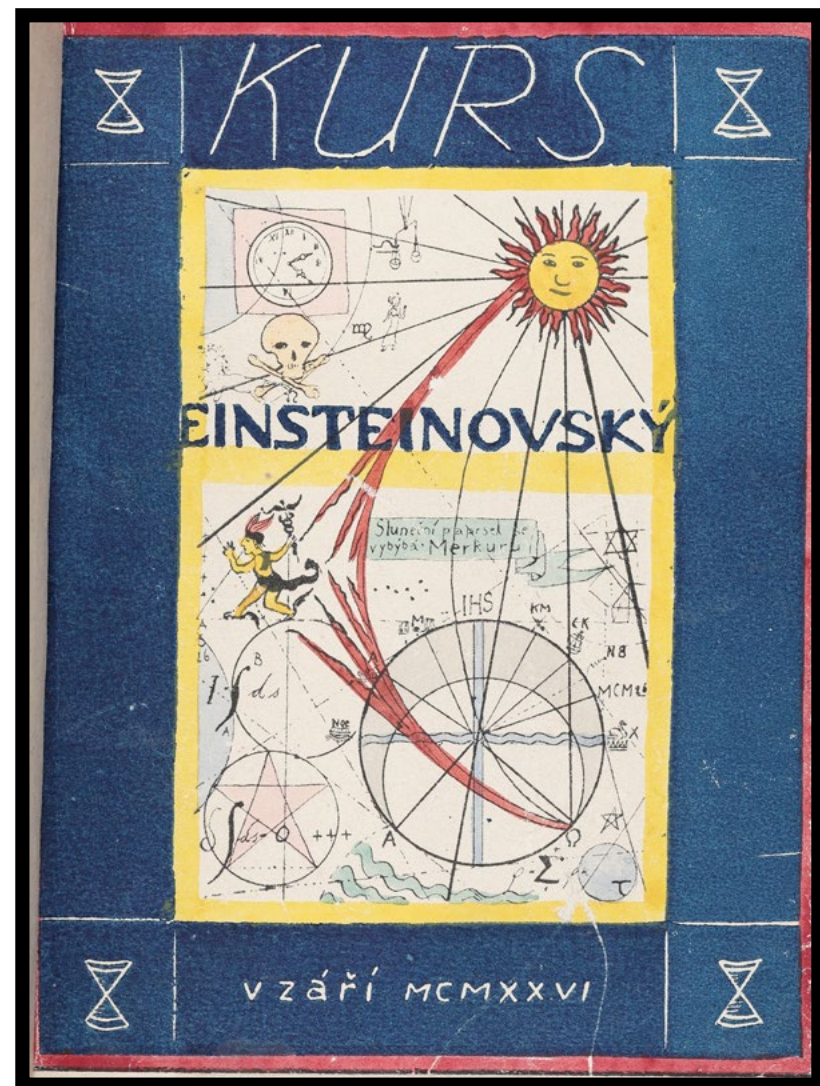

Koledy sestavil Josef Florian a linoryty vyzdobil Michael Florian. *Koledy: K+M+B+1940*. Stará Říše na Moravě: Sklad Marty Florianové, 1939. (Dobré dílo, 134) Sign. FLO-0046.877,134.

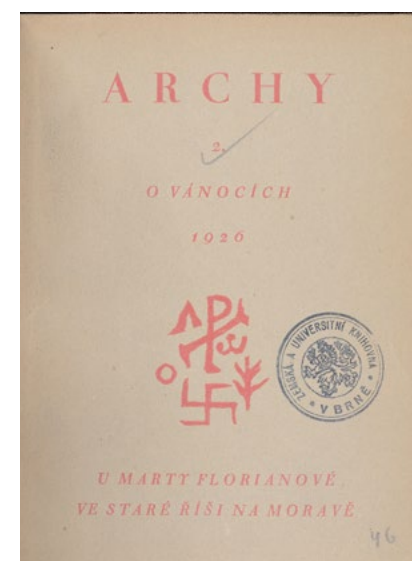
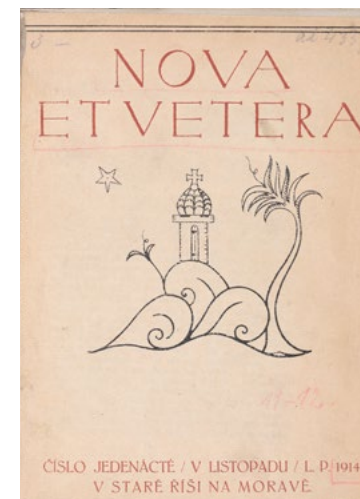

Cyklus kreseb německého malíře O. Coestera na téma Proměna F. Kafky, které jsou doprovázené Kafkovou povídkou *Sen*. Světlotisk. COESTER, Otto a Franz KAFKA. *Proměna: šestero konfigurací k stejnojmenné povídce Fr. Kafky*. Stará Říše na Moravě: Marta Florianová, 1929. (Dobré dílo, 97) Sign. Bf2-0671.139.

Obálka jednoho z tematicky zaměřených *Kursů*, jejímž autorem by měl být německý malíř a grafik Willi Wessel, na které je vyobrazena zjednodušená Florianova koncepce tzv. Kruhů. *Theorie Einsteina*. Stará Říše na Moravě: M. Florianová, 1926. (Kurs, 18) Sign. FLO-0816.356.

Obálky sborníků: *Nova et vetera*, *Kursy*, *Archy*, *Studium*.

Vše pro knihu aneb Historie knihovny Josefa Floriana

Knihy sehrály v životě Josefa Floriana a jeho rodiny zcela unikátní roli. Téměř veškerá činnost se odehrávala v bezprostřední blízkosti knih a všeho okolo nich. Pozitivní postoj ke knihám předal Florian jak svým nejbližším, tak i všem, kteří mu naslouchali. Vedle ediční činnosti systematicky budoval vlastní knihovnu a přibližně od roku 1900 ji intenzivně rozšiřoval. Řídil se přitom ideou skotského spisovatele Thomase Carlyleho, jenž knihy a knihovnu ztotožňoval s univerzitou, a kterou si Florian osvojil a tlumočil dál:

„Místem, kam si chodíme pro vědomosti, ba i vědomosti theoretické, jsou knihy samy. [...] Pravou universitou dneška jest sbírka knih.“²¹

Florian po odchodu ze školství rozvíjel vlastní vzdělávací metodu, kterou označoval obecně slovem *Studium*. Tato metoda byla založená na principu syntetického studia a hloubkové práce s prameny a měla vést k vybudování křesťanské univerzity, kterou popisuje T. Carlyle. S metodou byl spjatý termín *Mons Studii* neboli *Hora Studia*, který Florian šířil mezi své posluchače, čtenáře a korespondenty. Tento typ studia aplikoval na svých dvanáct dětí, které neabsolvovaly povinnou školní docházku. Praktická část metody spočívala v budování individuální lístkové kartotéky knih a věcných hesel, jejichž základem měly být orientační lístky, tzv. prameny, sestavované a vydávané Josefem Florianem a jeho spolupracovníky.²²

²¹ [FLORIAN, Josef]. Studium a jeho „Triada“. *Archy*, 1929, (14), s. 5. V překladu Alberta Vyskočila, viz CARLYLE, Thomas. *Hrdinové: úcta k hrdinům a hrdinství v dějinách*. Praha: Škeřík, 1925, s. 172.

²² Florian svůj výklad o koncepci *Hory Studia* neustále měnil a vyvíjel, Léonu Bloyovi ji popsal již v jednom ze svých prvních dopisů v roce 1901, a několikrát se s ní mohli setkat také čtenáři staroříšských periodik. Např. skrze příspěvek A. L. Stríže *Spravte snahy své! Nova et vetera*, 1915, (16), s. 3, 5–6. „Tak shromáždí se jakási *universitas studiorum*, universita, ve které mistři a umělci všech dob mluví budou svými díly.“ Podle popisu Stríže měl mít lístek následující podobu: „Co bude na každém lístku vypsáno? V horním rohu nalevo bude heslo. Slovem, dvěma, třemi, jak jest potřebí na označení věci. Není třeba takové přísnosti, aby při jménech osob jména křestní byla za příjmeními, jak bývá v katalogích školních. [...] Pod heslem bude jméno autora a název knihy, ve které se o té věci mluví, a označení místa, a to raději dle kapitol

Hora Studia neboli *Mons Studii*. Autor Michael Florian, nedatováno. Archiv Karly Nixové. Florian interpretoval tezi o *Hoře Studia* jako symbolickou stavbu o třech patrech podobnou pyramidě. Spodní patro náleží vědě, která analyzuje a interpretuje, na něm stojí umění (včetně literatury) jako nejdokonalejší složka lidské senzibility a na samém vrcholu se nachází teologie jako syntéza veškerého vzdělání, reflektující Boží milost, víru, lásku a naději.²³

nežli dle stránek, poněvadž stránka se při nových vydáních měnívá. Potom celý text toho místa, nebo jest-li dlouhé, několik vět, jimiž hlavní rysy jsou zachyceny. Jest-li v téže knize o téže věci neb osobě více míst, bude s týmž heslem lístků více.“

²³ Podrobnější analýze se věnovali např. PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu*, s. 384–386; BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 22, 479–483.

Florian pořizoval knihy skrze běžné nákupy i prostřednictvím individuálních kontaktů u domácích a zahraničních knihkupců a nakladatelů. Ani vyšší pořizovací náklady některých vzácných tisků a nedostatek finančních prostředků jej od záměru koupě neodrazovaly. Situace se změnila začátkem dvacátých let, kdy musel zahraniční nákupy nových knih výrazněji omezit, protože vydavatelství bylo pod neustálým tlakem věřitelů. Kromě toho stoupaly také pořizovací ceny knih. Florian se při sestavování soupisu knih ke koupi řídil publikovanými recenzemi, referencemi, odkazy v knihách, které studoval, a knižními katalogy.

V Praze nejčastěji objednával české i zahraniční knihy u knihkupců, nakladatelů a vydavatelů Františka Topiče, Bedřicha Kočího, Ladislava Kuncíře a Aloise Srdce. Velké procento knih však pořizoval přímo v zahraničí. Ve Francii a v Německu nakupoval u nakladatelů, knihkupců a přes antikvariáty, kteří mu vycházeli vstříc a umožňovali nákupy na splátky. Z korespondence vyplývá, že dlouhodobě a intenzivně spolupracoval například s majitelem antikvariátu Karlem W. Hieseremannem v Lipsku.²⁴ Francouzské knihy mu pomáhali zajišťovat francouzští přátelé (zejména René Martineau, Pierre Termier, Jeanne Boussac-Termier, Joseph Bollery a od konce dvacátých let Georges Rouzet). Zasilali mu kontakty a knižní katalogy francouzských vydavatelů, knihkupců i antikvářů, obstarávali nákupy knih a podle pokynů jejich případnou výměnu a darem mu zasilali knihy a časopisy z vlastní produkce. Florian taktéž sledoval publikační činnost francouzských literárních, katolických a uměleckých společností a minimálně v případě společnosti, která se věnovala reprodukci rukopisů, se přihlásil k řádnému členství.²⁵ Do pořizování knih se zapojili také

²⁴ BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*. Brno: Host, 2004, s. 676; FLORIAN, Josef a Staša JÍLOVSKÁ. *Josef Florian, Staša Jílovská – vzájemná korespondence 1919–1922*. Praha: Documenta, 1993.

²⁵ Florianovo jméno „M. Josef Florian, Moravie“ je součástí tištěného seznamu členů, který je přiložený k *Bulletin de la Société française de Reproductions de Manuscrits à Peintures* z let 1912, 1913 i 1928 (roční členství stálo 100 franků v roce 1911, 200 franků ve dvacátých a třicátých letech). Kromě prvních 13 ročníků tohoto bulletinu, které odebíral mimálně v letech 1911 až 1930, objednával reprodukce kronik a teologických spisů.

spolupracovníci a přátelé, kteří vyjížděli do ciziny, například Otto A. Tichý,²⁶ Bohuslav Reynek s manželkou Suzanne Renaud nebo Jan Čep. Florian s nimi ale nekomunikoval vždy sám, například v době, kdy pro vydavatelství jako administrátorka pracovala Stanislava Jílovská, zajišťovala Jílovská korespondenci s O. A. Tichým, jenž v tu dobu pobýval v Paříži, nebo s legačním tajemníkem tiskové služby v Londýně Jaroslavem Císařem.²⁷ S nákupem knih u domácích i zahraničních nakladatelů Florianovi později pomáhal například literární kritik a dlouholetý ředitel nakladatelství Melantrich Bedřich Fučík,²⁸ který měl díky svým kontaktům možnost získat slevy na nákup knih, nebo básník František Halas, jenž pracoval v nakladatelství Orbis a jenž Florianovi pravidelně dodával knihy nejen z tohoto nakladatelství.²⁹

Hromadně nakupovat v zahraničí bylo poměrně běžnou praxí, na Floriana se obraceli přátelé se zájmem o konkrétní titul a s prosbou, aby na ně myslel při další objednávce. V roce 1903 Florian zkoušel zorganizovat společný nákup finančně nákladné kolekce reprodukcí. Jednalo se o reprodukce 180 obrazů vlámských primitivistů, které by se podílově přerozdělily mezi zájemce. Pokus však kvůli nespokojenosti s finálním přerozdělením neskončil příliš slavně, a pokud je nám známo, už se znovu neopakoval (kromě dalších se objednávky účastnil

²⁶ Otto A. Tichý, který odjel na podzim 1919 do Paříže studovat hudbu, vypomáhal rodině i vydavatelství s nákupem knih i dalších tiskovin do chvíle, než s ním Florian přerušil kontakty. Důvodem měla být náhodně vyslovená poznámka o Florianových rozporech s církevní autoritou v přítomnosti spisovatele J. Maritaina, jenž následně odmítl udělit Florianovi autorizaci překladu své knihy, kterou však následovalo další a zásadnější odnětí autorizace. Také Jeanne Bloy, vdova po L. Bloyovi a dědička autorských práv na jeho díla, odňala Florianovi práva na vydávání překladů Bloyových děl, což se odehrálo na pozadí svatby O. A. Tichého a Bloyovy dcery Véronique. Florian to pokládal za zradu Tichého.

²⁷ Viz FLORIAN, Josef a Staša JÍLOVSKÁ. *Vzájemná korespondence*.

²⁸ FUČÍK, Bedřich. *Čtrnáctero zastavení*. Praha: Melantrich, Arkýř, 1992, s. 80. „[...] já pomáhal, jak se dalo, odebíral všechny staroříšské tisky, dělal jim agentáž, kupoval od cizích nakladatelství domácích i zahraničních pro Floriana se slevou knihy, po kterých starý studiosus toužil, a které tedy musil mít.“

²⁹ HALAS, František. *Dopisy*. Praha: Torst, 2001, s. 95. Např. v roce 1933 se v jednom z dopisů Halas zmínil: „Posílám Vám ty ‚Maminky‘, Život Leninův, [X] a Croceho. To vyšlo u nás, tak je to samozřejmě zdarma.“

Karel Dostál-Lutinov, Otokar Březina, Jakub Deml nebo Josef Polák).³⁰ Další informace o pořízených knihách lze čerpat z orientačních lístků nebo redakčních poznámek, které vycházely ve sborníku *Studium* a později také v *Nova et vetera*, *Arších* nebo samostatně v *Pramenech*. Můžeme z nich nepřímo odvodit přibližné datum pořízení, celkové hodnocení a nepravidelně také údaje o nákupní ceně.

Knihy, které Josefa Floriana obsahově nezaujaly nebo jej doslova zklamaly, prodával do antikvariátů, vyměňoval nebo využíval možnosti vrácení nepoužívaných knih, kterou nabízeli někteří, zejména francouzští, knihkupci. Tato praxe se mu zamlouvala a opakovaně ji popisoval a chválil například v korespondenci se S. Jílovskou nebo B. Reynkem.³¹ Mezi svými spolupracovníky a čtenáři zavedl pojem tzv. vyklizování titulů, které považoval za obsahově špatné či nevhodné. Vyklizování redakce oznamovala v rubrikách staroříšských sborníků, které bývaly uvozeny slovy *Odpadky*, *Vyklizeno*, *Pod smeták* či *Plamenům*, a obsahovaly stručné, a někdy také svérázné hodnocení knih.

Finanční pohledávky za knihy, které Florian objednával, často přebírali a platili přátelé, mecenáši nebo spolupracovníci,³² mezi nimi také Otokar Březina nebo Karel Dostál-Lutinov.³³

³⁰ KULDA, Beneš Metod et al. *Korespondence Katolické*, s. 319–325.

³¹ FLORIAN, Josef a Staša JÍLOVSKÁ. *Vzájemná korespondence*, s. 158; REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*, s. 177. Florian píše dne 14. června 1922 Reynkovi: „K balíčku příkládám Derěma a prosím Vás, byste ho porovnal s dvěma sbírkami prvnimi a řekl mi, zda jest třeba jej podržeti, či zda stačí první dva sešity. A kdybyste to mohl nerozřezáváje svazek, abych jej mohl vrátit! Jest za 6 fr 75 c. Jest to dobrý básník, ač dosud jako by se jen v ‚strunách přebíral‘, ale látka, z níž pracuje, jest výborná. Přišlo mi více věcí z Paříže. Teprve to v rukou potězkávám a dělám skupiny se známkami, výborné, chvalitebné, uspokojivé; ‚nedostatečné‘ (mezi nimi i nové básně Elskampovy) vracím po balíčkách Paříži.“

³² Více k tématu financování vydavatelství i různých nákupů např. BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Nadpřirozené účetnictví (Finanční praxe Florianova Dobrého díla)*. *Souvislosti*, 2003, 14(4), s. 244–259; ČERMÁK, Marek. *Vydavatelství Josefa Floriana ve Staré Říši: úskalí podnikání. Vlastivědný sborník Vysočiny: oddíl věd společenských*, 1998, (11), s. 393–402.

³³ Karel Dostál-Lutinov pomáhal Florianovi splácet pohledávky za nakoupené knihy přibližně do roku 1906, a to i přesto, že s ním Florian již v této době aktivně nespolečně pracoval a že Florianův odchod z redakce *Nového života*, kterou Dostál-Lutinov vedl, provázely neshody.

Vzpomínka pátera Ludvíka Vrány vystihuje mnohé:

„[Florian] často objednával z Francie nákladná díla. Došla na dobírku, v domě nebylo na vyplacení nic, sestra naříkala, že už nemá, kde by vypůjčila. Napjaly se poslední síly a tisícová dobírka se vyplatila.“³⁴

Také další pamětníci vzpomínali na mecenáše, kteří téměř na poslední chvíli vypomohli s chodem vydavatelství i celé domácnosti.

„Podle potřeb svého duchovního života budoval J. Florian i svou knihovnu a opatroval si díla ke své práci, ať byla sebe dražší, neboť věděl, že je vlastně věcí Boží získávat dobrému dělníkovi, čeho potřebuje ve službě. Tak se podařilo Florianovi nashromáždit řadu knižních unikátů z rozličných antikvariátů, s nimiž byl stále ve styku. Jak to vše zaplatil, je nemalý zázrak, který jaksi též potvrzuje správnost jeho boje za dobrou věc. Florianovi nešlo jen o osobní záliby, nýbrž o zachování duchovní kultury vůbec. V jakési mystické předtuše předvídal potopu ohněm a chtěl před ní zachránit vzácné dary Ducha svatého.“³⁵

Se shromažďováním obsahově vzácných knih se kromě vzdělávací metody *Studia* a ideje na zřízení křesťanské univerzity pojil ještě další cíl stojící v pozadí, a tím měla být záchrana vědomostí před ohlášenou apokalypsou. Florian si léta pohrával s myšlenkou, která byla na pomezí snů a fantazie, odjet s celou rodinou do země zaslíbené, kterou se podle něj měla stát Etiopie. Podle Jitky Bednářové se nejednalo o novou a mimořádnou ideu, protože zájem o neprobádanou a od okolí izolovanou Etiopii měli již západní cestovatelé a badatelé v průběhu 19. století.³⁶ Etiopie zaujala Floriana především takřka zakonzervovaným stavem křesťanství z dob 4. století (se silným vlivem koptské

³⁴ PLICHTA, Alois. *Tajemství času: vzpomínky a dokumenty. Díl první, O Jakubu Demlovi*. Vranov nad Dyjí: Votobia, 1993, s. 16–17. 102 s.

³⁵ TICHÝ, Otto Albert. *Josef Florian*. [S. l.]: O. A. Tichý, [19--], s. 3.

³⁶ Viz BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 513–519.

církve) a tradičním feudálním zřízením. V korespondenci i ve vzpomínkách pamětníků se téma odjezdu do Etiopie objevovalo velice často. Největší zájem vyvolal Florian u Bohuslava Reynka, s nímž cestu pravidelně rozebíral. Když se Reynek seznámil s francouzskou básnířkou Suzanne Renaud, Florian mu po zhlédnutí jejího rukopisu napsal: „Podle jistých tahů zdá se schopna na cestu do Etiopie.“³⁷ Také Reynkovi synové vzpomínali na otcův zápal a zájem o apokalypsu.³⁸ Josef Florian nezůstal u slov, pro stěhování si nechal připravit dřevěné podlouhlé truhlíky, speciálně konstruované pro jízdu na velbloudech, kteří by rodinné příslušníky, spolupracovníky a celou knihovnu přepravili do Etiopie.³⁹ Rok po italském obsazení Etiopie Florian emotivně napsal do *Archů*:

„Ptají se mne na poměry v Ethiopii; mne to tam teď netáhne. Vůbec už není kam utéci. [...]

Ach, básníci, není už Etiopie, není kam utíkat!

Nikde věrné měsídko mých spění

Nikde hejkalů a Nikde kuropění...“⁴⁰

Knihy se vždy přesouvaly společně s rodinou. Když se rodina i s nejbližšími spolupracovníky stěhovala ve druhé polovině roku 1911 ze Staré Říše do Velké u Strážnice, o rok později do Osvětiman (do míst, kde se měly nacházet ostatky svatého Metoděje) a nakonec již natrvalo zpět do Staré Říše, došlo také na truhlíky původně plánované na cestu do Etiopie, v nichž se knihy převážely. Od listopadu 1913 žila

³⁷ REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*, s. 188.

³⁸ REYNEK, Daniel a Jiří REYNEK. *Kdo chodí tmami*.

³⁹ Florian napsal o svých plánech o cestě do Etiopie také Léonu Bloyovi (v dopise ze dne 13. března 1912) viz BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*, s. 166. Etiopie a apokalypsa byla také námětem několika grafik Jana Konůpka, viz KONŮPEK, Jan a Arno SÁŇKA. *Stará Říše: cyklus leptů*. Brno: Arno Sánka, 1928.

⁴⁰ J. F.[=FLORIAN, Josef]. Administrační zadina (v prosinci 1937). *Archy*, 1937, (39), s. 2.

Na zdi rodného domu Josefa Floriana visí pamětní deska, kterou podle dřevorezby Jana Floriana zhotovil Jiří Landovský, Stará Říše, čp. 69. Foto Magdalena Křenková.

rozdávající se rodina v přestavěné stodole u Punčochářů ve Staré Říši, čp. 138, kterou vlastnila Florianova sestřenice Marie, a kde byla část prostoru vyhrazena pro knihovnu, pracovnu a dílnu.⁴¹ Důstojné bydlení pro rodinu a místo pro rozsáhlou knižní sbírku (a v té době již také pro pozoruhodnou grafickou sbírku expresionistů) se podařilo zrealizovat díky financím Josefova staršího bratra Jana (1867–1934). V polovině roku 1934 se rodina přestěhovala do nově postavené vily, čp. 175, kterou navrhl architekt Břetislav Štorm. Knihovna byla umístěna v přízemí ve velké místnosti přepažené na míru zhotovenými policemi plnými knih.

U Punčochářů. Linoryt Michael Florian. FLORIAN, Michael. 1873 9. 2. 1973: k stému výročí narození Josefa Floriana šest barevných linorytů z jeho rodné Staré Říše vyryl M. Florian [grafika]. [Stará Říše: Michael Florian], 1973. Sign. Bf2-0694.537.

⁴¹ FLORIAN, Václav. *Vladař a služka*, s. 15–16. „Hospodářské budovy byly adaptovány na obydlí o dvou prostorných místnostech, v nichž byly zřízeny kuchyň a světnice, vzájemně propojených širokou, klenutou chodbou. Jejím předělením šteláři s knihami vznikly ještě další dvě místnosti. V jedné z nich, vybavené těžkým stolem a lavicemi, otec přijímal hosty.“

Vila postavená v roce 1934 podle plánu architekta Břetislava Štorma, Stará Říše, čp. 175, ve stavu z roku 1998. Foto Miro Švolík.

Interiér knihovny, Stará Říše, čp. 175.

Fotografie vznikly v rámci příprav výstavy *Josef Florian et la France: des livres à Stará Říše = Josef Florian a Francie: knížky ze Staré Říše* ve Francouzském institutu v Praze v roce 1998.

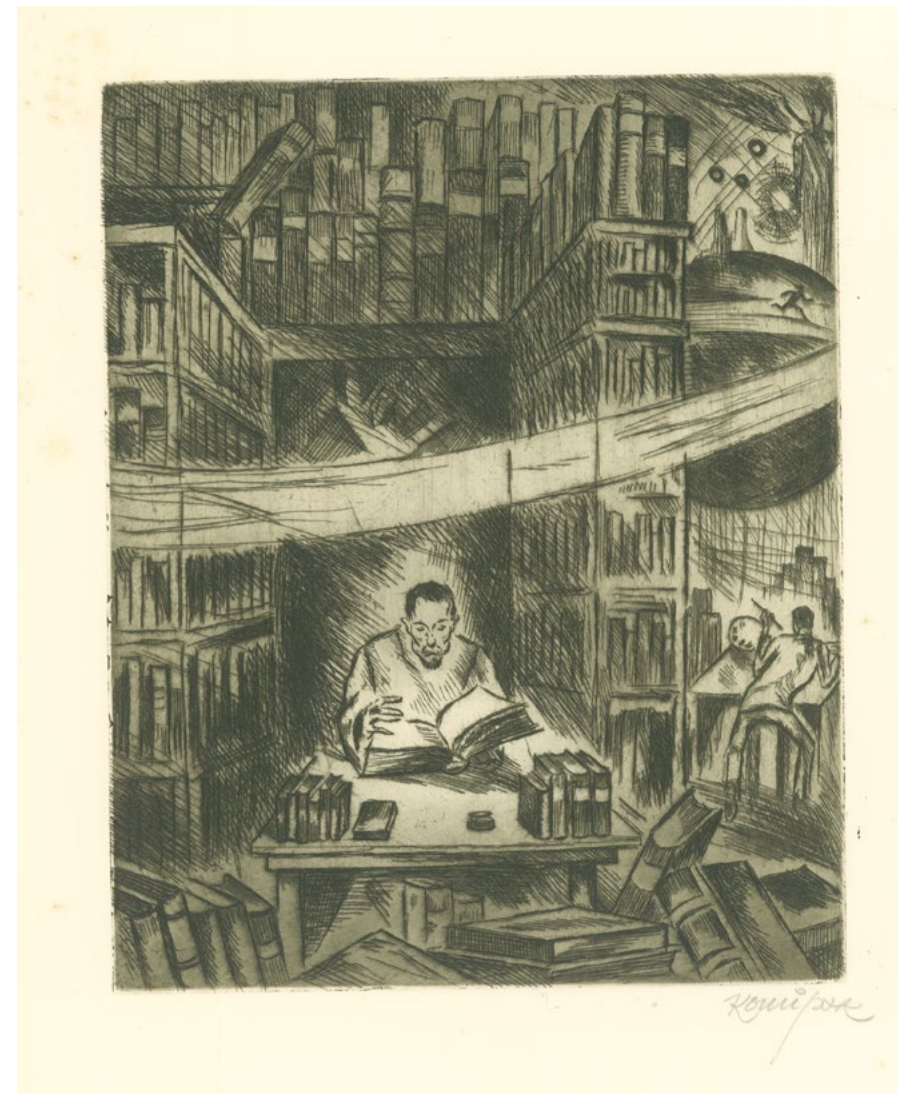
Foto Miro Švolík.

Celkový počet knih a tiskovin byl odhadován v poněkud překvapivě širokém rozmezí mezi pěti až osmi či deseti tisíci svazky. Po smrti Josefa Florianana nedošlo k zakonzervování knihovny, její další rozšiřování však probíhalo v daleko menším měřítku, než tomu bylo za života jejího zakladatele. Podle dostupných informací měly existovat dva neúplné inventáře knihovny. Jeden z nich sestavila Eva Florianová, druhý, pro účely soudního vyrovnání, nejmladší syn Václav Florian. Ani jeden z inventářů se nepodařilo dohledat.

Staroříšská knihovna ve vzpomínkách současníků

Do Staré Říše se sjížděly významné osobnosti českého a moravského kulturního života. Cestu sem často nacházeli mladí studenti a umělci, které uchvátily vydávané knihy, Florianův výklad i životní postoj k víře a chudobě. Knihovna přitom sloužila jako centrální místnost, v níž byli přijímáni hosté, kde se diskutovalo, přednášelo i přespávalo. Uprostřed knihovny bylo před pohřebním obřadem naposledy vystaveno tělo zesnulého Josefa Florianana. Na knihovnu – na prostor a na stovky vzácných knih a kartony plné grafik – ve svých vzpomínkách pamatovala řada osobností, jmenovitě například Jan Čep, Anastáz Opasek, Josef Vašica, Leopold Vrla, Ondřej Damborský, Bohumil Vít Tajovský, Aloys Skoumal, Kamill Resler, Bedřich Fučík, Daniel a Jiří Reynkovi nebo Ludvík Vrána.

Na pozadí těchto vzpomínek se před námi vytváří obraz knihovny, přičemž se většinou jedná o vzpomínky na knihovnu umístěnou v přestavěné stodole u Punčochářů, ve které byly vzácné knižní svazky uloženy v policích z dřevěných truhlíků a na nich připevněny různé reprodukce, zejména obrazy francouzského malíře a grafika Georsege Rouaulta (1871–1958), s nímž v roce 1913 navázal Florian spolupráci. Jak napsal Florian v jednom z dopisů v roce 1930 Rouaultovi, jeho dům a knihovna sloužily jako permanentní výstavní prostor pro Rouaultovo

Lept Jana Konůpka nazvaný *Knihomol* pochází z poloviny dvacátých let a původně byl vydán s kritickým esejem Arno Sářka. PORTMAN, Josef, ed. *In memoriam Josef Florian*. [S. l.]: Josef Portman, 1942. PNP, sign. 62/61-1143.

Josef Florian ve své pracovně u Punčochářů. V pozadí jsou zachyceny obrazy Georgese Rouaulta a dcery Marie, provdané Stritzkové, a dřevěné truhlíky plné knih. Archiv Karly Nixové.

dílo.⁴² Pro truhlíky se našlo flexibilní využití, sloužily k uložení knih či na sezení, jako podstavce pod stůl i jako základ postelí. Po přestěhování do vily byly truhlíky umístěny na půdu, kde si s nimi hráli nejmladší potomci.

Teolog, slavista a dlouholetý spolupracovník vydavatelství Josef Vašica napsal:

„Ohniskem Studia byla proslulá Florianova knihovna, do níž po celý život střídal a kupil základní, pramenná díla ze všech odvětví lidského vědění a umění. Ona sama svou rozsáhlostí je důkazem toho, že Florian neměl při jejím budování na mysli jen své osobní potřeby, nýbrž též instituci, která ho měla přetrvat.“⁴³

Ze vzpomínek pátera Ludvíka Vrány, dlouholetého spolupracovníka Josefa Floriana:

„Pan Florian rád hostil umělce, kteří pro dílo pracovali. Ve Staré Říši se vystřídali zájemci všech stavů: kněží, řeholníci, laici; časem jeho knihovna vzrostla úžasně a hostila vzácné umělecké edice – zvláště z Francie.“⁴⁴

Spisovatele Jana Čepa, který do Staré Říše přijel jako nadaný vysokoškolský student a který tam nakonec strávil několik měsíců svého

⁴² Na křižovatce větrů: korespondence Georgese Rouaulta a Josefa Floriana z let 1913–1931. Praha: Vltavín, 2010, s. 75–78. O Rouaultovy obrazy projevil velký (a vytrvalý) zájem tiskař Josef Portman, který zkontaktoval v této otázce nejen Josefa Floriana, jenž měl v držení několik Rouaultových obrazů, ale i samotného Rouaulta. G. Rouault dal v říjnu 1930 Florianovi svolení, aby s obrazy naložil, jak uzná za vhodné, a aby utržené finance dal dětem. Florian ale i nadále opo-
noval, že obrazy jsou u něj pouze v úschově a že by je případně rád sám odkoupil a některé nechal ještě reprodukovat. Florian nakonec skutečně dva obrazy Josefovi Portmanovi odprodal, i když si léta ponechával v záloze možnost obra-
zy zpět vyplatit. Viz korespondence uložená v Archivu Literárního oddělení Moravského zemského muzea, fond Josef Florian, Josef Portman Josefu Florianovi, nečíslované.

⁴³ VAŠICA, Josef. Staroříšské Studium. *Akord*, 1941/1942, 9(7), s. 245.

⁴⁴ PLICHTA, Alois. *Tajemství času: vzpomínky a dokumenty. Díl první, O Jakubu Demlovi*. Vranov nad Dyjí: Votobia, 1993, s. 17.

života, aniž by se vrátil ukončit svá studia, zaujaly kromě množství jinde těžko dostupné literatury kvaše⁴⁵ francouzského expresionisty Georsege Rouaulta:

„Vzpomínám si, že oba mé kamarády odvedli na noc dolů do ‚chalupy‘, kdežto já jsem spal ve Florianově knihovně, přehrazené stěnou knih, sahající až do stropu. Ráno mě probudilo ostré kohoutí zakokrhání, a když jsem otevřel oči, setkal jsem se s jásavým slunečním paprskem, třesoucím se na gotických modřích a červeních Rouaultova obrazu nad mým lůžkem.“⁴⁶

V autobiografických povídkách Čep později napsal:

„Vyzval [Florian] nás, abychom si sedli v místnosti s nízkým stropem, vystraně knihami. Dům, kde bydlil, byla stará stodola a chlévy sousedního statku. Po stěnách visely reprodukce slavných obrazů. K našemu úžasu nám ukázal dva nebo tři originály Georsege Rouaulta, s nímž se seznámil prostřednictvím Léona Bloye.“⁴⁷

Také spisovatel a lékař František Skácelík vzpomínal na Rouaultovy obrazy ve Florianově knihovně:

„Dostal jsem darem album reprodukcí Rouaultových. Nevěděl jsem si s obrázky rady. Říkal jsem na př.: ‚To má být sv. Josef.‘ Všechn cit náboženský se ve mně bouřil. Ale pak: seděli jsme s p. Fl. v jeho pokoji. Sluníčko ozářilo Rouaultův obrázek sv. Josefa, připíchnutý na truhlíku knihovny. Pan Fl. svým tichým melodickým hlasem mi začal o obrázku vykládat. Byla to hymna, báseň... A rázem jsem tehdy vnikl do moderního malířství bez dlouhých a učených rozborů... Fl. neviděl a nechtěl vidět směrů, škol, starého a moderního umění, ale vždy jen dobré dílo.“⁴⁸

⁴⁵ Kvaš je technika malby krycími vodovými barvami smíšenými s bělobou za použití pryskyřičné koloidní látky.

⁴⁶ ČEP, Jan. Na rozcestí. *Akord*, 1941/1942, 9(7), s. 248.

⁴⁷ ČEP, Jan. *Poutník na zemi*. Brno: Proglas, 1998, s. 182.

⁴⁸ SKÁCELÍK, František. Druhá tvář Josefa Florianiana. *Lidové listy (ústřední orgán Československé strany lidové)*, 12. 3. 1944, 23[25](61), s. 2.

Obraz *Ecce homo* Georsege Rouaulta byl reprodukován jako frontispis v knize G. Miróa *Obrazy z utrpení Páně*. MIRÓ, Gabriel. *Obrazy z utrpení Páně*. Stará Říše: Marta Florianová, 1925. Sign. OB2-0113.571,82.

Právník a knihomol Kamill Resler pomáhal Florianovi s řešením finančněprávních otázek:

„Truhlice s knihami po všech zdech, obrysy malých soch v polostínech; obrazy, které se vnucovaly s šerých stěn; nad stolem podoba Kristova v těžkých, až násilnický vržených obrysech a mohutně nanesených barvách jitrivé skladby, krvavé rudi, černi a fialové. Rouaultův Kristus na stěně chalupy v zapadlé moravské vsi.“⁴⁹

Bohuslav Reynek napsal dne 2. října 1925 Josefu Florianovi svůj postřeh ke knize *Obrazy z utrpení Páně* G. Miróa:

„Přečtl jsem si zatím Miróa a velice se s ním potěšil. Podle Rouaultova Krista jsem se často ‚orientoval‘ ve Vašem domě a jsem tuze rád, že mám onu kopii v knížce.“⁵⁰

Anastáz Opasek, opat břevnovského kláštera, jenž v exilu v sedmdesátých letech spoluzakládal katolické sdružení Opus Bonum, jež se symbolicky přihlásilo k Florianovu duchovnímu odkazu, popsal poslední minuty Josefa Floriana mezi svými knihami těmito slovy:

„Rakev, od uložení mrtvého těla až do pohřbu otevřená, byla vystavena v knihovně. Knihovna, kde jsem někdy spával, je ústřední místností Florianova domu, je to velká místnost se stovkami a stovkami knih, sebraných, stále doplňovaných, vzácných knih v mnoha jazycích. Tam byl nebožtík vystaven.“⁵¹

⁴⁹ RESLER, Kamill. Vzpomínky na Starou Říši. *Řád*, 1943, 9(1), s. 2–13.

⁵⁰ REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*, s. 200.

⁵¹ OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení: vzpomínky opata břevnovského kláštera*. Praha: Torst; Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992, s. 106.

Interiér knihovny ve Staré Říši, čp. 175, se záběrem na návštěvní knihu a glóbus.
Foto Miro Švolík.

Při knihovně byla vedena pamětní kniha, do které se zapisovali hosté a někteří zájemci o studium. Za desítky let jich byla popsána celá řada. Knihy se při mimořádných příležitostech vytáhly a prohlížely. Jejich momentální umístění je neznámé.

Kněz a opat želivského kláštera Bohumil Vít Tajovský zavzpomínal na knihovnu a knihu návštěv:

„U Florianů mě hned zaujala ohromná knihovna, kde přijímali hosty. Měli tam dokonce knihu návštěv, kam se příchozí zapisovali.“⁵²

Jaroslav Linhart v předmluvě deníku Josefa V. Floriana vzpomínal na přátelská setkání v prostorách knihovny v letech po smrti Josefa Floriana. Knihovna i poté zůstala místem rozjímání a střetnutí:

„A pak je zde pevná hradba přátel starých i nových. Ti staří se postupně vracejí z kriminálů, navštěvují Starou Říši a zapisují se do pečlivě vedené návštěvní knihy, uložené v knihovně, kde se pak uprostřed stěn zarovnaných knihami a tisky konají přátelská posezení i vášnivé debaty.“⁵³

Okruh přátel a podporovatelů Josefa Floriana se neustále proměňoval a rozhodně se nejednalo o uzavřenou a neprostupnou společnost. Ve všech obdobích se přátelé snažili být nápomocni a tak, když Josef Florian během hovoru nebo v korespondenci poznamenal, že by nutně něco potřeboval, spojili síly, aby se podařilo přání vyplnit. Základní bylo opatřit finanční prostředky. Například na podzim roku 1936 Florian sháněl glóbus: přání vyslechl básník Vladimír Holan, jenž se o něm zmínil Františku Halasovi, a ten zase Věře Gibiánové, manželce

⁵² TAJOVSKÝ, Bohumil Vít. *Člověk musí hořeti: rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*. Praha: Torst, 2001, s. 52.

⁵³ LINHART, Jaroslav. Svědectví o potřebě Řádu a Slova. In: FLORIAN, Josef. *Tempora mea*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2013, s. 10.

obchodníka Richarda Gibiána, a zanedlouho dorazil glóbus do Staré Říše. Pozadí cesty glóbusu do staroříšské vily, jenž měl své stálé místo v knihovně a jenž je také zachycený na fotografii interiéru knihovny z roku 1998, je zaznamenán v korespondenci Josefa Floriana a Františka Halase:

„Vážený pane Floriane, slyšel jsem před časem od Vladimíra Holana, že by Vám udělal radost glóbus. [...] Mluvil jsem s paní V. Gibiánovou a ta projevila ochotu se se mnou o tuto starost rozdělit tak, že já někde se slevou to seženu, a ona to zaplatí.“

V odpovědi Josefa Floriana ze 14. října 1936 se můžeme dočíst:

„Globus opravdu přišel. [...] Potřebovali jsme ho velmi, a jistě bude přičteno k zásluze všem, kdož se o něj přičinili. Paní Gibiánové budu psát, jakmile se vrátím z delší cesty. Vám děkuji kromě za tuto globusovou péči i za novou knížku.“

Halas na to odpověděl:

„[...] jen když Vám ten glóbus vyhovuje – to je to hlavní! Děkuji Vám za Vaše slova – vážím si jich víc než haldy ‚referátů‘!“⁵⁴

Glóbus ve staroříšské knihovně, který v roce 1936 pořídil František Halas. Foto Miro Švolík.

⁵⁴ HALAS, František. *Dopisy*, s. 125; JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian – osobnost v korespondenci* [Diplomová práce]. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2010, s. 42.

Cesta Florianovy knihovny do fondu Moravské zemské knihovny

Literární historik M. C. Putna nazval v knize *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918* jednu podkapitolu *Příliš mnoho dědiců*, toto slovní spojení bylo myšleno v kontextu hledání legitimního dědice florianovské tradice. Avšak uplatnit bychom je mohli i v případě movitého majetku. Příliš mnoho dědiců, chybějící závěť a finanční hodnota rozsáhlé sbírky knih a grafik vyvolávala mezi dvanácti sourozenci majetkové neshody, které vyvrcholily na přelomu tisíciletí.⁵⁵ Do roku 2000 se knihovnu podařilo udržet v relativní úplnosti, a to přestože měl existovat plán na její předání do Památníku národního písemnictví.⁵⁶ Podle informací antikváře Jana Placáka docházelo k postupnému rozprodávání exemplářů od konce osmdesátých let.⁵⁷ Péči o knihovnu po smrti Josefa Florianiana postupně převzali potomci Michael (1911–1984), Eva (1907–1996) a Gabriel (1924–2011), kteří návštěvníkům umožňovali prohlídky a vážným zájemcům také studium. Avšak knihy, tak jak bylo běžné za života Josefa Florianiana, se již domů nepůjčovaly. Kolem roku 2000 (přesné datum a ani rok nejsou zcela jasné)⁵⁸ však došlo k vystěhování knihovny a k postupnému

⁵⁵ Již čtyři roky po smrti Josefa Florianiana napsal překladatel a literární kritik Aloys Skoumal: „Je povinností Florianových nejbližších přátel, aby společně s Florianovou rodinou shromáždili základní materiál ke studiu jeho díla, aby ve Staré Říši zřídili florianovský archiv.“ Srov. A. S. [=SKOUMAL, Aloys]. Editorial. Před čtyřmi lety. *Vyšehrad*, 1945/1946, 1(9/10), s. 17. Rodina a přátelé zvažovali zřízení muzea v prostorách vily, avšak pro nedostatek financí a kvůli neschopnosti se vzájemně dohodnout se od toho záměru upustilo. Viz FLORIAN, Jan a Gabriel FLORIAN. *Být dlužen za duši: rozhovor Aleše Palána*. Brno: Host, 2007, s. 275.

⁵⁶ Podle vzpomínek Gabriela Florianiana mohla rodina o knihovnu přijít již o padesát let dříve: „Komunista Brychta začal tvrdit, že nejlepší by bylo odvézt všechno do Památníku národního písemnictví. Už se to chystalo... Vystoupil ale jiný straník Antonín Florian (nebyl náš příbuzný) a prosadil, že všechno zůstane u nás [...] Naši knihovnu tak zachránil. A to o ni stál v Praze i Hoffmeister!“ Viz FLORIAN, Jan a Gabriel FLORIAN. *Být dlužen*, s. 251.

⁵⁷ E-mailová korespondence autorky s Janem Placákem ze dne 21. září 2022.

⁵⁸ Gabriel Florian podle svých slov otevřel násilím otcovu knihovnu, na které byl od ledna 2000 zámek, dne 12. dubna 2000 a zjistil, že je vyklizená. Viz FLORIAN, Jan a Gabriel FLORIAN. *Být dlužen*, s. 294.

rozprodání knih do antikvariátů (s antikvariáty jednal nejmladší syn Václav Florian (1927–2007)).⁵⁹ Jedny z posledních fotografií, které zachycují knihovnu v původním stavu, nechal v roce 1998 za účelem uspořádání výstavy *Josef Florian a Francie – Knížky ze Staré Říše* pořídit Francouzský institut v Praze.

Z e-mailové korespondence s majitelem antikvariátu a galerie Ztichlá klika Janem Placákem, od něhož byly knihy do fondu Moravské zemské knihovny odkoupeny, vyplynulo, že na konci roku 2001 či začátkem roku 2002 dostal Jan Placák od Václava Florianiana nabídku na odkoupení celé knihovny (tato chronologická posloupnost však zcela neodpovídá dalšímu zjištění, proto předpokládáme, že k nabídce mohlo dojít o několik měsíců dříve). Po fyzickém prohlédnutí knih však J. Placák od transakce odstoupil, jednalo se totiž o knižní produkci převážně z padesátých a šedesátých let 20. století.⁶⁰ V následujících měsících se na něj obrátil jeden z kolegů z ostravského antikvariátu s prosbou o finanční posouzení seznamu starých tisků, které měly pocházet ze Staré Říše. Podle sdělení, které jsme získali od J. Placáka, on sám odkoupil sbírku přibližně 2 000 knih, převážně francouzských a českých z 19. a 20. století a pár starých tisků, přes zprostředkovatele starožitnosti Antikvity v Praze 6 (jako majitel sbírky vystupoval Václav Florian). Knihy, které Placák pro ostravský antikvariát ocenil, však nebyly součástí této nabídky. Podle jeho slov vzácné knihy, které měl možnost vidět během své návštěvy Staré Říše na začátku devadesátých let a které mu utkvěly v paměti, chyběly: „Pamatuji si například na sborník ‚Die Blaue Reiter‘, přednostní vydání s původními Kandinského dřevoryty, první vydání Kafkových knih a řadu skutečně

⁵⁹ Celý spor skončil u soudu, během kterého se jako dědicové přihlásili pouze Václav a Jan Florianovi. Pohled na prodej a osud knihovny z pohledu Florianových synů Jana a Gabriela viz FLORIAN, Jan a Gabriel FLORIAN. *Být dlužen*, s. 272–277.

⁶⁰ Rodinná knihovna, jak byla označována původní knihovna Josefa Florianiana, nezůstala v neměnném stavu, ale docházelo k jejímu přirozenému rozšiřování, např. synem Josefem V. Florianem. Viz FLORIAN, Josef [ml.]. *Tempora mea*, s. 10.

velmi cenných německých bibliofilií s pův. grafickými listy, několik inkunábulí, které pocházely z kláštera v Nové Říši.⁶¹

Když se o rozprodání knihovny doslechl překladatel a redaktor Josef Mlejnek, jenž se léta osobností Josefa Floriana zabýval, napsal: „V případě Josefa Floriana byla knihovna jakýmsi ‚statickým momentem‘, zrcadlem i podloží jeho celoživotního snažení, jímž bylo Dobré dílo. V průběhu zhruba čtyřiceti let tak vznikl nenahodilý soubor knih v různých jazycích a z různých oblastí [...], jehož hodnota je nevyčíslitelná. [...] Mluvím však o knihovně Josefa Floriana v minulém čísle, protože v tuto chvíli už jako celek neexistuje. Je to jako v hloupé komedii – někdo ji vykradl (nebo si ji ‚jenom‘ rozebral?) a prodal do antikvariátů. Komu ostatně patřila, když ji ‚staroříšský samotář‘ nikomu neodkázal?“⁶²

Začátkem roku 2002 získala informace o rozprodávání knih z Florianovy knihovny Jitka Bednářová, odborná asistentka Ústavu české literatury a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, která se v připravované disertační práci věnovala otázce vztahu Josefa Floriana a vybraných francouzských spisovatelů. V té době se již jednalo o torzo převážně francouzsky psaných spisů. Než se však podařilo veřejný odprodej knih zastavit a sbírku hromadně odkoupit, byla podstatná část nejvýznamnějších titulů nenávratně rozebrána.⁶³ Bohemistka

⁶¹ E-mailová korespondence autorky s Janem Placákem ze dne 21. září 2022.

⁶² MLEJNEK, Josef. Knihovna Josefa Floriana – kde se stala chyba? *Revue Proglas*, 2002, **13**(4), s. 43–44.

⁶³ V dubnu 2002 si čtenáři *Jihlavských listů* mohli přečíst výměnu názorů na prodej knihovny a osobní vyjádření Gabriela Floriana. V této době již ale byla knihovna rozprodána a fakticky se jednalo pouze o záchranu torza původní knihovny. Viz (jv). Dobré dílo může zachránit sbírka: knihovna Josefa Floriana ze Staré Říše se rozprodává. *Jihlavské listy*, 2. 4. 2002, **13**(26), s. 1, 3. Reakce: NOVÁK, Metoděj. Ad... Dobré dílo může zachránit sbírka. *Jihlavské listy*, 5. 4. 2002, **13**(27), s. 13; DVOŘÁK, Petr. Ad... Dobré dílo může zachránit sbírka. *Jihlavské listy*, 9. 4. 2002, **13**(28), s. 11; FLORIAN, Gabriel. Ad... Dobré dílo může zachránit sbírka. *Jihlavské listy*, 9. 4. 2002, **13**(28), s. 11.

J. Bednářová oslovila ministra kultury Pavla Dostála⁶⁴ a iniciovala finanční sbírku na záchranu knihovny, kterou podpořili lidé, jež propojovala osobnost Josefa Floriana, kraj Vysočina a minulost.⁶⁵ Na konci února 2002 se k jednání připojila Moravská zemská knihovna v čele s ředitelem Jaromírem Kubičkem. Dalšími účastníky jednání byli zástupci Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (děkan Jan Pavlík, romanista Petr Kyloušek a Jitka Bednářová). Zvažovalo se umístění knih a financování odkupu; žádná z institucí však neměla dostatek volných prostředků, které by mohla využít na nákup těchto rozměrů. Po společné dohodě, že knihy odkoupí a do svého fondu umístí Moravská zemská knihovna, se rozběhlo jednání o poskytnutí finanční dotace na ministerstvu kultury. Nákup celkově 386 děl v 501 svazcích se uskutečnil ve dvou etapách mezi březnem až červencem roku 2002, přitom v rámci druhého nákupu zůstala početně menší, avšak finančně nákladnější část knih. Za zakoupené knihy zaplatila Moravská zemská knihovna celkově 676,3 tisíc Kč: od ministerstva kultury obdržela v průběhu roku dvě účelové dotace ve výši 200 tisíc Kč a 277 tisíc Kč, zorganizovaná sbírka vynesla 76 tisíc Kč a zbylé náklady, které činily 123,3 tisíc Kč, zafinancovala knihovna z vlastních prostředků.⁶⁶ Cena zakoupených knih se pohybovala v rozmezí 5 Kč až 100 tisíc Kč za osmisvazkový titul.⁶⁷ Knihy byly odborníky z Národní knihovny

⁶⁴ Archiv MZK, karton 182, inv. č. 229. Kopie dopisu Jitky Bednářové, která se dostala k rukám Zdeňku Novákovi, 1. náměstku MK ČR ze dne 27. 2. 2002. Věc: Koupě knihovny Josefa Floriana.

⁶⁵ Pro zajímavost do sbírky přispěli jednotlivci jako například Jiří a Daniel Reynkovi, Antonín Sum, Mojmír Trávníček, František Rafaja, František Derfler, Jan Kasal, Olga a Josef Poukarovi, Jitka Bednářová, Marie-Elizabeth Ducreux i spolky Association Bohemica z Paříže nebo Společnost Anny Pammrové. Do organizace sbírky se aktivně zapojili také Emil Vařeka z Tasova a Josef Poukar. Viz Archiv MZK, karton 182, inv. č. 229.

⁶⁶ Další informace viz KUBÍČEK, Jaromír: Josef Florian a jeho knihovna. *Duha*, 2002, **16**(3), s. 16–18.

⁶⁷ Za nejvyšší částku byla pořízena monumentální osmisvazková práce *La Messe* Charlese Rohaulta de Fleury (ROHAULT DE FLEURY, Charles. *La Messe: études archéologiques sur ses monuments*. Paris: A. Morel, 1883–1889.) zabývající se mší a interiérem křesťanských chrámů od 4. do 13. století, za niž Florian zaplatil 560 franků. Rohault de Fleury: *La Messe... Nova et vetera*, 1913, (6).

i znaleckým posudkem vyhodnoceny jako „vzácný soubor odborné cizojazyčné literatury z konce 19. a zač. 20. století“ a „cenná příručková literatura“.⁶⁸ Vzhledem k finanční nákladnosti nebyly zakoupeny tři knihy v osmi svazcích, jež byly oceněny na 520 tisíc Kč. Dvě knihy z těchto vícesvazkových spisů měla knihovna již ve svém fondu.⁶⁹

Na konci roku 2003 se podařilo odkoupit dalších 29 knih v celkové hodnotě 46,7 tisíc Kč. V tomto balíku již převažovaly česky psané knihy, které obsahovaly dedikace českých spisovatelů, překladatelů a vydavatelů, kromě nich také knihy Léona Bloya a dalších francouzských literárních kritiků, které byly do jedné opatřeny osobními věnováními Florianovi nebo jeho dětem. Poslední dvě knihy se podařilo odkoupit v roce 2006 a 2007, i v těchto knihách nalezneme dedikace Josefu Florianovi.⁷⁰ Další knihy mohou být dnes identifikovány pouze skrze speciální značku Josefa Floriana, dedikaci nebo jeho specifický ruční vpisek.

Zakoupené knihy byly v Moravské zemské knihovně v Brně uloženy pod nově zřízenou sbírku označenou Florianova knihovna (lokace FLO), do níž byly z běžného fondu přiřazeny spisy vydané ve Staré Říši. V současné době obsahuje tato sbírka více než 700 knihovních jednotek, přičemž z osobní Florianovy knihovny pochází 417 knih v 540 svazcích (po započtení jednotlivých čísel časopisů bychom se vyšplhali na počet 634 svazků). Florianova knihovna je umístěna mimo běžný fond v bezprostřední blízkosti knihoven Otokara Březiny a Jakuba Demla a podléhá zvláštnímu režimu zacházení (čtenáři mají možnost knihy studovat prezenčně pod dohledem knihovníka).

⁶⁸ Archiv MZK, karton 182, inv. č. 229. E-mailová korespondence ředitele Národní knihovny Vojtěcha Balíka adresovaná řediteli Moravské zemské knihovny Jaromíru Kubičkovi ze dne 4. 3. 2002, předmět Florian; Znalecký posudek ze dne 18. června 2002, který provedl dr. Miroslav Boček v Brně.

⁶⁹ Viz Archiv MZK, karton 182, inv. č. 229. Jednalo se o publikace o dějinách římského umění Josepha Wilperta, které již knihovna měla ve fondu, a o dvoudílnou publikaci o ruské ikonografii Nikolaje Petroviče Lichačeva.

⁷⁰ BLOY, Léon. *La Résurrection de Villiers de l'Isle-Adam*. Paris: A. Blaziot, 1906. 32 s. Sign. FLO-1177.511; RILKE, Rainer Maria. *Sad*. Praha: Fr. Borový, 1939. 93 s. Sign. FLO-1187.777.

Umístění knihovny v MZK, detaily.

Současné umístění knihovny Josefa Floriana ve fondu MZK, kde se nachází vedle knihoven Otokara Březiny a Jakuba Demla.

Nejen francouzská knihovna Josefa Floriana

Pro torzo staroříšské knihovny Josefa Floriana, které se podařilo získat, se taktéž používá označení francouzská knihovna Josefa Floriana, poněvadž mezi tituly z 85 % převažuje francouzsky psaná literatura vydaná v 19. a v první polovině 20. století. Zbývající jazyky jsou zastoupeny v řádu maximálně dvou desítek v případě němčiny a češtiny a v počtu nižších jednotek v latině, angličtině, italštině a etiopštině. Kromě toho nalezneme také bilingvní či multilingvní vydání, v nichž je část textu uvedena v latinském, řeckém, okcitánském, španělském, koptském nebo syrském originálu.

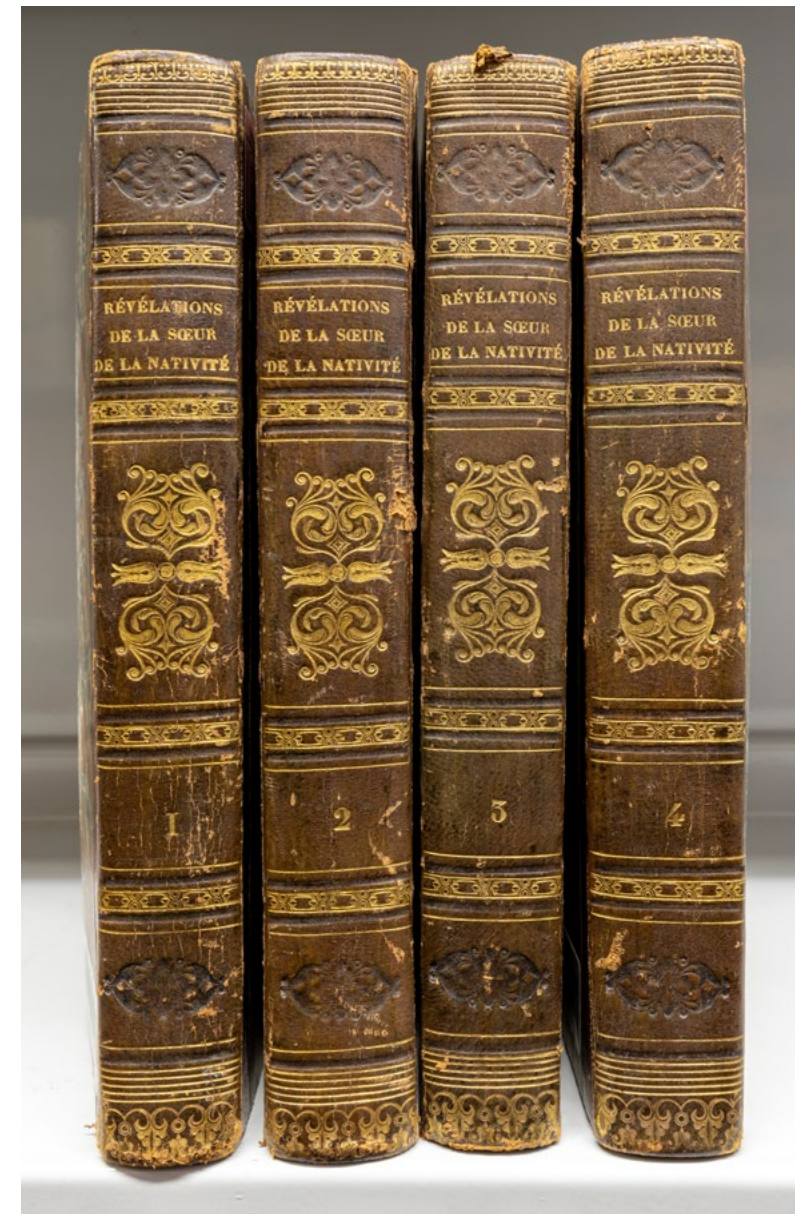
Nejstarší kniha ve Florianově knihovně vyšla v Paříži v roce 1819 a je charakteristickým představitelem oblíbeného tématu Josefa Floriana: proctví a zjevení. Čtyřsvazkové dílo líčí život a zjevení sestry Jeanne Le Royer (*Vie et révélations de la Sœur de La Nativité, Religieuse converse au convent des Urbanistes de Fougères*. Paris: Beaucé, 1819. 4 sv.). Přibližně jedna třetina knih vyšla v průběhu 19. století. Většina knih byla vydaná ve Francii, konkrétně v Paříži. Převažují knihy publikované v nakladatelství Mercure de France (do této skupiny spadá většina prací L. Bloya a jemu blízkých autorů), dále Plon, Hachette, La Nouvelle Revue Française, G. Crés a A. Blazot. Mimo Francii se dále setkáváme s místem vydání v Bruselu, Lipsku, Londýně či Praze. Oblíbené reprodukce a faksimile rukopisů pochází nejčastěji z činnosti dvou vydavatelství: z pařížského vydavatelství Bertaud, které se v osmdesátých letech 19. století orientovalo na prezentaci rukopisů z fondu francouzské národní knihovny, a od roku 1911 také z činnosti Société française de reproductions de manuscrits à peintures (SFRMP), jejímž členem se Florian stal. Mezi dochovanými svazky najdeme poměrně velké množství číslovaných exemplářů vyvedených na ručním papíře vyšší kvality a s originální grafickou úpravou, tzv. bibliofilii. Sám Florian kladl důraz na obsahovou stránku knihy, kvalitní typografická úprava byla bonusem, který si přál zprostředkovat také čtenářům knih ze svého vydavatelství. Avšak na bibliofily a sběratelství knih, vedené

pouze vidinou získání typograficky povedeného exempláře bez ohledu na obsah, nahlížel negativně a s jistým opovržením.

Knihy lze rozdělit do několika pomyslných tematických okruhů, které se však mnohdy vzájemně prolínají a jejichž monotematické zařazení by bylo problematické. Jedná se o francouzskou beletrii, lingvistické, filozofické, vlastivědné, historické, kunsthistorické a teologické spisy. Nejpočetnější tematickou skupinu představuje francouzsky psaná umělecká literatura, v níž je přítomný duchovní a křesťanský rozměr a která se stala základním zdrojem překladů staroříšského vydavatelství: básnické sbírky, povídky, romány, sebrané spisy, deníky, divadelní hry, pohádky a příběhy pro děti a odborné práce z oblasti francouzské literárněvědné kritiky a literární historie. Kromě početné sbírky francouzských originálů Léona Bloya, Bloyovy korespondence a sekundární literatury, která analyzuje Bloyovo dílo a odkaz, jsou zastoupeni ve větší míře autoři, jejichž studium Bloy doporučoval: Jules Barbey d'Aureville, Ernest Hello, August de Villiers de l'Isle-Adam, Marcel Schwob, Alfred Jarry, Eugène Demolder nebo Paul Féval. Další výraznější skupinu představují básníci a spisovatelé vybraní nezávisle na Bloyovi v dalších obdobích (pod zjevným vlivem Bohuslava Reynka): Paul Claudel,⁷¹ Francis Jammes, Tristan Corbière, Paul Valéry, Tristan Derème, André Maurois, Georges Bernanos, Max Jacob a Marie Noël. Starší generace literátů zastupují několikeré sebrané spisy a kritické edice díla Françoise Villona a Françoise Rabelaise a sebrané spisy prokletých básníků Charlese Baudelaira⁷² či Paula Verlaina. Florian

⁷¹ Básník Paul Claudel byl francouzským konzulem v Praze v letech 1909–1911, během kterých se spřátelil také s Otokarem Březinou nebo Milošem Martenem. Nechal se inspirovat českým duchovním prostředím při psaní básní o českých světcích (o Václavu, Ludmile, Janu Nepomuckém) a o Pražském jezulátku. V knihovně je dostupná sbírka CLAUDEL, Paul. *Corona benignitatis anni Dei*. 6e éd. Paris: Nouvelle revue française, 1915. Sign. FLO-1102.568.

⁷² Kromě sebraných spisů Ch. Baudelaira nachází se ve Florianově knihovně rovnou dvě vydání *Květvů zla*, ze kterých vybrané básně volně překládal Josef Florian: BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du mal*. Nouvelle éd. Paris: Calmann Lévy, 1896. Sign. FLO-1102.607; BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du mal: édition critique*. Paris: Librairie des bibliophiles parisiens, 1917. Sign. FLO-1102.530.

Nejstarší kniha ve Florianově knihovně vyšla v Paříži v roce 1819 ve čtyřech svazcích. *Vie et révélations de la Sœur de La Nativité, Religieuse converse au convent des Urbanistes de Fougères. I–IV*. Paris: Beaucé, 1819. Sign. FLO-1102.509.

zaměřil svou pozornost také na problematiku Provence a okcitanštiny, kterou se od poloviny 19. století pokoušel lingvisticky ukotvit provenzálský básník Frédéric Mistral (ve fondu se nachází tři jeho bilingvní básnické sbírky).⁷³ Florianův zájem o Mistralova díla pramenil ze zájmu o lasalettské proctví, které si měli pasácci vyslechnout částečně ve svém rodném jazyce – v okcitanštině. Floriana zaujaly karikatury ilustrátora Henri Gustave Jossota, u něhož spatřoval spřízněný pohled na úředníky, soudce a buržoazii. Jossotovy reprodukováné karikatury lze nalézt v některých číslech *Nova et vetera*. Mezi torzem se dochovalo několik knih pro děti, například pohádková kniha s jedinečnými ilustracemi Edmonda Dulaca⁷⁴ nebo příběh o Modrovousovi Frantze Funck-Brentana s ilustracemi Alfreda Parise, který vyšel v překladu v ediční řadě *Dobré dílo*.⁷⁵

K překladům sloužil například desetisvazkový výkladový slovník starofrancouzštiny 9. až 15. století Frédérica Godefroye z konce 19. století⁷⁶ a latinský etymologický slovník.⁷⁷ Francouzskou gramatiku mohli ve Staré Říši studovat podle národní gramatiky francouzských spisovatelů, jejíž první vydání pochází z roku 1834.⁷⁸ Mezi knihami se nachází také gramatika plná známek aktivního používání – učebnice

⁷³ MISTRAL, Frédéric. *Œuvres de Frédéric Mistral: texte et traduction. [1], Les îles d'or*. Paris: Alphonse Lemerre, [1886]. Sign. FLO-1102.675,1; MISTRAL, Frédéric. *La Reine Jeanne*. Paris: Alphonse Lemerre, 1890. Sign. FLO-1126.825; Mistral, Frédéric. *Mireille*. Paris: Eugène Fasquelle, 1925. Sign. FLO-1102.452.

⁷⁴ *La Belle au Bois dormant et quelques autres contes de jadis*. Předmluva Edmond Pilon, ilustrace Edmond Dulac. Paris: H. Piazza & Cie, 1910. Sign. FLO-1102.350.

⁷⁵ FUNCK-BRENTANO, Frantz. *Les Brigands*. Paris: Hachette, 1904. Sign. FLO-1102.369; český překlad: FUNCK-BRENTANO, Frantz. *Modrovous*. Stará Říše na Moravě: A. L. Stríž, 1916. Sign. FLO-0046.877,29.

⁷⁶ GODEFROY, Frédéric. *Dictionnaire de l'ancienne langue française et de tous ses dialectes du IXe au XVe siècle*. Paris: F. Vieweg, 1881. Sign. FLO-1102.380.

⁷⁷ BRÉAL, Michel a Anatole BAILLY, eds. *Dictionnaire étymologique latin*. 11. éd. Paris: Hachette, [1902]. Sign. FLO-1102.498.

⁷⁸ BESCHERELLE, Henri, Litais de GAUX a BESCHERELLE, jr. *Grammaire nationale ou grammaire de Voltaire, de Racine, de Bossuet, de Fénelon, de J.-J. Rousseau, de Buffon, de Bernardin de Saint Pierre, de Chateaubriand, de Casimir Delavigne et de tous les écrivains les plus distingués de France*. 12. ed. Paris: Garnier frères, 1864. Sign. FLO-1102.414.

etiopského jazyka, která znovu potvrzuje Florianův zájem o Etiopii.⁷⁹ Mezi tituly nechybí encyklopedická díla: univerzální dvoudílná encyklopedie Larousse,⁸⁰ encyklopedie vesmíru,⁸¹ encyklopedie historických anekdot,⁸² vlastivědné práce a cestopisy po Baskicku, Normandii, Bretani, Itálii, Maroku, Damašku, Libanonu či po Etiopii.

Další skupinu knih představují odborné práce o francouzských dějinách a významných francouzských osobnostech, které jsou dílem známých evropských historiků a politologů Alberta Sorela, Georgese Lefebvreho, Julese Micheleta či Edmunda Burkeho. Josef Florian paralelně rozvíjel vedle *Hory Studia* druhou koncepci tzv. *Kruhů*, které mají znázornit „historický vývoj jako dějiny spásy“ vedoucí k apokalypse a znovuzrození. V *Kruzích* je sladěný rok přírodní a církevní, přičemž vnitřní části jsou rozdělené na měsíce a vnější na dny,⁸³ v nichž jsou graficky podchyceny významné biblické (Noe, Abraham, Mojžíš, Ježíš) a historické osobnosti (Augustus, Karel Veliký, Kryštof Kolumbus,⁸⁴ Napoleon a Léon Bloy). Díla spjatá s těmito osobnostmi nacházíme také v torzu knihovny. Například téměř dvě desítky knih tematicky

⁷⁹ MONDON-VIDAILHET, C. *Grammaire de la langue abyssine: (Amharique)*. Paris: Imprimerie nationale, 1898. Sign. FLO-1126.838.

⁸⁰ AUGÉ, Claude, ed. *Larousse universel en 2 volumes: nouveau dictionnaire encyclopédique*. Paris: Librairie Larousse, [1922–1923]. Sign. FLO-1102.363. Pořízení encyklopedie rozebíral v první polovině roku 1922 s Bohuslavem Reynkem, i tato encyklopedie měla totiž pomoci vyjasnit některé překladatelské oříšky, viz REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*, s. 176–177.

⁸¹ BERGET, Alphonse. *Le Ciel*. Paris: Librairie Larousse, 1923. Sign. FLO-1102.356.

⁸² *Encyclopédiana recueil d'anecdotes: anciennes, modernes et contemporaines: illustré de 120 vignettes*. Nouvelle édition. Paris: Garnier Frères, [18--]. Sign. FLO-1102.421.

⁸³ Viz BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 470–479, konkrétně s. 472; PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu*, s. 384, 386–389. Velmi zjednodušené symbolické kruhy se objevily také na obálce Einsteinovského kursu, viz *Theorie Einsteinova*. Stará Říše na Moravě: M. Florianová, 1926.

⁸⁴ BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Svatý mořeplavec: hagiografické podání Kryštofa Kolumba v díle Alberta Vyskočila a jeho předchůdců*. Brno: Atlantis, 2000, s. 305–426. V polovině 19. století se ve Francii vyvinuly snahy o beatifikaci Kryštofa Kolumba. Tématu se intenzivně věnoval také Léon Bloy a skrze něj se o Kolumba v českých zemích zajímali také Josef Florian nebo Albert Vyskočil.

pojí osobnost císaře Napoleona Bonaparte: deníky a paměti blízkých osob, korespondence a smlouvy, odborná pojednání, která například popisují Řím za Napoleona, bitvu u Zaragozy nebo Napoleonův pobyt na Elbě. Kromě těchto osobností z *Kruhů* nalezneme životopisy, kroniky a letopisy zachycující například život a dobu Ludvíka IX., Ludvíka XI. nebo Johanky z Arku.

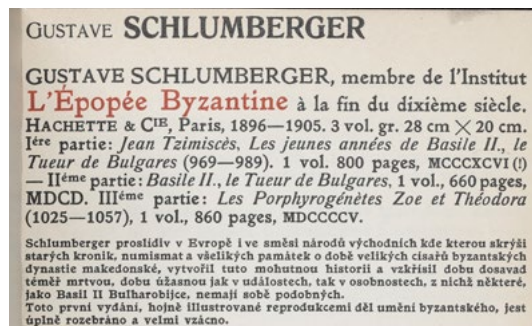
Osobnost Napoleona Bonaparte patřila mezi oblíbené motivy lidové výtvarné tvořivosti a výrazně zaujala také Josefa Florianana. PERROUT, René. *Les Images d'Épinal*. Nancy: Revue lorraine illustrée, 1912, s. 108. Sign. FLO-1102.345.

Velký počet knih ve Florianově knihovně zachycoval život a odkaz Johanky z Arku. Marty, André, ed. *L'Histoire de Jeanne d'Arc d'après les documents originaux et les œuvres d'art du XVe au XIXe siècles*. Paris; Orléans: André Marty, 1907, obr. č. 41. Sign. FLO-1102.334.

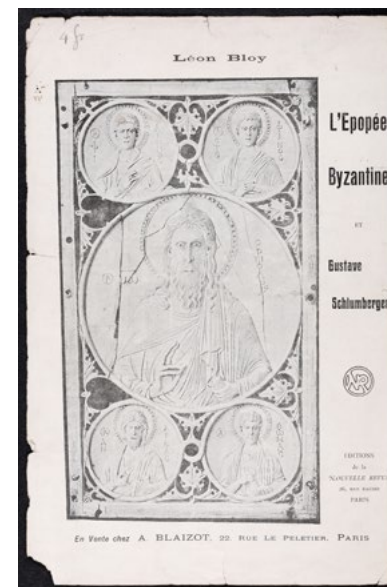

SCHLUMBERGER, Gustave. *L'Épopée Byzantine a la fin du dixième siècle*. [Paris]: Hachette, 1896–1905. Sign. FLO-1102.375.

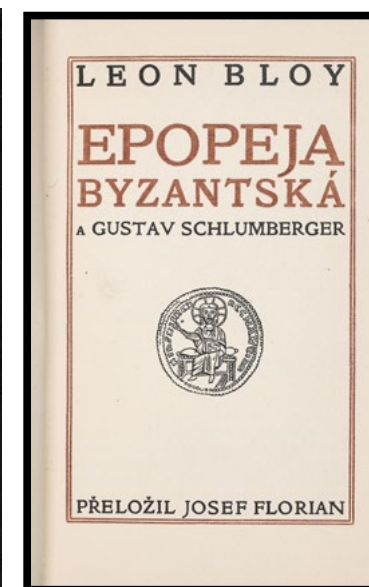

Gustave Schlumberger [Orientační lístek]. *Nova et vetera*, 1913, (7).

Florianovu koncepci tematického a syntetického přístupu ke studiu lze demonstrovat na příkladu knih o byzantském císaři Basileiovi II., známém pod přízviskem Bulharobijec. K tématu se Florian dostal jak jinak než přes Léona Bloya a jeden z jeho esejů *L'Épopée Byzantine et Gustave Schlumberger* (1906). Florian knihu přeložil a vydal, ale současně do své knihovny pořídil zdroj Bloyovy analýzy: Schlumbergerovu dvoudílnou *L'Épopée Byzantine a la fin du dixième siècle* a dvoudílnou velkoformátovou reprodukci slavného iluminovaného rukopisu z přelomu tisíciletí *Menologium Basileia II.* v řeckém originále s italskou předmlouvou.

(1)

(2)

(1) BLOY, Léon. *L'Épopée Byzantine et Gustave Schlumberger*. Paris: A. Blazot, 1906. Sign. FLO-1126.827.

(2) BLOY, Léon. *Épopéja byzantská a Gustav Schlumberger*. Osvietimany na Moravě: A. L. Stríž, 1913. (Dobré dílo, 9) Sign. OB2-0113.571,9.

Il Menologio di Basilio II: (cod. Vaticano greco 1613). Torino: Fratelli Bocca, 1907. Sign. FLO-1106.033.

Do dalšího početného tematického oddílu řadíme teologické, liturgické, náboženské, církevně-historické a hagiografické spisy různých žánrů. Ze vzácnějších svazků uveďme spisy církevních otců (například sebrané spisy Jana Zlatoústého)⁸⁵ nebo katechismus tzv. učitele církve Petra Canisia⁸⁶ a faksimile dvanácti svazkových liturgických kodexů o svátostech církve J. A. Assemana z poloviny 18. století, které obsahují texty v latinském, řeckém, syrském a koptském originálu se zrcadlovým latinským překladem.⁸⁷ Zajímavé jsou různé jazykové a obsahové varianty Písma svatého: *Die Bibel in Bildern: 240 Darstellungen*,⁸⁸ *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*,⁸⁹ *L'Ancien testament suivant l'ordre du canon hébraïque*,⁹⁰ *Die Wiener Genesis*,⁹¹ Nový zákon v etiopštině,⁹² dvě faksimile Bible chudých⁹³ a faksimile pětisvazkové mravoučné Bible.⁹⁴

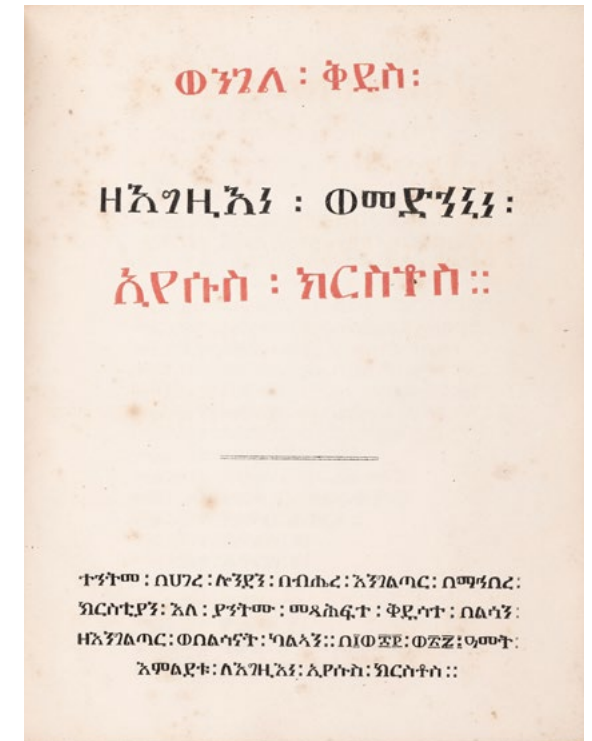
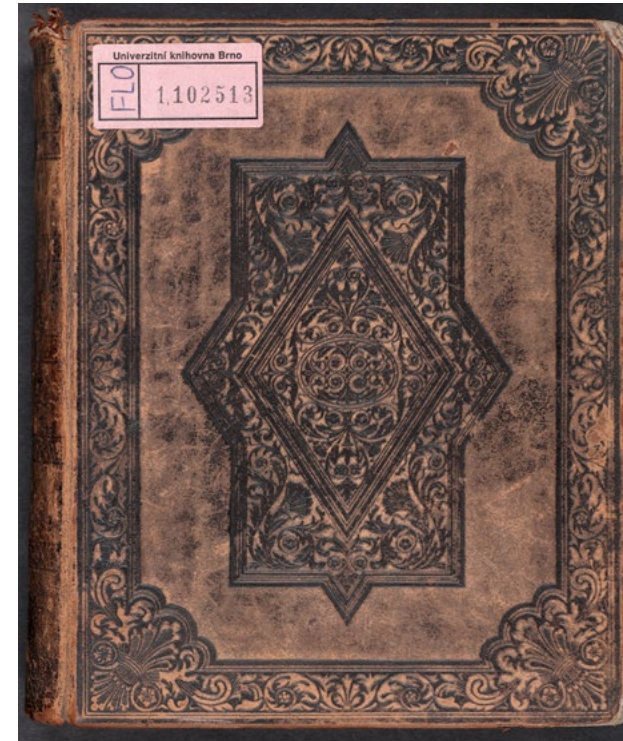
- ⁸⁵ JAN ZLATOÚSTÝ. *Œuvres complètes de Saint Jean Chrysostome*. Paris: Librairie de Louis Vives, 1865–1878. Sign. FLO-1106.007.
- ⁸⁶ PETR CANISIUS. *Le grand catéchisme de Canisius, précis de la doctrine chrétienne. I–VII*. Paris: Louis Vivès, 1856–1858. Sign. FLO-1102.484; Petr Canisius. *Summa doctrinae Christianae. I–IV*. Augustae Vindelicorum: Apud Carolum Kollmann, 1833–1834. Sign. FLO-1102.453.
- ⁸⁷ ASSEMANUS, Josephus Aloysius. *Codex liturgicus ecclesiae universae in quo continentur libri rituales, missales, pontificales, officia, dypticha etc. ecclesiarum occidentis et orientis. I–XII*. Parisii; Lipsiae: Huberti Welter, 1902. Sign. FLO-1102.401.
- ⁸⁸ SCHNORR VON CAROLSFELD, Julius. *Die Bibel in Bildern: 240 Darstellungen*. Leipzig: Georg Wigand, 1860. Sign. FLO-1102.333.
- ⁸⁹ *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*. Landshut; München: Vogel'sche Verlagsbuchhandlung, 1851. Sign. FLO-1102.360.
- ⁹⁰ *L'ancien testament suivant l'ordre du canon hébraïque*. Paris: Agence de la Société biblique protestante, 1900. Sign. FLO-1102.378.
- ⁹¹ HARTEL, Wilhelm von a WICKHOFF, Franz, eds. *Die Wiener Genesis*. Prag: F. Tempsky, 1895. Sign. FLO-1106.034.
- ⁹² PLATT, Thomas Pell, ed. *Wangele kadis zagazin wamaduhanin Ijasus Kristus*. London: Societas ad biblia sacre in Britannia, 1830. Sign. FLO-1102.513.
- ⁹³ *Biblia pauperum: Deutsche Ausgabe 1471*. Weimar: Gessellschaft der Bibliophilen, 1906. Sign. FLO-1106.011; LAIB a SCHWARZ, eds. *Biblia pauperum: nach dem Original in der Lyceumsbibliothek zu Constanz*. Zürich: Wört, 1867. Sign. FLO-1106.013.
- ⁹⁴ *La Bible moralisée illustrée: conservée à Oxford, Paris et Londres: reproduction intégrale du manuscrit du XIIIe siècle. I–V*. Paris: SFRMP, 1911–1927. Sign. FLO-1106.037.

Titulní list Starého a Nového zákona z roku 1851. *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*. Landshut; München: Vogel'sche Verlagsbuchhandlung, 1851. Sign. FLO-1102.360.

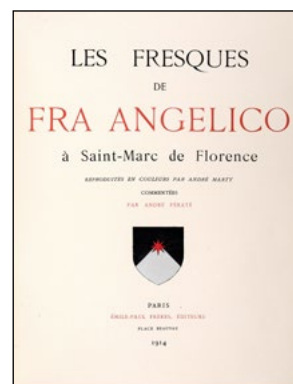

Vyobrazení stvoření světa. *La Bible moralisée illustrée: conservée à Oxford, Paris et Londres: reproduction intégrale du manuscrit du XIIIe siècle. Tome Ier, Planches 1 à 187.* Paris: SFRMP, 1911, fol. I. Sign. FLO-1106.037.

Vydání Nového zákona v etiopštině z roku 1830. PLATT, Thomas Pell, ed. *Wangele kadis zagazin wamaduhanin Ijasus Kristas.* London: Societas ad biblia sacre in Britannia, 1830. Sign. FLO-1102.513.

Do této kategorie náleží také knihy věnující se církevním dějinám, dějinám řádů (například jezuitského řádu), opatství i starobylým křesťanským církvím. Téma zjevení a proroctví francouzských vizionářů zastupuje například zmíněné zjevení Jeanne Le Royer z roku 1819⁹⁵ nebo pro Floriana tolik výjimečné zjevení Panny Marie na La Salette v podání vzpomínek pasačky Mélanie Calvat.⁹⁶ Tématem jedné z prvních knih, kterou Josef Florian vlastnil, byla kniha o narození, životě a smrti Panny Marie, na jejímž titulním listě je drobným písmem připsáno datum s podpisem: „19. 1. 1899 Jos. Florian“.⁹⁷ Nejen v případě studie o dějinách uctívání Panny Marie od středověku do 17. století se protínají religionistické pohledy s kunsthistorickými.⁹⁸ Interdisciplinární prolínání lze sledovat na většině kunsthistorických publikací, které vynikají kvalitním tiskem doprovodné obrazové přílohy. Převažují knihy reflektující středověké křesťanské umění západu a Byzance (křesťanská ikonografie, mozaiky, sakrální architektura, středověké pokladnice, sběratelské kolekce atd.).⁹⁹

- ⁹⁵ Vie et révélations de la Sœur de La Nativité, Religieuse converse au convent des Urbanistes de Fougères. I-IV. 2. éd. Paris: Beaucé, 1819. Sign. FLO-1102.509. Tématu proroctví se zevrubně věnovala J. Bednářová, viz BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 484–511.
- ⁹⁶ CALVAT, Mélanie. *Vie de Mélanie Bergère de la Salette: écrire par elle-même en 1900: son enfance (1831–1846)*. Paris: Mercure de France, 1912. Sign. FLO-1102.628; BLOY, Léon. *Celle qui pleure: (Notre Dame de la Salette)*. Paris: Société du Mercure de France, 1908. Sign. FLO-1126.826.
- ⁹⁷ HEROLD, A.-Ferdinand. *Le Livre de la naissance, de la vie et de la mort de la bienheureuse vierge Marie*. Paris: Mercure de France, 1895. Sign. FLO-1102.397.
- ⁹⁸ BEISSEL, Stephan. *Geschichte der Verehrung Marias im 16. und 17. Jahrhundert: ein Beitrag zur religionswissenschaft und Kunstgeschichte*. Freiburg im Breisgau: Herder'sche Verlagshandlung, 1910. Sign. FLO-1106.021; BEISSEL, Stephan. *Geschichte der Verehrung Marias in Deutschland während des Mittelalters: ein Beitrag zur Religionswissenschaft und Kunstgeschichte*. Freiburg im Breisgau: Herder'sche Verlagshandlung, 1909. Sign. FLO-1106.022.
- ⁹⁹ Např. VIOLLET-LE-DUC, Eugène Emmanuel a Maurice OURADOU. *Peintures murales des chapelles de Notre-Dame de Paris*. Paris: A. Morel, 1870. Sign. FLO-1102.337; KONDAKOV, Nikodim Pavlovič [Kondakoff, Nikodim Pavlovič]. *Histoire de l'art byzantin: considéré principalement dans les miniatures. I-II*. Paris: Librairie de l'art, 1886–1891. Sign. FLO-1102.344. Mimořádně propracovaná velkoformátová barevná i černobílá reprodukce fresek italského mnicha a malíře Fra Angelica ze Svatého Marka ve Florencii, viz BEATO ANGELICO. *Les Fresques de Fra Angelico à Saint-Marc de Florence*. Paris: Émile-Paul frères, 1914. Sign. FLO-1106.035.

Reprodukce fresky italského malíře dominikána Fra Angelica *Annonciation* [Zvěstování Panně Marii] v bazilice Svatého Marka ve Florencii. BEATO ANGELICO. *Les Fresques de Fra Angelico à Saint-Marc de Florence*. Paris: Émile-Paul frères, 1914, fol. XII. Sign. FLO-1106.035.

Florian se nesoustředil pouze na oficiální sakrální umění, zajímala ho také lidová výtvarná tvořivost. Jako příklad lze uvést knihu o obrázcích z Épinal, města ležícího jihovýchodně od Nancy, na nichž se kromě motivů svatých objevuje také postava Napoleona.¹⁰⁰ Soubor knih o umění dále doplňovaly reprodukce středověkých evropských i východních rukopisů, iluminací, fresek a vitráží a knihy analyzující typografický vývoj středověké knižní kultury.

Přestože jsou mezi zakoupenými knihami filozofické spisy zastoupeny pouze několika svazky, nalezneme mezi nimi ty, v nichž Josef Florian spatřoval potvrzení své teorie o *Hoře Studia* (viz kapitola *Vše pro knihu*).¹⁰¹ Některé kapitoly následujících knih byly přeloženy a postupně otištěny v edicích *Kurs* a *Archy: L'Armature métaphysique: établie d'après la loi de création de Hæné Wronski* Francise Warraina (Úvod k Armatuře Metafysické, 1929)¹⁰² nebo *De l'affaiblissement de la raison et de la décadence en Europe* Antoine Blanc de Saint-Bonneta (Oslabení lidského rozumu, 1927).¹⁰³

V původní knihovně se podle zjištění Jitky Bednářové¹⁰⁴ nacházel tematicky soudržný soubor knih o Etiopii, odkoupit se však podařilo pouze zlomek z nich: *Nový zákon v etiopštině*, *gramatika etiopštiny*, kniha o historii, přírodě a náboženství Habeše, cestopis po zemi císaře Menelika a bibliofilie týkající se jedné z nejvýznamnějších etiopských

¹⁰⁰ PERROUT, René. *Les Images d'Épinal*. Nancy: Revue lorraine illustrée, 1912. Sign. FLO-1102.345. Staše Jílovské v jednom z prvních vzájemných dopisů z roku 1919 přímo o této publikaci napsal a srovnal přitom epinálské obrázky s českými obrázky malovanými na skle a přirovnal je k expresionistům, viz FLORIAN, Josef a Staša JÍLOVSKÁ. *Vzájemná korespondence*, s. 66–67. Ve Florianově knihovně dnes narazíme také na knihu o vlámské lidové obraznosti a na vzácnou sbírku lidových písní z francouzských Alp.

¹⁰¹ [FLORIAN, Josef]. *Studium*, s. 3–5.

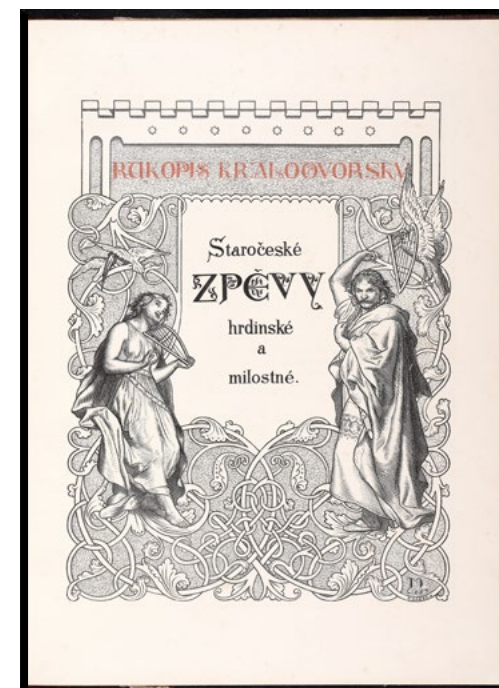
¹⁰² WARRAIN, Francis. *L'Armature métaphysique: établie d'après la loi de création de Hæné Wronski*. [Paris]: Félix Alcan, 1925. Sign. FLO-1102.435.

¹⁰³ BLANC DE SAINT-BONNET, Antoine. *De l'affaiblissement de la raison et de la décadence en Europe*. 2. éd. Paris: L. Hervé, 1854. Sign. FLO-1102.487.

¹⁰⁴ BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Rajská Etiopie a poklady zlaté (Esoterika Josefa Floriana)*. *Souvislosti*, 2004, **15**(4), s. 22.

legend o královně ze Sáby a Šalamounovi, která byla spjatá s vládnoucí dynastií, J. Ch. Madruse z roku 1922.¹⁰⁵

V roce 2002 byla zakoupena pouze jedna česky psaná kniha, a tou byl *Rukopis kralodvorský* s ilustracemi Josefa Mánesa (1886).¹⁰⁶ O rok později se díky mimořádnému nákupu podařilo získat dalších 16 knih v českém jazyce, převážně šlo o básnické sbírky.

¹⁰⁵ PLATT, Thomas Pell, ed. *Wangele kadis zagazin wamaduhanin Ijasus Kristus*. Lundon: Societas ad biblia sacre in Britannia, 1830. Sign. FLO-1102.513; MONDON-VIDAILHET, C. *Grammaire de la langue abyssine: (Amharique)*. Paris: Imprimerie nationale, 1898. Sign. FLO-1126.838; POUGEOIS, Alexandre. *L'Abyssinie: son histoire naturelle, politique et religieuse*. Paris: J. Pougeois, 1868. Sign. FLO-1102.505; ESME, Jean d'. *À travers l'empire de Ménélik*. Paris: Plon, 1928. Sign. FLO-1102.534; MARDRUS, Joseph Charles. *La Reine de Saba*. Paris: Société littéraire de France, 1922. Sign. FLO-1102.372.

¹⁰⁶ *Rukopis kralodvorský: staročeské zpěvy hrdinské a milostné*. Praha: F. Šimáček, 1886. Sign. FLO-1102.339.

Léon Bloy a interpreti jeho života a díla v dedikacích Josefu Florianovi a jeho potomkům

Životní dílo francouzského spisovatele katolické duchovní literatury Léona Bloya nezaměnitelně zasáhlo do života středoškolského profesora Josefa Florianana. A ať to již byla jakákoliv z Bloyových myšlenek, jejich kombinace nebo Florianova celková nespokojenost s byrokratickými postoji ve školství a ve společnosti, rozhodl se radikálně změnit svůj život, zanechal učitelského povolání, začal překládat a zkontaktoval Léona Bloya, aby jej požádal o autorizaci překladů. Z Bloyových deníků a ze vzájemné korespondence obou aktérů si můžeme dokreslit příběh Bloya a jeho prvního překladatele Josefa Florianana. Bloy si do svého oficiálního deníku zapsal tato slova:

„29. [listopadu 1900] Dojemný list ojedinelého Čecha, obývajícího nedaleko Slavkova v malém městečku Moravském, kde mne zbožně čte. Jmenuje se Josef Florian, praví se býti ‚ctitelem Panny Vítězné‘ a podporuje mne, seč jest.“¹⁰⁷

Florian, přestože sám bez finančního zajištění, podporoval Bloya tím, že v jeho prospěch pořádal finanční sbírky mezi svými kontakty.¹⁰⁸ Z Bloyových deníků, ať těch oficiálně vydaných či neoficiálních, které vyšly až na přelomu tisíciletí, můžeme vyčíst, že přestože se pozastavoval nad úrovní Florianovy psané francouzštiny, která v něm vzbuzovala obavy nad kvalitou Florianových překladů, vážil si jeho oddanosti a nasazení. Nacházeli společná témata, z nichž nejtěžejnější bylo zjevení Panny Marie na La Salettě a apokalyptické směřování lidstva.¹⁰⁹ Osobně se tito dva muži setkali pouze jednou, poté co

¹⁰⁷ BLOY, Léon. *Čtyři léta zajetí v Prasečím na Marně: 1900–1904*. Velká u Strážnice na Moravě: Josef Florian, 1912, s. 53.

¹⁰⁸ Např. KULDA, Beneš Metod et al. *Korespondence Katolické moderny*, s. 270–272.

¹⁰⁹ Téma La Saletty bylo společné také pro J. Demla a B. Reynka. Více o tématu viz BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 551–567.

se domluvili na symbolickém střetnutí na La Salettě během svátku Nanebevstoupení Panny Marie v srpnu roku 1906.¹¹⁰ Bloy dorazil s rodinou, Florian s přítelem a knězem Josefem Polákem. Přestože jazyková bariéra a Florianova nemluvnost nepříznivě ovlivnila dojem z osobního setkání, zůstali ve spojení až do Bloyovy smrti.

Bloyovy spisy se staly vlajkovou lodí staroříšského vydavatelství a francouzské originály, literárněhistorické a biografické studie a edice korespondence patří mezi nejrozsáhlejší, nejucelenější a nejhodnotnější část Florianovy knihovny, která se dostala do fondu Moravské zemské knihovny v Brně. Dvacet čtyři deponovaných exemplářů sepsal nebo editoval Léon Bloy a v jedenácti z nich se nachází jeho osobní věnování adresované Josefu Florianovi. Bloy v těchto osobitých francouzsko-latinských dedikacích označil Florianana za svého hrdinného překladatele na nebesích,¹¹¹ svého drahého bratra,¹¹² milovaného překladatele,¹¹³ hrdinného překladatele¹¹⁴ nebo velkého přítele chudých.¹¹⁵

Stále je však potřeba mít na paměti skutečnost, že pracujeme pouze přibližně s pětinou až desetinou Florianovy obsáhlé knihovny. Florianova původní sbírka knih Léona Bloya byla rozsáhlejší. Chybí například luxusně zpracované autorské exempláře, které Florian dostal jako poděkování za obdrženu složenku na 52,41 franků v červnu 1902.¹¹⁶ A schází také kniha *Belluaires et porchers* [Krotitelé

¹¹⁰ Bloy popisuje toto setkání v deníku, který v češtině vyšel pod názvem BLOY, Léon. *Neprodajný: deník autorův 1904–1907*. Stará Říše: Antonie Florianová, 1919, s. 102–106.

¹¹¹ BLOY, Léon. *Les dernières colonnes de l'Église: coppée, le révérend père judas, brunetière, huysmans, bourget, etc. le dernier poète catholique*. Paris: Société du Mercure de France, 1903. Sign. FLO-1126.822.

¹¹² BLOY, Léon. *Le Sang du pauvre*. Paris: Société d'Édition et de Publications Librairie Félix Juven, 1909. Sign. FLO-1126.824.

¹¹³ BLOY, Léon. *Celle qui Pleure*. Paris: Société du Mercure de France, 1908. Sign. FLO-1126.826.

¹¹⁴ BLOY, Léon. *L'Épopée Byzantine et Gustave Schlumberger*. Paris: A. Blazot, 1906. Sign. FLO-1126.827.

¹¹⁵ BLOY, Léon. *Le Salut par les Juifs*. Paris: Librairie Henri Aniére, 1906. Sign. FLO-1126.836.

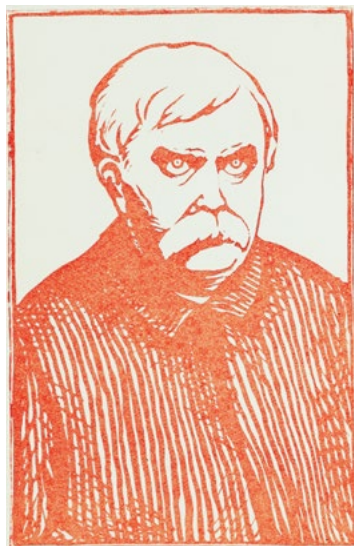
¹¹⁶ Viz záznam z neoficiálního deníku ze dne 22. června 1902: BLOY, Léon et al. *Journal inédit*. II, 1896–1902. Lausanne: L'Âge d'Homme, 2000, s. 1403. Dále BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 191.

zvěře a sviňáci], kterou Bloy oficiálně dedikoval Josefu Florianovi v roce 1905: „Ce livre est offert à l'un des rares survivants du Christianisme, A JOSEF FLORIAN propagateur de LÉON BLOY en Moravie.“¹¹⁷

Navázání korespondence s Bloyem otevřelo Florianovi cestu do Francie, získal potřebné kontakty a seznámil se s okruhem podporovatelů a interpretů Bloyova díla ve Francii, kteří jej pravidelně zásobili informacemi o nové sekundární literatuře. Florian tak navázal dlouholeté přátelství například s literárním historikem René Martineauem, jenž svůj profesní život zasvětil budování odkazu L. Bloya a jenž Florianovi pomáhal s praktickými záležitostmi, jako byly nákupy nových knih. Vzájemně si vyměňovali spisy z vlastní produkce. V torzu knihovny dále nalezneme dedikace spisovatelů a literárních kritiků a historiků Ernesta Rohmera, Josepha Bolleryho, Rogera Gabriela nebo Georgese Rouzeta. Z Francie přicházely knihy také po smrti Josefa Floriana, pojilo je společné téma, a tím byl Léon Bloy.

Byla to skutečně věta z *Chudé ženy*, na níž měl Florian narazit ve francouzské revue *La Plume*, která se však podle zjištění Jitky Bednářové v revue nikdy neobjevila, nebo jiné názory Léona Bloya, které odstartovaly radikální obrat v životě středoškolského profesora Josefa Floriana? Genezi legendy kolem revue *La Plume* rozkryla Jitka Bednářová v monografii *Josef Florian a jeho francouzští autoři*.¹¹⁸ Poukázala na roli Alberta Vyskočila v šíření této historické linky, kterou poté přebírali další interpreti, širitelé a obhájci odkazu Josefa Floriana. Podle ní obdržel Florian samotnou knihu *Chudá žena*¹¹⁹ od šéfredaktora *Mercure de France* Alfreda Valletta počátkem roku 1901, tedy až několik měsíců poté, co napsal první dopis L. Bloyovi.

Portrét Léona Bloya, autor Michael Florian. In: BLOY, Léon. *Brána pokorných: osmý svazek deníku autorova 1915–1917*. Stará Říše na Moravě: Dobré Dílo, 1947. Sign. FLO-0046.877,148.

¹¹⁷ BLOY, Léon. *Belluaires et porchers*. Paris: P.-V. Stock, 1905. xli, 351 s.

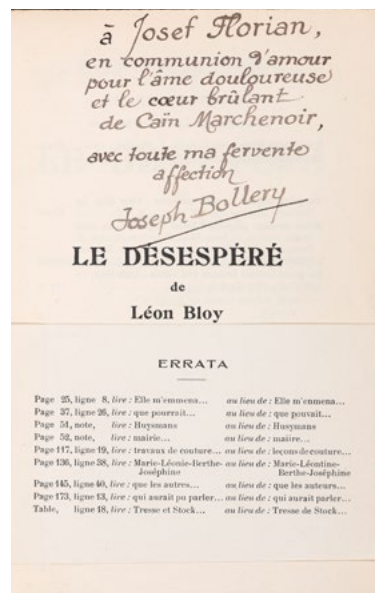
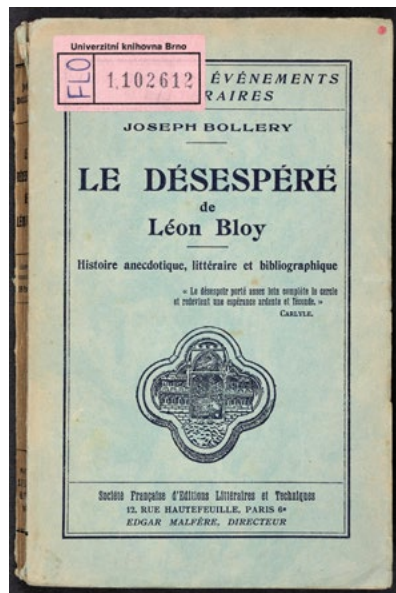
¹¹⁸ Více BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 13–14, 617–621.

¹¹⁹ BLOY, Léon. *La Femme pauvre: épisode contemporain*. 4. éd. Paris: Société du Mercure de France, 1897. Sign. FLO-1102.634.

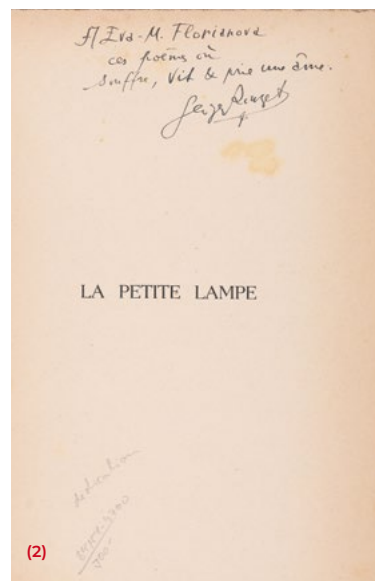
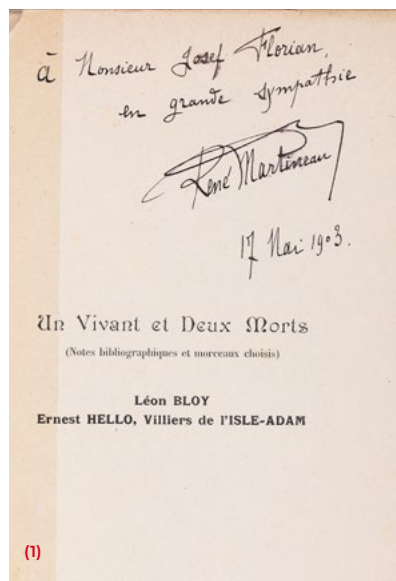
Rukopisné dedikace Léona Bloya Josefu Florianovi

- (1) CALVAT, Mélanie. *Vie de Mélanie Bergère de la Salette*. Paris: Mercure de France, 1912. Sign. FLO-1102.628.
- (2) BLOY, Léon. *L'Épopée Byzantine et Gustave Schlumberger*. Paris: A. Blazot, 1906. Sign. FLO-1126.827.
- (3) BLOY, Léon. *Le Sang du pauvre*. Paris: Société d'Édition et de Publications Librairie Félix Juven, 1909. Sign. FLO-1126.824.
- (4) BLOY, Léon. *Celle qui pleure*. Paris: Société du Mercure de France, 1908. Sign. FLO-1126.826.
- (5) BLOY, Léon. *Quatre ans de Captivité à Cochons-sur-Marne*. Paris: Société du Mercure de France, 1905. Sign. FLO-1126.830.
- (6) BLOY, Léon. *Exégèse des lieux communs*. Paris: Société du Mercure de France, 1902. Sign. FLO-1126.829.

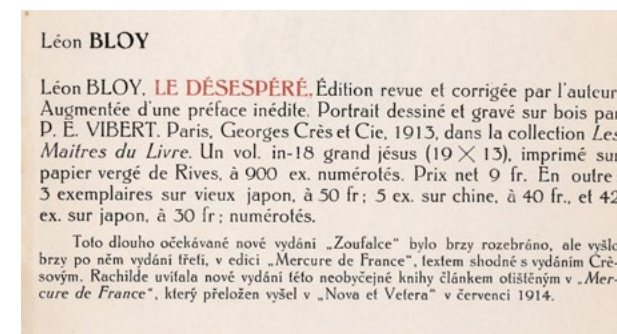
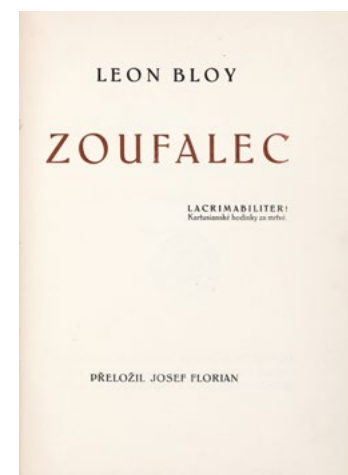
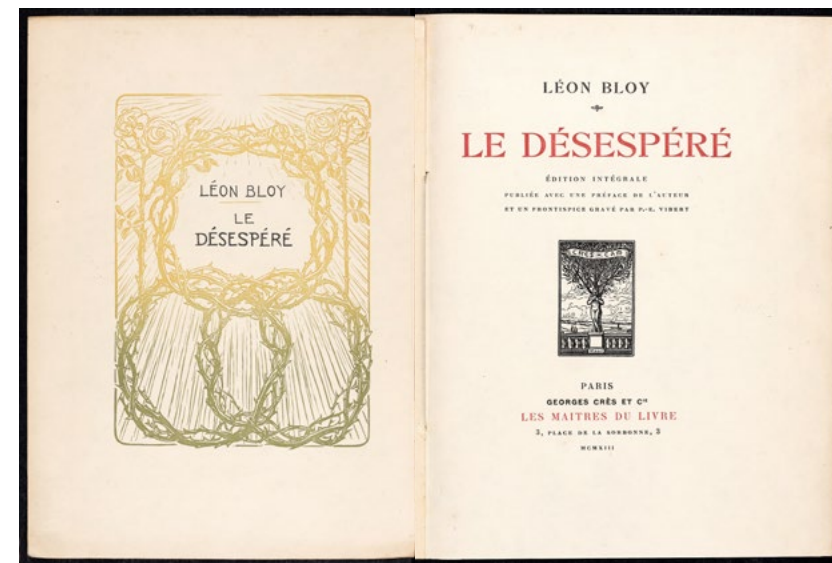
Příklady dalších dedikací

Dedikace Josepha Bolleryho Josefu Florianovi, nedatováno.
BOLLERY, Joseph. *Le désespéré de Léon Bloy: histoire anecdotique, littéraire et bibliographique*. [Paris]: Société française d'éditions littéraires et techniques, 1937.
Sign. FLO-1102.612.

(1) Dedikace René Martineaua Josefu Florianovi, 17. května 1903.
MARTINEAU, René. *Un Vivant et Deux Morts: Léon Bloy, Ernest Hello, Villiers de l'Isle-Adam (notes bibliographiques et morceaux choisis)*. Tours: René Martineau, 1901. Sign. FLO-1126.835.

(2) Dedikace Georgese Rouzeta, autora předmluvy, Evě Florianové, nedatováno. MESSIAEN, Alain. *La petite lampe: poèmes de captivité et autres textes inédits*. Paris: Editions Desclée De Brouwer, [19--]. Sign. FLO-1126.834.

Léon Bloy – francouzský originál a český překlad s orientačním lístkem

BLOY, Léon. *Le désespéré*. Paris: Georges Crès, 1913. Sign. FLO-1102.524.
BLOY, Léon. *Zoufalec*. Osvětlimany: J. Florian, 1913. (Dobré dílo, 12) Sign. OB2-0113.571,12.
Léon Bloy [Orientační lístek]. *Nova et vetera*, 1917, (26).

Akvarel L'Hiver [Zima] E. A. Bourdelleho ve francouzském vydání básnické sbírky *Měsíce* Karla Tomana. TOMAN, Karel. *Les Mois*. Paris: J. Povolozky & Cie, 1923. Sign. FLO-1102.438.

Dedikace českých spisovatelů, překladatelů a vydavatelů

Z původní Florianovy knihovny se během dodatečného nákupu na konci roku 2003 podařilo získat malý a nahodilý vzorek česky psaných knih, obsahující dedikace českých spisovatelů, umělců a vydavatelů. Tyto exempláře slouží pouze jako ukázka a příklad Florianových kontaktů, a to i přesto, že jsou zajímavé také z typografického hlediska, protože se z větší části jedná o bibliofilie. Na jejich základě není možné dosáhnout hodnoticích závěrů. Propojuje je literární žánr, ke kterému Florian tíhl, a tím byla od dob jeho studií poezie. Většina těchto básnických sbírek vyšla v průběhu dvacátých a třicátých let 20. století. Mezi deponovanými exempláři se nachází například básnická sbírka *Měsíce* Karla Tomana v českém vydání i ve francouzském překladu, která v obou provedeních vyšla jako bibliofilie s původními barevnými ilustracemi.¹²⁰ Dále mezi nimi nalezneme básně a básnické sbírky Františka Halase, Vladimíra Holana, Vladimíra Vokolky, Jakuba Demla, překladatelské práce Otto Františka Bablera, Vladimíra Holana, Bohuslava Reynka nebo Arnošta Bareše a soukromé tisky pardubické rodinné tiskárny Vokolkových¹²¹ nebo Vincence Svobody.

Z rozsáhlé korespondence i z vydávaných orientačních lístků vyplývá, že čeští spisovatelé, básníci, překladatelé, vydavatelé i výtvarníci pravidelně odesílali do Staré Říše darem své nejnovější tisky a s napětím očekávali Florianovo hodnocení. Na příkladu sbírek

¹²⁰ TOMAN, Karel. *Měsíce: 1914–1918*. [Praha]: Fr. Borový, 1918. Sign. FLO-1126.820; TOMAN, Karel. *Les Mois*. Paris: J. Povolozky & Cie, 1923. Sign. FLO-1102.438.

¹²¹ Tiskařský rodinný podnik V. Vokolek (později V. Vokolek a syn) z Pardubic se soustředil na tisk soukromých tisků, bibliofilii a od roku 1930 tiskl také staroříšské tisky. Vokolkovi pravidelně zasílali knihy ze své tiskárny do Staré Říše a nenechali se zastavit ani některými negativními hodnoceními Josefa Floriana. Např. MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek: Václav Vokolek, Vlastimil Vokolek, Vojmír Vokolek, Vladimír Vokolek, Květa Vokolková, Václav Vokolek*. Praha: Torst, 2011, zejména s. 36–39.

básníků Františka Halase¹²² a Vladimíra Holana¹²³ lze předvést, jak mohlo Florianovo soukromé hodnocení vypadat:

HALAS, František. *Sepie*. Praha: J. Fromek, 1927. Sign. FLO-1126.844.

„Vaši Sepii jsem přečetl a zařadím si ji. Mnohé se mi líbí, mnohé nelíbí. Máte často krásná gesta. Zaclání Vám jistá móda v konstrukci ideí, což hlásá počátek a konec, α a ω: Neboť když ‚sny narazily o hlavu‘, jest třeba dobré, tvrdé palice, a ne hned první dávati sbohem múze a zakončiti ji takovou likvidací inspirace, jak jste učinil na konci, i když ‚máme své kultury bacilů a očkujeme se‘.“¹²⁴

HALAS, František. *Kohout plaší smrt: básně 1928–1929*. Praha: Rudolf Škeřik, 1930. Sign. FLO-1126.843.

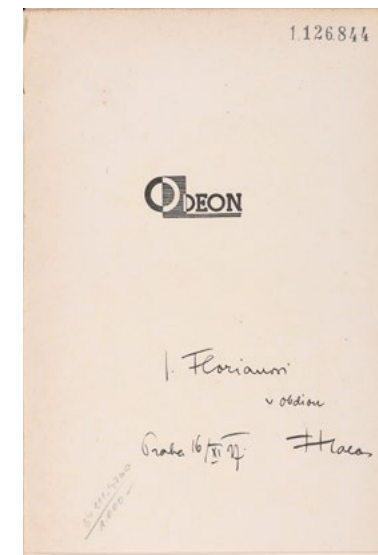
„[...] děkuju za Vaši novou sbírku básní s přátelským věnováním. Jak jsem Vám už v Praze řekl, některé se mi líbí, některé nelíbí. V básni ‚Ten hlas‘ (str. 14) je všechno pěkné až na to ‚slepé nebe beznadějně jak ďábel‘ a to ‚svírání úst a plivání po blankytu‘. Není to pravda, je to strojené, přexponované, falešné. Láska arci nezvětrá v nadbytku moudrosti, ale v tom prostředí a v té celkové náladě Vaše tvrzení, že ‚zvětrá‘, má hluboký smysl a místo to zařazuju do všeobecné konkordance hesla ‚LÁSKA‘. Atď. Čtu v 2. Kvartu Vaši báseň ‚Prosba‘. Ta se Vám podařila! To je výjimečné i v sousedství jiných dobrých kousků tohoto čísla.“¹²⁵

¹²² Korespondence Josefa Floriana Františku Halasovi je částečně podchycena v diplomové práci: JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian*; korespondence Františka Halase Josefu Florianovi in: Halas, František. *Dopisy*.

¹²³ Korespondence Josefa Floriana Vladimíru Holanovi je částečně podchycena v diplomové práci: JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian*.

¹²⁴ Výňatek z dopisu Josefa Floriana Františku Halasovi ze dne 22. listopadu 1927, JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian*, s. 25.

¹²⁵ Výňatek z dopisu Josefa Floriana Františku Halasovi ze dne 17. října 1930, JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian*, s. 28.

HALAS, František. *Tvář: [poesie 1930–1931]*. Praha: Družstevní práce, 1931. Sign. FLO-1126.840.

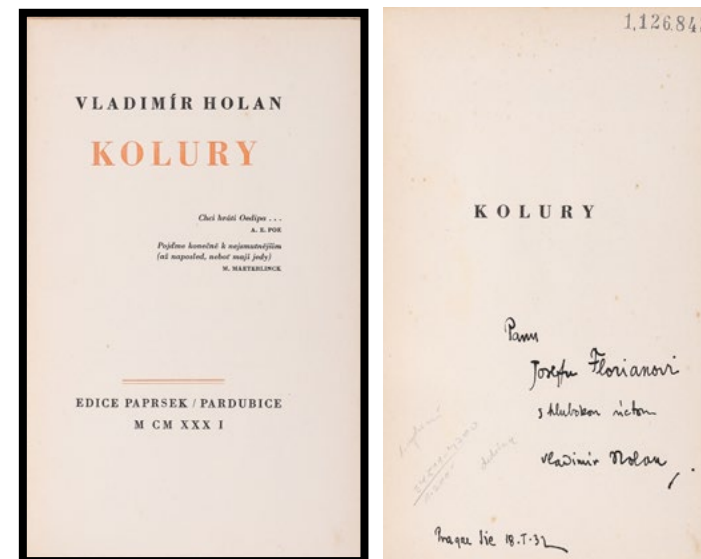
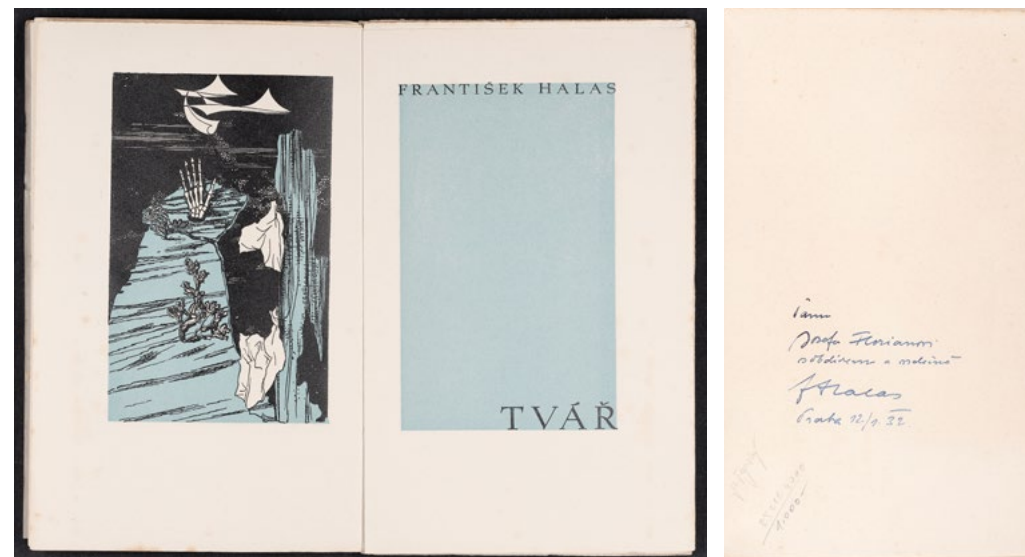
„Těž musím Vám říci, že báseň Staré ženy mi přišla, kdy jsem již lístek o ‚nejzajímavější knize‘ odeslal. Ačkoliv toto hlasování nemám za nějak zvlášť důležité, přece bych též uvedl mezi těmi knihami Vaši *Tvář*, jež mne čím dál tím více zajímá, a přitom nejzajímavější je to, že nevím dosti, proč jsou mi tyto veršíky tak vzácné. Už jsem Vás chtěl několikrát požádat, abyste mi řekl, kde vyšel o Vašich básních nějaký větší a dobrý posudek, abych to dal do Archů a upozornil i naše čtenáře na Vaše dílo.“¹²⁶

HOLAN, Vladimír. *Kolury*. Pardubice: Vlastimil Vokolek, 1931. Sign. FLO-1126.842.

„Vaše *Kolury* dlouho již nechávám spočívati na stolku nezařazeny. Dostávám mnoho básnických sbírek, ale tato Vaše mi tady pořád leží nezařazena. Vezmu, otevru namátkou tu a tam, přečtu kousek, žasnu, neboť vždy něco pěkného objevím, ale jak už jsem nedůvěřivý, přimhuřuju oči do světla a zas knížku s příjemným pocitem majitele čehosi velmi cenného kladu na její místo ‚nezařazeného‘. Ale protože nevím, jak to dlouho potrvá, byl by to nezpůsob, abych Vám aspoň občansky nepoděkoval. Jsem opravdu rád, že jste si na mne vzpomněl touto krásnou projekcí Paprsku.“¹²⁷

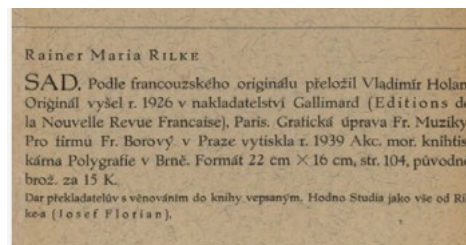
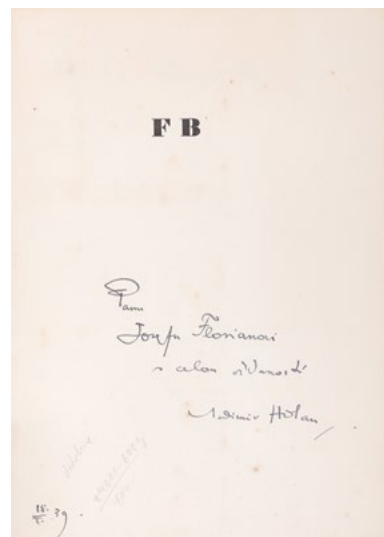
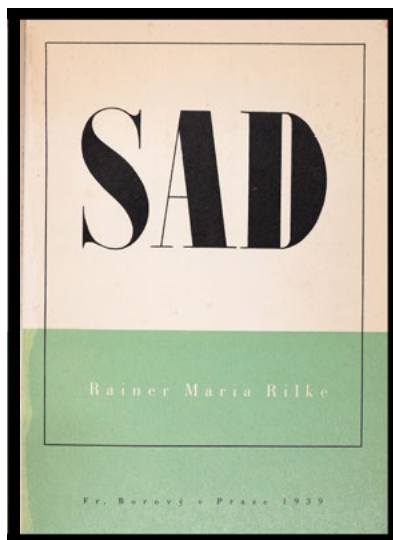
¹²⁶ Výňatek z dopisu Josefa Floriana Františku Halasovi, JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian*, s. 40.

¹²⁷ Výňatek z dopisu Josefa Floriana Vladimíru Holanovi z 28. ledna 1932, JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian*, s. 65.

RILKE, Rainer Maria. *Sad*. Přeložil z francouzštiny Vladimír Holan. Praha: Fr. Borový, 1939. Sign. FLO-1187.777.

„Mám radost z toho Sadu a jsem Vám upřímně vděčný, že jste si na mne vzpomněl.“¹²⁸

¹²⁸ Poděkování Josefa Floriana za zasláný překlad Sadu z 22. března 1939, JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian*, s. 75. Orientační lístek: Rainer Maria Rilke. *Sad*. *Archiv*, 1939, (47).

Dedikace Josefu Florianovi

- (1) Dedikace Vladimíra Vokolka Josefu Florianovi. Ilustrace J. J. Svoboda. VOKOLEK, Vladimír. *Národ na dlažbě: [básně]*. Praha: B. Stýblo, 1945. Sign. FLO-1126.845.
- (2) Dedikace O. F. Bablera Josefu Florianovi. ARNIM, Achim von a Clemens BRENTANO. *Devět balad*. Olomouc: Otto F. Babler, 1933. Sign. FLO-1126.846.
- (3) Tištěná dedikace Josefu Florianovi s podpisy Vokolek a Arnošt Bareš. Z francouzštiny přeložil Arnošt Bareš. FORT, Paul. *Svatí patroni Francie bdí na Mont Saint Michel: MCMXV*. Pardubice: Vlastimil Vokolek, 1929. Sign. FLO-1126.841.
- (4) Dedikace Karla Tomana Josefu Florianovi. Ilustroval Zdeněk Kratochvíl. TOMAN, Karel. *Měsíce: 1914-1918*. [Praha]: Fr. Borový, 1918. Sign. FLO-1126.820. Do francouzštiny přeložil Emanuel Siblík a ilustroval Émile-Antoine Bourdelle. TOMAN, Karel. *Les Mois*. Paris: J. Povolozky & Cie, 1923. Sign. FLO-1102.438.

Kniha v rukách Josefa Floriana

Stav knihy a případné marginálie v nich zrcadlí vztah majitele, čtenáře a uživatele ke knihám. V knihách z Florianovy knihovny, jež jsou uloženy ve fondu Moravské zemské knihovny, nalezneme kromě osobních věnování různé druhy rukopisných vpisků. Neočekávejme však hodnotící komentáře či postřehy. Většina marginálií se váže na vydavatelskou a překladatelskou činnost staroříšského vydavatelství. Přípisky v knihách mají ryze informativní povahu. Nejčastěji se jedná o překlady slov, jež jsou zapsané podél listu nebo mezi řádky. V některých případech je pak uvedeno několik významových variací překladu jednoho slova. Ke knize se přistupovalo s náležitou úctou. Většina rukopisných přípisků je napsaná tužkou drobným písmem a tenkou linkou, v některých případech téměř nepostřehnutelnou.

Největší množství přípisků překladového rázu obsahuje kniha *Le désepéré* [Zoufalec] Léona Bloya z roku 1886, jedná se o jeden z prvních Florianových překladů. V tiráži českého vydání narazíme na poznámku, že první archy vytiskla již roku 1903 Dělnická tiskárna v Praze, ostatní archy však natiskl František Trnka v Třebíči až v roce 1913.¹²⁹

Pro označení výběru textu k překladu používali Florian nebo jeho spolupracovníci barevné pastelky, nejčastěji červený, modrý a fialový odstín. Buď zvýraznili svislou barevnou linkou odstavce textu, nebo zatrhli či vlastní grafickou značkou označili názvy kapitol v textu nebo v přiloženém obsahu (například odstavce označené římskými či arabskými číslicemi nebo písmeny v abecedním pořadí). Část grafických značek bude patrně patřit dalším spolupracovníkům, kupříkladu lze uvést zelený křížek, ohraničující vybrané kapitoly, za kterým bychom

¹²⁹ Český překlad BLOY, Léon. *Zoufalec*. Osvětlimany: J. Florian, 1913. Sign. FLO-1102.599.

mohli hledat A. L. Striže nebo O. A. Tichého.¹³⁰ V učebnici etiopské grammatiky pak narazíme na známky teoretické přípravy cesty do Etiopie (připsaná výslovnost).¹³¹

Další typ marginálií, které se v knihách nacházejí, jsou stručné poznámky o překladu textu se jménem překladatele a datem překladu.¹³² Mezi početnými ukázkami faksimilí a reprodukcí středověkých ilustrací narazíme na přesné instrukce pro tiskárny, obsahující například rozměry obrazové přílohy určené k reprodukci se slovními pokyny „celou stránku reprodukuje“, „toto ne“, „i s tím nadpisem“, „nadpis též“ apod.¹³³

Inkoustem psané rukopisné přípisky se v knihách vyskytují ojedinele. Jsou jím například na předsádce napsané poznámky o získání knihy do vlastnictví: „došla do Velké 23. února 1912“¹³⁴ nebo „Od Plona v listopadu 1923“.¹³⁵ Podle specifického kaligrafického rukopisu Josefa Floriana můžeme autorství jeho poznámek většinou bez potíží identifikovat a odlišit od ostatních. Jelikož Florian pořizoval knihy ve francouzských antikvariátech, obsahují některé z nich poznámky předchozích majitelů ve francouzštině.

¹³⁰ *Histoire des images miraculeuses: de Rome et des États de l'Église en 1796 et 1797*. Paris: De Julien, Lanier, 1850. Sign. FLO-1102.488. Český překlad: Regina pacis. *Nova et vetera*, 1915, (17). 20 s.

¹³¹ MONDON-VIDAILHET, C. *Grammaire de la langue abyssine: (Amharique)*. Paris: Imprimerie nationale, 1898. 296 s. Sign. FLO-1126.838.

¹³² Kromě toho se v knize *La Croisade contre les Albigeois: épopée nationale*. Paris: Librairie internationale, 1868. Sign. FLO-1102.454, nachází na deseti listech nepodepsaný překlad první kapitoly *Křížácká výprava proti Albigenským: Národní epepa. Díl první, Feudalita*.

¹³³ CHRISTIAN, Arthur. *Origines de l'imprimerie en France: conférences faites les 25 juillet et 17 août 1900*. Paris: Imprimerie nationale, 1900. Sign. FLO-1106.016.

¹³⁴ CALVAT, Mélanie. *Vie de Mélanie Bergère de la Salette*. Paris: Mercure de France, 1912. Sign. FLO-1102.628.

¹³⁵ THARAUD, Jérôme a Jean THARAUD. *Le Maroc: trente planches hors texte*. Paris: Plon, 1923. Sign. FLO-1102.447.

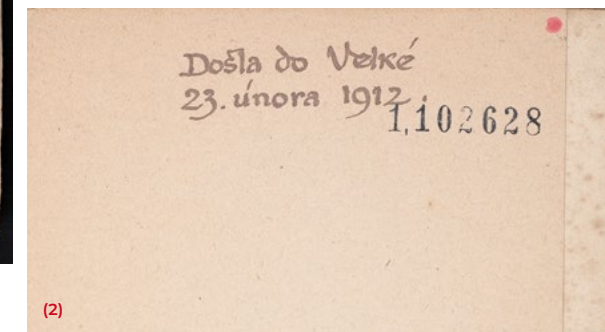
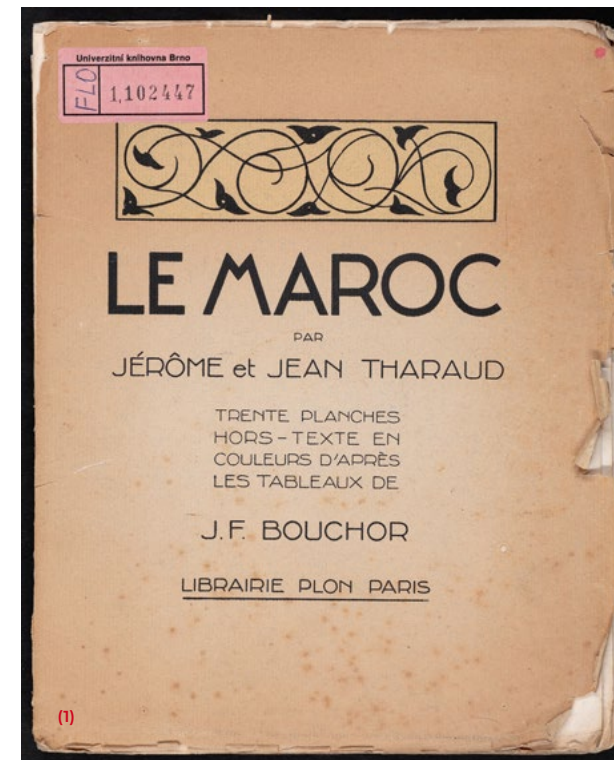
V části knih se vyskytuje jeden zvláštní druh přípisu, tím je červenorůžový puntík umístěný v pravém horním rohu papírové obálky, předsádky nebo u prvního listu kapitoly. Podle informací, které zjistila Tamara Ibehejová, by se mělo jednat o způsob označení oblíbených titulů Josefa Floriana.¹³⁶ Avšak toto označení chybí u části knih, u nichž bychom je vzhledem k tematickému zaměření a k autorství mohli očekávat.¹³⁷

Většina knižní produkce přelomu 19. a 20. století vycházela v brožované vazbě. Až majitelé si svazky nechávali vyvazovat v knihařských dílnách tak, aby výsledná podoba knihovny působila jednotným dojmem, jako to vidíme například u knihovny Otokara Březiny. Brožovaná vazba byla náchylnější na fyzické poškození a snadněji podléhala degradaci, zvláště pokud byl na obálku použitý dřevitý papír nízké gramáže. Přestože Josef Florian neusiloval o jednotný vzhled knihovny, nechával si i on některé svazky vyvazovat do pevných desek. Minimálně u dvou desítek svazků je na zadním přidešti vyražený signet „A. Malík, Praha“ známého pražského uměleckého knihaře Antonína Malíka, jehož vazby byly ve své době hodnoceny jako řemeslně dokonalé.¹³⁸ Převažují mezi nimi spisy Léona Bloya a jezuitského teologa Petra Canisia. Malík zajišťoval ruční vazbu v plátnu, pergamentu i v usni se zlatou ražbou také některým staroříšským tiskům,

¹³⁶ IBEHEJOVÁ, Tamara. *Francouzská knihovna*, s. 90.

¹³⁷ Během průzkumu fondu jsme narazili na razítkové ex libris (vyobrazující obrys Božích muk, St. Ř., Florian), jelikož se ale jednalo o ojedinělý výskyt, nelze z něj vyvozovat žádné závěry. Není ani jasné, zda se jednalo o zkušební označení, ani ve kterých letech mohlo být případně používáno. Viz BLOY, Léon. *Les dernières Colonnes de l'Église*. Paris: Société du Mercure de France, 1903. Sign. FLO-1126.822.

¹³⁸ Pražský umělecký knihař Antonín Malík (1882–1918) studoval v cizině. Byl členem Spolku českých bibliofilů. Jeho vazby měly charakteristické prvky (koženkový hřbet, kartonové desky s mramorovanou obálkou, koženkovými zpevněnými rohy, zlaté hřbetní písmo, vyvýšené ozdobné pruhy na hřbetu, signet na zadním přidešti vyvedený ve zlaté). Např. HOROVÁ, Anděla, ed. *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky*. Praha: Academia, 2006, s. 479; TACHECI, V. J. Ti, kdož z nás odešli II. *Marginalie*, 1948, **21**(3/4), s. 41.

(1) Ukázka označení knih Josefa Floriana červenorůžovým puntíkem v pravém horním rohu obálky. THARAUD, Jérôme a Jean THARAUD. *Le Maroc: trente planches hors texte*. Paris: Plon, 1923. Sign. FLO-1102.447.

(2) Ukázka označení knih červenorůžovým puntíkem a vpisem upřesňující dataci zařazení knihy do knihovny. Knihu s dedikací zaslal J. Florianovi L. Bloy. CALVAT, Mélanie. *Vie de Mélanie Bergère de la Salette*. Paris: Mercure de France, 1912. Sign. FLO-1102.628.

kupříkladu *Můj Flos Sanctorum* José Severiana Rezendy.¹³⁹ Řada knih dostala finančně dostupnější náhradní ochranný přebal, nejčastěji z bílého nebo šedého tvrdšího kartonu, na jehož hřbetu nalezneme kaligrafickým písmem napsané zkrácené titulní názvy. Část exemplářů má dosud stále nerozřezané strany, což může být jednak známka toho, že jejich majitele obsah nezaujal, ale také potvrzení praxe Florianiana, jenž se vyhýbal fyzickému zásahu do knihy, dokud se nerozhodl, že titul zařadí do své knihovny. Knihy v původním stavu bylo po předchozí domluvě s knihkupci možné vrátit či vyměnit.

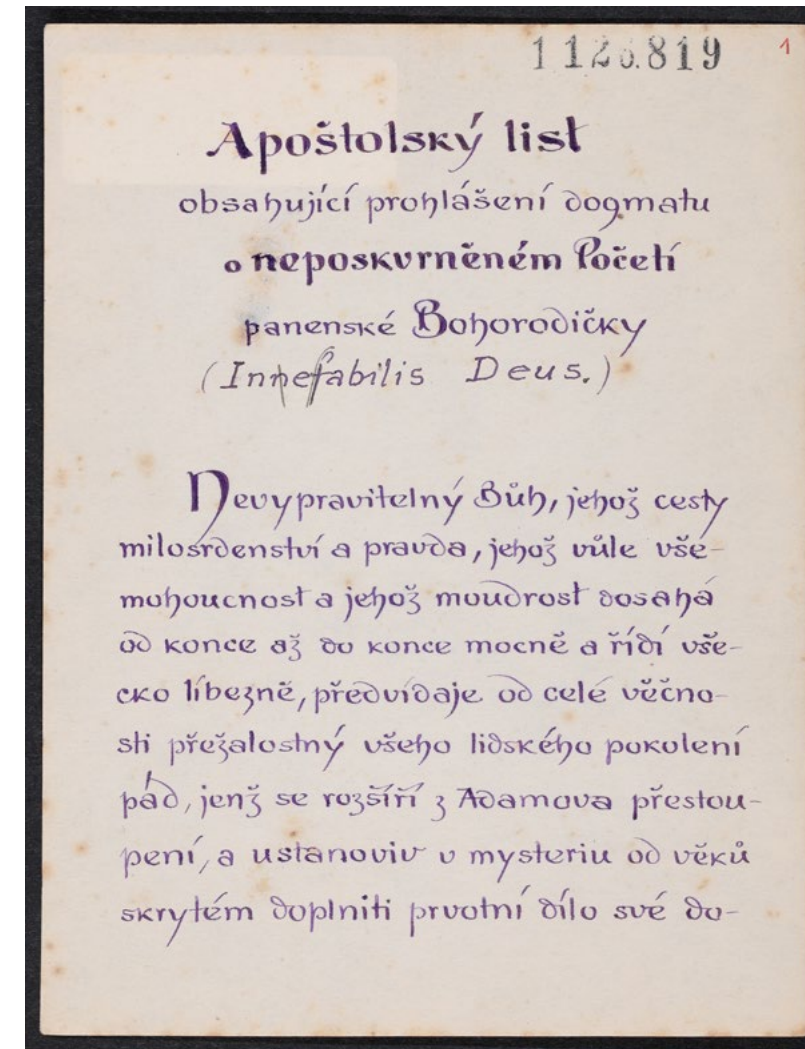
Florianovo kaligrafické písmo, které skrze rukopisné přípisky prostupuje do knih, zanechávalo nezapomenutelný dojem na adresáty korespondence a stalo se námětem nejednoho dopisu. Nejinak tomu bylo u Léona Bloya, René Martineaua či Georgese Rouaulta. Rouault s Florianem dokonce dojednával vydání svých básní ve Florianově kaligrafickém přepisu. Z toho důvodu Rouault odeslal na Moravu sešit básní; v jedné z nich figuroval samotný Florian.¹⁴⁰ Také opat Anastáz Opasek vzpomínal na florianovský rukopis,¹⁴¹ kterým se nechali inspirovat další, například spisovatelé Karel Schulz nebo Jakub Deml. Mezi exempláři se nachází překlad papežské encykliky z 8. prosince 1854 o dogmatu o neposkrvněném početí Panny Marie, kterou Josef Florian přepsal svým rukopisem.¹⁴²

¹³⁹ STANKOVIČ, Andrej. *Josef Florian*, s. 112.

¹⁴⁰ Předpokládalo se, že důvodem, proč básně nevyšly, byla špatná čitelnost Rouaultova rukopisu. O jejich vydání se ve třicátých letech 20. století několik let pokoušel Josef Portman z Litomyšle. Realizace ztroskotala na absenci komunikace mezi Portmanem, Rouaultem a Florianem, a to i přesto, že již existovaly první zkušební výtisky (viz Archiv Literárního oddělení Moravského zemského muzea, fond Josef Florian, Josef Portman Josefu Florianovi, nečíslované). Dále např. ROKYTOVÁ, Bronislava. Portmanův entuziasmus pro zahraniční výtvarné umělce. In: HUBÁČKOVÁ, Vilma a Bronislava ROKYTOVÁ, eds. *Josef Portman: (1893–1968): na pomezí bibliománie*. Praha: Arbor vitae societas, 2018, s. 216, 220. Báseň *Georges Rouault Josefu Florianovi* vyšla v překladu Jiřího Reynka in: *Na křižovatce větrů*, s. 9–10.

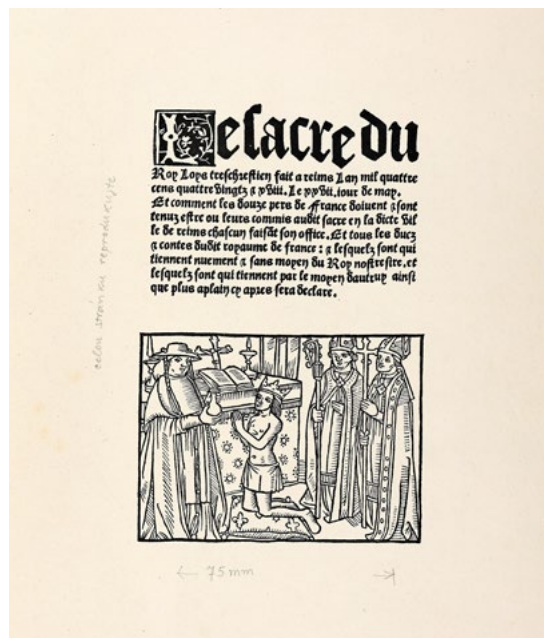
¹⁴¹ OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení*, s. 118.

¹⁴² *Apoštolský list obsahující prohlášení dogmatu o neposkrvněném Početí panenské Bohorodičky: (Ineffabilis Deus)*. [19--]. [50] l. Sign. FLO-1126.819.

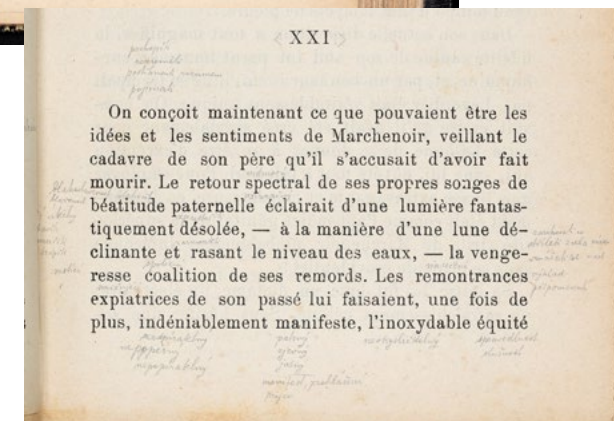
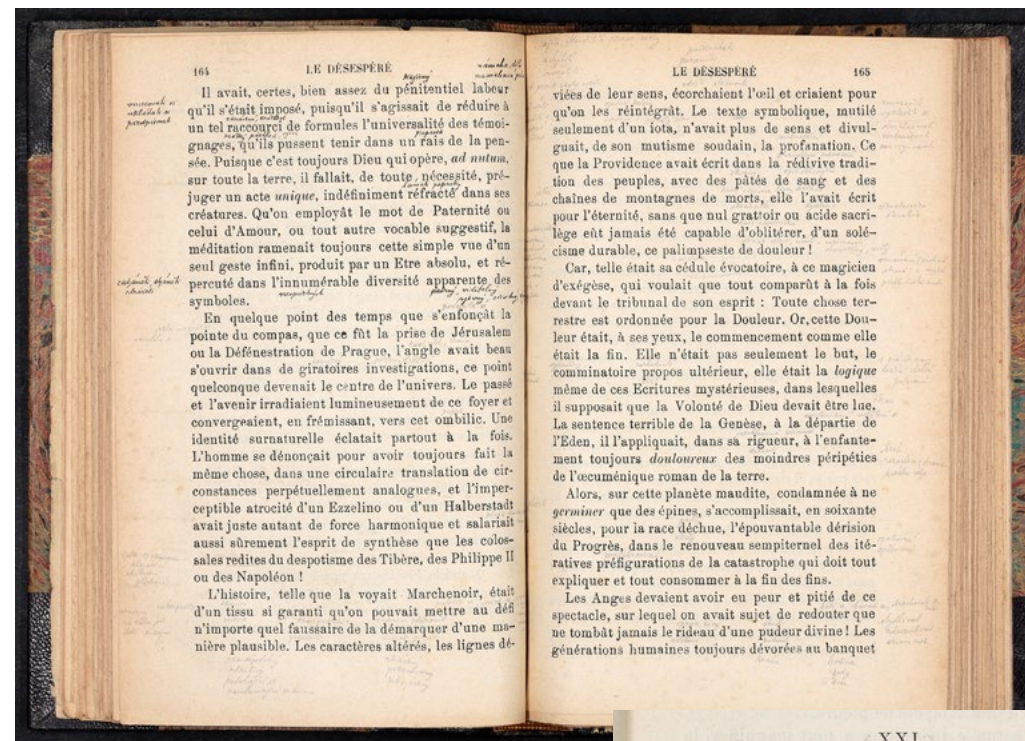
Ukázka rukopisu Josefa Florianiana. *Apoštolský list obsahující prohlášení dogmatu o neposkrvněném Početí panenské Bohorodičky: (Ineffabilis Deus)*. [19--]. Sign. FLO-1126.819.

Rukopis Josefa Floriana nezůstal nepovšimnut odborníky; grafo-
logický rozbor provedla v březnu 2002 grafoložka Helena Baková, kte-
rá v úvodu o písmu Josefa Floriana napsala: „Kaligrafické písmo Josefa
Floriana vypovídá především o velmi silné schopnosti sebekontroly,
sebekázně a seberegulace. Emocím, impulsům, živoucí spontánnosti
není dán volný průchod. Vše je ovládáno, potlačováno a řízeno. Pisatel
vládně neobvykle silnou vůlí, schopností koncentrace, rozvážností až
obezřetností, má silně vyvinutý smysl pro detail, pronikavého kritic-
kého ducha, je cílevědomě vytrvalý, ve svém konání precizní až možná
s nutkavostí k dokonalosti.“¹⁴³

Ukázka instrukcí pro tiskaře. Reprodukce byla použita
jako protilehlá strana k ukázce básní Paula Claudela
z cyklu *Svaté obrázky české*. Viz CLAUDEL, Paul. *Svaté
obrázky české. Nova et vetera*, 1916, (18). CHRISTIAN,
Arthur. *Origines de l'imprimerie en France: conférences
faites les 25 juillet et 17 août 1900*. Paris: Imprimerie
nationale, 1900. Sign. FLO-1106.016.

143 BAKOVÁ, Helena. Grafologický portrét Josefa Floriana. In: BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 611; rozšířeno viz BAKOVÁ,
Helena. Udržet klenbu nebeskou: Josef Florian. In: BAKOVÁ, Helena. *Portréty historických osobností: nejen grafologický
pohled*. Praha: Grada, 2015, s. 133–148.

Knihna *Le désespéré* Léona Bloya z roku 1886 je plná ručních přípsků Josefa Floriana,
k vybraným slovům jsou připsány dva i více českých obrátů.
BLOY, Léon. *Le désespéré*. Paris: A. Soirat, 1886, s. 77, 164–165. Sign. FLO-1102.599.

Je pensais en le quittant : Voilà certes des propos démolisants pour une nation civilisée, et séditeux dans un siècle de progrès. Mars tente de communiquer avec la Terre dans un langage dont nos services techniques étudient la clef. D'ailleurs nous ne saurions tarder à rendre notre globe dirigeable et nous pourrions alors étendre les bienfaits de notre protectorat sur quelques planètes mineures. Là-dessus quelqu'un vient nous parler de Paris changé en désert de Dibla, et prétend voir, au lieu du glorieux Zodiaque de notre Géométrie interstellaire, flamboyer dans le ciel des roues de chrysolithes !

J. L.

préložil p. Čep. v pros. 1926.

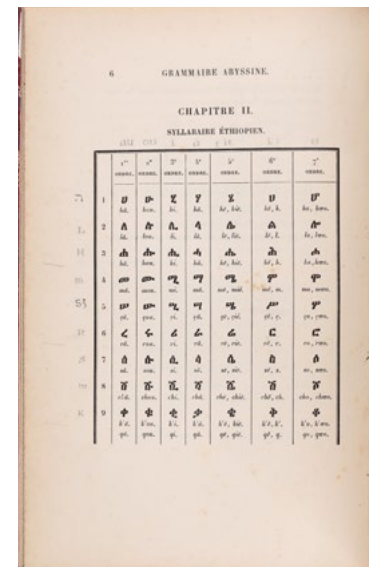
LE SOIR DE LA NATIVITÉ

« Noël ! Noël ! Noël !
— Tout est d'or aujourd'hui !
— Quel soir de neige ! »
Et le soleil tombe magnifiquement dans le jardin blanc du paysage d'hiver.
« On avait patiné toute la journée. La nuit venue, une étoile étrange s'est montrée ! »
Les femmes de Nazareth, aux aguets des miracles, chu-

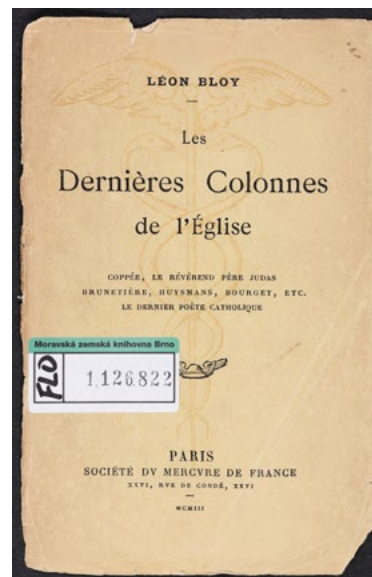
Povídku přeložil spisovatel Jan Čep v prosinci 1926 během svého pobytu ve Staré Říši. J. L. [LANOË, Julien]. Deux fous dans la Balance. *La Ligne de cœur*, 1926, (6), s. 70. Sign. FLO-1106.047. V českém překladu: LANOË, Julien. Dva blázni na váze. *Archy*, 1927, (7).

Ručně psaný vpisek Josefa Floriana o svém překladu textu v listopadu 1912. DEMOLDER, Eugène. Le soir de la Nativité. In: DEMOLDER, Eugène. *La Légende d'Yperdamme*. Paris: Mercure de France, [1900?], s. 17. Český překlad: DEMOLDER, Eugen. Štědrý večer. *Nova et vetera*, 1912, (2).

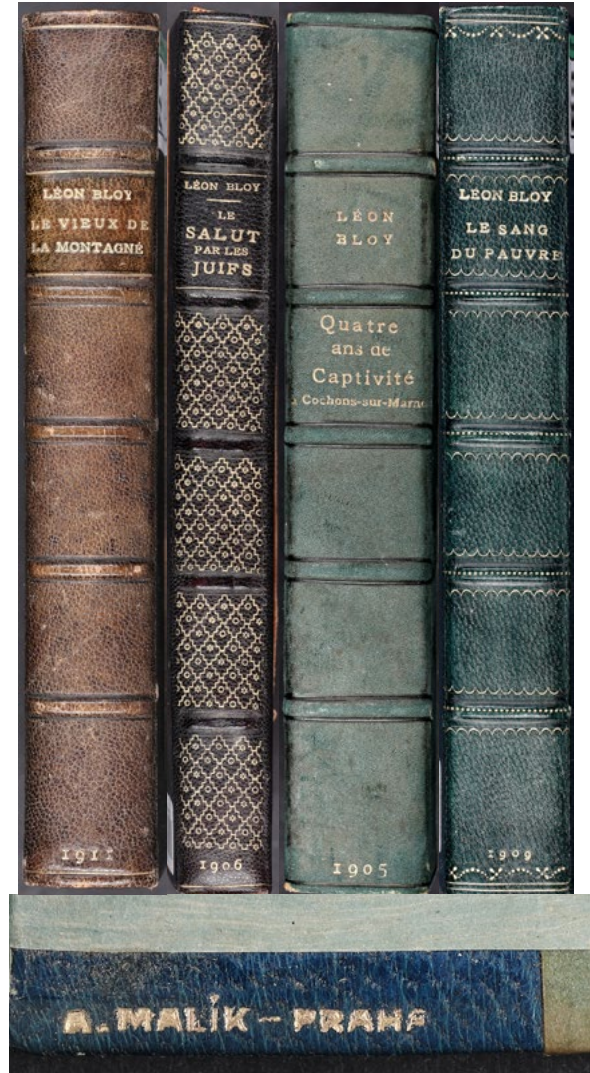
U kapitoly *L'Avent du Seigneur* [Příchod Páně] je připisána poznámka „Přeložil J. Deml“. JACOBUS DE VORAGINE. *La Légende dorée. Première partie*. Paris: Édouard Rouveyre, 1902, s. 1. Sign. FLO-1102.500,1.

Příklad přípisů k výslovnosti etiopštiny. MONDON-VIDAILHET, C. *Grammaire de la langue abyssine: (Amharique)*. Paris: Imprimerie nationale, 1898. Sign. FLO-1126.838.

Ojedinelý výskyt ex libris. BLOY, Léon. *Les Dernières Colonnes de l'Église*. Paris: Société du Mercure de France, 1903. Sign. FLO-1126.822.

Ukázka knihařské práce a knihařského signetu Antonína Malíka z Prahy.

Ukázka náhradních přebalů brožovaných knih.

Březina – Florian – Deml: osobní knihovny v Moravské zemské knihovně

Básník Otokar Březina, kněz a spisovatel Jakub Deml a překladatel a vydavatel Josef Florian, tři významní Moravané z Vysočiny, jejichž knihovny nebo jejich dochované části jsou uloženy ve fondu Moravské zemské knihovny v Brně¹⁴⁴ a kteří významným způsobem zasáhli do vývoje českého a moravského katolického literárního a kulturního života první poloviny 20. století. Když se Otokar Březina seznámil s Jakubem Demlem a o několik let později s Josefem Florianem, patřil již mezi české básnické autority, oceňované literárními kritiky i čtenáři. A když v šedesáti letech Březina umíral, měl na svém kontě devátou národní nominaci na Nobelovu cenu za literaturu.¹⁴⁵

Byl to Březina, kdo na přelomu let 1902 a 1903 seznámil Jakuba Demla s o pět let starším Josefem Florianem. V té době se oba podíleli na obsahu katolického časopisu *Nový život* Karla Dostála-Lutinova. O rok později se Deml nechal strhnout učením Léona Bloya, začal pracovat s Josefem Florianem, překládat a vést administrativu vydavatelství. Po opakovaných střetech s brněnskou diecézí se přestěhoval do Staré Říše, kde přerušovaně pobýval až do roku 1911. Rok 1911 se stal

¹⁴⁴ Knihovny se do fondu dostávaly postupně, nejuplněnější z nich je knihovna básníka a spisovatele Otokara Březiny (1868–1929), jejíž odborná část se do fondu tehdejší Zemské a univerzitní knihovny dostala bezprostředně po Březinově smrti v roce 1929. Beletristická část, kterou podle závěti původně obdrželo státní reálné gymnázium v Moravských Budějovicích, přešla do fondu v roce 1972. Rozsah Březinovy knihovny činí 4 399 svazků knih a časopisů. Srov. KUBÍČEK, Jaromír a Jana SEDLÁKOVÁ. Knihovna Otokara Březiny. *Duha*, 1988, 2(4), s. 2–5; HOLMAN, Petr: Otokar Březina – život s knihou, život v literatuře. In: KUBÍČEK, Jaromír, Přemysl BAR a Jiří DUFKA et al. *Moravská zemská knihovna v Brně 1808–2008*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2008, s. 49–58. Knihovna básníka a kněze Jakuba Demla (1878–1961) se do fondu MZK dostala v torzovitém stavu v roce 1976 ze Západo-moravského muzea v Třebíči. Obsahuje celkem 1 495 svazků, mezi nimi je jen malá část publikací vlastní tvorby, knihy s dedikacemi od spřátelených autorů a řada příruček. Srov. IWASHITA, Daniela. Čtenář Jakub Deml. In: KUBÍČEK, Jaromír, Přemysl BAR a Jiří DUFKA et al. *Moravská zemská*, s. 59–69.

¹⁴⁵ Nomination archive: Otokar Březina. *The Nobel Prize* [online]. 2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/nomination/archive/show.php?id=5486>.

zlomovým jak v životě Demla, jenž byl vícero okolnostmi přinucený po sedmi letech opustit vydavatelství a Starou Říši, tak pro vydavatelství a Florianovu rodinu, která se taktéž přestěhovala ze Staré Říše, a to do Velké u Strážnice.

Odborníci na život a dílo Jakuba Demla konstatují, že je pro Demla charakteristická celoživotní tendence k někomu vzhlízet a hledat jistoty a otcovskou autoritu.¹⁴⁶ Poněkud zjednodušeně bychom mohli napsat, že svou pozornost nejprve zaměřil na Otokara Březinu a Františka Bílka, poté na Josefa Florianu a po vyhoceném konci jejich spolupráce svůj zrak opět upřel na Otokara Březinu. Vztahy mezi Josefem Florianem a Jakubem Demlem po konci jejich aktivní spolupráce až do Florianovy smrti bychom mohli označit za bouřlivé, proměnlivé a připodobnit je k sinusoidě. V době finanční nouze staroříšského vydavatelství na začátku dvacátých let se snažil Deml rodině i vydavatelství finančně i materiálně vypomáhat, například prostřednictvím své přítelkyně Pavly Kytlicové a Ludvíka Vrány. Korespondenční styky se Florianovi a Demlovi podařilo obnovit na konci dvacátých let, avšak pouze do poloviny let třicátých. Oba sdíleli zaujetí pro Bloyovo učení, život v chudobě, víru v apokalypsu, odpor k buržoazii a střední třídě. A zatímco Březina podporoval Demla v literární činnosti, Florian ji upozadoval. V edici *Studium* sice vyšly v roce 1907 Demlovy sbírky *Homilie* a *Notantur Lumina*, ale kromě toho již jen tematické eseje,

¹⁴⁶ Na toto téma je dostupná rozsáhlá odborná literatura. Oba aktéři spory převedli do veřejné sféry, na stránky vlastních tisků, definitivní rozchod viz J.F. [=FLORIAN, Josef]. Protokol Deml. *Archiv*, 1940, (52); DEML, Jakub. *Šlépěje XXV*. Tasov: Marie Rosa Junová, 1940. Dále například DEML, Jakub. *Sedm let jsem u vás sloužil: vzpomínky na Josefa Florianu*. Praha-Podlesí: Dauphin, 2015. A zejména tiskem vydaná korespondence z ediční řady *Jakub Deml: korespondence*, kterou řídí Daniela Iwashita, např. mezi Demlem a Březinou (DEML, Jakub. *Poznávám krásu Vašich krajín: vzájemná korespondence Jakuba Demla a Otokara Březiny*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018), Demlem a Durychem (DEML, Jakub. *Durychhalten!: vzájemná korespondence Jakuba Demla a Jaroslava Durycha*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2022). Vzájemnou korespondenci připravuje do tisku Daniela Iwashita pod názvem: *Po Bohu celý Váš...: korespondence Jakuba Demla a Josefa Florianu*. Demlovu korespondenci adresovanou Josefu Florianovi v diplomové práci sepsal Igor Pejchal, viz PEJCHAL, Igor. *Listy Jakuba Demla Josefu Florianovi* [Diplomová práce]. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2013.

úryvky z korespondence, redakční texty a samozřejmě překlady z latiny, němčiny a francouzštiny. Po Demlově odchodu se ve staroříšských tiscích objevil například úryvek z dopisu Jakuba Demla informující o úmrtí Pavly Kytlicové.¹⁴⁷

Ve Florianově knihovně se nachází dva Demlovy tisky opatřené dedikací, které do Staré Říše dorazily v rozmezí několika měsíců, v prosinci 1934 (k Vánocům) a ke svátku v březnu 1935. Jedná se o soukromé tisky doprovázené ilustracemi Jana Konůpka.¹⁴⁸

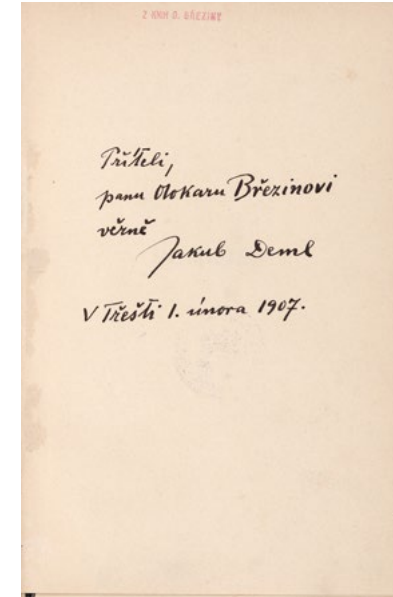
Josef Florian se zejména v počátečních letech vlastní vydavatelské a překladatelské činnosti nechal inspirovat starším a zkušenějším Otokarem Březinou. V době Florianových vydavatelských začátků měl již Březina nejvýznamnější část své literární tvorby vydanou, a tak Florianovi i Demlovi radil ohledně grafické úpravy knih a doporučoval autory a díla. Vzájemně si půjčovali knihy a časopisy, buď během návštěv, nebo prostřednictvím poštovní služby. Téměř v každém listu, který psal Březina Florianovi, narazíme na zmínku o francouzské kulturně-literární revue *Mercure de France*, kterou si Březina předplácel a nejnovější i starší čísla půjčoval Florianovi.¹⁴⁹ Kromě *Mercure de France* si Florian od Březiny pravidelně půjčoval časopisy *L'Occident*, *Moderní revue*, *Lumír* nebo ve dvacátých letech, když se Florian dostal do finančních těžkostí, francouzské časopisy *Nouvelle revue française* nebo *Nouvelles littéraires*.

Florian a Březina si vypomáhali také při nákupech nových knih, sledovali knižní katalogy a vzájemně si doporučovali tituly, které je zaujaly. Zatímco Florian vyhledával zejména francouzské a německé

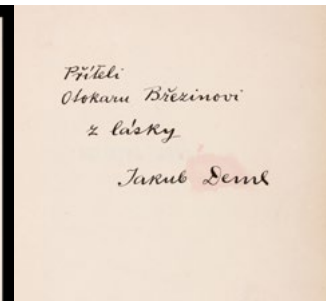
¹⁴⁷ DEML, Jakub. [Z dopisu J. Demla z Tasova ze dne 7. února 1932]. *Archiv*, 1932, (24).

¹⁴⁸ DEML, Jakub. *Štědrý den*. Tasov: Jakub Deml, 1934. Sign. FLO-1126.823; DEML, Jakub. *Princezna*. Tasov: Jakub Deml, 1935. Sign. FLO-1126.828.

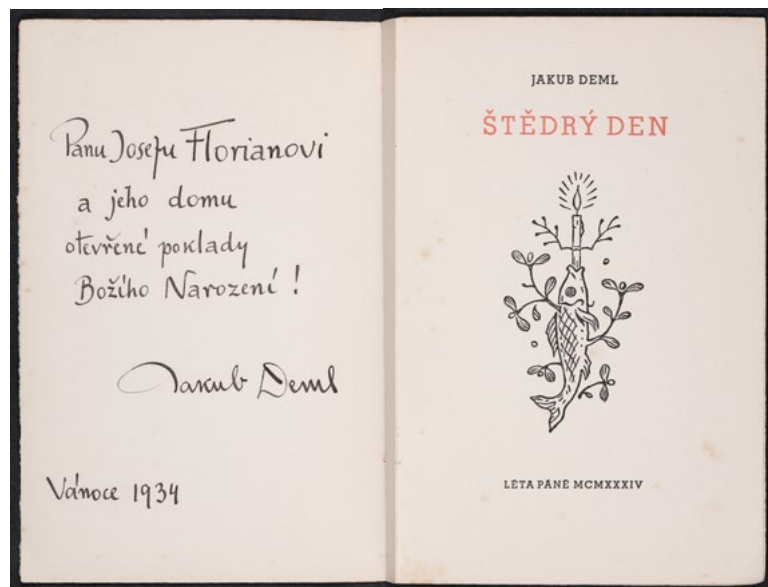
¹⁴⁹ O starší ročníky *Mercure de France* měl Florian znovu zájem od roku 1919, hledal v nich novou inspiraci. Březina mu je po částech posílal, například 11. července 1919 napsal: „Podařilo se mi, milý příteli, dostati se v hlubších geologických vrstvách knihovny na novou žílu Mercuru.“ BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*, s. 1253.

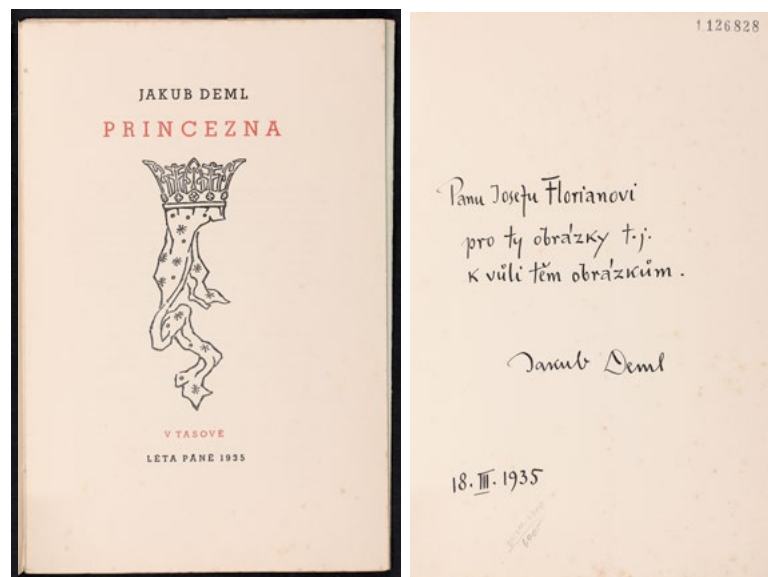
Soubor kázání Jakuba Demla, který vyšel ve staroříšské edici *Studium*, s dedikací autora Otokaru Březinovi. DEML, Jakub. *Homilie*. Třešť: Nákladem vlastním, 1907. Sign. OB2-0113.962.

Demlova básnická sbírka *Notantur Lumina* vyšla jako devátý svazek staroříšské edice *Studium* s ilustracemi Františka Bílka. Dedikace autora Otokaru Březinovi. DEML, Jakub. *Notantur Lumina*. Stará Říše: Nákladem vlastním, 1907. Sign. OB2-0113.942.

Dedikace Jakuba Demla Josefu Florianovi z prosince 1934. Ilustrace Jan Konůpek. DEML, Jakub. *Štědrý den*. Tasov: Jakub Deml, 1934. Sign. FLO-1126.823.

Dedikace Jakuba Demla Josefu Florianovi z 18. března 1935. Ilustrace Jan Konůpek. DEML, Jakub. *Princezna*. Tasov: Jakub Deml, 1935. [7] s. Sign. FLO-1126.828.

tituly, Březina preferoval latinské a italské. Březina a Florian spolu řešili například pořízení staroindických a čínských nábožensko-filozofických spisů (*Sacred Books of the East*) nebo spisy starší i moderní italské literatury, o kterou se Březina intenzivně zajímal.¹⁵⁰ Floriana například v dubnu 1922 upozornil na italského básníka Giovanni Papiniho a jeho *Storia di Cristo*, které ještě tentýž rok vyšly v edici *Dobré dílo* v překladu Jaroslava Skalického.¹⁵¹ Podle zachycených Březinových rozhovorů, které zapsala Emilie Lakomá, Březina upozornil Floriana mimo jiné také na anglické spisovatele H. Belloc a G. K. Chestertona.¹⁵²

Březina podporoval Floriana a jeho vydavatelskou činnost také finančně. Pravidelně mu zasílal finanční šeky podle toho, jak mu to finanční situace dovoľovala. Nejednou si vzal na starosti Florianovy finanční závazky u knihkupců a uhradil je.¹⁵³ Florian mu na oplátku posílal vydané knihy, často s osobním věnováním, za něž Březina neopomenul zaslat další peníze. Intenzivně vypomáhal také v době finanční nouze v letech 1921 a 1922, platil poukázky, tiskárnám i splátky bankám. Vzhledem k této pravidelné materiální podpoře považoval Florian za křivdu to, že se Březina rozhodl finanční dar 100 tisíc korun za velkou státní literární cenu, kterou obdržel od ministra školství Milana Hodži na podzim roku 1928, věnovat spolku Svatobor, podporujícímu české spisovatele. V dopise z 8. září 1928, posledním dochovaném, Florian nastínil Březinovi své plány na využití tohoto daru: vydat kroniky Kosmovy, Dalimilovy a Hájkovy a k tomu Písmo svaté.¹⁵⁴ Podobných žádostí o finanční podporu však Březina obdržel hned několik a obával se, že když vyhoví pouze jednotlivci, vzbudí závist

¹⁵⁰ BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*, s. 642, 672.

¹⁵¹ BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*, s. 1343. PAPINI, Giovanni. *Modlitba ke Kristu*. Stará Říše: Marta Florianová, 1922.

¹⁵² LAKOMÁ, Emilie a Petr HOLMAN, eds. *Úlomky hovorů Otokara Březiny*. Brno: Jota, 1992, s. 260.

¹⁵³ Např. uhrazení pohledávky o pařížského knihkupce Drueta na přelomu roku 1912 a 1913. Viz BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*, s. 991.

¹⁵⁴ BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*, s. 1557–1558.

u ostatních.¹⁵⁵ Ani v poslední závěti Otokara Březiny nebyla jména Josefa Florianana a Jakuba Demla zmíněna.

Z jejich vzájemné korespondence číší uctivost, v určitých obdobích jistá zdrženlivost. Březina oslovuje Florianana slovy „Milý příteli“ nebo „Můj milý“, podpisuje se střídavě O. B. i V. J. [Václav Jebavý]. Oba vždy striktně zachovávali vykáni. Konzultovali spolu anglické překlady, a to buď přímo, nebo prostřednictvím některého z Florianových spolupracovníků. Přestože nám není známo, že by Březina přímo přeložil některý z vydaných překladů, podle korespondence občas vypomáhal s korekturami překladů z angličtiny a na přání doslovně překládal i některé delší úseky, které měly redakci pomoci s jazykovými opravami, například s překladem Carlyleho *Sartor Resartus*¹⁵⁶ nebo Bloyovy *Spásy skrze Židy*.¹⁵⁷ Ve staroříšských tiscích byla otištěna pouze jedna Březinova báseň *Sen jeden svítí...*, která vyšla společně s esejem Jakuba Demla o Březinově díle ve třetím sborníku *Studia* v roce 1906. Knihu *Pod sluncem satanovým* G. Bernanose, která vyšla v překladu Bohuslava Reynka a Jana Čepa v roce 1928, vydavatelé dedikovali „pánu Otokaru Březinovi, básníku Věčných svítání“.

Florian i Březina se pravidelně navštěvovali, avšak Březina se neztotožňoval se všemi myšlenkami staroříšského vydavatele a minimálně v otázce učení Léona Bloya si udržoval odstup.¹⁵⁸ A ponoukal k tomu také Jakuba Demla, kterého povzbuzoval k vlastní tvorbě, což bylo v rozporu s tím, co od Demla očekával Florian, který potřeboval zejména administrátora vydavatelství a překladatele. Březina ke svému okolí vystupoval nekonfliktně, svým dílem si získal uznání, obdržel

¹⁵⁵ LAKOMÁ, Emilie a Petr HOLMAN, eds. *Úlomky*, s. 414–415.

¹⁵⁶ BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*, s. 1194, 1209. Březina poslal Florianovi doslovný překlad s návrhy synonym a dalších variant překladu. Kniha vyšla jako 70. svazek *Dobrého díla* v roce 1920 v překladu Alberta Vyskočila.

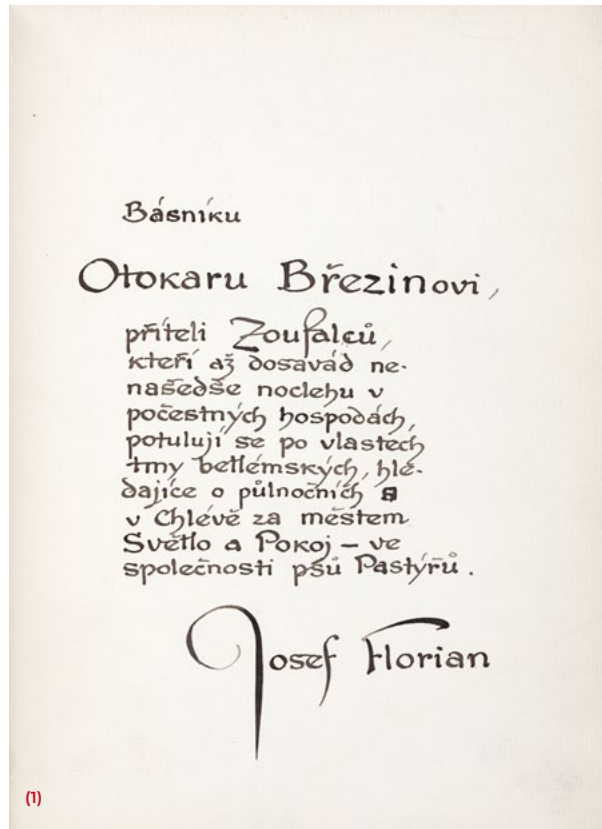
¹⁵⁷ BLOY, Léon. *Spása skrze židy*. Stará Říše na Moravě: Josef Florian, 1911; STANKOVIČ, Andrej. *Josef Florian*, s. 282.

¹⁵⁸ BŘEZINA, Otokar. *Korespondence*, s. 631.

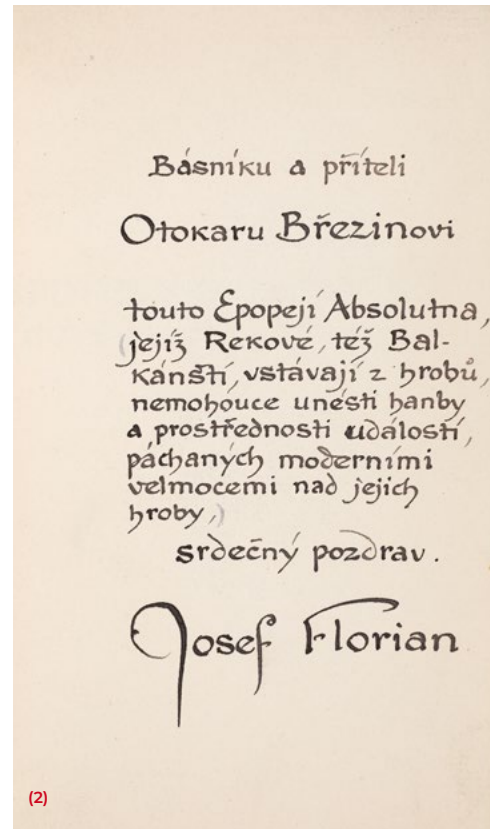
různá ocenění a řádná členství. Florian se neodvážil si jednoho ze svých největších mecenášů popudit a cokoli Březinovi skrze staroříšské tisky vyčítat. Po roce 1930 ale vyšlo několik příspěvků, ve kterých bylo jméno Otokara Březiny zmíněno, včetně odstavce ke státní ceně, která ve Florianovi i po letech vyvolávala negativní pocity.¹⁵⁹

¹⁵⁹ Např. FLORIAN, Josef. Ruměje: „dar bez ponížení“. *Archy*, 1931, (19), s. 4.

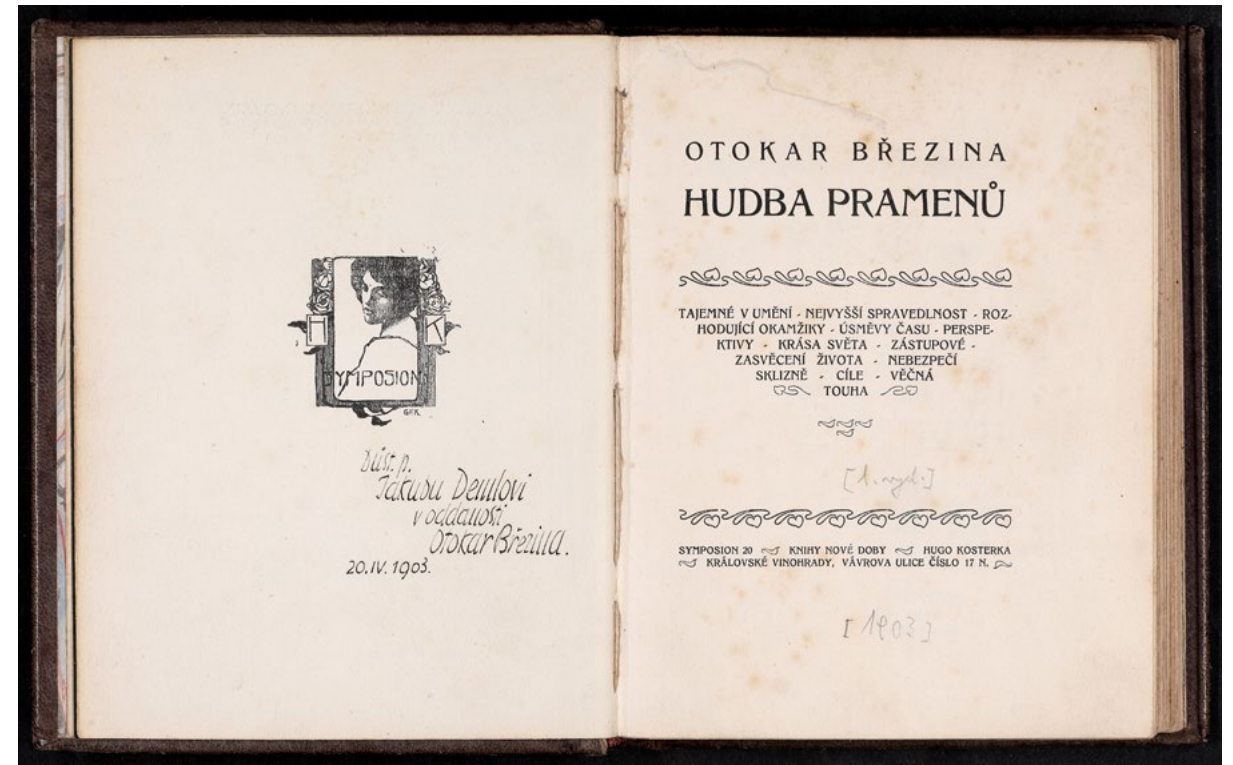

(1)

(2)

(1) Dedikace Josefa Florian Otokaru Březinovi. BLOY, Léon. *Zoufalec*. Osvětlimany: J. Florian, 1913. Sign. OB2-0113.571,12.

(2) Dedikace Josefa Florian Otokaru Březinovi. BLOY, Léon. *Epopeja byzantská a Gustav Schlumberger*. Osvětlimany: A. L. Stríž, 1913. Sign. OB2-0113.571,9.

Dedikace Otokara Březiny Jakubu Demlovi. BŘEZINA, Otokar. *Hudba pramenů*. [Praha]: Hugo Kosterka, [1903]. Sign. DEML-0646.267.

Dedikace Otokara Březiny Jakubu Demlovi. BŘEZINA, Otokar. *Básnické spisy*. 2. vyd. Praha: Spolek výtvarných umělců Mánes, 1916. Sign. DEML-0646.638.

Anketa *Lidových novin* v odpovědích Josefa Floriana

Jak již bylo uvedeno výše, Josef Florian byl známý svým hodnocením knih, které se mu dostaly do rukou. Možná i to byl jeden z důvodů, proč patřil mezi osobnosti, které redakce *Lidových novin* oslovila v rámci své ankety o nejzajímavější knihu. První ročník redakce vyhlásila na konci roku 1928. Velký ohlas, který anketa vzbudila, vedl k zavedení tradice a k jejímu každoročnímu vyhlašování, čímž chtěla redakce povzbudit zájem o knižní produkci a seznámit čtenáře s aktuálními knižními tituly. Společenská role knihy byla v meziválečném období zásadnější než dnes, v anketě převládala beletrie nad vědeckou literaturou. Literární anketa se stala tradiční předvánoční akcí. Otiskovala se vždy na přelomu listopadu a prosince, a to až do roku 1941 a v obnovené poválečné podobě v letech 1946 až 1949. Redakce ponechala dotazovaným do poloviny třicátých let volnou ruku a záleželo na jejich vlastním uvážení, jakou podobu bude jejich odpověď mít. Obsah i rozsah odpovědí záležel na individuálním přístupu. Objevily se tak odpovědi heslovité, označující jednu, dvě či tři knihy, ale také odpovědi podstatně rozsáhlejší, v nichž se jejich autoři rozepsali a čtenáře seznámili s knihami z různých oblastí, které je oslovily. Během prvního ročníku tazatelé odpovídali telefonicky, od druhého ročníku již dostali respondenti prostor na promýšlení a své odpovědi odevzdávali písemně. Mezi oslovené, kteří se ankety účastnili od jejího prvního až do desátého ročníku v roce 1937, patřil také Josef Florian. Florian se do ankety zapojil, přestože neměl v lásce novináře ani periodický tisk (majitelem *Lidových novin* byl Jaroslav Stránský, který Floriana také finančně podporoval).

Florianovy odpovědi nepatřily ke stručným, nejčastěji vyjmenoval větší počet knih, které jej oslovily, a neopominul zmínit, a prostřednictvím ankety propagovat, některý z nejnovějších titulů z vlastní

produkce.¹⁶⁰ Josef Florian vybral jednu knihu pouze první rok, v dalších letech označil tři až devět či více titulů. V porovnání s odpověďmi ostatních respondentů se o svém výběru rozepisoval obsírněji. Uváděl tituly, které toho času překládal, jimiž se zabýval nebo je vydalo či se chystalo vydat staroříšské vydavatelství (z edičních řad *Dobré dílo* a *Kursy*), například uvedl tyto knihy: v roce 1928 *Pod sluncem satanovým* G. Bernanose, v roce 1929 *Eva* Jaroslava Durycha, v roce 1930 *Levana a matky žalu* T. De Quinceyho, v roce 1931 *Misky Váhy* Ernesta Hella, v roce 1935 *Kurs o škole* a *Legenda o Cidu Campeadorovi* Alexandra Arnoux, v roce 1936 *Svatý Diot* Paula Févala a *Staveniště Evropy* Rudolfa Schwarze, v roce 1937 *Poslední den* André Beauniera a *Obhajoba mlčení* Jeana de Courberive.

Josef Florian sledoval současnou českou literární scénu, i když ji považoval za přebujelou. V anketě *Lidových novin* ocenil také vybraná literární díla českých spisovatelů (zejména básnické sbírky), avšak nikoho nepřekvapí, že ocenil literární spisy s duchovním rozměrem a vazbami na katolickou víru. S většinou z autorů, které takto veřejně pochválil, byl v určité formě osobního kontaktu. Jmenovitě se jednalo například o spisy Jaroslava Durycha (*Eva*, *Té Nejkrásnější*, *Bloudění*), Vítězslava Nezvala (*Edison*), Josefa Čapka (*Stín kapradin*, *Kulhavý poutník*), Jana Čepa (*Zeměžluč*, *Děravý plášť*, *Hranice stínu*), Jana Zahradníčka (*Žiznivé léto*), Vladislava Vančury (*Markéta Lazarová*, *Konec starých časů*), Alberta Vyskočila (*Marginalia*), Jakuba Demla (*Zapomenuté světlo*) a Vladimíra Holana (*Oblouk*, *Vanutí*).

Největší pozdvižení vyvolal Florianův komentář k románu *Bloudění* Jaroslava Durycha ve třetím ročníku ankety: „Bloudění od Jar. Durycha, všechno v něm, až na ten ‚román‘, totiž na to zkecané milování Jiřího a Andělky, jímž autor dílu velmi uškodil.“ Komentář

¹⁶⁰ Více informací k anketě viz HOLEČEK, Lukáš, ed. *Anketa o knihu roku Lidových novin (1928–1949)*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2021.

a jeho další veřejné propírání ukončilo přátelství Josefa Floriana a Jaroslava Durycha. Josef Florian totiž svůj nesouhlas s průběhem děje románu a důvody, kterého ho k tomu vedly, rozvedl nejen v soukromém listu Jaroslavu Durychovi z 21. prosince 1929.¹⁶¹ V reakci na komentář v anketě i na veřejné rozebírání důvodů neshod J. Durycha se staroříšským kruhem z pera F. Pastora následovaly reakce Durycha na stránkách časopisu *Akord*.¹⁶²

V několika případech zopakoval Florian knihu dva roky po sobě (například v letech 1930 a 1931 *Purpurová země* W. H. Hudsona, v letech 1934 a 1935 potom *Kardinál Richelieu* Hilaire Belloc a *Srdnatá Marína* Františka Václava Kříže).

Podle analýzy redakce *Lidových novin*, která sledovala opakující se tituly nejzajímavějších knih u všech respondentů, uvedl Florian mezi knihami, které zazněly nejčastěji, následující: za rok 1930 *Bloudění* Jaroslava Durycha, za rok 1931 *Markéta Lazarová* Vladislava Vančury (titul získal celkové prvenství), za rok 1935 *Hranice stínu* Jana Čepa, za rok 1936 *Dokořán* Františka Halase a *Kulhavý poutník* Josefa Čapka (kniha se umístila také o rok později v roce 1937).

¹⁶¹ DURYCH, Václav. *Vzpomínky na mého otce: životopis Jaroslava Durycha*. Olomouc: Votobia, 2001, s. 272–273. Dále např. PUTNA, Martin C. Jaroslav Durych a baroko. In: PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura*, s. 403–417.

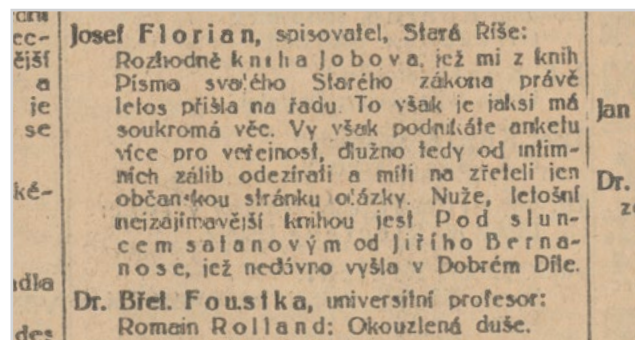
¹⁶² PASTOR, František. Slovo uvolňující. *Archy*, 1931, (20), zejména s. 1–10; DURYCH, Jaroslav. Poznámky. *Akord*, 1931, 4(5), s. 227–234; DURYCH, Jaroslav. Kontroverse s Josefem Florianem. *Akord*, 1931, 4(6/7), s. 320; DURYCH, Jaroslav. Odpověď Josefu Florianovi. *Akord*, 1931, 4(8), s. 378–379; DURYCH, Jaroslav. Rok zkoušky. *Akord*, 1931, 4(10), s. 433–436; DURYCH, Jaroslav. Odveta Josefa Floriana. *Akord*, 1932, 5(1), s. 47.

Příloha Anketa Lidových novin

Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [1928]

Josef Florian, spisovatel, Stará Říše: Rozhodně kniha Jobova, jež mi z knih Písma svatého Starého zákona právě letos přišla na řadu. To však je jaksi má soukromá věc. Vy však podnikáte anketu více pro veřejnost, dlužno tedy od intimních zálib odezíratí a míti na zřeteli jen občanskou stránku otázky. Nuže, letošní nejzajímavější knihou jest Pod sluncem satanovým od Jiřího Bernanose, jež nedávno vyšla v Dobrém Díle.¹⁶³

(Josef Florian. In: Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [Anketa]. *Lidové noviny*, 8. 12. 1928, **36**(623), s. [29].)

¹⁶³ BERNANOS, Georges. *Pod sluncem satanovým*. Stará Říše na Moravě: Sklad Marty Florianové, 1928.

Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [1929]

Josef Florian, spisovatel, Stará Říše: Letos mne nejvíce zaujala francouzská kniha *Le Métaverbe* od Paul Sauvage-Jousse;¹⁶⁴ z českých pak *Eva a Tě Nejkrásnější* od Jaroslava Durycha;¹⁶⁵ velmi mne potěšil *Nezvalův Edison*¹⁶⁶ a hluboce mne dojala jeho báseň *Kuropění*.

(Josef Florian. In: Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [Anketa]. *Lidové noviny*, 9. 11. 1929, **37**(563), Příloha, s. 18.)

Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [1930]

Josef Florian, spisovatel, Stará Říše: Ten superlativ k jedné knize těžko lze povědět. Nejlépe mnoho o tom nehlobat a přehlédnout zběžně letošní četbu. Zůstávají hluboko v mysli: *Levana a matky žalu* od Th. de Quincey (vyd. Dobré Dílo ve Staré Říši na Moravě),¹⁶⁷ *Per amica silentia lunae* od Yeatse (vyd. Pojer v Brně),¹⁶⁸ *Purpurová země* od Hudsona (vyd. Symposion v Praze).¹⁶⁹ *Bloudění* od Jar. Durycha, všechno v něm, až na ten „román“, totiž na to zkecané milování Jiřího a Andělky, jímž autor dílu velmi uškodil.¹⁷⁰ Těž jsem s velikou zálibou četl *Umělci, mecenáši a jiná čeládka* od Ed. Basse¹⁷¹ a *Kasař* od Leonova.¹⁷²

(Josef Florian. In: Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [Anketa]. *Lidové noviny*, 7. 12. 1930, **38**(616), Příloha, s. 10.)

¹⁶⁴ SAUVAGE-JOUSSE, Paul. *Le Métaverbe*. Paris: F. Alcan, 1928.

¹⁶⁵ DURYCH, Jaroslav. *Eva*. Stará Říše na Moravě: Marta Florianová, 1929; DURYCH, Jaroslav. *Tě nejkrásnější*. Přerov: Bohuslav Durych, 1929.

¹⁶⁶ NEZVAL, Vítězslav. *Edison*. Praha: Rudolf Škeřík, 1928.

¹⁶⁷ DE QUINCEY, Thomas. *Levana a matky žalu*. Stará Říše na Moravě: sklad Marty Florianové, 1927.

¹⁶⁸ YEATS, W. B. *Per amica silentia lunae: Essaye*. Brno: Jan Pojer, 1929.

¹⁶⁹ HUDSON, W. H. *Purpurová země*. Praha: Škeřík, 1930.

¹⁷⁰ DURYCH, Jaroslav. *Bloudění: větší valdštejská trilogie*. Praha: Ladislav Kuncič, 1929. 3 sv.

¹⁷¹ BASS, Eduard. *Umělci, mecenáši a jiná čeládka*. Praha: Srdce, 1930.

¹⁷² LEONOV, Leonid Maksimovič. *Kasař: román*. Praha: Aventinum, 1929.

Nejzajímavější kniha 1931

Josef Florian, spisovatel, Stará Říše: Nebylo by spravedlivě jmenovati jednu nejzajímavější. U mne by o tento titul soupeřily:

Hudson: Purpurová země¹⁷³ a El Ombú.¹⁷⁴

J. Čapek: Stín kapradiny.¹⁷⁵

Vančura: Markéta Lazarová.¹⁷⁶

Willa Cather: Smrt si jde pro arcibiskupa.¹⁷⁷

Wilder: Most svatého Ludvíka krále.¹⁷⁸

Hilary D.C. Pepler: Vůl a oslík.¹⁷⁹

Mísky váhy od Hella,¹⁸⁰ jež brzy vyjdou v Dobrém Díle ve Staré Říši na Moravě, a (abych nezapomněl) Betlém od Fabera,¹⁸¹ který jsem četl až letos a byl mi přímo objevem.

Bylo by nespravedlivě, kdyby mezi nejlepšími knihami, jež jsem letos četl, byla opomenuta Zeměžluč od Jana Čepa¹⁸² a pak Eskymo Welzl.

(Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1931 [Anketa].
Lidové noviny, 29. 11. 1931, **39**(598), Příloha, s. [1].)

¹⁷³ HUDSON, W. H. *Purpurová země*. Praha: Škeřík, 1930.

¹⁷⁴ HUDSON, W. H. *El Ombú*. Překlad Aloys Skoumal. Přerov: Bohuslav Durych, 1930.

¹⁷⁵ ČAPEK, Josef. *Stín kapradiny: povídka*. Praha: Aventinum, 1930. 150 s.

¹⁷⁶ VANČURA, Vladislav. *Markéta Lazarová*. Praha: Sfinx Janda, 1931.

¹⁷⁷ CATHER, Willa Sibert. *Smrt si jde pro arcibiskupa: román*. Praha: Kvasnička a Hampl, 1930.

¹⁷⁸ WILDER, Thornton. *Most svatého Ludvíka krále = (The bridge of Saint Luis Rey)*. Praha: Melantrich, 1930.

¹⁷⁹ PEPLER, H. D. C. *Vůl a oslík: vánoční hra pro loutkové divadlo*. Olomouc: Otto F. Babler a Fr. Macura, 1930.

¹⁸⁰ HELLO, Ernest. *Mísky váhy*. Stará Říše na Moravě: Marta Florianová, 1932.

¹⁸¹ FABER, Frederick William. *Betlem. 1. díl*. Praha: L. Kuncíř, 1929; FABER, Frederick William. *Betlem. díl 2*. Praha: Ladislav Kuncíř, 1929.

¹⁸² ČEP, Jan. *Zeměžluč*. Praha: Melantrich, 1931.

Nejzajímavější kniha 1932

Josef Florian, spisovatel, Stará Říše: Už jsem vloni podotkl, že ta jedna kniha, to není v anketě dobře postaveno. Neboť co se týká Umění, jsou to věhlasná jména více tvůrčích lidí: Vančura (právě čtu Luk královny Dorotky),¹⁸³ Giono, Alex Tolstoj, Wład. St. Reymonta: Sedláci, vyd. Minařík v Praze,¹⁸⁴ Norwid. Arci není to četba obecná pro každého. Bída je v tom, že dospělí pro shon světa se k tomu nedostanou, a mládeži to sotva vychovatelé dovolí čísti. Z vědeckých děl studuji M. Blondela, Balmesa, Warraina-Henryho Psychobiophysiku,¹⁸⁵ již mívám vydati v překladu. Kromě toho s podivem prohlížím Kabbalu. Vytiskneme v Arších nebo v Kursech (vycházejí ve Staré Říši na Moravě), co z toho vyjde pozitivního a jistě to bude i jiným, kdo se nevzpoujejí (proti) tajemství ku podivu.

(Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1932 [Anketa].
Lidové noviny, 27. 11. 1932, **40**(599), Příloha, s. 2.)

Hledáme nejúspěšnější knihu 1933

Josef Florian, spisovatel: Nejsilněji na mne působily knihy, jimiž jsem se, překládaje je, nejvíce obíral. Jsou to:

1. F. Warrain: Konkrétní syntesa.¹⁸⁶

2. F. Warrain: Látka a energie.¹⁸⁷

3. Ernest Noville: Předmluva k nevydanému dílu Maine de Birana, 1859.¹⁸⁸

(Josef Florian. In: Hledáme nejúspěšnější knihu 1933 [Anketa].
Lidové noviny, 26. 11. 1933, **41**(593), Příloha, s. 3.)

¹⁸³ VANČURA, Vladislav. *Luk královny Dorotky: povídky*. Praha: Melantrich, 1932.

¹⁸⁴ REYMONT, Władysław Stanisław. *Sedláci*. Praha: Stanislav Minařík, 1926. 4 sv.

¹⁸⁵ WARRAIN, Francis. *L'Œuvre psychiophysique de Charles Henry*. Paris: Gallimard, 1931.

¹⁸⁶ WARRAIN, Francis. *Synthèse concrète (étude métaphysique de la vie)*. Paris: Société d'éditions contemporaines, 1906.

¹⁸⁷ WARRAIN, Francis. *La Matière, l'énergie*. Paris: Félix Alcan, 1930.

¹⁸⁸ BIRAN, Maine de. *Œuvres inédites de Maine de Biran*. Paris: Dezobry, E. Magdeleine et Cie, 1859. 3 sv.

Nejzajímavější kniha 1934

Josef Florian, spisovatel, Stará Říše: Studuji Whiteheada, Gabriele[a] Marcela, Blanc de Saint-Bonneta, a tedy méně „čtu“. Přes to mne velmi poutaly od začátku až do konce:

1. Melville: Bílá velryba.¹⁸⁹
2. Priestley: Dobří kamarádi.¹⁹⁰
3. O’Rahilly: P. Vilém Doyle.¹⁹¹
4. F. V. Kříž: Srdnatá Marína.¹⁹²
5. Jan Čep: Děravý plášť.¹⁹³
6. F. Porché: Bolestný život Baudelairův.¹⁹⁴
7. J. Deml: Zapomenuté světlo.¹⁹⁵
8. Lancknechta Bedř. Schwarzenberga Fragmenty.¹⁹⁶
9. Belloc: Kardinál Richelieu.¹⁹⁷

(Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1934 [Anketa].
Lidové noviny, 25. 11. 1934, 42(594), Příloha, s. 2.)

¹⁸⁹ MELVILLE, Herman. *Bílá velryba*. Praha: Družstevní práce, 1933. 748 s.

¹⁹⁰ PRIESTLEY, J. B. *Dobří kamarádi*. Praha: Družstevní práce, 1934. 853 s.

¹⁹¹ O’RAHILLY, Alfred. *Vilém Doyle T. J.: duchovní studie*. Štěkeň: Anglické panny, 1931.

¹⁹² KRÍŽ, František Václav. *Srdnatá Marína: příběh dětství*. Praha: Fr. Borový, 1934.

¹⁹³ ČEP, Jan. *Děravý plášť*. Praha: Melantrich, [1934].

¹⁹⁴ PORCHÉ, François. *Bolestný život Baudelairův*. Praha: Orbis, 1934.

¹⁹⁵ DEML, Jakub. *Zapomenuté světlo*. Tasov: Jakub Deml, 1934.

¹⁹⁶ SCHWARZENBERG, Bedřich a Karel František SCHWARZENBERG, ed. *Lancknechta Bedřicha Schwarzenberga Fragmenty vybrané z jeho Předpotopních ústřížků fidibusů, Ústřížků fidibusů po potopě, Cestovní knihy, Papírů vysloužilého Lancknechta, Vzpomínek na Alžír, Cesty na Východ, Loveckých výletů a rukopisných poznámek*. Praha: Řád, 1934.

¹⁹⁷ BELLOC, Hilaire. *Kardinál Richelieu*. Praha: Melantrich, 1933.

Nejzajímavější kniha 1935

Josef Florian, spisovatel, Stará Říše:

1. Hilaré Belloc: Kardinál Richelieu. Toto dílo jsem už loni hlásil, ale letos jsem je objevil po druhé, a třeba to řádně rozhlašovati.¹⁹⁸
2. S velkým potěšením jsem též četl Vyskočilovy: Marginalie,¹⁹⁹ Křížovu: Srdnatou Marínu.²⁰⁰ Konec starých časů od Vančury,²⁰¹ Zahradníčkovo Žíznivé léto,²⁰² Saint-Saturnina od Jeana Schlumbergra,²⁰³ Čepovu knihu: Hranice stínu,²⁰⁴ Žháře od Hostovského...²⁰⁵ těžko je vybrati jen tři, jsou to všechno dobrá díla.
3. Jinak překládám stále Blanc de Saint Bonneta základní dílo De l’Unité spirituelle.²⁰⁶ Třeba rozuměti básním Vladimíra Holana: Oblouk,²⁰⁷ Vanutí,²⁰⁸ aby se tato konkordanční metoda ocenila, jak zasluhuje.
4. Že jsem četl důkladně, co jsme sami vydali, totiž Cida Campeadora od Arnouxa²⁰⁹ a nový Kurs o nové škole²¹⁰ – pryč se starými nynějšími – rozumí se samo sebou.

(Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1935 [Anketa].
Lidové noviny, 1. 12. 1935, 43(601), Příloha, s. 3.)

¹⁹⁸ BELLOC, Hilaire. *Kardinál Richelieu*. Praha: Melantrich, 1933.

¹⁹⁹ VYSKOČIL, Albert. *Marginalia*. Praha: Václav Pour, 1935.

²⁰⁰ KRÍŽ, František Václav. *Srdnatá Marína: příběh dětství*. Praha: Fr. Borový, 1934.

²⁰¹ VANČURA, Vladislav. *Konec starých časů: román*. Praha: Melantrich a.s., 1934.

²⁰² ZAHRADNÍČEK, Jan. *Žíznivé léto*. Praha: Melantrich, 1935.

²⁰³ SCHLUMBERGER, Jean. *Svatý Saturnin: román*. Praha: Družstevní práce, 1935.

²⁰⁴ ČEP, Jan. *Hranice stínu: román*. Praha: Melantrich, 1935.

²⁰⁵ HOSTOVSKÝ, Egon. *Žhář*. Praha: Melantrich, [1935].

²⁰⁶ BLANC DE SAINT-BONNET, Antoine. *De l’Unité spirituelle, ou de la Société et de son but au delà du temps*. Paris: C. Pitois, 1841.

²⁰⁷ HOLAN, Vladimír. *Oblouk*. Praha: Fr. Borový, 1934.

²⁰⁸ HOLAN, Vladimír. *Vanutí*. Praha: Fr. Borový, 1932.

²⁰⁹ ARNOUX, Alexandre. *Legenda o Cidu Campeadorovi*. Stará Říše: Marta Florianová, 1935.

²¹⁰ *První krok z vězení veřejné školy do kvetoucí zahrady mládeže: kurs o škole*. Stará Říše na Moravě: Josef Florian, 1935.

Nejzajímavější kniha 1936

Josef Florian, Stará Říše:

1. Roger Verceel: Kapitán Conan.²¹¹
2. M. Griaule: Oheň v Habeši.²¹²
3. F. Halas: Dokořán.²¹³
4. Paul Féval: Svatý Diot. (Dobré dílo.)²¹⁴
5. Quido Zernatto: Život naruby.²¹⁵
6. Ricardo Guiraldes: Žhavá země.²¹⁶
7. Ernst Sommer: Templáři.²¹⁷
8. Rudolf Schwarz: Stavění Evropy.²¹⁸
9. Josef Čapek: Kulhavý poutník.²¹⁹

(Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1936 [Anketa].
Lidové noviny, 29. 11. 1936, 44(599), Příloha, s. 3.)

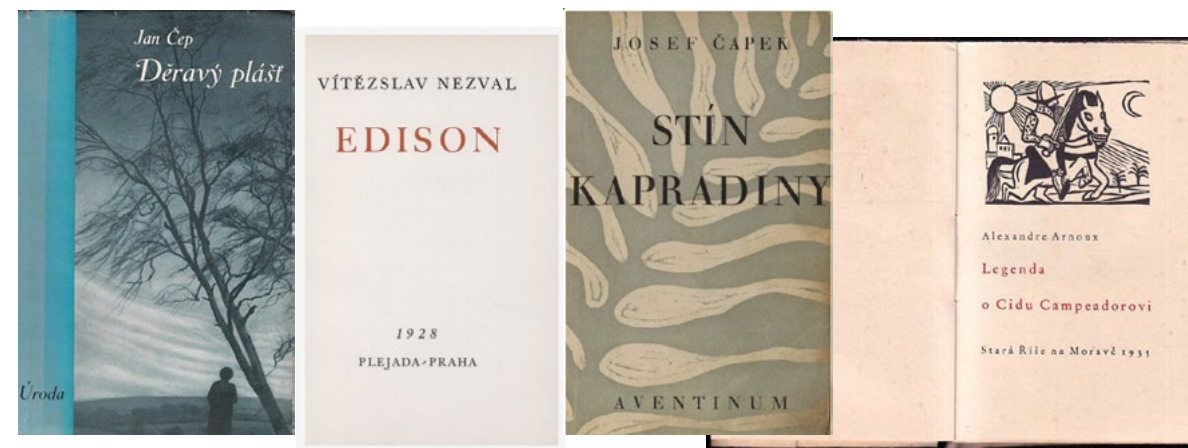
-
- 211** VERCEEL, Roger. *Kapitán Conan: román*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1936.
- 212** GRIAULE, Marcel. *Oheň v Habeši = (Les flambeurs d'hommes)*. Praha: Spolek výtvarných umělců Mánes, 1935.
- 213** HALAS, František. *Dokořán*. Praha: Melantrich, 1936.
- 214** FÉVAL, Paul. *Svatý Diot*. Stará Říše na Moravě: DD Mich. Florian, 1936.
- 215** ZERNATTO, Guido. *Život naruby: román*. Praha: Melantrich, 1936.
- 216** GÜIRALDES, Ricardo. *Žhavá země*. Praha: Rudolf Škeřík, 1936, [spr. 1935].
- 217** SOMMER, Ernst. *Templáři*. Praha: Evropský literární klub, 1936.
- 218** SCHWARZ, Rudolf. *Stavění Evropy*. Stará Říše: Josef Florian, 1936.
- 219** ČAPEK, Josef. *Kulhavý poutník: (co jsem na světě uviděl)*. Praha: Fr. Borový, 1936.

Nejzajímavější kniha 1937

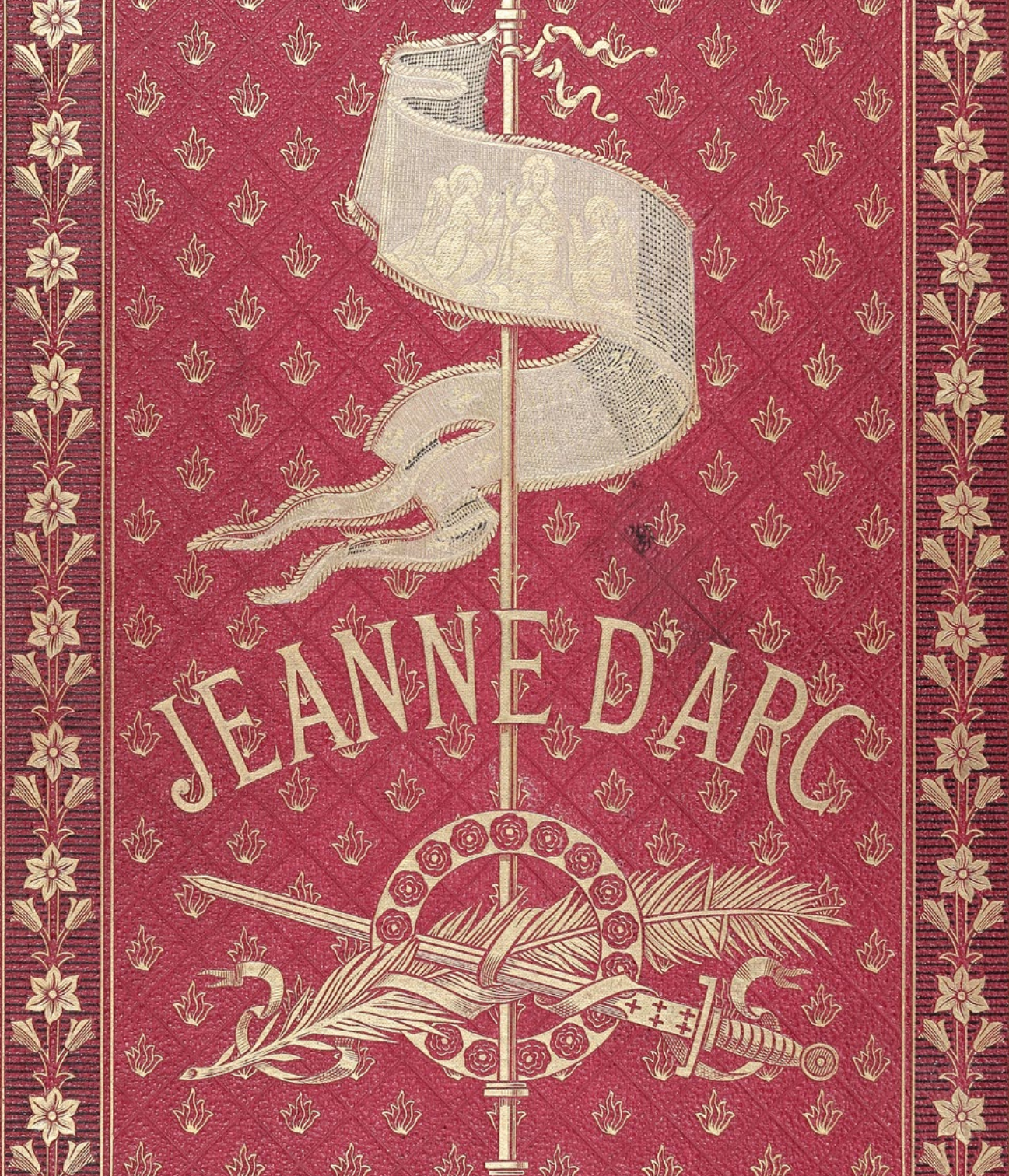
Josef Florian, spisovatel, Stará Říše na Moravě:

1. Webbová: Dům u vody.²²⁰
2. Bernanos: Deník venkovského faráře.²²¹
3. Coolen: Romance z Brabantu.²²²
4. Courberive: Obhajoba mlčení.²²³
5. Beaunier: Poslední den²²⁴ a ostatní dobrá díla, jež jsme sami letos vydali.

(Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1937 [Anketa].
Lidové noviny, 5. 12. 1937, 45(611), Příloha, s. 2.)

-
- 220** WEBB, Mary. *Dům u vody*. Praha: Melantrich, 1937.
- 221** BERNANOS, Georges. *Deník venkovského faráře: román*. Praha: Melantrich, 1937.
- 222** COOLEN, Antoon. *Romance z Brabantu: román*. Praha: Melantrich, 1937.
- 223** COURBERIVE, Jean de. *Obhajoba mlčení*. Stará Říše na Moravě: Josef Florian, 1936.
- 224** BEAUNIER, André. *Poslední den*. Stará Říše na Moravě: [Marta Florianová], 1937.

„Přes pletivo cizího jazyka“

Francouzština Josefa Floriana²²⁵

— Xavier Galmiche —

Překlad Jaroslav Stanovský

Dne 1. října 1905 zasílá Josef Florian Léonu Bloyovi dlouhý dopis, ve kterém se pokouší vysvětlit svůj systém objasňující filosofii a historii, který sám nazývá „*rámec syntézy*“. Na jeho konci konstatuje:

„Žádáte po mně *jasné* vysvětlení. Ale má francouzská slovní zásoba je tak slabá! [...] Napadlo mě ale teď požádat kněze Jakuba Demla z Babic, který je opravdu chudý a je dosud naším přítelem, jestli by nepřeložil do latiny to, co já napíši česky [...] A dost! Cítím, že má francouzština není jako Kain a Ábel podle Vašeho portrétu,²²⁶ s tím slavným *Melior est finis orationis quam principium*.“²²⁷

²²⁵ Původní dosud nepublikovaný text vznikl v rámci konference o Josefu Florianovi, která byla uspořádána u příležitosti zahájení výstavy *Josef Florian et la France: des livres à Stará Říše = Josef Florian a Francie: knížky ze Staré Říše* v roce 1998 ve Francouzském institutu v Praze. Opírá se o výzkumy z devadesátých let 20. století, z doby, kdy se celá Florianova knihovna stále nacházela ve Staré Říši. Některé poznámky proto přímo odkazují k této knihovně, dnes rozptýlené.

²²⁶ Florian zde odkazuje na Kaina Marchenoira, hrdinu Bloyova románu *Zoufalec*: navzdory svému zločinu, ale také díky svému zločinu, Kain nalezne cestu ke spáse. Florian tak dává žertem najevo, že jeho francouzština nemá naději na zlepšení, na rozdíl od románové postavy. [Pozn. X. G.]

²²⁷ „Vous demandez explications claires. Mais mon vocabulaire français est si pauvre! [...] Maintenant il me vient en pensée demander au prêtre Jakub Deml de Babic, qui est vraiment pauvre et jusqu'aujourd'hui notre ami, s'il traduirait en latin ce que j'écrirais en tchèque. [...] Assez! J'aperçois que mon français n'est pas d'après votre effigie Caïn et Abel avec ce célèbre *Melior est finis orationis quam principium*.“ BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*, s. 89. V ekumenickém překladu Bible „*Lepší je zakončení věci než její počátek*.“ (Kazatel 7:8) [Pozn. J. S.]

V přístupu Floriana k chatrné úrovni jeho francouzštiny lze vnímat jistý fatalismus. Jako by vynikající porozumění tomuto jazyku, které prokazuje svými pozoruhodnými překlady, nemělo nezbytně vést k bezchybnému aktivnímu používání, a pokud komunikace není nijak ohrožena možným překroucením významů, jako by mu zde chyběla určitá ambice. Florian tím dokazuje popravdě řečeno sympatickou ledabylost, která odpovídá jeho způsobům hrubiána vzpírajícího se konvencím módy a společenských norem.

Ledabylost není nedbalost: Florianovy jazykové nedostatky kontrastují s grafickou kvalitou dopisů, ostatně jako všech jeho rukopisů určených k četbě (slavná Florianova kaligrafie vzniklá postupným procesem zrání a vycházející z povícero zdrojů).²²⁸ To podtrhuje význam, který přikládal kaligrafickému přepisu textů, které měly být reprodukovány typograficky a které tak získaly komplexní uměleckou hodnotu, mezi písmem a rytinou. Tím se podobají, jak zdůrazňuje sám Florian, kvalitám práce středověkého kopisty.

Nicméně i ve své nedokonalosti si Florianova francouzština zaslouží pozornost, už proto, že v tomto jazyce vznikla většina děl, jejichž překlady Florian publikoval, dále proto, že skrze tento jazyk udržoval kontakty s jeho „význačnými představiteli“, a především proto, že jeho používání francouzštiny svědčí o významu, který Florian přikládal svým literárním kontaktům a který bezpochyby dokazuje, že právě do tohoto literárního prostoru chtěl svou vydavatelskou činností patřit. Je tedy nutné charakterizovat povahu a limity jeho „chudé“ francouzštiny, ale také zdůraznit estetický rozměr, dost možná nezamýšlený, této jazykové nedokonalosti.

²²⁸ *Souborné práce Františka Bílka*, šest sešitů vydaných v roce 1905 (sešity 2 až 4 zabírá cyklus *Život* na 35 listech; sešit 2 obsahuje tzv. litografickou kopii básně Jakuba Demla *Smrtné ticho*). K tomuto tématu viz článek GALMICHE, Xavier. „Jako řeč matky, která mluví pohledem“: Bílkovo dílo ve snu Jakuba Demla. In: LARVOVÁ, Hana, ed. *František Bílek (1872–1941)*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2000, s. 191–209.

Chybná francouzština

U Floriana lze francouzštinu považovat za součást jeho literární výbavy, zásadní i okrajovou zároveň, s ohledem na funkci, kterou jazyk zastává v dané situaci. Jedná se tedy o značně nejednoznačný prvek, jehož hodnota, což je v tomto ohledu nejvíce zarážející, se mění v závislosti na funkci adresátů. Jedna z příčin této proměnlivosti tkví ve Florianově, již zmíněném, komplexu méněcennosti, který je ale nyní vhodné rozebrat zevrubněji.

I když je tomu těžké uvěřit při pohledu na seznam děl přeložených Florianem z francouzštiny do češtiny, bezpočet důkazů dokládá, že vztah udržovaný mezi Josefem Florianem, samotářem ze Staré Říše, a francouzským spisovatelem, jehož dílem byl Florian stržen natolik, že zasvětil život jeho překládání, je zatížen ohromujícím nedostatkem sebedůvěry. Prozaická přesnost, s jakou na toto téma vzpomíná Florianův syn Gabriel, je překvapivá:

„Otec se učil francouzsky šest let na reálce v Telči, ale v dopisech se stále omlouvá za svou ubohou francouzštinu. Zřejmě neměl nadání na cizí jazyky a francouzsky hovořil jen obtížně, takže jeho první setkání s Francouzem – Léonem Bloyem – na La Salettě v roce 1906 bylo trapné. Francouzsky hovořil jen s vestfálskými malíři Coesterem, Hornem, Schamonim a Wesselem, když pobývali delší dobu ve Staré Říši v roce 1928, a pak někdy s paní Suzanne Renaud, chotí Bohuslava Reynka, když navštívil občas Petrkov. Také dvakrát dělal tlumočníka, když u Staré Říše havarovala letadla franko-rumunské společnosti v roce 1927 a 1928.“²²⁹

Zdá se, že ve skromnosti syna se odráží skromnost otce, pro něhož je sebeznevažování jedním z jeho evergreenů: prezentuje se jako „pokorný a nedostatečný překladatel“ Léona Bloya,²³⁰ i když někdy

²²⁹ FLORIAN, Gabriel. Josef Florian. In: GALMICHE, Xavier; Christelle POTEI et al., eds. *Josef Florian et la France*, s. 5.

²³⁰ Podle věnování Bloyovi ve Florianově překladu *Objevitele globu*, exemplář z Florianova archivu, Stará Říše.

s humorem zpestří tuto pokoru ironickým podtónem. Mluví například (pravděpodobně v souvislosti s nějakým nesprávným slovním obratem) o „galimatyáši mé slavné francouzštiny“.²³¹ Mnohem později přiznává s dojemnou skromností Bohuslavu Reynkovi:

„Milý pane Reynku,

[...] V zimě u nás mrzlo, takže nebylo možno mnoho psát. Činím se teď: překládám si Blondela – filosofii, a vidím často, jak málo umím francouzsky. Ale jsou to věci potřebné a nové, dřou se s tím jako s pařezy v potu, ale často v těch ‚kořenech‘ nacházím zlato myšlenek jako dávno zakopaný poklad.“²³²

Ve francouzštině hřeší Florian tam, kde hřeší všichni Češi, v osvojení gramatických kategorií, které neexistují v jejich jazyce: absencí citu pro nuance při používání složitějšího slovesného systému francouzštiny (který čítá pět minulých časů, zatímco moderní čeština má minulý čas pouze jeden), váháním při používání členů, neznalostí sémantických svazků, jimiž se řídí slovosled. Například si Florian při četbě *Žebráka nevděčníka* povšimne Bloyova povzdechu: „Naše služka se opíjí. Hledat jinou by bylo nesnesitelně mrzuté.“ (!) Na základě této poznámky mu Florian, pln dobrých úmyslů, napíše:

„Si vous voulez, je veux vous emmener ma fiancée Františka, une humble service, qui ne se soûle pas et qui vous servirait certainement bien. Elle est chrétienne-catholique, elle ne parle pas trop, et tant français qu’il en faut pour le service, elle apprendrait peut-être. Elle est une vraie Moravanka. Et si votre patrie est Marie-Madeleine, Morava est Marthe, sa sœur. Tout ce que Jésus disait à Marthe, il disait de Moravia. Alors vous aurez dans cette Moravanka une Marthe soigneuse. Elle sait travailler. Elle n’était que dans son petit

²³¹ BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*, s. 92. Dopis ze 7. prosince 1905.

²³² REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*, s. 272–273. Dopis z 3. června 1940.

village natal, alors vous ne devez pas avoir peur lui donner au soin vos enfants et vos travaux de service. Elle sait coudre, laver, etc., car elle dut cela toujours faire“²³³

V neflorianovském jazyce by stejný odstavec vypadal zhruba takto:

„Si vous voulez, je veux vous emmener ma fiancée Františka, une humble **servante**, qui ne se soûle pas et qui vous servirait certainement bien. Elle est chrétienne, catholique, elle ne parle pas trop, elle apprendrait peut-être **autant qu’il faut de français pour le service**. C’est une vraie **fille de Moravie**. Et si votre patrie est Marie-Madeleine, **la Moravie** est Marthe, sa sœur. Tout ce que Jésus **a dit** à Marthe, il **l’a dit de la Moravie**. Vous aurez **donc** dans cette **fille de Moravie**. une Marthe soigneuse. Elle sait travailler. Elle **n’a jamais vécu** que dans son petit village natal, vous ne devez donc pas avoir peur **de lui confier** vos enfants et vos travaux de service [**de maison**]. Elle sait coudre, laver, etc., car **c’est ce qu’elle a** toujours **dû** faire.“²³⁴

Kouzlo nedokonalosti, mlčení a viny

Navrhované opravy, zde zdůrazněné v textu, samozřejmě z velké části kazí poetickou sílu textu, která je nezamýšlená jen z poloviny, neboť ctnosti služebnice Františky, *skromné Moravanky*, se týkají také Josefa, jejího snoubence, který ji zaslubuje do služby panu Bloyovi. Hra na skromnost využívá bezpochyby bezelstnost vyplývající z jazykové

²³³ BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*, s. 45. Dopis z 23. června 1901. Přibližný překlad úryvku do češtiny (bez zahrnutí Florianových jazykových chyb a neobratností): „Jestli chcete, mohl bych Vám přivést mou snoubenku Františku, skromnou služebnou, která se neopíjí a která by vám jistě dobře sloužila. Je křesťanka, katolička, příliš nemluví, a snad se i naučí francouzsky tak akorát, kolik bude potřeba pro službu. Je skutečná Moravanka. Jestliže je vaše vlast Máří Magdaléna, je Morava Marta, její sestra. Vše, co Ježíš řekl Martě, řekl i Moravě. Budete tedy mít v této Moravance starostlivou Martu. Umí pracovat. Byla zatím jen ve své malé rodné vesnici a nebudete se tedy muset bát svěřit jí Vaše děti a Vaše domácí práce. Umí šít, prát, atd., protože to musela vždy dělat.“ [Překlad J. S.]

²³⁴ BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*, s. 45.

nešikovnosti. Povšimněme si také, vedle klasických a již zmíněných chyb, záměny slov služba (*service*) a služka (*servante*), kterou lze nejspíše připsat neobratné práci se slovníkem. Florianovy překlady z francouzštiny do češtiny prozrazují na mnoha místech neblahý vliv výhradního používání Littrého slovníku,²³⁵ a tyto nepřesnosti se v jeho vlastních francouzských textech objevují méně.²³⁶

Skutečnost, že se otázka gramatické správnosti stala ve styku s Bloyem obzvláště palčivou, lze doložit, jakoby v protikladu, úplnou absencí zábran, se kterou píše Josef Florian francouzsky některým svým německým dopisovatelům – například švábským malířům, kteří navštívili Starou Říši a kolem roku 1930 se stali spolupracovníky *Dobrého díla*, jak vzpomíná Gabriel Florian. Tyto dopisy se zdají dokonale ledabylé a jejich bezděčný makaronismus se nijak neodlišuje od jiných autorů, ať už ze střední Evropy nebo odjinud, jejichž prapodivná francouzština zpestřuje a rozveseluje archivní dokumenty:

„La grande eau-forte est Meisterstück. Vous devriez illustrer l'Apocalypse!! Aussi Radierung zu Kafka me plaît beaucoup; Merci auch des reproductions. Il est sûr que l'art blüht seulement chez les croyants.“²³⁷

235 Viz systematický rozbor originálů a překladů, viz BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian a jeho francouzští autoři*, s. 227–371.

236 Dalo by se podotknout mnohé o postoji Bloya k Josefu Florianovi – jako bezpochyby k mnoha jeho dopisovatelům a obdivovatelům – a dalo by se i mnohé vytknout: v nejlepších případech to byl postoj paternalistický, cynický a hrubý v těch horších, zcela ignorující oběti, ke kterým se uvolil chudý moravský vydavatel, aby mu pomohl udržet jeho postavení mezi pařížskou buržoazií. Bazální nerovnost tohoto vztahu, jako v mnoha dalších navázaných mezi Čechy a Francouzi od 19. století až po dnešek, je cítit ze všech stran korespondence. Možná proto o tomto tématu nepsal žádný český kritik, aby toto pokoření ještě neprohloubil tím, že o něm bude mluvit. Schéma pokoření, kterého se Florian dočkal od Bloya, i odpověď, kterou na ně dokázal najít, poznamenanou obdivem i hořkostí, byly umně analyzovány Bernardem Sarrazinem. SARRAZIN, Bernard. Josef Florian et Léon Bloy: correspondance avec un paysan du Danube. *Textuel*, 1994, (27), s. 144.

237 „Ten velký lept je Meisterstück. Měl byste ilustrovat Apokalypsu! Radierung zu se mi také velmi líbí; Díky auch za reprodukce. Je jisté, že umění rozkvétá pouze u věřících.“ Dopis Ottu Coesterovi, 29. srpna 1929, reprodukce z Florianova archivu, Stará Říše. Podtrženo (možná čtenářem) přímo na studované reprodukci.

A později:

„Quant à ‚Ruth et Booz‘: votre Radierung est très-belle comme ein Blatt individuel, mais pour notre poème de Hugo elle est trop grande.“²³⁸

Robustní tón je tedy nečekaný dar, který získal jeden z uživatelů francouzštiny skrze svou jazykovou nepřesnost a jehož vlastní váhání mu nakonec bylo stylisticky prospěšné. V tomto nezamýšleném obratu se bez pochyby odráží, možná aniž by si to Florian uvědomoval, problematika zděděná z epochy symbolismu, tedy nedokonalost jazyka, veškerého lidského jazyka, která vrhá stín pochybnosti na schopnost básníků psát. Pochybnosti, která je okamžitě rozptýlena skutečností, že básníci přece jenom píšou, která ale i nadále dává tušit křehkost básnického výrazu a která jej neustále staví před hrozbu zániku. Velkou část frankofonního korpusu ze střední Evropy z období kolem roku 1900 je třeba pojímat v tomto kontextu.²³⁹

V jednom dopise Florianovi, bohužel nedochovaném, francouzský malíř Georges Rouault zřejmě staví do protikladu dva protichůdné charaktery prokletého básníka: „něžného“ a „hrubiána“, bezpochyby v narážce na svůj portrét Verlaina. Florian odpovídá:

„Nelze ‚nemilovat‘ toho Verlaina, protože Vám přijde ‚ne dost něžný‘. Rozumím Vaši myšlenku, ale mám také rád toho Verlaina a nelze jej ‚proměnit‘, ale ‚sestavit‘ nebo vytvořit jiného, který by lépe odpovídal té něžnosti

238 „Co se týče Ruth a Bóze, vaše Radierung je velmi krásná jako ein Blatt, ale pro naše vydání Hugovy básně je příliš velký.“ Dopis Ottu Coesterovi, 30. října 1930, reprodukce z Florianova archivu, Stará Říše.

239 V českém kontextu se jedná například o dopisy Anny Pammrové Otokaru Březinovi napsané většinou francouzsky (viz *Dopisy Anny Pammrové Otokaru Březinovi*, Ústav pro českou literaturu AV ČR, připraveno pro vydání v roce 2023).

z Vaší vzpomínky. ‚Hrubost‘ nebo drsnost prvního Vašeho Verlaina je zjevná v celé *Moudrosti*, jakkoliv je ‚nejněžnější‘ z jeho děl:

‚Slepý, tmě jdu vstříc,

mrtvo v paměti je;

zlo či dobro? Nic...

Smutná historie!“

(*Moudrost*, „V snách vše černé je...“)²⁴⁰

Popravdě řečeno, lze se domnívat, že Rouault byl naopak potěšen „drsnou hrubostí“ Florianovy francouzštiny, ve které mohl bez obtíží rozpoznat divokost svého vlastního stylu.

Vedle tohoto neotesaného potěšení (nebo hlouběji za ním) vede nedokonalý jazyk ještě k zásadnějšímu rozhodnutí. Citujme znovu Josefa Floriana: „[...] protože vidím/chápu, že se nemohu zde [ve Staré Říši] naučit dobře psát francouzsky, tak tedy, od této chvíle: *ticho*.“²⁴¹ Tento postoj se může jevit jako obezřetnost způsobená přehnaným studem nebo obavou ze zesměšnění. Ovšem u Josefa Floriana je podnícen také kultem mlčení. Jeho věta pronesená během jediného setkání

²⁴⁰ „Il ne faut pas ‚n’aimer‘ ce Verlaine, parce qu’il vous semble ‚pas assez tendre‘. Je comprends votre pensée mais j’aime aussi ce Verlaine et il ne faut pas le ‚transformer‘, mais de ‚former‘ ou créer un autre, celui qui répond mieux à cette tendresse de votre souvenir. La ‚grossièreté‘ [sic] ou rudesse de ce premier votre Verlaine [sic] est visible dans toute la *Sagesse*, pourtant la plus ‚tendre‘ de ses œuvres:

Je ne vois plus rien

Je perds la mémoire

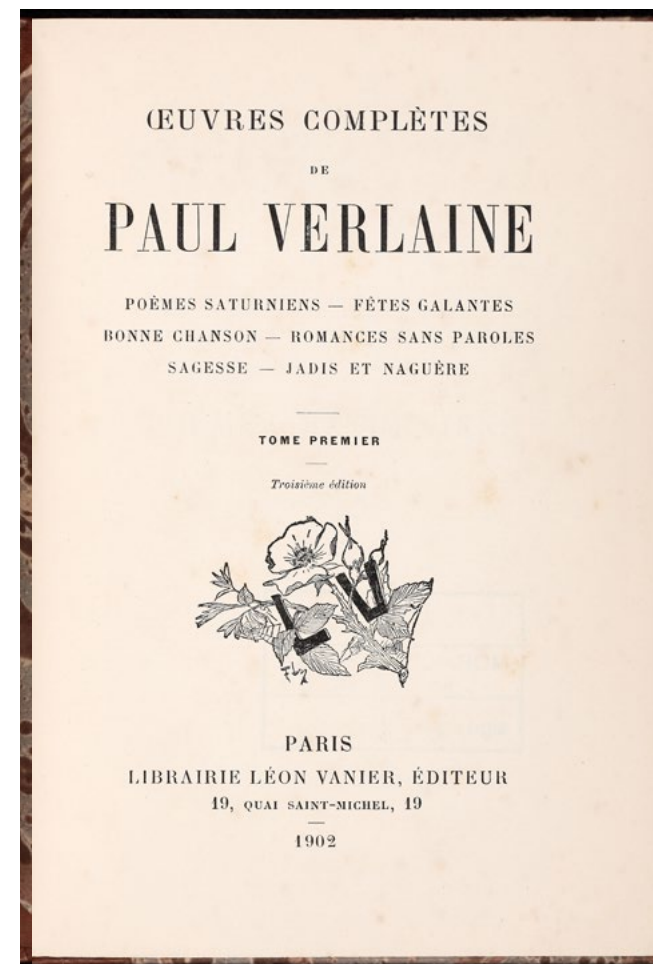
Du mal et du bien...

O la triste histoire!“

(*La Sagesse*, „Un grand sommeil noir...“).

Dopis z 21. února 1921, studovaný ve Staré Říši v roce 1997, s. 2. Báseň v překladu Petra Koptý, in: VERLAINE, Paul. *Moudrost*. Praha: Aurora, [1995], s. 77.

²⁴¹ „[...] parce que je vois que je ne peux pas, ici, bien apprendre à écrire français, alors, désormais: *silence*.“ BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*, s. 43. Dopis z [29. dubna 1901].

VERLAINE, Paul. *Œuvres complètes de Paul Verlaine: Poèmes saturniens, Fêtes galantes, Bonne chanson, Romances sans paroles, Sagesse, Jadis et naguère. Tome premier*. 3. éd. Paris: Léon Vanier, 1902. Sign. FLO-1102.603,1.

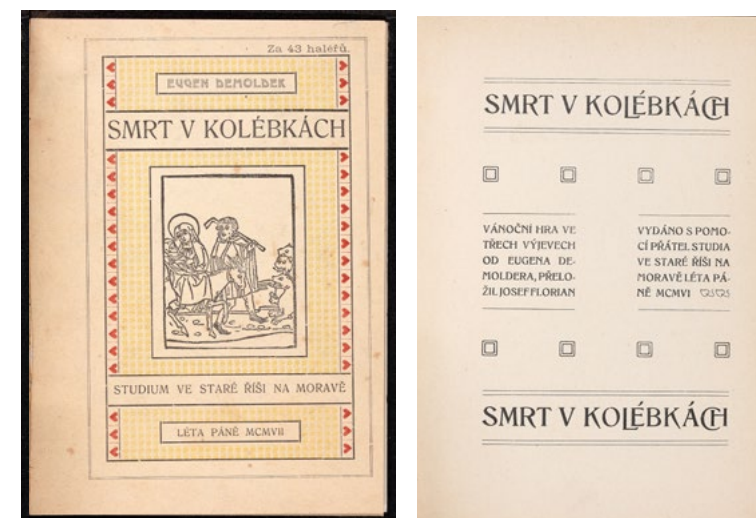
s Bloyem v srpnu 1906 („K čemu mluvit? Psát stačí...“) se stala přísloušnou a představa „moravského vydavatele“, který „se postavil na stranu mlčení“, se stala stereotypem.²⁴² Je nutné si přečíst, co k tomu Florian napsal, např. v odpovědi na dopis z 12. září 1906, kde jej Bloy plísni za to, že byl tak mlčenlivý, abychom pochopili, že tento nemluvný postoj vychází z mystiky skromnosti v mezilidských vztazích a obecněji – mystiky ubohosti bytí:

„Nebyl jsem ‚uzavřený‘, ‚neproniknutelný‘ atd. Má duše byla plna důvěrnosti (žádný ‚vrtoch‘, žádný ‚rozmar‘), plna radostného klidu [...] Jistě, rozumím i také jinak než jazykem. Neumím mluvit žádným jazykem, kromě češtiny. Rozumím, ale nemluvím.“²⁴³

Ve francouzštině je výraz „langue fautive“ (sémanticky *chybná francouzština*, ale doslova *vinná francouzština*) zatížen stigmatem hříchu. Florian si je vědom, že nejde jen o hru se slovy, že slovo a jazyk ponoukají ke hříchu. Zahlcen výčitkami svědomí, nebo v obavě z dalšího chybování, se hříšník odmlčí.

²⁴² BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*, s. 12. Editorka korespondence, Jeanne Boussac-Termier, píše v předmluvě o Florianovi jako o „taiseur“, „nemluvovi“.

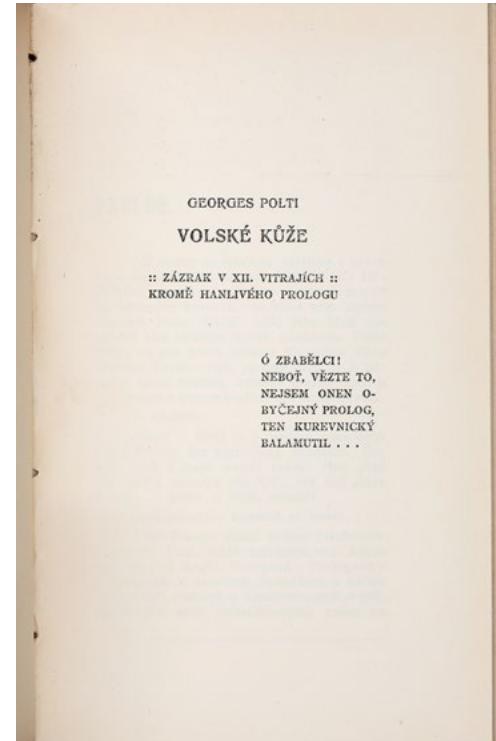
²⁴³ „Je n'étais pas ‚fermé‘, ‚impénétrable‘, etc... Mon âme était pleine de la familiarité (aucune ‚fantaisie‘, aucune ‚lubie‘), pleine de la paix joyeuse [...]. Certainement, je comprends aussi autrement que par le langage. Je ne sais parler en aucune langue, excepté tchèque. Je comprends, mais je ne parle pas.“ SARRAZIN, Bernard. Josef Florian et Léon Bloy: correspondance avec un paysan du Danube. *Textuel*, 1994, (27), s. 144.

Eugène Demolder – francouzský originál a český překlad Josefa Floriana

DEMOLDER, Eugène. *La Mort aux Berceaux: Noël en un acte*. Paris: Mercure de France, 1899. Sign. FLO-1102.460.

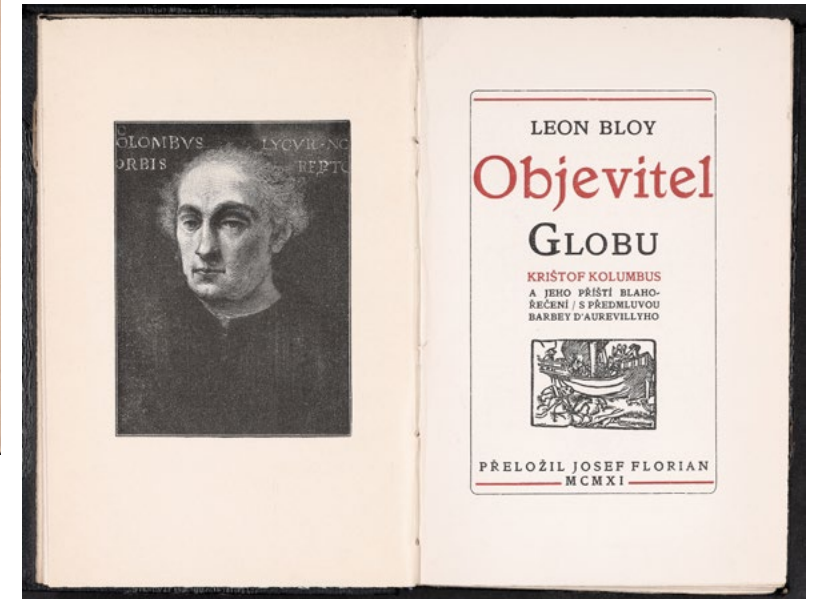
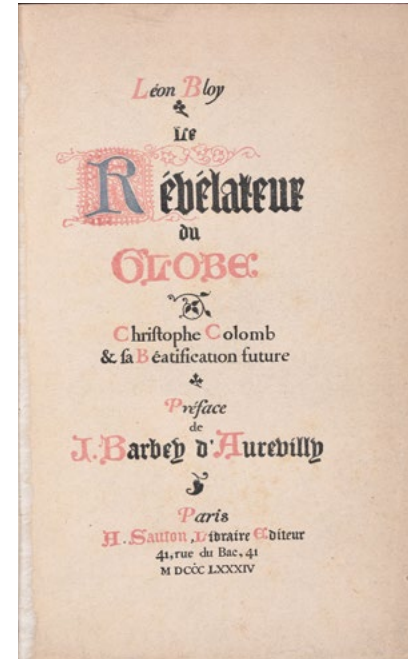
DEMOLDER, Eugène. *Smrt v kolébkách*. Stará Říše: Přátelé Studia, 1906. (Studium, 10) Sign. OB-0685.874.

Georges Polti – francouzský originál a český překlad Josefa Floriana

POLTI, Georges. *Les Cuir de bœuf: un miracle: en XII vitraux outre un prologue invectif*. Paris: Mercure de France, 1899. Sign. FLO-1102.574.

POLTI, Georges. Volské kůže: zázrak v XII. vitrajích, kromě hanlivého prologu. *Studium*, 1906, (3). Sign. OB1-0113.718.

Léon Bloy – francouzský originál a český překlad Josefa Floriana

BLOY, Léon. *Le Révéléateur du Globe: Christophe Colomb et sa béatification future*. Paris: A. Sauton, 1884. Sign. FLO-1102.495.

BLOY, Léon. *Objevitel Globu Křištof Kolumbus a jeho příští blahořečení*. Stará Říše: Josef Florian, 1911. (Studium) Sign. OB1-0113.718,34.

V zápase s „mocnostmi temnot“

Historické, kulturní a náboženské kontexty působení Josefa Floriana ve Staré Říši

— Petr Husák —

Dynamické změny přelomu století

Přelom 19. a 20. století představuje v mnoha ohledech klíčové období ve vývoji české společnosti ve vztahu k náboženství, křesťanství, a zejména ke katolické církvi. V této době totiž došlo k završení procesu formování národní identity a k zintenzivnění střetů jednotlivých sociálně-politických táborů, jež nabyly povahy kulturního boje.²⁴⁴ Postavení katolické církve v českých zemích tak bylo zásadně zpochybněno. V imaginaci českého národního hnutí, které bylo kromě romantických prvků výrazně formováno také liberálními vizemi o pokroku a idejemi humanismu, svobody jednotlivce a všeobecné demokratizace, se církev stala jedním z prvků, jenž začal být vnímán negativně, a to jako odpůrce národního a demokratizačního úsilí. Vítaným nástrojem se stala argumentace českou historií, odkazy na upálení mistra Jana Husa, násilnou rekatolizaci a podobně. Katolická církev

²⁴⁴ BALÍK, Stanislav, Lukáš FASORA, Jiří HANUŠ a Marek VLHA. *Český antiklerikalismus: zdroje, témata a podoba českého antiklerikalismu v letech 1848–1938*. Praha: Argo, 2015, s. 9.

tak představovala snadný a do jisté míry i zástupný terč liberální kritiky, když vymezení se přímo vůči panovníkovi a monarchii prozatím skýtalo bezpečnostní rizika.²⁴⁵

Přestože se proces proměny moderních společností v 19. století v jednotlivých evropských zemích nevyvíjel jednosměrně a zcela jistě neprobíhal stejně rychle, je třeba počítat s tím, že se obecné evropské a celocírkevní kontexty promítaly i do situace v českých zemích. Tzv. dlouhé 19. století se neslo v duchu zesilující konfrontace zastánců tradičního uspořádání společnosti a nových kulturních, politických a intelektuálních elit. Tradiční představa o postavení církve, církevní hierarchie a náboženství ve veřejném prostoru se stále častěji střetávala s hodnotami moderní společnosti. Církev ztrácela světskou moc, politický vliv, a dokonce i některé skupiny obyvatelstva. Výrazně se proces sekularizace projevoval nejen v řadách liberální inteligence, ale kupříkladu i v dělnickém prostředí.

Přestože se katolické elity odkazovaly k minulosti a k často idealizované stabilitě tradičních společností, zdůrazňovaly hodnotu řádu a autority a k udržení dosavadních pozic vytvářely uzavřené struktury, díky nimž by před moderními bludy uchránily alespoň prosté věřící, nelze zároveň nevidět, že celá řada moderních výdobytků pronikla i do oblasti náboženství či přímo do života církve. Ani katolická církev totiž neváhala k obraně svých zájmů využít například nové komunikační možnosti masové mobilizace širokých vrstev obyvatelstva, moderní spolkové organizace, politické strany a jiné instituce a metody.²⁴⁶ Zahuštění železniční sítě a moderní masová média navíc způsobily, že se kupříkladu populární narativy o mariánských zjeveních dovedly šířit neobyčejnou rychlostí. Podobný rozmach ve druhé polovině

²⁴⁵ FASORA, Lukáš, Miroslav KUNŠTÁT, Tomáš W. PAVLÍČEK a kol. *Papežství a fenomén ultramontanismu v českých zemích*. Praha: Academia; Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2018, s. 199.

²⁴⁶ Srov. PETRÁČEK, Tomáš. *Církev, tradice, reforma: odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2016, s. 40.

19. století zaznamenal i kult papežství. Papež sice přišel o svůj světský stát a politickou moc, ale duchovní, morální a mimo jiné i jurisdikční moc v samotné církvi naopak znásobil. Tento trend ovšem nepřicházel jen shora. Naopak vycházel vstříc potřebě širokých lidových vrstev po nové, emocemi vybavené a značně personalizované identitě, jež by představovala nedobytnou obrannou hráz proti relativizačnímu étosu moderny. Tak se zrodila tzv. „piánská“ či ultramontánní epocha moderních dějin katolické církve, v níž se řady věřících i kněží obracely k římské „skále“ za alpskými horami (*ultra montes*), ať už ji reprezentoval Pius IX. (1846–1878), Pius X. (1903–1914) nebo později Pius XI. (1922–1939) a Pius XII. (1939–1958). Mimo parametry této strategie sice do jisté míry svým pontifikátem a snahou o hledání cest k dialogu a pozitivních řešení vykročil papež Lev XIII. (1878–1903), celkový sekularizačně-konfliktní trend a odhodlanost zúčastněných stran vést vzájemné kulturní boje však nezvrátil.

Na druhou stranu nesmíme přehlédnout ani to, že popsané období neutvářela jen atmosféra konfrontace, ale i podivuhodný evangelizační a misijní elán, a nakonec i připravenost promýšlet nové kulturní a pastorační projekty. Ne všechny se prosadily a u mnoha z nich se ukázalo, že směřovaly do slepé uličky. I tak je ale třeba říci, že moderna přes všechny své ambivalence a sekularizační tendence nabídla církvi celou řadu dosud nevídaných a nevyzkoušených možností. Kupříkladu v českém prostředí se již v první polovině 19. století projevil význam kněžských elit v rámci rozvoje národního hnutí. Kněží tehdy dovedli spojit pastorační s kulturní osvětou, jež přinášela své plody. Zároveň tento příklad představuje učebnicovou ukázkou toho, že na setrvačnost žádného pastoračního úspěchu nelze spoléhat věčně. V Čechách došlo ke zpochybnění role kněží v národním hnutí již v polovině 19. století a realita kulturních bojů pronikla postupně i na Moravu, byť díky specifickým společenským a kulturním kontextům a pastoračnímu dílu Františka Sušila (1804–1868) a celé řady dalších kněžských i laických osobností se značným zpožděním. Zásadní zlom představovala

devadesátá léta 19. století, kdy se klérus i věřící museli vyrovnávat s dosud nebývalým zpochybněním své role v národním hnutí, k čemuž se brzy přidaly výtky o nemodernosti, tmářství či pokrytectví, a také o tom, že církve skrze své kněze brání pokroku a brzdí nastolení lepšího sociálního a demokratického uspořádání společnosti.

Část kněžstva a postupně i někteří katoličtí intelektuálové či umělci z řad laických věřících začali pociťovat, že pouze apologetická a převážně konfrontační reakce na vývoj moderní společnosti nedostačuje a že identita uzavřeného katolického ghetta znesnadňuje hledání cest k porozumění mentalitě moderního člověka i k hledání řešení nově se rodících problémů a pastoračních výzev. Silná potřeba stavět mosty k moderní kultuře postupně vedla k tomu, že se v jednotlivých evropských zemích začaly objevovat výrazné tvůrčí osobnosti (A. Loisy, G. Tyrrell, H. Schell, A. Erhard a další), jež nebyly schopné akceptovat stávající pastorační přístupy a spolu s nimi takový vztah k modernímu světu, jaký se rozvinul v rámci převládajícího ultramontanismu. V českém prostředí se podobně smýšlející kněží a laici sdružili kolem hnutí Katolické moderny, jehož nejvýraznější tvář ztělesňoval Karel Dostál-Lutinov (1871–1923).

Kněží, kteří se hlásili ke hnutí Katolické moderny, se na jednu stranu bránili antiklerikální rétorice, na druhou stranu ale také připouštěli, že chyba nemusí být jen na straně protivníků, a tak začali upozorňovat na častou apriorní negaci moderní kultury a vědy ze strany katolického tábora i na problémy spojené s tzv. austrokatolicismem, díky němuž byla církev ztotožňována s hierarchií, kterou tvořili monarchii loajální aristokraté, často německého původu. Vedle problémů spojených s národní identitou však bylo také upozorňováno na nerosrozumitelnost liturgie, neodpovídající postavení laiků a problém neschopnosti oslovit mládež a inteligenci, s čímž souviselo další prožívané dilema. Mnozí kněží si stěžovali, že je seminární výchova dostatečně nepřipravila na námitky moderní vědy proti víře. Jak jsme již naznačili, tato dilemata nakonec vykrytalizovala ve snahu o kulturní

a náboženskou obrodu katolicismu a v úsilí o reformu církve, jejíž součástí mělo být například zavedení národního jazyka při bohoslužbách či demokratizace v církvi. Naděje na uskutečnění požadovaných reforem však zeslábla v roce 1907 antimodernistickou encyklikou *Pascendi Dominici gregis* papeže Pia X. a definitivně zhasla potlačením kněžského reformismu na počátku dvacátých let 20. století. Tento vývoj nakonec znamenal církevní schisma a vznik nové církve (Církev československá), již utvářeli reformní kněží. Schisma vyvolalo uvnitř katolického kléru šok, který postupně vyvolal nedůvěru k reformním aktivitám, které přirozeně oslabil i odchod radikálněji smýšlejících kněží. Velká část kněží toužících po reformách ovšem v katolické církvi zůstala a musela se s nastalou situací smířit.

Tím ovšem uvedená dilemata a problémy nezmizely. Ba naopak. Navíc je nutno dodat, že jejich palčivost pociťovali i kněží, kteří se ve vztahu k moderně vymezili konzervativně, prožívali je ale jinak a k jejich řešení hledali jiné cesty a odlišné inspirační zdroje. Jeden z těchto inspiračních zdrojů pramenil ze svérázného překladatelského a vydavatelského působení katolického laika Josefa Florianana (1873–1941). Ten se po setkání s dílem kontroverzního francouzského umělce Léona Bloya rozhodl zanechat své profese středoškolského učitele v Náchodě a vrátit se do svého rodiště ve Staré Říši na Moravě, kde od roku 1903 publikoval zahraniční literaturu, zejména francouzského původu. V první řadě se zaměřoval právě na spisy Léona Bloya, dále na papežské encykliky, mystickou literaturu a životopisy svatých. K podstatným rysům jeho programu patřil především silně prožívaný ultramontánní odkaz k papežství a radikální oddanost poselství, jež Panna Maria světila dvěma dětem v La Salette v roce 1846.

Florian kolem sebe dovedl vytvořit osobitý duchovní prostor a vydávanými publikacemi i osobní náboženskou praxí inspiroval značný okruh kněží i katolických intelektuálů. V prostém prostředí svého venkovského domu dovedl se svou rodinou a spolupracovníky

vytvářet nevšední, pestré a neobyčejně bohaté kulturní dílo.²⁴⁷ K charakteristickým průvodním jevům Florianova působení, tvorby a vztahu k okolnímu světu náležely i časté kontroverze, spory a konflikty, přesto zůstával vliv jeho díla dlouhodobý, a tak z něj během procesu utváření vlastní identity a vztahu k modernímu světu mohly čerpat i nastupující generace kněží, umělců a intelektuálů, a to prakticky po celou první polovinu 20. století, ne-li déle.

Hlas volajícího na poušti

Zcela zásadní skutečností Florianova působení byl fakt, že se nejednalo o kněze, ale o laika. Jeho radikální výzvy tak v době, kdy rozhodující roli v církvi a v pastoraaci hráli kněží, znamenaly dosud nevídanou provokaci. Sám Florian to vnímal tak, že se církev v modernizující české společnosti ocitla v krizi a nutně potřebovala obrodu. Kněží ale v tomto úkolu dle něj selhali, proto nezbyvalo nic jiného, než aby se věci chopil sám, přičemž své angažmá zaštitil autoritou papežských encyklik. Jedním z center kulturní a duchovní obrody se tak stala Florianova chalupa ve Staré Říši, kde žil se svojí početnou rodinou a často i s několika spolupracovníky, kteří za ním přicházeli s přesvědčením, že sám Bůh je povolal k tomu, aby se podíleli na posílení „hlasu volajícího na poušti“, hlasu Florianova. V užším slova smyslu se staroříšskou komunitou míní Florianova rodina a nejbližší pomocníci, kteří u něj delší dobu či jen přechodně pobývali. Do roku 1911 mezi ně náležel Jakub Deml, od roku 1909 studenti Antonín Stríž a Otto Tichý a v letech 1912–1929 také suspendovaný kněz Ludvík Vrána (1883–1969). Celkově tak mohlo jít o 15 a při častých návštěvách až o 25 lidí žijících ve Florianově bezprostřední blízkosti.²⁴⁸ I když u Floriana přímo nebydleli, mezi bližší spolupracovníky náleželi například překladatel, básník a gra-

²⁴⁷ Srov. BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 409.

fik Bohuslav Reynek (1892–1971) a tři kněží, rovněž překladatelé a mecenáši staroříšského vydavatelství, Josef Polák (1880–1907), Matěj Fencel (1877–1949), Josef Ševčík (1857–1911) a celá řada dalších.

Florianova Stará Říše je přitahovala tím, že zde tušili osvobozující možnost zúčtování s předchozím způsobem života, a také zkušenost otevírající cestu do „Božího království“: „Nejpronikavější rozdíl názorání [Florianova – pozn. autora] od obecného mínění světa byl v jeho pojetí života. Uvádětl ve skutek text Evangelia: ‚Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a vše ostatní vám bude přidáno.‘ [...] neznal při tom vytáček a nejapných výkladů moralistů. Slib Páně pojal jako mathematickou jistotu a jedinou možnou hypotéku všeho lidského podnikání. Proto nezalekl se žádné nesnáze a přes svou naprostou chudobu odvažoval se tak nákladných věcí pro svoje dílo, že nad tím okolním buržoúm zůstával rozum státi.“²⁴⁹

„Bytí“ mimo zaběhlé struktury, mimo „svět“ spočívalo i v některých praktických rozhodnutích. Florianovo vydavatelství dlouhá léta nevyužívalo distributorských služeb běžných knihkupectví s tím, že se místo slevy 30–40 % pro knihkupce raději vydalo cestou rozdávání knih jednotlivcům, „samotářům“ a „tulákům“, kteří pro dobrou knihu námahy šetřit nebudou a rádi ji doporučí ostatním přátelům. Výsledkem toho bylo, že podle odhadu Jitky Bednářové staroříšské knihy pravidelně neodebíralo více než 100 až 120 čtenářů.²⁵⁰ To sice neznamená, že by dosah Florianem vydávaných knih nebyl větší, později dokonce zásadním způsobem ovlivňoval tvorbu nejvýznamnějších aktérů české katolické literatury (Jaroslav Durych, Jan Zahradníček, Jan Čep a další), staroříšské komunitě ale přinášela tato skutečnost především permanentní finanční nejistotu.²⁵¹ Florian chtěl dát najevo, že se

²⁴⁹ TICHÝ, Otto Albert. *Per aspera ad astra. Život*, 1925, 7(5), s. 176.

²⁵⁰ BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 590.

²⁵¹ DEML, Jakub. *Sedm let*, s. 30.

strukturami „světa“ nechce mít nic společného. Vždyť v něm vládl řád, jehož parametry nastavoval „buržo“, který se v prostředí staroříšské komunity stal synonymem nečistého zisku na úkor chudých, a také synonymem vlažného křesťanství, praktikovaného „spořádanými“ katolíky, „řádnými počestnými lidmi“.²⁵² Mezi další nepřátele staroříšského vydavatelství patřil také „měšťák“²⁵³ toužící po zajištěné existenci skrze dobré pracovní „místo“,²⁵⁴ případně „byrokrat“ či „učitel“ reprezentující rakouský školský systém, který měl dle Floriana ubíjet náboženský, umělecký i intelektuální rozvoj mladého člověka.²⁵⁵ V neposlední řadě k nepřítelům vydavatelství patřili také mnozí katoličtí kněží, kteří se svými „morálkami, suchým a jalovým katechisováním učebnic c. k. rak. knihoskladu, s hřímáním kazatelů proti nevěře a tisku, s ‚obranami‘ náboženství,“²⁵⁶ které jen „přežvýkávaly“ podobně bezduché zahraniční předlohy,²⁵⁷ zpronevěřili svému poslání, protože vsadili jen na negativní vymezování se vůči těm, kteří byli církvi vzdáleni či na ni útočili, schematicky opakovali naukové poučky a přesvědčovali přesvědčené, autentickou duchovní potravu však věřícím nedokázali nabídnout.

Základ Florianových aktivit proto představovalo odmítnutí apologeticky zaměřené teologické či katechetické literatury. Věřícím i různým způsobem duchovně hledajícím či strádajícím se měly nabídnout tzv. prameny, tedy prameny duchovního života. Místo dlouhých debat o rozličných morálních problémech a prohřešcích moderního člověka či o reformě církve se Florian rozhodl zpřístupňovat přímo papežské

²⁵² STŘÍŽ, Antonín Ludvík. V paprscích věčnosti. *Nova et vetera*, 1913, (5), s. 5–6.

²⁵³ REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*, s. 33. Dopis Bohuslava Reynka Antonínu Ludvíku Střížovi z [21. ledna] 1915.

²⁵⁴ LA PNP, fond Pozůstalost Josefa Hodka, Antonín Stříž Josefu Hodkovi, sg. 2/91, inv. č. 4520, Dopis z 25. října 1913.

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ LA PNP, fond Varia, Antonín Stříž nezjištěným adresátům, sg. 69/2005, inv. č. 122/57/9, Dopis z 16. října 1913.

²⁵⁷ STŘÍŽ, Antonín Ludvík. V paprscích věčnosti, s. 6.

dokumenty, spisy a životy církevních otců, předkládat příklady světců a „géniů“, tedy významných osobností, jež člověka uváděly do světa duchovního zápasu mezi dobrem a zlem, jehož realnost se Staroříšští odhodlali každodenně prožívat.²⁵⁸ Svou přítomnost ve Staré Říši totiž vnímali jako gesto radikální odevzdanosti Bohu, jako práci na oslavě Boží a z vůle Boží, jako volbu „svobody v bídě“ před „otroctvím v blahobytu“. Tím pádem jakákoli nesnáz, potíže, překážka či pocity opuštěnosti znamenaly potvrzení správnosti nastoupené cesty, jež vyžadovala připravenost k utrpení a strádání. Navíc do „Ráje“ se přece dle Léona Bloya nevstupuje až „zítra“, nýbrž „dnes“.²⁵⁹

Řím, církevní otcové a svatí

Zásadním pilířem Florianova programu tedy bylo publikování papežských dokumentů, založené na ultramontánně formulovaném vztahu k papežství. Na tomto vztahu stála rovněž kritika místní hierarchie. Biskupem staroříšské komunity byl spíše Pius X. než brněnský Paul de Huyn. Projevilo se to hned v prvním vydaném sborníku z roku 1905, nazvaném *Studium*, kde Florian deklaroval svou věrnost papeži a připravenost poslušně překládat a publikovat jeho přání.²⁶⁰ K nejvýznamnějším dokumentům Pia X. vydaným ve Staré Říši patřil dekret *Sacra Tridentina synodus* spolu s doprovodnými nařízeními vyzývajícími k častému svatému přijímání.

Odkaz k papežství postupně nabýval praktické i osobní či emocionální roviny, které se vzájemně proplétaly. Pokud hovoříme o praktických důsledcích tohoto odkazu, je nutné opět zmínit zejména specifický vztah k biskupu Paulu de Huynovi a brněnské konsistoři. Florian a jeho přátelé se totiž ocitli v nemilosti již z důvodu propagace

²⁵⁸ TICHÝ, Otto Albert. *Per aspera*, s. 175.

²⁵⁹ LA PNP, fond Pozůstalost Josefa Hodka, Antonín Stříž Josefu Hodkovi, sg. 2/91, inv. č. 4520, Dopis z 25. října 1913.

²⁶⁰ Poznámka na obálce: *Studium*, poslušno jsouc rozkazů Svrchovaného Velekněze Pia X. *Studium*, 1905, (1).

tzv. *Melaniina proroctví* jakožto součásti poselství zjevení Panny Marie v La Salettě v roce 1846. Důsledkem napjatého vztahu byly v první řadě komplikace se získáváním biskupského imprimatur, jež bylo nezbytné k vydávání publikací náboženského charakteru. Florian se přesto rád prezentoval jako křesťan poslušný církevní autoritě. Vykládal si ji ale po svém. Překlad dekretu *Sacra Tridentina* se tak místo k biskupskému schválení odkazoval v duchu ultramontánní reakce přímo k papežské autoritě: „Výtisk odeslán Jeho Svatosti papeži Piu X. do Říma hned po vyjití.“²⁶¹ Nejednalo se o ojedinělý případ. Na podzim roku 1910 poslal jeho spolupracovník Antonín Stríž do Říma dokonce větší balík plný staroříšských publikací. Vedle toho nechyběly překlady děl církevních otců, mezi nimiž vynikaly listy svatého Jeronýma.²⁶² V této souvislosti Staroříšští publikovali výzvu slovanským národům, aby v duchu svatého Jeronýma, svatých Cyrila a Metoděje své programové úvahy obrátily směrem k Římu. „Římem“ ovšem nemínili byrokratické centrum církve, ale středobod tisícileté církevní tradice, pastýřské moci i duchovní obnovy: „Není tedy pro Slované jiné cesty, by vzkrísili svou slávu, nežli přimknou-li se k Římu. Snad se nám rozumí, pravíme-li k Římu. Ne k tomu neb onomu simonickému sekretáři té neb oné kongregace nebo k biskupům, kteří k Římu sice velikými slovy se hlásí, ale jichž všechny cesty vedou do měst politických vlád. K Římu Knížat Apoštolských, k Římu katakomb, k Římu svatého papeže Klimenta, Lva Velikého, svatého papeže Damasa a jeho přítele Jeronýma, k Římu Řehoře Velikého, Mikuláše VI.[sic!],²⁶³ jenž s hlaholem všech zvonů vítal naše Věrozvěsty, k Římu Řehoře VII., Bonifáce VIII., k Římu Velikých koncilů, k Římu papeže Pia IX. a Pia X.

²⁶¹ [PIUS X.]. *Ustanovení, která vyšla od Apoštol. Svatého stolce Petrova Kristovu stádcí k povzbuzení, by často a denně přijímalo Nejsvětější svátost oltářní*. Stará Říše: Jakub Deml a Antonín Ludvík Stríž, 1910, tiráž.

²⁶² *Listy svatého Eusebia Jeronýma, kněze a učitele Církve. Část první, Listy od prvního do šedesátého čtvrtého, dle sledu časového*. Vyškov: Antonín Ludvík Stríž, 1917.

²⁶³ Míněn je Mikuláš I. Veliký.

a jejich nástupců až do konce časů.“²⁶⁴ Je dobré si uvědomit, že tato výzva byla publikována v roce 1917, tedy v době vrcholící světové války a radikalizace společnosti, která již pootevírala bránu přívalu antiklerikální nenávisti vůči církvi volající: „Pryč od Vídně, pryč od Říma!“ Lze si v tomto kontextu představit větší provokaci?

Je také dobré si všimnout, že ve zmíněném výčtu papežských osobností naopak chybí například Lev XIII. nebo Benedikt XV. (1914–1922), což ale v kontextu ultramontánního smýšlení nebylo neobvyklé. Tito papežové Florianovy představy o ideálním Petrově nástupci nesplňovali, protože ve snaze o přiblížení se modernímu světu měli zajít příliš daleko. Jak tedy Florian a jeho přátelé rozuměli deklarované poslušnosti církevní autoritě, když jednou nešetří chválou a projevy oddanosti, a podruhé se odváží i velmi tvrdé veřejné kritiky samotné hlavy církve? Ultramontánní oddanost papeži ve staroříšské verzi byla, stručně řečeno, selektivní. Konstitutivní a vlastně autoritativní inspiraci představovaly zejména texty Léona Bloya, La Saletta, pontifikát Pia X., tradice církevních otců a příklady svatých. K poslušnosti a úctě pak zavazovala jen taková autorita, která čerpala z těchto pramenů. Pokud tedy kněz, biskup a do jisté míry i papež o popsanou tradici odpovídajícím způsobem nepečovali, bylo možné zachovávat v oddanosti k nim určitou zdrženlivost. Konkrétně ve vztahu ke kněžím i biskupům pak v případě nutnosti otevřeně odepření poslušnosti neznamenalo popření církevní autority, ale podřízení se autoritě autentické, reprezentované výše definovanou církevní tradicí (nařízení Pia X., listy svatých, lasalettské zjevení atd.).²⁶⁵

²⁶⁴ STRÍŽ, Antonín Ludvík. K dílu svatého Jeronýma Eusebia. *Nova et vetera*, 1917, (26), s. 18.

²⁶⁵ HUSÁK, Petr. *Když rozpínají ruce, dotýkají se temnot: proměny kněžské identity v prostředí českého katolicismu v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2021, s. 73.

Lasalettské zjevení a kritika „ničemných“ kněží

Klíčový aspekt Florianova působení představovala dále skutečnost, že se jako laik rozhodl zasvětit svému dílu veškerou energií, čas i finanční prostředky. Dobře si tuto skutečnost uvědomoval a dovedl ji sebevědomě využívat ke kritice kněží i biskupů. Tuto kritiku totiž vnímal jako důležitou součást svého povolání jakožto laického věřícího v církvi. Charakteristickým rysem této kritiky byl specifický jazyk, jímž byla formulována. Projevoval se totiž expresivností (občas až vulgaritami), radikalitou, výlučností i apokalyptičností, a dával tak vhodně nástroje k vystižení situace, v níž se měli Florian a jeho přátelé nacházet. Zopakujme, že v první řadě šlo o situaci duchovního zápasu s „mocnostmi temnot“, v němž se nabízeli jako takřka „poslední bojovníci“, „poslední apoštolové“ ve „strašné době“, která se vzepřela Bohu. Proto v pozemském světě přebývali jako „cizinci“, a ve skutečnosti „bytovali“ spíše ve světě duchovním, absolutním, tedy v komunitě svatých bojovníků. Čas ani prostor nehrál podstatnou roli. Důležitější byla sounáležitost se světci a papeži.²⁶⁶

Zdrojů legitimacy Florianovy drtivé kritiky kněží je možné najít hned několik. Jednak se zakládala na představě, že bez obrody kléru se nelze v církvi pohnout vpřed. Vedle toho čerpala i z autority dané studiem „pramenů“, přičemž výsadní postavení náleželo v první řadě lasalettskému zjevení, dle něhož Panna Maria v roce 1846 svěřila dvěma dětem (zvláště staršímu z nich – dívce Melanii) poselství mimo jiné hovořící i o „nehodných“ kněžích, kteří se stali „stokami nečistoty“:²⁶⁷ „Běda knížatům Církve, jež nebudou zaměstnána ničím než hromaděním bohatství na bohatství, chráněním a zabezpečováním své autority

²⁶⁶ Tamtéž, s. 76.

²⁶⁷ Zjevení přsvaté Panny na hoře La Saletské 19. září L. P. 1846 dle sepsání Melanie Kalvatové, pasačky La Saletské. Praha: Ladislav Kuncíř, 1921, s. 8.

a panováním s pýchou.²⁶⁸ Nečekejme tedy u Florianiana v prezentaci poselství La Saletty sentimentální ladění, jak je možné se s tím setkat u jiných proponentů mariánské zbožnosti. Sama La Saletta je svou povahou skutečně poněkud odlišná od ostatních mariánských zjevení a v „bloyovsko-florianovském“ podání byla často stavěna do opozice k tradici lurdské.²⁶⁹ Že uvedené pasáže kontroverzního tzv. *Melaniina tajemství*, které citujeme ve Florianově překladu,²⁷⁰ přišly Staroříšským vhod, je vcelku nasnadě. Boj za obnovu církve i duchovního života kléru tak byl posvěcen, ba dokonce vyžadován shůry: „Nuže, moje děti, zvěstujte to všemu lidu mému.“²⁷¹

V tomto duchu pak společně s Antonínem Strížem či Jakubem Demlem označoval kněze kolem Katolické moderny, kteří se snažili hledat nové cesty přiblížení se české sekularizující se společnosti, jako zrádce a schismatiky tonoucí v duchovních zmatcích a kompromisech s moderní dobou.²⁷² Kritice ale neušli ani konzervativněji zaměřeni duchovní, již se angažovali v křesťansko-sociálním hnutí, v politice, apologii víry a zájmů církve. Antonín Stríž například v prvním čísle *Nova et vetera* komentoval motu proprio Pia X. *O lidové činnosti křesťanské* z roku 1910, interpretoval jej jako zákaz politické činnosti kněží a vztahoval ho také na české prostředí: „... kámen úrazu pro kněžstvo našich vlastí, jemuž politika se stala náboženstvím.“²⁷³ I v mnoha dalších textech tak Florian a jeho spolupracovníci vytvářeli obraz ničemného kněze „politikáře“, který se měl příliš spoléhat na pozemské nástroje

²⁶⁸ Zjevení přsvaté Panny na hoře La Salettské dne 19. září 1846 dle sepsání pasačky Melanie. Stará Říše: Josef Florian, 1907, s. 18.

²⁶⁹ BLOY, Léon. *Ta, která pláče: naše Paní La Salettská*. Stará Říše: Josef Florian, 1909, s. 149.

²⁷⁰ Analýzu tohoto překladu provedla BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 252–268.

²⁷¹ Zjevení přsvaté Panny na hoře Lasalettské dne 19. září 1846, s. 30.

²⁷² Například FLORIAN, Josef. Klerikál a modernista. Kdy již přestává všechno... Klasobraní z našich a cizích lánů sesbíral a tuto k utvrzení pokoje vyložil Josef Florian. *Studium*, 1906, (2), s. 44–45.

²⁷³ STRÍŽ, Antonín Ludvík. Pius PP. X. O lidové činnosti křesťanské. *Nova et vetera*, 1912, (1), s. 2.

obranu víry a zaprodával se světské činnosti, když se pokusil postavit proti knize knihu, proti straně stranu, proti spolku spolek, a tak dle Floriana a Stríže proti „sviňstvu“ zase jen „sviňstvo“.²⁷⁴ Znovu tak s Jidášem zrazoval a mučil Krista v jeho zástupci – papeži – tím, že nerespektoval jeho přání.²⁷⁵

Expresivní dikce, občas až s apokalyptickým nádechem, pronikala do určité míry i každodenní život Florianových nejbližších a hojně se uplatňovala v korespondenci Josefa Floriana i jeho spolupracovníků. Proniká ji atmosféra duchovních zápasů svatých propletená s citáty Léona Bloya a kritika dobového kněžstva takřka jako jistý topoi dotváří a posiluje dojem blížícího se „Konce“, neboť zlo už proniklo i dovnitř církve: „... dněs se vchází do Ráje, ne zítra ani pozítří, praví Chudá žena.²⁷⁶ Neohlížejte se tedy po zítřcích, ale dnešek ať plně vyzní k Slávě Boží. Marno jest mysliti na minulost (krom lítosti nad hříchy) i na budoucnost, poněvadž ni té ni oné nemáme v moci, nýbrž jen to okamžení času, kterým právě procházíme – toť častá věta v listech Sv. Kateřiny Sienské. Ať tedy není všechn čas náš zmařen tím, že okamžik za okamžik propaseme. Naše jest vítězství, neboť víte, komu a proč bojujeme, už tolik let. [...] Dojde na ‚učitele‘ jako dojde na nyníjší mrzké kněze.“²⁷⁷

Florian se Strížem a po jistou dobu i s Jakubem Demlem vypočítávají příklady vlažných, průměrných a opatrnických kněží, jimž vytýkají již zmíněný kompromis s duchem doby, a také přílišnou starost o živobytí, která nakonec vede až k duchovní degeneraci. Přílišná péče o živobytí a světské starosti měla prozrazovat slabou víru. Kněz

²⁷⁴ STRÍŽ, Antonín Ludvík. Břímě horka a dne. *Nova et vetera*, 1914, (8), s. 7.

²⁷⁵ STRÍŽ, Antonín Ludvík. Otec dítkami odsouzen. *Nova et vetera*, 1913, (6), s. 11.

²⁷⁶ Odkaz na jedno z děl Léona Bloya.

²⁷⁷ LA PNP, fond Josef Portman, sg. 112/84, inv. j. 2786, Dopis Antonína Ludvíka Stríže Josefu Portmanovi z 15. června 1915, nestránkováno.

„ničemný“ uvažoval prakticky, racionálně, nechtěl se ztrapnit před pokrokovou inteligencí a učitelstvem, a proto ze svého každodenního života vyloučil možnost zázraku a zjevení či přímého Božího zásahu. Za dokonalý „dábelský manévr“²⁷⁸ pak označovali Staroříšští nezajem o liturgickou obnovu papeže Pia X. a o realizaci jeho dekretu *Sacra Tridentina synodus* o častém svatém přijímání,²⁷⁹ který se dle nich mohl stát klíčovým nástrojem duchovní obnovy církve i celého národa. Časté svaté přijímání tehdy nebylo obvyklé. Přijímání se podávalo většinou po mši svaté a mnozí přijímali jen několikrát v roce, v lepším případě jednou za měsíc.²⁸⁰ Ve staroříšských tiskovinách se tedy opakovaně dovídáme o komplikacích, které Florianovy přátele při prosazování tohoto požadavku provázely. Častého svatého přijímání se totiž museli domáhat.²⁸¹ „Ničemný“ kněz (nebo také kněz „klerikál“) se totiž dovedl jakémukoli duchovnímu pohybu v církvi bránit. Nejraději právě skrze hradbu byrokratického aparátu. Samotný brněnský biskup Paul de Huyn v perspektivě Staré Říše představoval přímo „byrokratické monstrum“.²⁸²

V neposlední řadě se na pranýři ocitl i šedočernými odstíny líčený obraz všedního života kněží, z něhož se dle Staroříšských vytratila připravenost k utrpení. Ztráta smyslu pro oběť významně zplošťovala život kněze a ve svém důsledku zatemňovala jeho duchovní „zrak“, tedy schopnost nahlížet temné komnaty lidských duší, na níž stojí podstatný aspekt kněžství, jímž je duchovní doprovázení. Shrňme tedy, že povrchní, opatrnický a zesvětštělý „kněz ničemný“ jako součást

²⁷⁸ LA PNP, fond Jakub Deml, Antonín Stríž Jakubu Demlovi, sg. I, M 69, Dopis z 26. března 1909.

²⁷⁹ [PIUS X.]. *Ustanovení, která vyšla*.

²⁸⁰ Srov. JONOVÁ, Jitka. *Úcta eucharistie mimo mši: eucharistické kongresy*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2015, s. 24.

²⁸¹ FLORIAN, Josef. Melancholie rukou čili v setbě zrna hořčičného naděje ptactva. (12. června ve Staré Říši 1907). *Studium*, 1910, (27), s. 28–29.

²⁸² STRÍŽ, Antonín Ludvík. Komisní odpoledne. *Nova et vetera*, 1912, (2), s. 12.

staroříšské imaginace se stal symbolickým ztělesněním nepřítele a nástrojem „mocností temnot“, usilujícím o zničení *Dobrého díla*²⁸³ zneužíváním církevních trestů, pomluvou, byrokratickými nařízeními a nezájmem či vyháněním Florianových přátel z kostelů.

Florian i jeho spolupracovníci přirozeně sdíleli i ideální obraz kněžství, který nabízeli jako vzor a opět i jako burcující poselství dobové církvi. Snili o „knězi věrném“, jehož úkoly jsou pevně dány papežskými dokumenty a starobyrou tradicí, dle níž je prostředníkem mezi lidmi a Bohem. Kněz má být programově svědkem věčného řádu, mužem z „jiného“ světa, provázejícím člověka v jeho duchovních zápasech. Reakcí na postup modernizačních a sekularizačních trendů, a zároveň pilířem identity kněze měla být víra bez kompromisů, bez potřeby apologie, ultramontánní, absolutní a provokující, ale zároveň s citem pro psance, vyhnance, či dokonce „prokleté básníky“, víra, která se nestará o živobytí a žije z radikální „vydanosti“ Bohu, a to i ve věcech finančních. V duchu výzev francouzského spisovatele Léona Bloya opakovali, že kněz nesmí být z tohoto světa: „Jsou také kněží, kteří nejsou ze světa, kněží chudí nebo kněží ubozí [...], kteří nevědí, co jest nebýti chudý, neviděvše nikdy než Krista ukřižovaného. Pro tyto není bohatých, ani chudých; není než slepých v počtu nekonečném, a malé stádo jasnovidných, jemuž jsou pokornými pastýři. [...] Když rozpínají ruce, aby se modlili, konečky jejich prstů dotýkají se temnot.“²⁸⁴ Nejzákladnějším pastoračním nástrojem pak měla být především péče o liturgii a liturgický zpěv v duchu reforem Pia X. „Kněz věrný“ si však měl uvědomovat, že farní pastorec je natolik svázána průměrností, že: „Jisto jest, že ať dříve nebo později, Církev, jež jest všecka krásná

283 V této souvislosti je termínem „Dobré dílo“ přeneseně míněno celé kulturní, vydavatelské a náboženské působení Josefa Floriana a jeho spolupracovníků, tedy nikoli jen konkrétní sborníková edice, která ovšem svým názvem odkazuje k Florianovu obecnému záměru vytvářet a vydávat „dobrá díla“, tedy díla, která – viděno jeho očima – budou autentická, kvalitní, a tím pádem i katolická, tedy mající univerzální dosah.

284 BLOY, Léon. *Krev Chudého*. Stará Říše: Josef Florian, 1911, s. 102–103.

a krásy milovná, vyjde z chrámů, v nichž zavládl hnus, ponechajíc tam tyto [ničemné – pozn. autora] kněží i s výtvary jejich vzpoury a pýchy.“²⁸⁵ Doplňme, že právě z tohoto důvodu opustil kněz Ludvík Vrána (1883–1969)²⁸⁶ farní pastorec a odešel na Florianovu chalupu, aby tam s jeho blízkými „obnovil“ církev „katakomb“, protože „... v dobách apoštolských, v katakombách, věřící byli při bohoslužbě vespolek a s knězem opravdově jedno tělo a jeden duch, a spojení vnitřní jevílo se plně i navenek: modlili se s knězem, pěli hymny a žalmy...“²⁸⁷ Každý den za svítání sloužil mši za doprovodu gregoriánského chorálu a s denním svatým přijímáním.

Florian a jeho blízcí předpokládali, že „kněz věrný“ bude absolutně poslušný papeži a za svou věrnost bude pronásledován světskou i církevní vrchností, trestán suspenzemi nebo vyháněn na odlehlá, opuštěná místa, kde povede život samotáře a svatého blázna, jenž ovšem nepřestane duchovně doprovázet ty, kteří si k němu najdou cestu a které bude burcovat k nerozumným, nenormálním, ale svatým činům. V neposlední řadě počítali s tím, že realitu všedního dne „kněze věrného“ budou naplňovat podivné, zázračné události, často s hlubokým mystickým významem, protože právě „kněz věrný“ dovede být takovým událostem nablízku. Zkušenost s výjimečnými, spirituální energií nabitými a vlastně do jisté míry i nebezpečnými událostmi jen posilovala vědomí osobní účasti „kněze věrného“ na duchovním zápase proti „mocnostem temnot“. Dodejme, že takových událostí nebylo v životě Josefa Floriana a jeho blízkých málo. Vyprávění o těchto

285 STRÍŽ, Antonín Ludvík. Dva listy příteli, jenž se chystá na učitelství. *Nova et vetera*, 1912, (2), s. 19.

286 Ludvík Vrána se narodil v Tovačově. Vysvěcen byl v roce 1907. Postupně působil jako kněz v několika farnostech až do roku 1912, kdy odešel k Josefu Florianovi do Staré Říše. Pod hrozbou exkomunikace odtud v roce 1929 odchází a vrací se do farní pastorec. Umírá 21. listopadu 1969. Srov. DEML, Jakub. *I tento list považujte za neúplný: dopisy Jakuba Demla příteli Matěji Fenclovi*. Praha: Dauphin, 2011, s. 424.

287 STRÍŽ, Antonín Ludvík. Missál římský v českém překladě. *Nova et vetera*, 1914, (11), s. 1.

událostech by už ovšem představovalo zcela svébytný příběh, který přesahuje možnosti tohoto textu.

Inspirojící kulturní bohatství

Ačkoli bylo staroříšské studium původních textů (životy a díla svatých, papežské dokumenty, liturgické texty atd.) a jejich překlad do českého jazyka v dané době velmi cenným, přínosným a v kontextu tehdejší spíše katechizující, převážně neoscholastické a apologetické produkce významným literárním a duchovním osvěžením, protože místo pouček nabízelo oslovující setkání se zkušeností života z víry, je třeba dodat, že s odstupem času se jako významnější jeví překlady a zpřístupnění celé řady dalších autorů, zejména z francouzského prostředí. Alespoň krátce zmiňme kromě několikrát uvedeného Léona Bloya také Paula Claudela, Charlese Péguyho, Georgese Bernanose nebo Ernesta Hella. Vedle těchto umělců je ovšem důležité doplnit, že se čtenáři díky překladatelské aktivitě Josefa Florianova a jeho spolupracovníků mohli seznámit také s několika inspirativními spisovateli anglofonního světa, jako byli například William Butler Yeats, Hilaire Belloc, Robert Hugh Benson, a především Gilbert Keith Chesterton. Zejména v případě Chestertona se tak vlastně jednalo o svérázný překladatelský objev Florianova vydavatelství, na němž měl ovšem značnou zásluhu Antonín Ludvík Stríž a jeho kontakty s Otokarem Březinou. Pro úplnost dodáme, že ve Staré Říši vyšlo i několik děl německého teologa Romana Guardiniho, inspirátora mládežnického a liturgického hnutí, jehož dílo později spolupůsobil v dynamickém vývoji života církve ve druhé polovině 20. století.

Stručně zhodnotit vliv Florianova *Dobrého díla* a spolu s tím ku příkladu i představu o ideálním obsahu evangelizace nebo představu o ideálním kněžství v prostředí katolických duchovních a mezi věřícími není jednoduché. Napovědět mnohé ale může například první číslo osmého ročníku revue *Řád* z roku 1942, které vyšlo u příležitosti

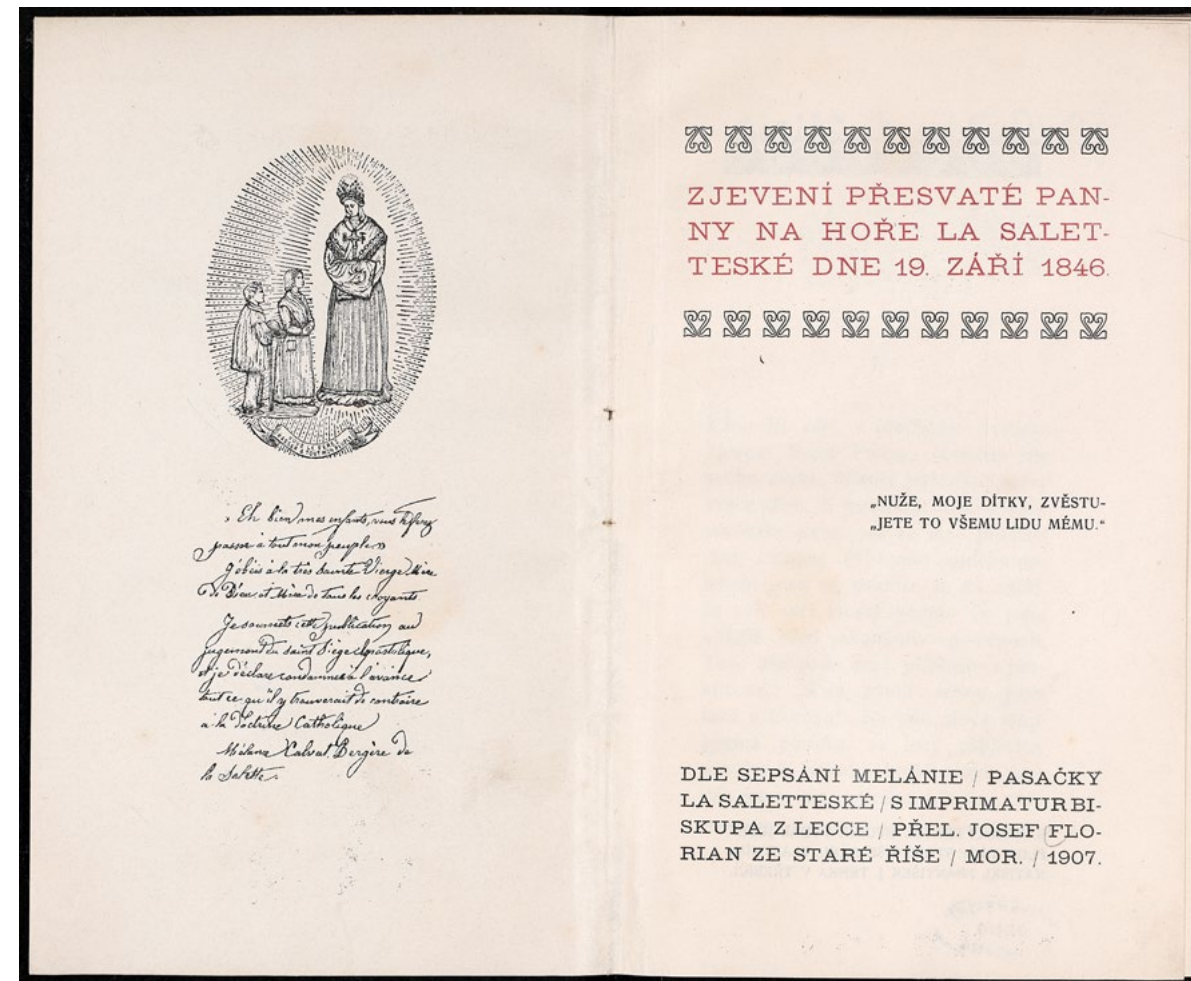
Florianova úmrtí. Jedná se přirozeně o oslavné texty, zajímavé je ale především to, že mnozí z přispěvatelů ve své kritice církevního života na počátku 20. století hojně využívali i obrazu kněžství vytvořeného ve Staré Říši, zejména jeho negativní polohy. Jedná se o osobnosti, jako byl například spisovatel Karel Schulz, benediktin Anastáz Opasek nebo František Cinek, dlouholetý spirituál olomouckého bohosloveckého semináře. Dejme tedy slovo přímo jemu: „Po léta jsem měl příležitost sledovat sílu irradie díla Florianova [...] v mladých duších. A byla to síla neobyčejná. Tvrdím důrazně: I v seminárních školách sv. kněžství dlužíme tomuto dílu víc, než se tuší. [...] Tento miles christianus byl z největších našich laických ukazovatelů svrchovaných hodnot, příkazů a krás integrity křesťanství v katolictví, a hlavně nadpozemských výšin sv. kněžství.“²⁸⁸ Zopakujme, že Josef Florian a jeho spolupracovníci se sice explicitně odmítali podílet na dobové diskuzi o roli církve ve vztahu k hodnotám moderní společnosti, svým důrazem na autentickou, ruchu světa odlehlou spiritualitu a na kněžství věčné, neproměnné, na kněžství pečující o liturgii inspirovanou obdobím raného křesťanství a liturgickým zpěvem katakomb a středověkých klášterů ale do značné míry nabízeli ideál, který byl motivovaný reakcí na skutečnost moderny a pocitu zrychlujícího se nejistého světa možná více, než by si sami chtěli připustit. Na druhou stranu dvouvrstvý odkaz na rané křesťanství a středověký chorál praktikovaný ve Florianově chalupě ve Staré Říši zůstával inspirativní, stejně jako odhodlání vytvářet uprostřed pulzujícího moderního světa svébytný duchovní prostor.

Ačkoli se působení Josefa Florianova a několika jeho spolupracovníků jeví jako velmi specifické, minoritní, elitní či exkluzivní, je třeba uzavřít, že kulturní impulzy vysílané ze Staré Říše dovedly mocně působit nejen mezi kněžími, ale zejména mezi umělci. Literární

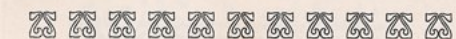
²⁸⁸ CINEK, František. Živý hlas. *Řád*, 1942, 8(1), s. 13.

a myšlenkové inspirace ze Staré Říše živelně pronikaly do katolického uměleckého a intelektuálního prostředí a skrze výrazné osobnosti, jako byli například Jaroslav Durych, Jakub Deml, Jan Zahradníček, Bohuslav Reynek, Jan Čep a další, se s nimi mohli seznamovat i zájemci církvi a katolickému světu velmi vzdálení. Díky tomu lze říci, že se Florianovo působení a vydavatelské dílo stalo cennou součástí české kultury, a patří tak zcela jistě k našemu kulturnímu bohatství.

*« Eh bien mes enfants, vous venez
passer à tout mon peuple
g'obis à la très sainte Vierge Marie.
« Venez et rendez tous les enfants
Je soumette cette publication au
jugement du saint Siège Apostolique,
et si elle est condamnée, j'assume
tout ce qui il y trouverait de contraire
à la Foy et à la Catholique »
Mélania Calvat Bergère de
La Salette*

ZJEVENÍ PŘESVATÉ PAN-
NY NA HOŘE LA SALET-
TESKÉ DNE 19. ZÁŘÍ 1846

„NUŽE, MOJE DÍTKY, ZVĚSTU-
„JETE TO VŠEMU LIDU MÉMU.“

DLE SEPSÁNÍ MELÁNIE / PASAČKY
LA SALETTESKÉ / S IMPRIMATURBI-
SKUPA Z LECCE / PŘEL. JOSEF FLO-
RIAN ZE STARÉ ŘÍŠE / MOR. / 1907.

Několik slov na závěr

— Lenka Pokorná Korytarová —

Josef Florian svým moderním přístupem ke grafické podobě knihy výrazně dopomohl ke zdokonalení české knižní produkce, díky jeho příkladu vzrostl počet nových vydavatelů a edičních řad a ovlivnil také kvalitu tisku menších tiskáren, s nimiž spolupracoval. Ač sám odmítal počínání bibliofilů a sběratelství pouze kvůli grafické výjimečnosti knihy, přispěl k rozvoji české bibliofilie a ke zdokonalení českého knihařského umění.²⁸⁹ Bedřich Fučík o Florianovi napsal:

„Jako vydavatel byl ukazatelem, který následovala lepší část nakladatelského cechu. Jeho úprava knih se stala takovým příkladem, že knihy Dobrého díla jsou dnes lačně vyhledávány jako poklady, nikoli jen pro svou cenu esteticky bibliofilskou, ale především pro svou hodnotu duchovní.“²⁹⁰

---

289 Zastával názor, že obsahově i graficky kvalitně zpracovaná kniha by měla být dostupná všem, nikoli pouze movitým, odtud také pramenil původní záměr prodeje knih z vlastního vydavatelství: dávání darem a placení podle individuálních možností. Zájem o staroříšské tisky ze strany bibliofilů vzrostl po získání zlaté medaile na pařížské výstavě užitého umění v roce 1925. Srov. STRÍŽ, Antonín Ludvík. Pořád totéž. *Nova et vetera*, 1913, (7); [FLORIAN, Josef]. *Studium*, s. 6–7.

290 FUČÍK, Bedřich. *Čtrnáctero zastavení*, s. 88.

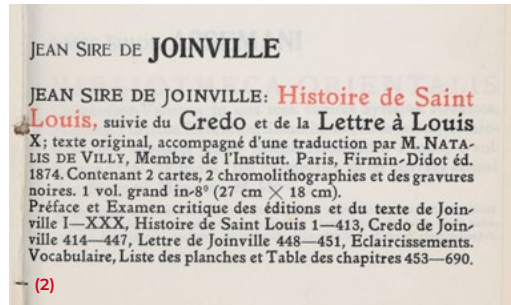
Staroříšské vydavatelství a edice se staly vzorem a impulsem nejen pro nové vydavatele, Florian významně ovlivnil také překladatele, spisovatele, ilustrátory, grafiky a tiskaře první poloviny 20. století. Přestože řada osob, s nimiž spolupracoval, z různých důvodů spolupráci ukončila a šla svou vlastní cestu, nesla si s sebou příklad a metody práce, s nimiž se seznámila právě u Josefa Florianana. Mnozí z Florianových spolupracovníků a přátel začali shromažďovat knihy a budovat vlastní knihovny po jeho vzoru a v duchu ideje ztotožnění knihovny s univerzitou (o své velké knihovně píše například František Halas). Zakládali vlastní vydavatelství nebo ediční řady, například Ladislav Kuncíř společně s Antonínem Ludvíkem Strížem zřídili Družstvo přátel Studia, které však Florian rázně odsoudil jako konkurenční podnik; knihy začali samostatně vydávat Jakub Deml, Bohuslav Reynek (edice *Sešity poezie*), Zdeněk Řezníček (edice *Magnificat*), bratři Vokolkové (edice *Lis tři bratři*, *Paprsek* a společně s Bohuslavem Durychem *Delfín*), O. F. Babler (*Hlasy*), Jan V. Pojer (edice *Atlantis*), Václav Pour (*Pourova edice*) nebo Josef Portman.²⁹¹ Florian probudil zájem o překládání, řada z překladatelů, kteří pracovali s Florianem, pokračovala v překládání také poté, co s ním přerušila nebo omezila kontakty. Svou vášní pro moderní výtvarné umění a expresionisty ovlivnil mladé výtvarníky, ilustrátory a grafiky, kteří měli možnost se ve Staré Říši seznámit s díly významných středověkých, byzantských i soudobých umělců. České prostředí seznámil s výtvarnými pracemi G. Rouaulta a tzv. mladých Vestfálců, kteří začali spolupracovat s dalšími vydavateli. Inspiroval české katolicky orientované spisovatele a myslitele (a studenty) ke vzniku nových umělecko-kulturních časopisů, například *Řád* (1932–1944), *Akord* (1928–1944, 1945–1948) či *Praporec* (1939–1942).

²⁹¹ Dále k tématu např. BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian*, s. 576–577; PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech*, s. 1320–1332.

Na své okolí působil také zvoleným způsobem duchovního života (život v chudobě, denně mše a svaté přijímání). Významně zasáhl do života kněží, přestože oficiální církevní kruhy a vysocí duchovní hodnostáři Florianana označovali za radikála a staroříšský okruh za sektu. Následovníky našel mezi českými duchovními, kteří prchali z komunistického Československa. V roce 1972 vzniklo katolické laické sdružení *Opus bonum* Anastáze Opaska, které se přihlásilo k Florianovu odkazu.

(1)

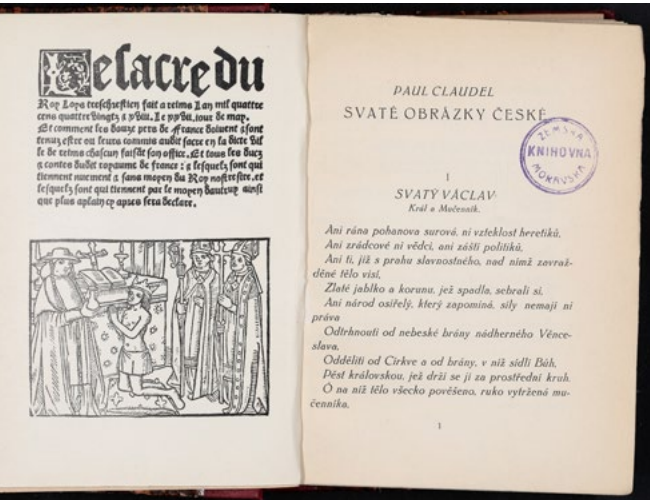
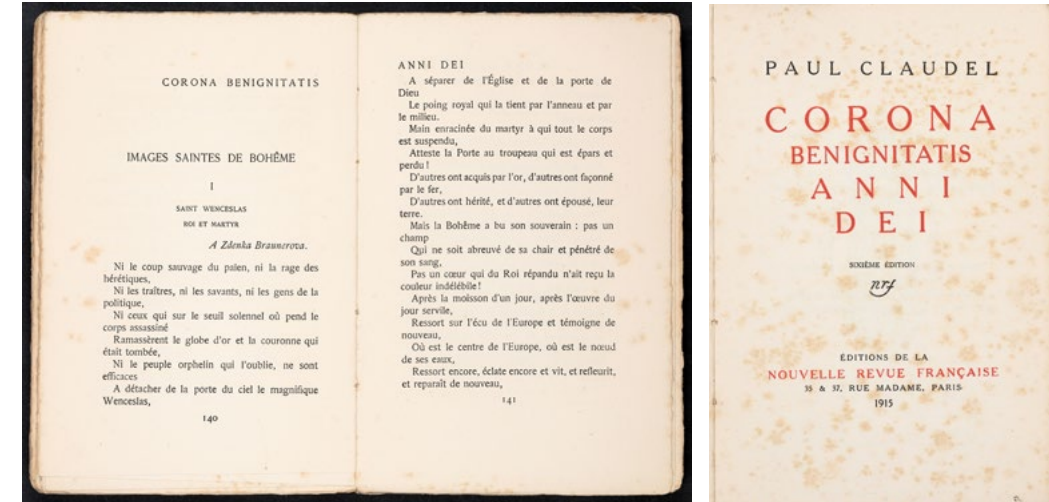
(2)

(3)

Jean de Joinville – francouzský originál a český překlad s orientačním lístkem

- (1) JOINVILLE, Jean de. *Histoire de Saint Louis: credo et lettre à Louis X*. Paris: Librairie de Firmin Didot frères, 1874. Sign. FLO-1102.404.
- (2) Jean Sire de Joinville [Orientační lístek]. *Nova et vetera*, 1914, (9).
- (3) JOINVILLE, Jean de. *Život svatého Ludvíka, krále francouzského*. Stará Říše na Moravě: A. L. Striž, 1917. (Dobré dílo, 41[43]) Sign. FLO-0046.877,41.

Paul Claudel – francouzský originál a český překlad

- CLAUDEL, Paul. *Corona benignitatis anni Dei*. 6e éd. Paris: Nouvelle revue française, 1915. Sign. FLO-1102.568.
- CLAUDEL, Paul. *Svaté obrázky české*. *Nova et vetera*, 1916, (18). FLO-0043.579.

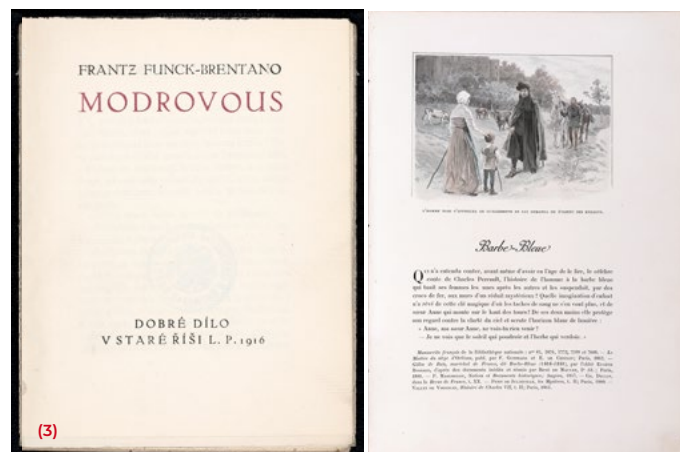
(1)

Frantz FUNCK-BRENTANO

Frantz FUNCK-BRENTANO: **MODROVOUS** Z francouzského přeložil Otto Albeřt Tichý. *Dobré Dilo*, svazek 29. V Staré Říši, v dubnu 1916. Stran 88, formát 12 cm 15 cm. Vydáno 700 ex., z nichž 70 na papíře ručním. Výtisk obč. za 1'60 K.

Frantz Funck-Brentano je historik, který umí objevit prameny a zároveň zachytit a syntetizovat všechny barvy a jemnosti osoby neb události, kterou vyvolává z řera vzdělaných dob; má dar umělce stylisty, v jehož svěžím vypravování osobnosti vystupují živoucí se všemi rysy své povahy a s malebným pozadím své doby a krajiny. V díle *Les Brigands* předvádí řadu velikých historických zbrojníků, kteří svými směry násilností dobyli sí panský, proti němuž zákony byly bez moci, a bývali postrachem širého kraje, ale zase svými dobrodružnými činy a rytířskou ušlechtilostí podmaňovali si srdce lidu a nikdy nevyzřeli z jeho paměti. Z nich je tento *Modrovous*, pravým jménem Jilji de Rais, za mládí pobočník a rekovný strážce Johanny z Arku, po její smrti však spasilší se k bujnostem a šíleným ukrutnostem, jež nemají podobných, ale jež tolo strašně řádně posléze zakončuje tak vznešeně, že nářky a kletby všech těch, jimž uloupil a porvořil dítky, obracejí se v slzy útrpnosti a modlí se o jeho blahoslavenství.

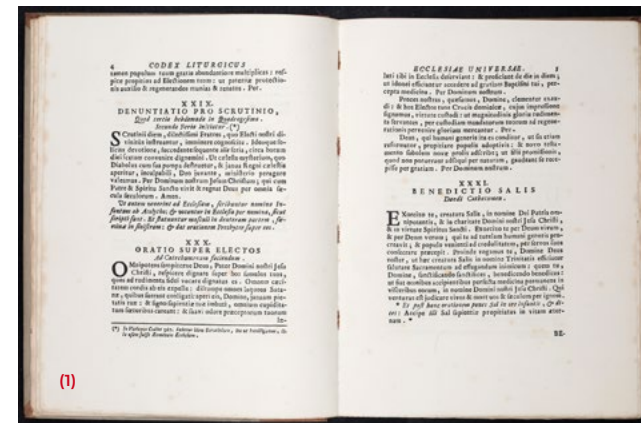
(2)

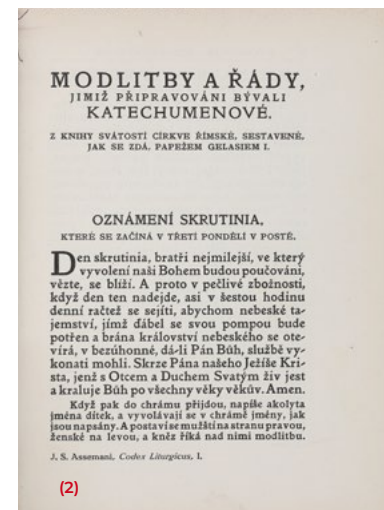
(3)

Frantz Funck-Brentano – francouzský originál a český překlad s orientačním lístkem

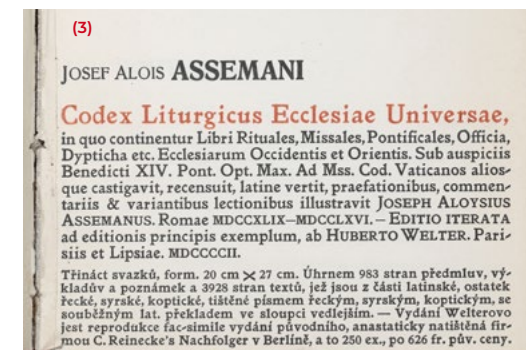
- (1) FUNCK-BRENTANO, Frantz. *Les Brigands*. Paris: Hachette, 1904. Sign. FLO-1102.369.
- (2) Frantz Funck Brentano [Orientační lístek]. *Nova et vetera*, 1916, (19). Sign. FLO-0043.579.
- (3) FUNCK-BRENTANO, Frantz. *Modrovous*. Stará Říše na Moravě: A. L. Stríž, 1916. 80 s. (Dobré dílo, 29) Sign. FLO-0046.877,29.

(1)

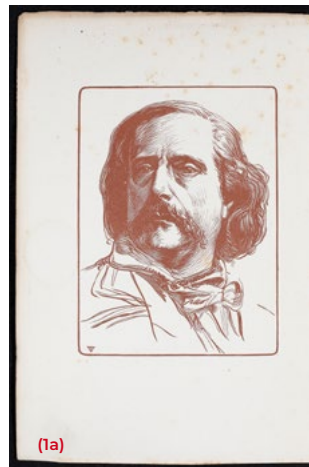
(2)

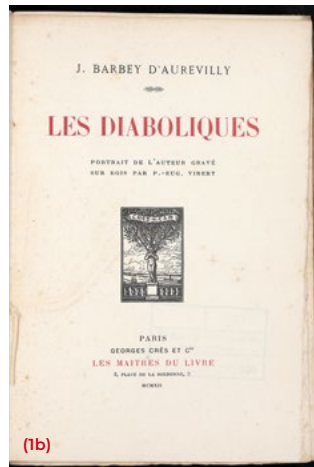
(3)

Assemanus – francouzský originál a český překlad s orientačním lístkem

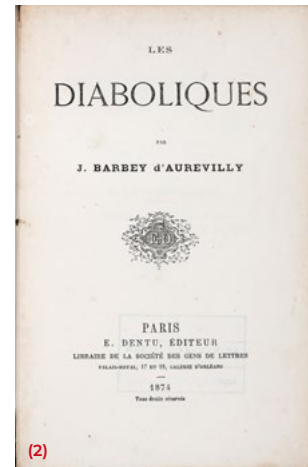
- (1) ASSEMANUS, Josephus Aloysius. *Codex liturgicus ecclesiae universae in quo continentur libri rituales, missales, pontificales, officia, dypticha etc. ecclesiarum occidentis et orientis. Tomus primus, De catechumenis*. Parisiis; Lipsiae: Huberti Welter, 1902. Sign. FLO-1102.401,1.
- (2) [GELASIUS I.] *Modlitby a řady, jimiž připravování bývali katechumenové. Nova et vetera*, 1914, (8). Sign. FLO-0043.579.
- (3) Josef Alois Assemani [Orientační lístek]. *Nova et vetera*, 1913, (5). Sign. FLO-0043.579.

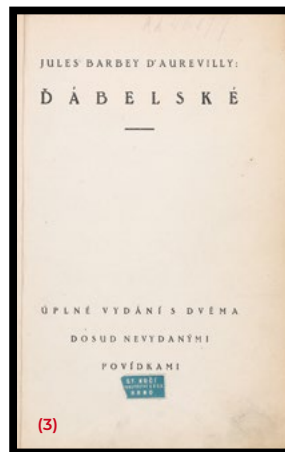
(1a)

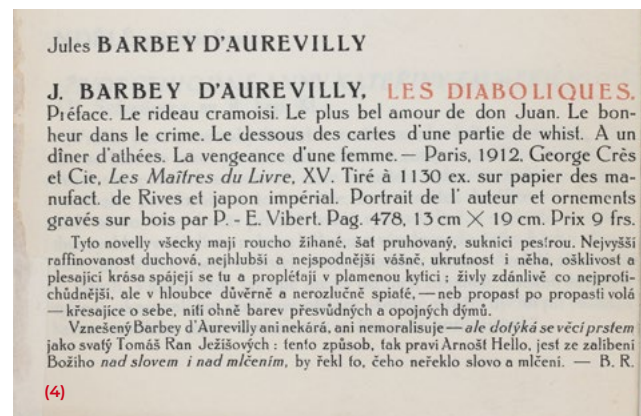
(1b)

(2)

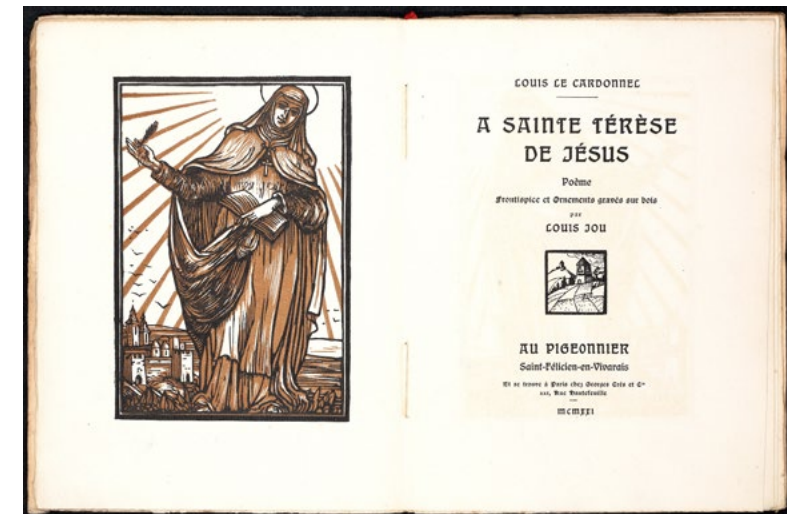
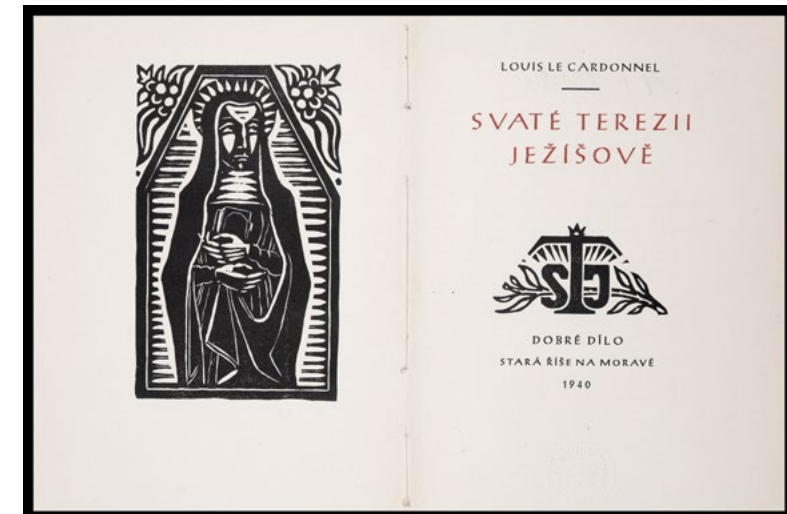
(3)

(4)

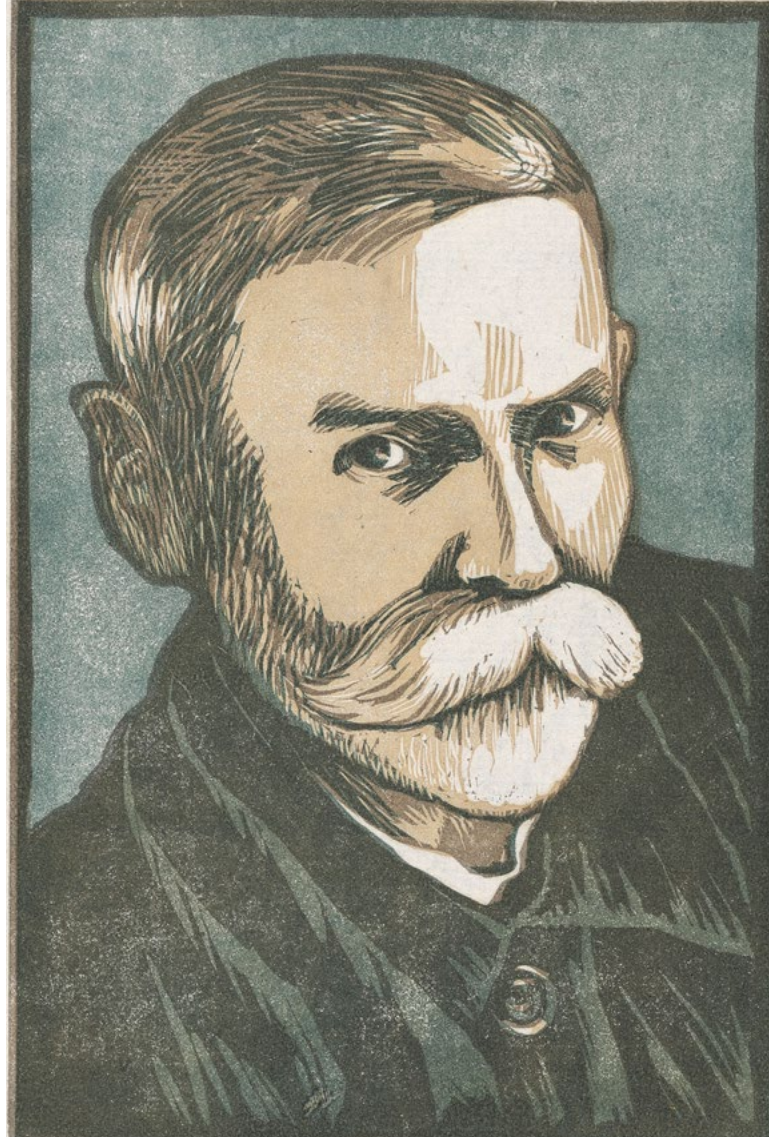
Jules Barbey d'Aurevilly – francouzský originál a český překlad s orientačním lístkem

- (1a, b) BARBEY D'AUREVILLY, Jules. *Les Diaboliques*. Paris: Georges Crès, 1912. Sign. FLO-1102.548.
 (2) BARBEY D'AUREVILLY, Jules. *Les Diaboliques*. Paris: Librairie de la société de gens de lettres, 1874. Sign. FLO-1102.605.
 (3) BARBEY D'AUREVILLY, Jules. *Ābelské: úplné vydání s dvěma dosud nevydanými povídkami*. Praha: St. Jilovská, 1920. (Dobré dílo, 64) Sign. FLO-0046.877,64.
 (4) Jules Barbey d'Aurevilly [Orientační lístek]. *Nova et vetera*, 1916, (18). Doporučující anonce od Bohuslava Reynka na francouzské vydání z roku 1912.

Louis Le Cardonnel – francouzský originál a český překlad

- LE CARDONNEL, Louis. *A sainte Térésa de Jésus: poème*. Paris: G. Crès, 1921. Sign. FLO-1102.590.
 LE CARDONNEL, Louis. *Svaté Terezii Ježíšově*. Stará Říše: Marta Florianová, 1940. (Dobré dílo, 137) Sign. Bf1-0293.584.

Josef Florian v datech

- 9. února 1873** ----- **Narození Josefa Floriana ve Staré Říši, čp. 69,**
v rodině tesaře Jana Floriana (1832–1890) a Marie, roz. Pavelcové (1842–1914)
- 1885** ----- Zahájení studia na reálné škole v Telči
- 1894** ----- Zahájení vysokoškolského studia v Praze (C. a k. česká vysoká škola
technická v Praze, poté Filozofická fakulta Karlo-Ferdinandovy univerzity)
- 1895** ----- Publikování básně *Útěcha* v almanachu *Pod jedním praporem* na počest
Beneše Metoda Kuldy
- 1898–1900** ----- Pomocný učitel na obecní reálné škole v Náchodě (český jazyk, zeměpis,
přírodopis, počty, správce žákovské knihovny, správce zoologické
a chemické sbírky)
- 22. listopadu 1900** ----- Zahájení korespondence se spisovatelem Léonem Bloyem (1846–1917)
- 7. prosince 1900** ----- Obdržení kladné odpovědi od Léona Bloya ohledně vydávání jeho spisů
(ze dne 2. prosince 1900)
- 1902** ----- Krátce zaměstnán v časopise *Nový život*
u Karla Dostála-Lutinova
- 10. dubna 1902** ----- Sňatek s Františkou Stehlíkovou (1882–1962) v kostele v Babicích
- 1903** ----- Zahájení samostatné vydavatelské činnosti
- 1903–1904** ----- Edice *Knihy a Exegese*
- 8. dubna 1903** ----- **Narození dcery Marty (1903–1973)**

- 6. prosince 1904** ----- **Narození syna Metoděje (1904–1987)**
- 1904–1912** ----- Edice *Studium*
- 1904–1911** ----- Spolupráce s Jakubem Demlem (1878–1961)
- srpen 1906** ----- Pouť na La Salettu, setkání s Léonem Bloyem a jeho rodinou
- 5. září 1907** ----- **Narození dcery Evy (1907–1996)**
- 11. srpna 1909** ----- **Narození dcery Marie (1909–1998)**, provdaná Stritzková, dva potomci
- 3. června 1911** ----- **Narození syna Michaela (1911–1984)**
- 1911** ----- Zákaz vydávání edice *Studium*, stěhování do Velké u Strážnice
- 1912–1948** ----- Edice *Dobré dílo*
- 1912** ----- Stěhování do Osvětiman
- 1912–1922** ----- Edice *Nova et vetera*
- 31. května 1913** ----- **Narození syna Joachima (1913–1947)**
- 21. dubna 1913** ----- Navázání spolupráce s malířem Georgesem Rouaultem (1871–1958)
- listopad 1913** ----- Návrat do Staré Říše (u Punčochářů, čp. 138)
- 4. května 1915** ----- **Narození syna Josefa (1915–2006)**, jeden potomek
- 1914** ----- Zahájení spolupráce s Bohuslavem Reynkem (1892–1971)
- 3. listopadu 1917** ----- Úmrtí Léona Bloya
- 4. března 1917** ----- **Narození dcery Františky (1917–1995)**
- 1919–1925** ----- Edice *Prameny*
- 14. prosince 1919** ----- **Narození dcery Anny (1919–2003)**
- 25. prosince 1921** ----- **Narození syna Jana (1921–2007)**, šest potomků
- 1922–1948** ----- Edice *Kurs*
- 21. března 1924** ----- **Narození syna Gabriela (1924–2011)**
- 1926–1948** ----- Edice *Archy*

- 14. června 1927** ----- **Narození syna Václava (1927–2007)**
- 25. března 1929** ----- Úmrtí Otokara Březiny (1868–1929)
- 1930** ----- Edice *Nejmenší revue*
- 1934** ----- Stěhování do vily (čp. 175), postavené podle plánů architekta Břetislava Štorma, stavbu zafinancoval bratr Jan (1867–1934) prodejem majetku v nedalekém Hladově
- 29. prosince 1941** ----- **Josef Florian umírá ve Staré Říši, čp. 175**
- 1. ledna 1942** ----- Pohřeb, Stará Říše
- 2000?** ----- Vyklizení knihovny
- 2002** ----- Zakoupení knih z bývalé knihovny Josefa Floriana (antikvariát Ztichlá klika) a zařazení do fondu Moravské zemské knihovny
- 2003** ----- Nákup dalších 29 knih z bývalé knihovny Josefa Floriana
- 2006–2007** ----- Nákup dvou knih z bývalé knihovny Josefa Floriana

Použitá literatura

Archiv MZK, karton 182, inv. č. 229.

Archiv Literárního oddělení Moravského zemského muzea, fond Josef Florian, Josef Portman Josefu Florianovi, nečíslované.

LA PNP, fond Jakub Deml.

LA PNP, fond Josef Portman.

LA PNP, fond Pozůstalost Josefa Hodka.

LA PNP, fond Varia.

A. S. [=SKOUMAL, Aloys]. Editorial. Před čtyřmi lety. *Vyšehrad*, 1945/1946, **1**(9/10), s. 17.

Akord, 1941/1942, **9**(7).

BAKOVÁ, Helena. Udržet klenbu nebeskou: Josef Florián. In: BAKOVÁ, Helena. *Portréty historických osobností: nejen grafologický pohled*. Praha: Grada, 2015, s. 133–148. ISBN 978-80-247-5129-0.

BALÍK, Stanislav, Lukáš FASORA, Jiří HANUŠ a Marek VLHA. *Český antiklerikalismus: zdroje, témata a podoba českého antiklerikalismu v letech 1848–1938*. Praha: Argo, 2015. 490 s. ISBN 978-80-257-1373-0.

BARBEY D'AUREVILLY, Jules. Abbé Maynard a sv. Vincenc Paulánský. Přeložil Josef Florian. *Nova et vetera*, 1915, (14). 16 s.

BARBEY D'AUREVILLY, Jules. *Ďábelské: úplné vydání s dvěma dosud nevydanými povídkami*. Přeložil Josef Richard Marek. Praha: St. Jilovská, 1920. 303 s. (Dobré dílo, 64)

BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Josef Florian a jeho francouzští autoři*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. 807 s. ISBN 80-7325-090-X.

BEDNÁŘOVÁ, Jitka. Nadpřirozené účetnictví (Finanční praxe Florianova Dobrého díla). *Souvislosti*, 2003, **14**(4), s. 244–259.

BEDNÁŘOVÁ, Jitka. Otevřený dopis o knihovně Josefa Florianiana. *Akord*, 2002, **23**(4), s. 191–192.

BEDNÁŘOVÁ, Jitka. Rajská Etiopie a poklady zlaté (Esoterika Josefa Florianiana). *Souvislosti*, 2004, **15**(4), s. 4–23.

BEDNÁŘOVÁ, Jitka. *Svatý mořeplavec: hagiografické podání Kryštofa Kolumba v díle Alberta Vyskočila a jeho předchůdců*; VYSKOČIL, Albert. *Kryštof Kolumbus: Život a význam objevitele globu*. Brno: Atlantis, 2000. 429 s. ISBN 80-7108-208-2.

BÍLEK, František. *Souborné práce Fr. Bílka* [grafika]. Babice u Lesonic: Jakub Deml, [1905]. 5 sv. (Studium)

BINDER, Ivo. *Dobré dílo Josefa Florianiana*. Jihlava: Oblastní galerie Vysočiny, 2020. 96 s. ISBN 978-80-86250-48-9.

BLANC DE SAINT-BONNET, Antoine. *De l'affaiblissement de la raison et de la décadence en Europe*. 2. éd. Paris: L. Hervé, 1854. iv, 186 s.

BLOY, Léon. *Belluaires et porchers*. Paris: P.-V. Stock, 1905. xli, 351 s.

BLOY, Léon. *Brána pokorných: osmý svazek deníku autorova 1915–1917*. Přeložil O. A. Tichý. Stará Říše na Moravě: Dobré Dílo, 1947. 250 s. (Dobré dílo, 148)

BLOY, Léon. *Čtyři léta zajetí v Prasečím na Marně: 1900–1904. Díl 1–2*. Přeložil Josef Florian. Velká u Strážnice na Moravě: Josef Florian, 1912. 2 sv. (245 s., 143 s.)

BLOY, Léon. *Epopėja byzantská a Gustav Schlumberger*. Přeložil Josef Florian. Osvětlimany na Moravě: A. L. Stríž, 1913. 173 s. (Dobré dílo, 9)

BLOY, Léon. *La Femme pauvre: épisode contemporain*. Paris: Société du Mercure de France, 1897. 393 s.

BLOY, Léon. *Chudá žena: současná epizoda*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše na Moravě: Jos. Florian, 1908, s. 371. (Studium)

BLOY, Léon. *Krev Chudého*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše: Josef Florian, 1911. 253 s.

BLOY, Léon. *Neprodejný: deník autorův 1904–1907*. Přeložili Josef Florian a Otto Albert Tichý. Stará Říše: Antonie Florianová, 1919. 161 s. (Dobré dílo, 57)

BLOY, Léon. *Objevitel Globu Kryštof Kolumbus a jeho příští blahorečení*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše: Josef Florian, 1911. x, 326 s. (Studium, 34)

BLOY, Léon. *Pages choisies: (1884–1905)*. Paris: Société du Mercure de France, 1906. 417 s.

BLOY, Léon. *Le Révélateur du Globe: Christophe Colomb et sa béatification future*. Paris: A. Sauton, 1884. x, 374 s.

BLOY, Léon. *Spása skrze židy*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše na Moravě: Josef Florian, 1911. 161 s.

BLOY, Léon. *Ta, která pláče: naše Paní La Salettská*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše: Josef Florian, 1909. iv, 199 s.

BLOY, Léon. *Zoufalec*. Přeložil Josef Florian. Osvětlimany: J. Florian, 1913. 305 s. (Dobré dílo, 12)

BLOY, Léon a Josef FLORIAN. *Correspondance 1900–1914*. Předmluva Jeanne Boussac-Termier, doslov Otto Albert Tichý. Lausanne: L'Âge d'Homme, 1990. 189 s.

BLOY, Léon et al. *Journal inédit. II, 1896–1902*. Lausanne: L'Âge d'Homme, 2000. 1567 s. ISBN 978-2-8251-0999-1.

BŘEZINA, Otokar. *Básnické spisy*. 2. vyd. Praha: Spolek výtvarných umělců Mánes, 1916. 192 s.

BŘEZINA, Otokar. *Hudba pramenů*. [Praha]: Hugo Kosterka, [1903]. 116 s.

BŘEZINA, Otokar. *Korespondence. I., II*. Ed. Petr Holman. Brno: Host, 2004. 2 sv. (1815 s.) ISBN 80-7294-105-4.

Bulletin de la Société française de Reproductions de Manuscrits à Peintures. Paris: Société de la Société française de Reproductions de Manuscrits à Peintures, [1911–1930]. 13 roč.

CALVAT, Mélanie. *Zjevení Přesvaté Panny na Hoře La Salettské dne 19. září 1846*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše: Josef Florian, 1907. 52 s.

CARLYLE, Thomas. *Hrdinové: úcta k hrdinům a hrdinství v dějinách*. Přeložil Albert Vyskočil. Praha: Škeřík, 1925, s. 172.

CINEK, František. Živý hlas. *Řád*, 1942, **8**(1), s. 13.

CLAUDEL, Paul. Svaté obrázky české. Přeložil Bohuslav Reynek. *Nova et vetera*, 1916, (18). 8 s.

COESTER, Otto a Franz KAFKA. *Proměna: šestero konfigurací k stejnojmenné povídce Fr. Kafky*. Stará Říše na Moravě: Marta Florianová, 1929. 1 sv. (Dobré dílo, 97)

ČEJKA, Josef a Gustav ERHART. *Slovník bibliofila*. Praha: Spolek českých bibliofilů, 2016. 190 s. ISBN 978-80-905599-5-0.

ČEP, Jan. Na rozcestí. *Akord*, 1941/1942, **9**(7), s. 246–249.

ČEP, Jan. *Poutník na zemi*. Ed. Bedřich Fučík a Mojmír Trávníček. Brno: Proglas, 1998. 292 s. ISBN 80-902146-3-0.

ČERMÁK, Marek. Vydavatelství Josefa Florianiana ve Staré Říši: úskalí podnikání. *Vlastivědný sborník Vysočiny: oddíl věd společenských*, 1998, (11), s. 393–402.

DE QUINCEY, Thomas. *Levana a matky žalu*. Přeložil Jaroslav Skalický, konfigurační Josef Čapek. Stará Říše: Marta Florianová, 1927. 19 s. (Dobré dílo, 91)

DEML, Jakub. *Durychhalten!: vzájemná korespondence Jakuba Demla a Jaroslava Durycha*. Ed. Šárka Kořínková, Vladimíra Staňková, Daniela Iwashita et al. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2022. 2 sv. (453 s., 318 s.) ISBN 978-80-7658-047-3.

DEML, Jakub. *Homilie*. Třešť: Nákladem vlastním, 1907. 1 sv. (Studium, 8)

DEML, Jakub. *I tento list považujte za neúplný: dopisy Jakuba Demla příteli Matěji Fenclovi*. Ed. Šárka Kořínková. Praha: Dauphin, 2011. 467 s. ISBN 978-80-7272-249-5.

DEML, Jakub. *Notantur Lumina*. Stará Říše: Nákladem vlastním, 1907. 119 s. (Studium, 9)

DEML, Jakub. *Poznávám krásu Vašich krajín: vzájemná korespondence Jakuba Demla a Otokara Březiny*. Ed. Eliška Davidová, Daniela Iwashita et al. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2018. 2 sv. (342 s., 462 s.) ISBN 978-80-88069-41-6.

DEML, Jakub. *Sedm let jsem u vás sloužil: vzpomínky na Josefa Florianiana*. Ed. Daniela Iwashita a Petra Klimešová. Praha-Podlesí: Dauphin, 2015. 237 s. ISBN 978-80-7272-832-9.

DEML, Jakub. *Štěpěje XXV*. Tasov: Marie Rosa Junová, 1940. 165 s.

DEML, Jakub. [Z dopisu J. Demla z Tasova ze dne 7. února 1932]. *Archy*, 1932, (24). 2 s.

DEMOLDER, Eugène. *Smrt v kolébkách*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše: Prátelé Studia, 1906. 28 s. (Studium, 10) Sign. OB-0685.874.

DEMOLDER, Eugen. Štědrý večer. Přeložil Josef Florian. *Nova et vetera*, 1912, (2). 20 s.

DEMOLDER, Eugen. Nokturno Malbertovo. Přeložil Josef Florian. *Nova et vetera*, 1914, (12). 27 s.

Druhá výroční zpráva obecní jubilejní školy reálné císaře a krále Františka Josefa I. v Náchodě za školní rok 1898–99. Náchod: Obecní škola reálná, 1899. 48 s.

DURYCH, Jaroslav. Kontroverse s Josefem Florianem. *Akord*, 1931, 4(6/7), s. 320.

DURYCH, Jaroslav. Odpověď Josefu Florianovi. *Akord*, 1931, 4(8), s. 378–379.

DURYCH, Jaroslav. Odveta Josefa Florianiana. *Akord* 5, 1932, 5(1), s. 47.

DURYCH, Jaroslav. Poznámky. *Akord*, 1931, 4(5), s. 227–234.

DURYCH, Jaroslav. Rok zkoušky. *Akord*, 1931, 4(10), s. 433–436.

DURYCH, Jaroslav a Albert VYSKOČIL, eds. *Úvodem do nového čtvrtstoletí Dobrého díla: ze starých papírů*. Praha: Albert Vyskočil, 1926. 64 s.

DURYCH, Václav. *Vzpomínky na mého otce: životopis Jaroslava Durycha*. Olomouc: Votobia, 2001. 501 s. ISBN 80-7198-463-9.

DVOŘÁK, Petr. Ad... Dobré dílo může zachránit sbírka. *Jihlavské listy*, 9. 4. 2002, 13(28), s. 11.

FASORA, Lukáš, Miroslav KUNŠTÁT, Tomáš W. PAVLÍČEK a kol. *Papežství a fenomén ultramontanismu v českých zemích*. Praha: Academia; Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2018. 579 s. ISBN 978-80-200-2969-0.

FLORIAN, Gabriel. Ad... Dobré dílo může zachránit sbírka. *Jihlavské listy*, 9. 4. 2002, 13(28), s. 11.

FLORIAN, Jan. *Umělecká sbírka Josefa Florianiana a okruh jeho přátel (1873 Stará Říše – 1941 Stará Říše)*. Ženeva: Krajanské sdružení na podporu české kultury, [2014]. 187 s.

FLORIAN, Jan a Gabriel FLORIAN. *Být dlužen za duši: rozhovor Aleše Palána*. Brno: Host, 2007. 306 s. ISBN 978-80-7294-249-7.

FLORIAN, Josef. Klerikál a modernista: kdy již přestává všechno... Klasobraní z našich a cizích lánů sesbíral a tuto k utvrzení pokoje vyložil Josef Florian. *Studium*, 1906, (2). 48 s.

FLORIAN, Josef. Melancholie rukou čili v setbě zrna hořčičného naděje ptactva. (12. června ve Staré Říši 1907). *Studium*, 1910, (27). 59 s.

FLORIAN, Josef. Ruměje: „dar bez ponížení“. *Archy*, 1931, (19). 11 s.

[FLORIAN, Josef]. Studium a jeho „Triada“. *Archy*, 1929, (14). 7.

FLORIAN, Josef [ml.]. *Tempora mea*. Ed. Jan Florian. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2013. 301 s. ISBN 978-80-7415-081-4.

FLORIAN, Josef a Staša JÍLOVSKÁ. *Josef Florian, Staša Jílovská – vzájemná korespondence 1919–1922*. Ed. Petr F. Hájek a M. Ch. Praha: Documenta, 1993. 216 s. ISBN 80-901498-1-2.

FLORIAN, Michael. 1873 9. 2. 1973: k stému výročí narození Josefa Florianiana šest barevných linorytů z jeho rodné Staré Říše vyryl M. Florian [grafika]. [Stará Říše: Michael Florian], 1973. 1 sv.

FLORIAN, Václav. *Vladař a služka: ze vzpomínek na dětství ve Staré Říši*. Rosice u Brna: Gloria, 2004. 36 s. ISBN 80-86760-10-3.

FUČÍK, Bedřich. *Čtrnáctero zastavení*. Ed. Vladimír Binar a Mojmír Trávníček. Praha: Melantrich, Arkýř, 1992. 357 s. ISBN 80-7023-109-2.

FUNCK-BRENTANO, Frantz. *Modrovous*. Přeložil Otto Albert Tichý. Stará Říše na Moravě: A. L. Stríž, 1916. 80 s. (Dobré dílo, 29) Sign. FLO-0046.877,29.

GALMICHE, Xavier. „Jako řeč matky, která mluví pohledem“: Bílkovo dílo ve snu Jakuba Demla. In: LARVOVÁ, Hana, ed. *František Bílek: (1872–1941)*. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2000, s. 191–209. ISBN 80-7010-079-6.

GALMICHE, Xavier, Christelle POTEL, Barbora BUKOVINSKÁ a Petr TUREK, eds. *Josef Florian et la France: des livres à Stará Říše = Josef Florian a Francie: knížky ze Staré Říše*. Praha: Francouzský institut, 1998. 27 s.

[GELASIUS I.] Modlitby a řády, jimiž připravování bývali katechumenové. Přeložil Ludvík Vrána. *Nova et vetera*, 1914, (8). 20 s.

GRASSET, Eugen. *Histoire des Quatre fils Aymon, très nobles et très vaillants chevaliers*. Paris: H. Launette, 1883. 242 s.

HALAS, František. *Dopisy*. Ed. Jan Halas a Ludvík Kundera. Praha: Torst, 2001. 418 s. ISBN 80-7215-150-9.

HLAVÁČKOVÁ, Miroslava a Lenka BYDŽOVSKÁ, eds. *Josef Florian – Dobré dílo*. Sv. 1, 2. Roudnice nad Labem: Galerie moderního umění, 1992. 2 sv. (103 s., 64 s.) ISBN 80-85053-09-8.

HOLEČEK, Lukáš, ed. *Anketa o knihu roku Lidových novin (1928–1949)*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2021. 652 s. 978-80-7658-041-1.

HOLMAN, Petr. Otakar Březina – život s knihou, život v literatuře. In: KUBÍČEK, Jaromír, Přemysl BAR a Jiří DUFKA et al. *Moravská zemská knihovna v Brně 1808–2008: knihovní sbírky*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2008, s. 49–58. ISBN 978-80-7051-177-0.

HOROVÁ, Anděla, ed. *Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky*. Praha: Academia, 2006. 985 s. ISBN 80-200-0536-6.

HUBÁČKOVÁ, Vilma a Bronislava ROKYTOVÁ, eds. *Josef Portman: (1893–1968): na pomezí bibliomanie*. Praha: Arbor vitae societas, 2018. 431 s. ISBN 978-80-88256-07-6.

HUC, Évariste Régis a Joseph GABET. *Cesty misijnářské, které Mongolskem, Tibetem a říší Čínskou vykonali Huc a Gabet, kněží kongregace sv. Lazara v Paříži*. Přeložil Karel Jindřich. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1887. 683 s.

HUSÁK, Petr. *Když rozpínají ruce, dotýkají se temnot: proměny kněžské identity v prostředí českého katolicismu v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2021. 454 s. ISBN 978-80-210-9792-6.

IBEHEJJOVÁ, Tamara. *Francouzská knihovna Josefa Florianiana v Moravské zemské knihovně v Brně* [Diplomová práce]. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2004. 102 s. Vedoucí práce Mgr. Jitka Bednářová, PhD.

IWASHITA, Daniela. Čtenář Jakub Deml. In: KUBÍČEK, Jaromír, Přemysl BAR a Jiří DUFKA et al. *Moravská zemská knihovna v Brně 1808–2008: knihovní sbírky*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2008, s. 59–69. ISBN 978-80-7051-177-0.

J. F.[=FLORIAN, Josef]. Administrační zadina (v prosinci 1937). *Archy*, 1937, (39). 6 s.

J. F. [=FLORIAN, Josef]. Protokol Deml. *Archy*, 1940, (52). 4 s.

JIROUSOVÁ, Františka. *Vyhnaní*. Praha: Eroika, 2010. 365 s. ISBN 978-80-87409-06-0.

JOINVILLE, Jean de. *Život svatého Ludvíka, krále francouzského*. Přeložil Otto Albert Tichý. Stará Říše na Moravě: A. L. Stríž, 1917. 224 s. (Dobré dílo, 41[43])

JONOVÁ, Jitka. *Úcta eucharistie mimo mši: eucharistické kongresy*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad, 2015. 131 s. ISBN 978-80-86157-46-7.

Josef Florian. In: Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [Anketa]. *Lidové noviny*, 8. 12. 1928, 36(623), s. [29].

Josef Florian. In: Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [Anketa]. *Lidové noviny*, 9. 11. 1929, 37(563), Příloha, s. 18.

Josef Florian. In: Kterou nejzajímavější knihu jste letos četl? [Anketa]. *Lidové noviny*, 7. 12. 1930, 38(616), Příloha, s. 10.

Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1931 [Anketa]. *Lidové noviny*, 29. 11. 1931, 39(598), Příloha, s. [1].

Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1932 [Anketa]. *Lidové noviny*, 27. 11. 1932, 40(599), Příloha, s. 2.

Josef Florian. In: Hledáme nejúspěšnější knihu 1933 [Anketa]. *Lidové noviny*, 26. 11. 1933, 41(593), Příloha, s. 3.

Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1934 [Anketa]. *Lidové noviny*, 25. 11. 1934, 42(594), Příloha, s. 2.

Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1935 [Anketa]. *Lidové noviny*, 1. 12. 1935, 43(601), Příloha, s. 3.

Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1936 [Anketa]. *Lidové noviny*, 29. 11. 1936, 44(599), Příloha, s. 3.

Josef Florian. In: Nejzajímavější kniha 1937 [Anketa]. *Lidové noviny*, 5. 12. 1937, 45(611), Příloha, s. 2.

JURČEKOVÁ, Veronika. *Josef Florian – osobnost v korespondenci* [Diplomová práce]. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 2010. 108 s. Vedoucí práce Mgr. Petr Komenda, Ph.D.

(jv). Dobré dílo může zachránit sbírka: knihovna Josefa Florianiana ze Staré Říše se rozprodává. *Jihlavské listy*, 2. 4. 2002, 13(26), s. 1, 3.

KONŮPEK, Jan a Arno ŠÁŇKA. *Stará Říše: cyklus leptů*. Brno: Arno Šáňka, 1928. 8 s., [5] l. leptů.

KUBÍČEK, Jaromír. Josef Florian a jeho knihovna. *Duha*, 2002, 16(3), s. 16–18.

- KUBÍČEK, Jaromír, ed. *Moravská zemská knihovna: výroční zpráva 2002*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2003. 90 s. ISBN 80-7051-149-4.
- KUBÍČEK, Jaromír, ed. *Moravská zemská knihovna: výroční zpráva 2003*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2004. 83 s. ISBN 80-7051-156-7.
- KUBÍČEK, Jaromír a Jana SEDLÁKOVÁ. *Knihovna Otokara Březiny. Duha*, 1988, **2**(4), s. 2–5.
- KULDA, Beneš Metod et al. *Korespondence Katolické moderny: dopisy Beneše Metoda Kuldy, Julia Zeyera, Josefa Florianana a Karla Dostála-Lutinova z let 1894–1907*. Ed. Štěpán Kohout, Pavel Marek a Oldřich Svozil. Olomouc: Gloria, 2009. 333 s. ISBN 978-80-86760-48-3.
- Koledy: K+B+1940*. Sestavil Josef Florian, vyzdobil Michael Florian. Stará Říše na Moravě: Sklad Marty Florianové, 1939. 1 sv. (Dobré dílo, 134)
- LAKOMÁ, Emilie a Petr HOLMAN, eds. *Úlomky hovorů Otokara Březiny*. Brno: Jota, 1992. 451 s. ISBN 80-900281-6-0.
- LANOË, Julien. Dva blázni na váze. Přeložil Jan Čep. *Archv*, 1927, (7), 4 s.
- LE CARDONNEL, Louis. *Svaté Terezii Ježíšově*. Přeložil Bohuslav Reynek. Stará Říše: Marta Florianová, 1940. 18 s. (Dobré dílo, 137)
- Lidové noviny*, 1928–1937, **36–45**.
- Lilije: báseň ke cti Matky Boží, kterou složil Eysteinn Asgrímsson*. Přeložil Emil Walter. Stará Říše: Marta Florianová, 1924. 86 s. (Dobré dílo, 81)
- LINHART, Jaroslav. Svědectví o potřebě Řádu a Slova. In: FLORIAN, Josef. *Tempora mea*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 2013, s. 10. ISBN 978-80-7415-081-4.
- Listy svatého Eusebia Jeronyma, kněze a učitele Církve. Část prvá, Listy od prvního do šedesátého čtvrtého, dle sledu časového*. Přeložil Antonín Ludvík Stríž. Vyškov: Antonín Ludvík Stríž, 1917. 312 s.
- MATOUŠOVÁ, Věra et al. *Jméno Vokolek: Václav Vokolek, Vlastimil Vokolek, Vojmír Vokolek, Vladimír Vokolek, Květa Vokolková, Václav Vokolek*. Praha: Torst, 2011. 498 s. ISBN 978-80-7215-420-3.

- MED, Jaroslav. Ex libris Josef Florian. In: KUBÍČEK, Jaromír, Přemysl BAR a Jiří DUFKA et al. *Moravská zemská knihovna v Brně 1808–2008: knihovní sbírky*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2008, s. 71–78. ISBN 978-80-7051-177-0.
- MIRÓ, Gabriel. *Obrazy z utrpení Páně*. Přeložil Jaroslav Skalický. Stará Říše: Marta Florianová, 1925. 197 s. (Dobré dílo, 82)
- MLEJNEK, Josef. *Knihovna Josefa Florianana – kde se stala chyba? Revue Proglas*, 2002, **13**(4), s. 43–44.
- MLEJNEK, Josef. *Křesťanská universita Josefa Florianana*. Brno: Vetus Via, 2000. 136 s. ISBN 80-86118-48-7.
- Na křižovatce větrů: korespondence Georgese Rouaulta a Josefa Florianana z let 1913–1931*. Ed. Václav Florian a Aleš Palán. Praha: Vltavín, 2010. 81 s. ISBN 978-80-86587-38-7.
- Nomination archive: Otokar Brezina. *The Nobel Prize* [online]. 2023 [cit. 10. 7. 2023]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/nomination/archive/show.php?id=5486>.
- NOVÁK, Metoděj. Ad... Dobré dílo může zachránit sbírka. *Jihlavské listy*, 5. 4. 2002, **13**(27), s. 13.
- OPASEK, Anastáz. *Dvanáct zastavení: vzpomínky opata břevnovského kláštera*. Ed. Marie Jirásková. Praha: Torst; Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992. 322 s. ISBN 80-900149-8-4.
- PAPINI, Giovanni. *Modlitba ke Kristu*. Přeložil Jaroslav Skalický. Stará Říše: Marta Florianová, 1922. 16 s. (Dobré dílo, 76)
- PARENT, Alfred. *Očistec končí rájem pozemským*. Přeložil Josef Florian, vyzdobil Josef Váchal. Velká u Strážnice: J. Florian, 1912. 23 s. (Studium, 40)
- PASTOR, František. Slovo uvolňující. *Archv*, 1931, (20), 14 s.
- PEJCHAL, Igor. *Listy Jakuba Demla Josefu Florianovi* [Diplomová práce]. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2013. 541 s. Vedoucí práce Mgr. Daniela Iwashita, Ph.D.
- PETRÁČEK, Tomáš. *Církev, tradice, reforma: odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2016. 246 s. ISBN 978-80-7429-643-7.

- [PIUS X.]. *Ustanovení, která vyšla od Apoštol. Svatého stolce Petrova Kristovu stádku k povzbuzení, by často a denně přijímalo Nejsvětější svátost oltářní*. Přeložili Jakub Deml a Antonín Ludvík Stríž. Stará Říše: Jakub Deml a Antonín Ludvík Stríž, 1910. 43 s.
- PLICHTA, Alois. *Tajemství času: vzpomínky a dokumenty. Díl první, O Jakubu Demlovi*. Vranov nad Dyjí: Votobia, 1993. 102 s. ISBN 80-85619-09-1.
- POKORNÁ KORYTAROVÁ, Lenka. *Knihovna Josefa Florianana ve fondu Moravské zemské knihovny*. In: *XXIV. kolokvium českých, moravských a slovenských bibliografů: 16. – 18. 10. 2022*. Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 2023, s. 111–120. ISBN 978-80-7052-161-8.
- POLTI, Georges. Volské kůže: zázrak v XII. vitrajích, kromě hanlivého prologu. Přeložil Josef Florian. *Studium*, 1906, (3), 10 s.
- PORTMAN, Josef, ed. *In memoriam Josef Florian*. [S. 1.]: Josef Portman, 1942. 1 sv. PNP, fond Josef Portman. Sign. 62/61-1143.
- PUTNA, Martin C. Bohuslav Reynek, apokalyptik – zdroje a motivy. *Česká literatura*, 2001, **49**(3), s. 314–319.
- PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918*. Praha: Torst, 1998. 801 s. ISBN 80-7215-059-6.
- PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v kontextech 1918–1945*. Praha: Torst, 2010. 1390 s. ISBN 978-80-7215-391-6.
- RAFAJA, František, ed. *Josef Vašica – Josef Florian*. Holešov: [nakladatel neznámý], 1989. [23] s.
- Rainer Maria Rilke. Sad. *Archv*, 1939, 47.
- Regina pacis. Přeložil Otto Albert Tichý. *Nova et vetera*, 1915, (17), 20 s.
- RESLER, Kamill. Vzpomínky na Starou Říši: pouť do Staré říše aneb staroříšské vyrovnání. *Řád*, 1943, **9**(1), s. 2–13.
- REYNEK, Bohuslav. *Korespondence*. Ed. Jiří Šerých a Jaroslav Med. Praha: Karolinum, 2012. 859 s. ISBN 978-80-246-1861-6.
- REYNEK, Daniel a Jiří REYNEK. *Kdo chodí tmami: rozhovor Aleše Palána*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2012. 287 s. ISBN 978-80-87595-13-8.

- [Rodokmen Florianovi]. *Atelier Stará Říše: Magdalena Křenková-Florianová* [online], c2014 [cit. 12. 12. 2022]. Dostupné z: <http://www.obrazy-krenkova.cz/rodokmen.html>.
- Rohault de Fleury: *La Messe... Nova et vetera*, 1913, (6).
- ROSELLY DE LORGUES, Antoine-François-Félix. *Christophe Colomb: histoire de sa vie et de ses voyages*. Paris: Didier, 1856. 2 sv. (vii, 595 s., 567 s.)
- Řád*, 1942, **8**(1).
- SARRAZIN, Bernard. Josef Florian et Léon Bloy: correspondance avec un paysan du Danube. *Textuel*, 1994, (27), s. 141–155.
- SKÁČELÍK, František. Druhá tvář Josefa Florianana. *Lidové listy (ústřední orgán Československé strany lidové)*, 12. 3. 1944, **23**[25](61), s. 2.
- SKOUMAL, Aloys, 1942. *Meminisse iuvabit. Řád*, **8**(1), s. 47–49.
- STANKOVIČ, Andrej. *Okraдли chudého: příběh Josefa Florianana a jeho díla*. Olomouc: Votobia, 1998. 232 s. ISBN 80-7198-292-X.
- STANKOVIČ, Andrej. *Josef Florian a Stará Říše*. Praha: Triáda, 2008. 1136 s. ISBN 978-80-86138-92-3.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Břímě horka a dne. *Nova et vetera*, 1914, (8), s. 7.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Dva listy přáteli, jenž se chystá na učitelství. *Nova et vetera*, 1912, (2), s. 19.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. K dílu svatého Jeronýma Eusebia. *Nova et vetera*, 1917, (26), 32 s.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Komisní odpoledne. *Nova et vetera*, 1912, (2), s. 12.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Missál římský v českém překladě. *Nova et vetera*, 1914, (11), s. 1.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Otec dítkami odsouzen. *Nova et vetera*, 1913, (6), s. 11.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Pius PP. X. O lidové činnosti křesťanské. *Nova et vetera*, 1912, (1).
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Pořád totéž. *Nova et vetera*, 1913, (7).
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. Spravte snahy své! *Nova et vetera*, 1915, (16), 24 s.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. V paprscích věčnosti. *Nova et vetera*, 1913, (5), s. 5–6.

- TACHECI, V. J. Ti, kdož z nás odešli II. *Marginalie*, 1948, **21**(3/4), s. 41.
- TAJOVSKÝ, Bohumil Vít. *Člověk musí hořeti: rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*. Praha: Torst, 2001. 608 s. ISBN 80-7215-126-6.
- Theorie Einsteinova*. Stará Říše na Moravě: M. Florianová, 1926. (Kurs, 18)
- TICHÝ, Otto Albert. *Josef Florian*. [S. l.]: O. A. Tichý, [19--]. 13 s.
- TICHÝ, Otto Albert. Per aspera ad astra. *Život*, 1924/1925, **7**(5), s. 171–177.
- TICHÝ, Otto Albert. Vzpomínky na Starou Říši. *Studie* (Řím), 1978, **5**(59), s. 389–397.
- Třetí výroční zpráva obecní jubilejní školy reálné císaře a krále Františka Josefa I. v Náchodě za školní rok 1899–1900*. Náchod: Obecní škola reálná, 1900. 83 s.
- VAŠICA, Josef. Staroříšské Studium. *Akord*, 1941/1942, **9**(7), s. 244–246.
- VERLAINE, Paul. *Moudrost*. Překlad Petr Kopta. Praha: Aurora, [1995]. 105 s. ISBN 80-85974-04-5.
- VILLIERS DE L'ISLE-ADAM, Philippe. *Axél*. Paris: Maison Quantin, 1890. 300 s.
- VOIT, Petr. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha: Libri, 2006. 1350 s. ISBN 80-7277-312-7.

- VRLA, Leopold. *Kořeny*. Ed. Drahomír Šajtar. Šenov u Ostravy: Tilia, 1999. 304 s. ISBN 80-86101-22-3.
- WARRAIN, Francis. *L'Armature métaphysique: établie d'après la loi de création de Hæné Wronski*. [Paris]: Félix Alcan, 1925. 352 s.
- WARRAIN, Francis. Úvod k Armatuře Metafysické. Přeložil Josef Florian. *Archy*, 1929, (15). 10 s.
- ZATLOUKAL, Jan. Staroříšský pobyt a vliv Josefa Floriana. In: ZATLOUKAL, Jan, ed. *Francouzští přátelé Jana Čepa*. Brno: CDK, 2016, s. 14–17. ISBN 978-80-7325-407-0.
- ZBOROVSKÁ, Zina a Josef MLEJNEK, eds. *Dobré dílo, špatná doba: sborník příspěvků z konferencí Křesťanská univerzita Josefa Floriana a Literatura a totalita*. Havlíčkův Brod: Hejkal pro Muzeum Vysočiny, 2006. 171 s. ISBN 80-86026-41-8.
- Zjevení přesvaté Panny na hoře La Salettské dne 19. září 1846 dle sepsání pasačky Melanie*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše: Josef Florian, 1907. 52 s.
- Zjevení přesvaté Panny na hoře La Salettské 19. září L. P. 1846 dle sepsání Melanie Kalvatové, pasačky La Salettské*. Přeložil Josef Florian. Praha: Ladislav Kuncíř, 1921. 32 s.

Vybrané tituly z knihovny Josefa Floriana

- L'Ancien testament suivant l'ordre du canon hébraïque*. Paris: Agence de la Société biblique protestante, 1900. xviii, 1218 s. Sign. FLO-1102.378.
- Apoštolský list obsahující prohlášení dogmatu o neposkvrněném Početí panenské Bohorodičky: (Ineff[abilis] Deus)*. [19--]. [50] l. Sign. FLO-1126.819.
- ARNIM, Achim von a Clemens BRENTANO. *Devět balad*. Přeložil Otto F. Babler. Olomouc: Otto F. Babler, 1933. 41, [6] s. (Hlasy) Sign. FLO-1126.846.
- ASSEMANUS, Josephus Aloysius. *Codex liturgicus ecclesiae universae in quo continentur libri rituales, missales, pontificales, officia, dypticha etc. ecclesiarum occidentis et orientis. I–XII*. Parisiis; Lipsiae: Huberti Welter, 1902. 12 sv. Sign. FLO-1102.401.
- AUGÉ, Claude, ed. *Larousse universel en 2 volumes: nouveau dictionnaire encyclopédique*. Paris: Librairie Larousse, [1922–1923]. 2 sv. Sign. FLO-1102.363.
- BARBEY D'AUREVILLY, Jules. *Les Diaboliques*. Paris: Librairie de la société de gens de lettres, 1874. viii, 354 s. Sign. FLO-1102.605.
- BARBEY D'AUREVILLY, Jules. *Les Diaboliques*. Paris: Georges Crès, 1912. 470 s. Sign. FLO-1102.548.
- BARBEY D'AUREVILLY, Jules. *Les Philosophes et les écrivains religieux*. Paris: A. Lemerre, 1899. 381 s. Sign. FLO-1102.566.
- BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du mal*. Nouvelle éd. Paris: Calmann Lévy, 1896. 411 s. Sign. FLO-1102.607.
- BAUDELAIRE, Charles. *Les Fleurs du mal: édition critique*. Paris: Librairie des bibliophiles parisiens, 1917. lxxxiv, 332 s. Sign. FLO-1102.530.
- BEATO ANGELICO. *Les Fresques de Fra Angelico à Saint-Marc de Florence*. Paris: Émile-Paul frères, 1914. 19, xliii, xliii l. Sign. FLO-1106.035.
- BEISSEL, Stephan. *Geschichte der Verehrung Marias im 16. und 17. Jahrhundert: ein Beitrag zur religionswissenschaft und Kunstgeschichte*. Freiburg im Breisgau: Herder'sche Verlagshandlung, 1910. viii, 516 s. Sign. FLO-1106.021.
- BEISSEL, Stephan. *Geschichte der Verehrung Marias in Deutschland während des Mittelalters: ein Beitrag zur Religionswissenschaft und Kunstgeschichte*. Freiburg im Breisgau: Herder'sche Verlagshandlung, 1909. xi, 677 s. Sign. FLO-1106.022.
- La Belle au Bois dormant et quelques autres contes de jadis*. Předmluva Edmond Pilon, ilustrace Edmond Dulac. Paris: H. Piazza & Cie, 1910. 172 s. Sign. FLO-1102.350.
- BERGET, Alphonse. *Le Ciel*. Paris: Librairie Larousse, 1923. 310 s. Sign. FLO-1102.356.
- BESCHERELLE, Henri, Litaïs de GAUX a BESCHERELLE, jr. *Grammaire nationale ou grammaire de Voltaire, de Racine, de Bossuet, de Fénelon, de J.-J. Rousseau, de Buffon, de Bernardin de Saint Pierre, de Chateaubriand, de Casimir Delavigne et de tous les écrivains les plus distingués de France*. 12. ed. Paris: Garnier frères, 1864. iv, 878 s. Sign. FLO-1102.414.
- Biblia pauperum: Deutsche Ausgabe 1471*. Weimar: Gessellschaft der Bibliophilen, 1906. 8 s., [99] obr. příl. Sign. FLO-1106.011.
- La Bible moralisée illustrée: conservée à Oxford, Paris et Londres: reproduction intégrale du manuscrit du XIIIe siècle. I–V*. Paris: SFRMP, 1911–1927. 5 sv. Sign. FLO-1106.037.
- BLANC DE SAINT-BONNET, Antoine. *De l'affaiblissement de la raison et de la décadence en Europe*. 2. éd. Paris: L. Hervé, 1854. iv, 186 s. Sign. FLO-1102.487.

- BLANC DE SAINT-BONNET, Antoine. *Oslabení lidského rozumu*. Překlad Josef Florian. Stará Říše: [Marta Florianová], 1927. 141 s. (Kurs, 19)
- BLOY, Léon. *Celle qui pleure: (Notre Dame de la Salette)*. Paris: Société du Mercure de France, 1908. 253 s. Sign. FLO-1126.826.
- BLOY, Léon. *Les dernières colonnes de l'Église: coppée, le révérend père judas, brunetière, huysmans, bourget, etc. le dernier poète catholique*. Paris: Société du Mercure de France, 1903. 222 s. Sign. FLO-1126.822.
- BLOY, Léon. *Le désespéré*. Paris: A. Soirat, 1886. 430 s. Sign. FLO-1102.599.
- BLOY, Léon. *Le désespéré*. Paris: Georges Crès, 1913. 460 s. Sign. FLO-1102.524.
- BLOY, Léon. *L'Épopée Byzantine et Gustave Schlumberger*. Paris: A. Blazot, 1906. 91 s. Sign. FLO-1126.827.
- BLOY, Léon. *Exégèse des lieux communs*. Paris: Société du Mercure de France, 1902. 300 s. Sign. FLO-1126.829.
- BLOY, Léon. *La Femme pauvre: épisode contemporain*. 4. éd. Paris: Société du Mercure de France, 1897. 393 s. Sign. FLO-1102.634.
- BLOY, Léon. *Pages choisies: (1884–1905)*. Paris: Société du Mercure de France, 1906. 417 s. Sign. FLO-1102.549.
- BLOY, Léon. *Quatre ans de Captivité à Cochons-sur-Marne: (pour faire suite au Mendiant ingrat et à Mon journal): 1900–1904*. Paris: Société du Mercure de France, 1905. 481 s. Sign. FLO-1126.830.
- BLOY, Léon. *La Résurrection de Villiers de l'Isle-Adam*. Paris: A. Blazot, 1906. 32 s. Sign. FLO-1177.511.
- BLOY, Léon. *Le Révélateur du Globe: Christophe Colomb et sa béatification future*. Paris: A. Sauton, 1884. x, 374 s. Sign. FLO-1102.495.
- BLOY, Léon. *Le Salut par les Juifs*. Paris: Libraire Henri Anières, 1906. 162 s. Sign. FLO-1126.836.
- BLOY, Léon. *Le Sang du pauvre*. Paris: Société d'Édition et de Publications Librairie Félix Juven, 1909. 268 s. Sign. FLO-1126.824.
- BLOY, Léon. *Le Vieux de la montagne: pour faire suite au Mendiant ingrat à Mon journal à Quatre ans de captivité à Cochons-sur-Marne et à l'Invendable 1907–1910*. Paris: Mercure de France, 1911. 455 s. Sign. FLO-1126.831.
- BOLLERY, Joseph. *Le désespéré de Léon Bloy: histoire anecdotique, littéraire et bibliographique*. [Paris]: Société française d'éditions littéraires et techniques, 1937. 241 s. Sign. FLO-1102.612.
- BRÉAL, Michel a Anatole BAILLY, eds. *Dictionnaire étymologique latin*. 11. éd. Paris: Hachette, [1902]. viii, 463 s. Sign. FLO-1102.498.
- Bulletin de la Société française de Reproductions de Manuscrits à Peintures*. Paris: Société de la Société française de Reproductions de Manuscrits à Peintures, [1911–1930]. Sign. FLO-1106.041.
- CALVAT, Mélanie. *Vie de Mélanie Bergère de la Salette: écrire par elle-même en 1900: son enfance (1831–1846)*. Paris: Mercure de France, 1912. li, 289 s. Sign. FLO-1102.628.
- CLAUDEL, Paul. *Corona benignitatis anni Dei*. 6e éd. Paris: Nouvelle revue française, 1915. 240 s. Sign. FLO-1102.568.
- La croisade contre les Albigeois: épopée nationale*. Prél. Mary Lafon. Paris: Librairie internationale, 1868. 385 s. Sign. FLO-1102.454.
- DEML, Jakub. *Princezna*. Tasov: Jakub Deml, 1935. [7] s. Sign. FLO-1126.828.
- DEML, Jakub. *Štědrý den*. Tasov: Jakub Deml, 1934. [4] l. Sign. FLO-1126.823.
- DEMOLDER, Eugène. *La Légende d'Yperdamme*. Paris: Mercure de France, [1900?]. 151 s. Sign. FLO-1102.396.
- DEMOLDER, Eugène. *La Mort aux Berceaux: Noël en un acte*. Paris: Mercure de France, 1899. 30 s. Sign. FLO-1102.460.
- DUPASQUIER, Louis. *Monographie de Notre-Dame de Brou*. Paris: Victor Didron, [1852?]. 1 sv. Sign. FLO-1106.040.
- Encyclopédiana recueil d'anecdotes: anciennes, modernes et contemporaines: illustré de 120 vignettes*. Nouvelle édition. Paris: Garnier Frères, [18--]. 930 s. Sign. FLO-1102.421.
- ESME, Jean d'. *À travers l'empire de Ménélik*. Paris: Plon, 1928. 333 s. Sign. FLO-1102.534.
- FORT, Paul. *Svatí patroni Francie bdi na Mont Saint Michel: MCMXV*. Přeložil Arnošt Bareš. Pardubice: Vlastimil Vokolek, 1929. 13 s. Sign. FLO-1126.841.
- FUNCK-BRENTANO, Frantz. *Les Brigands*. Paris: Hachette, 1904. iv, 330 s. Sign. FLO-1102.369.
- GABRIEL, Roger. *Un grognard de Dieu: Léon Bloy*. Auderghem: R. Lecomte, 1955. 146 s. Sign. FLO-1102.442.
- GODEFROY, Frédéric. *Dictionnaire de l'ancienne langue française et de tous ses dialectes du IXe au XVe siècle*. Paris: F. Vieweg, 1881. 10 sv. Sign. FLO-1102.380.
- GODEFROY, Frédéric. *La Mission de Jeanne d'Arc*. Paris: Philippe Reichel, 1878. xii, 389 s. Sign. FLO-1102.405.
- HALAS, František. *Kohout plaší smrt: básně 1928–1929*. Praha: Rudolf Škeřík, 1930. 55, [3] s. (Plejada) Sign. FLO-1126.843.
- HALAS, František. *Sepie*. Praha: J. Fromek, 1927. 58 s. (Odeon, 30) Sign. FLO-1126.844.
- HALAS, František. *Tvár: [poesie 1930–1931]*. Praha: Družstevní práce, 1931. 42, [5] s. (Slunovrat) Sign. FLO-1126.840.
- HARTEL, Wilhelm Ritter von a WICKHOFF, Franz, eds. *Die Wiener Genesis*. Prag: F. Tempsky, 1895. 171 s., [52] s. Sign. FLO-1106.034.
- Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*. Illustrierte Handausgabe enthaltend den vom apostolischen Stuhl approbirten vollständigen Text und eine aus den Anmerkungen des größeren Alliolischen Bibelwerkes von dem Verfasser selbst besorgte abgekürzte Erläuterung jenes Textes. Landshut; München: Vogel'sche Verlagsbuchhandlung, 1851. l, 1244, 371 s. Sign. FLO-1102.360.
- HEROLD, A.-Ferdinand. *Le Livre de la naissance, de la vie et de la mort de la bienheureuse vierge Marie*. Paris: Mercure de France, 1895. lv s. Sign. FLO-1102.397.
- Histoire des images miraculeuses: de Rome et des États de l'Église en 1796 et 1797*. Paris: De Julien, Lanier, 1850. iii, 102 s. Sign. FLO-1102.488.
- HOLAN, Vladimír. *Kolury*. Pardubice: Vlastimil Vokolek, 1931. 103, [6] s. (Paprasek) Sign. FLO-1126.842.
- HUCHER, Eugène. *Vitraux peints la cathédrale du Mans: ouvrage renfermant: les réductions des plus belles verrières et la description complète de tous les vitraux de cette cathédrale*. Paris: Didron, 1865. 1 sv. Sign. FLO-1106.038.
- CHRISTIAN, Arthur. *Origines de l'imprimerie en France: conférences faites les 25 juillet et 17 août 1900*. Paris: Imprimerie nationale, 1900. lxiv, 128 s. Sign. FLO-1106.016.
- JACOBUS DE VORAGINE [JACQUES DE VORAGINE]. *La Légende dorée. Première partie*. Paris: Édouard Rouveyre, 1902. xxviii, 493 s. Sign. FLO-1102.500.1.
- JAN ZLATOÚSTÝ. *Œuvres complètes de Saint Jean Chrysostome. II–XXI*. Paris: Librairie de Louis Vives, 1865–1878. 20 sv. (688 s., 660 s., 612 s., 606 s., 600 s., 620 s., 623 s., 673 s., 626 s., 627 s., 630 s., 626 s., 654 s., 646 s., 627 s., 617 s., 620 s., 640 s., 588 s., 326 s.) Sign. FLO-1106.007.
- JOINVILLE, Jean de. *Histoire de Saint Louis: credo et lettre à Louis X*. Paris: Librairie de Firmin Didot frères, 1874. xxx, 690 s. Sign. FLO-1102.404.
- KONDAKOV, Nikodim Pavlovič [Kondakoff, Nikodim Pavlovič]. *Histoire de l'art byzantin: considéré principalement dans les miniatures. I–II*. Paris: Librairie de l'art, 1886–1891. 2 sv. (202 s., 184 s.) Sign. FLO-1102.344.
- LAIB a SCHWARZ, eds. *Biblia pauperum: nach dem Original in der Lyceumsbibliothek zu Constanz*. Zürich: Wört, 1867. 26 s. Sign. FLO-1106.013.
- La Ligne de cœur*, 1926, (6).
- LE CARDONNEL, Louis. *A sainte Térèse de Jésus: poème*. Paris: G. Crès, 1921. 10 s. Sign. FLO-1102.590.
- MARDRUS, Joseph Charles. *La Reine de Saba*. Paris: Société littéraire de France, 1922. 102 s. Sign. FLO-1102.372.
- MARTINEAU, René. *Un Vivant et Deux Morts: Léon Bloy, Ernest Hello, Villiers de l'Isle-Adam (notes bibliographiques et morceaux choisis)*. Tours: René Martineau, 1901. 130 s. Sign. FLO-1126.835.
- MARTY, André, ed. *L'Histoire de Jeanne d'Arc d'après les documents originaux et les œuvres d'art du XVe au XIXe siècles: cent fac-similés de manuscrits, de miniatures, estampes, tableaux et statues, accompagnés d'une description des planches et de notes de voyage par André Marty, et précédés d'une introduction par Marius Sepet: copies des miniatures et croquis originaux par Félix Lacaille*. Paris; Orléans: André Marty, 1907. 26, [13] s., 100 obr. příl. Sign. FLO-1102.334.
- MEMLING, Hans. Hans Memling: der Schrein der heiligen Ursula und andere Werke des Meisters im Johannes-Hospital zu Brügge: 15 Tafeln in den Farben der Originale. Ed. Pol De Mont a Scato Gocko de Vries. Leipzig: E. A. Seemann, 1911. 1 sv. Sign. FLO-1106.039.
- Il Menologio di Basilio II: (cod. Vaticano greco 1613)*. Torino: Fratelli Bocca, 1907. 2 sv. (xxii, 123 s., xv, 433 s.) Sign. FLO-1106.033.

MESSIAEN, Alain. *La petite lampe: poèmes de captivité et autres textes inédits*. Paris: Editions Desclée De Brouwer, [19--]. 62 s. Sign. FLO-1126.834.

MISTRAL, Frédéric. *Mireille*. Paris: Eugène Fasquelle, 1925. 240 s. Sign. FLO-1102.452.

MISTRAL, Frédéric. *Œuvres de Frédéric Mistral: texte et traduction. [1], Les îles d'or*. Paris: Alphonse Lemerre, [1886]. [8], 541 s. Sign. FLO-1102.675.1.

MISTRAL, Frédéric. *La Reine Jeanne*. Paris: Alphonse Lemerre, 1890. xix, 303 s. Sign. FLO-1126.825.

MONDON-VIDAILHET, C. *Grammaire de la langue abyssine: (Amharique)*. Paris: Imprimerie nationale, 1898. 296 s. Sign. FLO-1126.838.

ORLÉANS, Charles d'. *Modlitba o pokoj*. Přeložil Bohuslav Reynek. [Pardubice]: Vlastimil a Anna Vokolkovi, 1937. [11] s. Sign. FLO-1126.839.

PERROUT, René. *Les Images d'Épinal*. Nancy: Revue lorraine illustrée, 1912. viii, 179 s. Sign. FLO-1102.345.

PETR CANISIUS. *Le grand catéchisme de Canisius, précis de la doctrine chrétienne. I–VII*. Paris: Louis Vivès, 1856–1858. 7 sv. Sign. FLO-1102.484.

PETR CANISIUS. *Summa doctrinae Christianae. I–IV. Augustae Vindelicorum: Apud Carolum Kollmann*, 1833–1834. 4 sv. Sign. FLO-1102.453.

PLATT, Thomas Pell, ed. *Wangele kadis zagazin wamaduhanin Ijasus Kristas*. London: Societas ad biblia sacre in Britannia, 1830. 731 s. Sign. FLO-1102.513.

POLTI, Georges. *Les Cuirs de bœuf: un miracle: en XII vitraux outre un prologue invectif*. Paris: Mercure de France, 1899. 209 s. Sign. FLO-1102.574.

POUGEOIS, Alexandre. *L'Abyssinie: son histoire naturelle, politique et religieuse*. Paris: J. Pougeois, 1868. [6], 500 s. Sign. FLO-1102.505.

RILKE, Rainer Maria. *Sad*. Praha: Fr. Borový, 1939. 93 s. Sign. FLO-1187.777.

ROHAULT DE FLEURY, Charles. *La Messe: études archéologiques sur ses monuments*. Paris: A. Morel, 1883–1889. 8 sv. Sign. FLO-1102.349.

Rukopis kralodvorský: staročeské zpěvy hrdinské a milostné. Ilustroval Josef Mánes. Praha: F. Šimáček, 1886. viii, 80, lx s. Sign. FLO-1102.339.

SCHLUMBERGER, Gustave. *Un Empereur byzantin au dixième siècle: Nicéphore Phocas*. Paris: Librairie de Firmin-Didot, 1890. iv, 779 s. Sign. FLO-1102.374.

SCHLUMBERGER, Gustave. *L'Épopée Byzantine a la fin du dixième siècle*. [Paris]: Hachette, 1896–1905. 3 sv. (vi, 799 s., vi, 653 s., viii, 846 s.) Sign. FLO-1102.375.

SCHNORR VON CAROLSFELD, Julius. *Die Bibel in Bildern: 240 Darstellungen*. Leipzig: Georg Wigand, 1860. 160, 80 s. Sign. FLO-1102.333.

THARAUD, Jérôme a Jean THARAUD. *Le Maroc: trente planches hors texte*. Paris: Plon, 1923. 162 s. Sign. FLO-1102.447.

TOMAN, Karel. *Měsíce: 1914–1918*. [Praha]: Fr. Borový, 1918. [16] l. Sign. FLO-1126.820.

TOMAN, Karel. *Les Mois*. Paris: J. Povolozky & Cie, 1923. [16] l. Sign. FLO-1102.438.

VERLAINE, Paul. *Œuvres complètes de Paul Verlaine: Poèmes saturniens, Fêtes galantes, Bonne chanson, Romances sans paroles, Sagesse, Jadis et naguère. Tome premier*. 3. éd. Paris: Léon Vanier, 1902. 432 s. Sign. FLO-1102.603.1.

Vie et révélations de la Sœur de la Nativité, Religieuse converse au convent des Urbanistes de Fougères. I–IV. 2. éd. Paris: Beaucé, 1819. 4 sv. Sign. FLO-1102.509.

VIAL, Marie-Léon. *Jeanne d'Arc et La Monarchie*. Tournai: Casterman, 1910. 582 s. Sign. FLO-1102.446.

VIOLLET-LE-DUC, Eugène Emmanuel a OURADOU, Maurice. *Peintures murales des chapelles de Notre-Dame de Paris*. Paris: A. Morel, 1870. 25 s., [2], 60 obr. příl. Sign. FLO-1102.337.

VOKOLEK, Vladimír. *Národ na dlažbě: [básně]*. Praha: B. Stýblo, 1945. 57 s. (Knihnice Lyra, 3) Sign. FLO-1126.845.

VOKOLEK, Vladimír. *Tisíckrát obětovaná...: pět básní za soumraku*. Pardubice: Lis Tři Bratři, 1939. 19 s. Sign. FLO-1126.847.

WALLON, Henri. *Jeanne d'Arc: d'après les monuments de l'art depuis le quinzième siècle jusqu'à nos jours: édition illustrée*. Paris: Librairie de Firmin-Didot, 1876. vii, 549 s. FLO-1102.373.

WARRAIN, Francis. *L'Armature métaphysique: établie d'après la loi de création de Hæné Wronski*. [Paris]: Félix Alcan, 1925. 352 s. Sign. FLO-1102.435.

Soupis použitých reprodukcí

Obálka Akvarel Jana Konůpka z roku 1924 zachycuje Josefa Floriana ve své pracovně. Tiskař a vydavatel Josef Portman vydal na památku Josefa Floriana kresby a lepty Jana Konůpka společně s básní Františka Lazeckého *Cesta Kolumbova* v jediném exempláři, který je dnes uložený v Památníku národního písemnictví. PORTMAN, Josef, ed. *In memoriam Josef Florian*. [S. l.]: Josef PORTMAN, 1942. PNP, fond Josef Portman, sign. 62/61-1143.

Zadní strana

obálky Skica Adolfa Hoffmeistera z roku 1929 zachycuje Josefa Floriana sedícího na židli. Hoffmeister, Adolf – karikatury. Josef Florian (tuš, tužka), 1929. PNP, fond Josef Portman, sign. 23/71-3.

s. 4 GODEFROY, Frédéric. *La Mission de Jeanne d'Arc*. Paris: Philippe Reichel, 1878. Sign. FLO-1102.405.

s. 16 SCHLUMBERGER, Gustave. *Un Empereur byzantin au dixième siècle: Nicéphore Phocas*. Paris: Librairie de Firmin-Didot, 1890. FLO-1102.374.

s. 126 WALLON, Henri. *Jeanne d'Arc: d'après les monuments de l'art depuis le quinzième siècle jusqu'à nos jours: édition illustrée*. Paris: Librairie de Firmin-Didot, 1876. vii, 549 s. FLO-1102.373.

s. 140 Madona s jablkem, diptych Martina van Nieuwenhove, 1487, Sint Janshospitaal, Brugge. MEMLING, Hans. *Hans Memling: der Schrein der heiligen Ursula und andere Werke des Meisters im Johannes-Hospital zu Brügge*. Leipzig: E. A. Seemann, 1911. Sign. FLO-1106.039.

s. 162 Vyobrazení Ježíše Krista, kresba vitráže v katedrále v Le Mans, 13. století. Reprodukce vitráží z katedrály v Le Mans vycházely ve sborníku *Nova et vetera* zejména v letech 1916 až 1918. HUCHER, Eugène. *Vitraux peints la cathédrale du Mans: ouvrage renfermant: les réductions des plus belles verrières et la description complète de tous les vitraux de cette cathédrale*. Paris: Didron, 1865. Sign. FLO-1106.038.

s. 172 Portrét Josefa Floriana, linoryt Michael Florian. FLORIAN, Michael. *1873 9. 2. 1973: k stému výročí narození Josefa Floriana šest barevných linorytů z jeho rodné Staré Říše vyryl M. Florian* [grafika]. [Stará Říše: Michael Florian], 1973. Bf2-0694.537.

s. 188 Obálka. FLORIAN, Michael. *1873 9. 2. 1973: k stému výročí narození Josefa Floriana šest barevných linorytů z jeho rodné Staré Říše vyryl M. Florian* [grafika]. [Stará Říše: Michael Florian], 1973. Sign. Bf2-0694.537.

s. 193 Markéta Habsburská (1480–1530), nákres vitráže v chóru kláštera v Brou. DUPASQUIER, Louis. *Mono-graphie de Notre-Dame de Brou*. Paris: Victor Didron, [1852?]. Sign. FLO-1106.040.

Summary

Josef Florian (1873–1941) was a Czech teacher, publisher, translator from French, and an ardent Catholic from Stará Říše, who chose to live in poverty, but never stopped emphasising the importance of books in human life. His name and the books produced by his publishing house are still known today, particularly among bibliophiles, literary and church historians, and people interested in Czech Catholic literature of the first half of the 20th century. Josef Florian embarked on the path of a publisher and translator thanks to the French Catholic writer, essayist, literary critic, and mystic Léon Bloy, whose books and ideas Florian wished to bring to the Czech reader. His publishing house in Stará Říše, which came to be known as Studium [The Study] and Dobré dílo [Opus Bonum], attracted people of various talents who worked on translations, graphic design, editing, proofreading, publishing, and acquiring finances. Between 1903 and 1941, with the help of his large family and a number of other collaborators, Florian published anthologies and books in the series *Knihy a Exegese* (1903–1904, lost), *Studium* (1904–1912), *Dobré dílo* (1912–1948), *Nova et vetera* (1912–1922), *Kurs* (1922–1948), and *Archy* (1926–1948), and in two subseries *Prameny* (1919–1925) and *Nejmenší revue* (1930).

The exhibition and its catalogue entitled *Josef Florian in the Moravian Library* present a part of Josef Florian's private library, acquired by the Moravian Library, which already houses the private

libraries of two other famous East Moravian writers from roughly the same period: Otakar Březina and Jakub Deml. Florian's collection of 417 books in 540 volumes is but a fragment of his extensive and systematically built library, which is estimated to have contained five to ten thousand volumes.

The catalogue opens with a foreword by Jitka Bednářová, an expert on literature passionate about Josef Florian and his work, who prompted the purchase of Florian's books now held in the Moravian Library. Besides this foreword and the studies by the church historian Petr Husák and the historian and bibliographer Lenka Pokorná Korytarová, the catalogue includes a study by the French Czech studies expert Xavier Galmiche, who mounted an exhibition *Josef Florian a Francie* [Josef Florian and France] at the French Institute in Prague 25 years ago. The studies do not focus merely on Josef Florian's book collection, but also look at his publishing and translating, and explore his standpoint on Christianity, Catholicism, and the contemporary church hierarchy.

The preface bearing the title *Princezny Josefa Floriana: staroříšská knihovna – skrovná, přebohatá, rozprášená a znovunalezená* [The princesses of Josef Florian: his library – modest and rich, scattered and found again], looks back to the very origins of the collection. Jitka Bednářová reminisces about the time when she learned that books from Florian's library were offered for sale at an antiquarian bookshop in Prague and decided to save at least some of them. She approached the owner of the bookshop with a request to stop selling them, co-organised a public fundraising campaign, and participated in negotiations with the representatives of the Ministry of Culture, the Faculty of Arts of Masaryk University, and the Moravian Library in Brno, discussing the purchase and placement of the remaining books. Bednářová also discusses the origins of his private library, the first books he acquired, and particularly his relationship the French writer Léon Bloy.

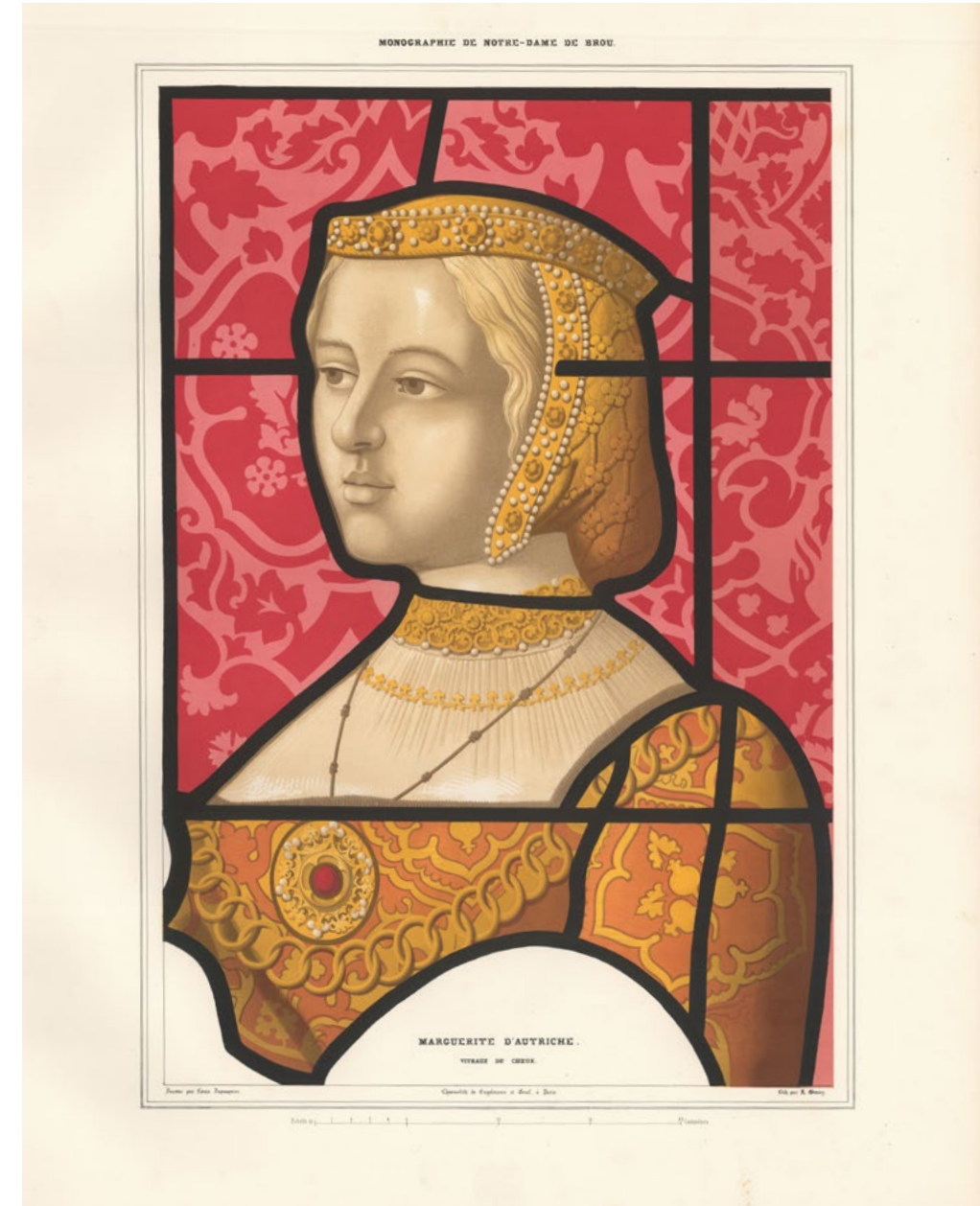
The second study by Lenka Pokorná Korytarová entitled *Josef Florian ve fondu Moravské zemské knihovny* [Josef Florian in the Moravian Library] presents the history of Florian's private library through the memories of his contemporaries and explores the content of the books that found their way to the Moravian Library. At the turn of the 20th century, Josef Florian developed his own teaching method, referred to as "Study", which was based on the principle of synthetic study and in-depth work with sources. Hand in hand, he began building an extensive library, as books played an essential role. The lives of Josef Florian and his large family revolved around books; everything they did was determined by book collecting and publishing. Even though the family lived in poverty, they bought a number of rare writings, not discouraged by their high prices. They acquired books from domestic and foreign booksellers and publishers, in common bookshops as well as through personal contacts. After Josef Florian's death, his descendants managed to keep the library relatively complete until about 2000, after which it was taken away; only a fraction of it was kept together to this day and housed in the Moravian Library. This collection is also referred to as Josef Florian's French library as 85% of the titles are French-language literature published in the 19th and first half of the 20th centuries. These consist of French fiction, reproductions and facsimiles of medieval literary works, and miscellaneous writings on language, philosophy, nationhood, history, art history, and theology. It includes a unique collection of books by Léon Bloy as well as books about his life and work, a large number of which contain personal dedications to Florian or his descendants.

In the essay "*Přes pletivo cizího jazyka*": *francouzština Josefa Floriana* ["Through the grid of a foreign language": the French of Josef Florian], Xavier Galmiche analyses Florian's French, based on his correspondence with Léon Bloy and the painter Georges Rouault. Though Florian's grammar was not perfect, which he was aware of and was

repeatedly apologising for it in his letters, the extraordinary graphic design made up for the linguistic shortcomings.

The last study, *V zápase s „mocnostmi temnot“: historické, kulturní a náboženské kontexty působení Josefa Floriana ve Staré Říši* [The struggle with the “powers of darkness”: the historical, cultural and religious contexts of Josef Florian’s work in Stará Říše] by Petr Husák explores the relationship of the devoted Catholic layman Josef Florian to the contemporary Catholic Church and to faith itself. It reveals Florian’s deep admiration for the Pope, his attitude towards the apparition of the Our Lady of La Salette and the “wayward” priests she spoke of, and the reasons for his divorce from Czech Catholic modernist movement *Katolická Moderna*. Josef Florian managed to create a distinctive spiritual air around him, and his personal religious practice alongside the writings from his publishing house inspired a number of priests and Catholic intellectuals.

Jmenný rejstřík

Ábel, biblická postava 127
Abraham, biblická postava 65
Arnim, Achim von (1781–1831) 91
Arnoux, Alexandre (1884–1973) 116, 123
Assemanus, Josephus Aloysius (1710–1782) 70, 169
Augé, Claude (1854–1924) 65
Augustus, římský císař (63 př. Kr. – 14 po Kr.) 65
Babler, Otto František (1901–1984) 85, 91, 120, 164
Bailly, Anatole (1833–1911) 64
Baková, Helena (1954–) 98
Balík, Stanislav (1978–) 141
Balík, Vojtěch (1947–) 58
Bar, Přemysl (1979–) 20, 104
Barbey d'Aurevilly, Jules (1808–1889) 12, 22, 62, 170
Bareš, Arnošt (1898–1974) 85, 91
Basileios II., byzantský císař (976–1025) 68
Bass, Eduard (1888–1946) 119
Baudelaire, Charles (1821–1867) 62, 122
Beato Angelico (1395–1455) 74, 75
Beaunier, André (1869–1925) 116, 125
Bednářová, Jitka (1972–) 5, 18–20, 22, 33, 36, 37, 56, 57, 65, 74, 76, 78–80, 98, 132, 146, 147, 153, 164, 190
Beissel, Stephan (1841–1915) 74
Belloc, Hilaire (1870–1953) 109, 117, 122, 123, 158
Benedikt XV., papež (1854–1922) 151
Benson, Robert Hugh (1871–1914) 158
Berget, Alphonse (1860–1934) 65
Bernanos, Georges (1888–1948) 62, 110, 116, 118, 125, 158
Bescherelle, Henri (1804–1852) 64
Bescherelle, Louis-Nicolas (1802–1883) 64
Bílek, František (1872–1941) 23, 105, 107, 128
Binder, Ivo (1955–) 20, 23

Biran, Maine de (1766–1824) 121
Blanc de Saint-Bonnet, Antoine (1815–1880) 22, 76, 122, 123
Blondel, Maurice (1861–1949) 22, 121, 130
Bloy, Jeanne (1859–1928) 10, 35
Bloy, Léon (1846–1917) 10–13, 15, 18, 21, 22, 32, 35, 38, 48, 58, 61, 62, 65, 68, 69, 74, 78–83, 92, 94–96, 99, 101, 104, 105, 110, 112, 127, 129–132, 134, 136, 139, 145, 149, 151, 153, 154, 156, 158, 173, 174, 189–191
Bloy-Tichý, Véronique (1891–1956) 35
Boček, Miroslav 58
Bollery, Joseph (1890–1967) 34, 80, 82
Bonaparte, Napoleon viz Napoleon I.
Bonifác VIII., papež (asi 1235–1303) 150
Bourdelle, Émile-Antoine (1861–1929) 84, 91
Boussac-Termier, Jeanne 34, 136
Brauner, Bohumil (1899–1986) 6
Bréal, Michel (1832–1915) 64
Brentano, Clemens (1778–1842) 91
Brychta 54
Březina, Otokar (1868–1929) 7, 17, 34, 36, 58, 60, 62, 94, 104–107, 109, 110, 112–114, 133, 158, 175, 190
Burke, Edmund (1729–1797) 65
Bydžovská, Lenka (1956–) 20
Calvat, Mélanie (1831–1904) 74, 81, 93, 95, 161
Carlyle, Thomas (1795–1881) 32, 110
Cather, Willa Sibert (1873–1947) 120
Cínek, František (1888–1966) 159
Císař, Jaroslav (1894–1983) 35
Claudel, Paul (1868–1955) 62, 98, 158, 167
Coester, Otto (1902–1990) 22, 23, 29, 129, 132, 133
Coolen, Antoon (1897–1961) 125
Corbière, Tristan (1845–1875) 62

Courberive, Jean de (1889–1963) 116, 125

Cyril viz Konstantin

Čapek, Josef (1887–1945) 23, 26, 116, 117, 120, 124

Čep, Jan (1902–1974) 35, 44, 47, 48, 100, 110, 116, 117, 120, 122, 123, 147, 160

Dalimil (– asi 1347) 109

Damasus I., papež (–384) 150

Damborský, Ondřej 44

De Quincey, Thomas (1785–1859) 26, 116, 119

Deml, Jakub (1878–1961) 7, 17, 23, 24, 36, 37, 47, 58, 60, 78, 85, 96, 100, 104–108, 110, 113, 114, 116, 122, 127, 128, 136, 146, 147, 153–155, 157, 160, 164, 174, 190

Demolder, Eugène (1862–1919) 62, 100, 137

Derème, Tristan (1889–1941) 36, 62

Derfler, František (1942–2019) 64

Dostál, Pavel (1943–2005) 7, 57

Dostál Lutinov, Karel (1871–1923) 21, 36, 104, 144, 173

Dostojevskij, Fedor Michajlovič (1821–1881) 11

Ducreux, Marie-Elizabeth (1950–) 6, 57

Dufka, Jiří (1981–) 20, 104

Dulac, Edmond (1882–1953) 64

Dupasquier, Louis (1800–1870) 187, 193

Durych, Bohuslav (1896–1969) 120, 164

Durych, Jaroslav (1886–1962) 105, 116, 117, 119, 147, 160

Durych, Václav (1930–2011) 11, 117

Dvořák, Petr (1962–) 7, 56

Eco, Umberto (1932–2016) 5

Emmerich, Anna Katharina (1774–1824) 12

Emmerichová, Anna Kateřina viz Emmerich, Anna Katharina

Erhard, Albert (1862–1940) 144

Esme, Jean d' (1894–1966) 77

Eysteinn Ásgrímsson (asi 1310–1361) 27

Faber, Frederick William (1814–1863) 120

Fasora, Lukáš (1972–) 141, 142

Fencl, Matěj (1877–1949) 147, 157

Féval, Paul (1816–1887) 62, 116, 124

Florian, Antonín 54

Florian, Gabriel (1924–2011) 8, 54, 55, 56, 129, 132, 174

Florian, Jan (1932–1890) 173

Florian, Jan (1867–1934) 40, 175

Florian, Jan (1921–2007) 39, 54, 55, 174

Florian, Joachim (1913–1947) 174

Florian, Josef (1873–1941) 5, 6, 10–15, 17–24, 30, 32–40, 42, 44–48, 50, 52–58, 60–68, 74, 76, 78, 79–83, 85, 86, 88, 90–100, 104–106, 108–112, 115–125, 127–134, 136–139, 141, 145–161, 163–165, 172–175, 187, 189–192

Florian, Josef Vojtěch (1915–2006) 23, 52, 55, 174

Florian, Metoděj (1904–1987) 7, 23, 174

Florian, Michael (1911–1984) 23, 28, 33, 40, 80, 124, 172, 174, 187, 188

Florian, Václav (1927–2007) 8, 40, 44, 55, 175

Florianová, Anna (1919–2003) 174

Florianová, Antonie (1878–1956) 23

Florianová, Eva (1907–1996) 44, 82, 174

Florianová, Františka, roz. Stehliková (1882–1962) 130, 131, 173

Florianová, Františka (1917–1995) 174

Florianová, Marie, roz. Pavelcová (1842–1914) 173

Florianová, Marta (1903–1973) 23, 173

Florianová Stritzková, Marie (1909–1998) 23, 40, 46, 174

Fort, Paul (1872–1960) 91

Fra Angelico viz Beato Angelico

Fučík, Bedřich (1900–1984) 35, 44, 163

Funck-Brentano, Frantz (1862–1947) 64, 168

Gabet, Joseph (1808–1853) 11

Gabriel, Roger 80

Galmiche, Xavier (1963–) 6, 20, 127–129, 190, 191

Gibián, Richard 53

Gibiánová, Věra 52, 53

Giono, Jean (1895–1970) 121

Godefroy, Frédéric (1826–1897) 4, 64, 187

Gourmont, Rémy de (1858–1915) 12

Grasset, Eugène (1845–1917) 10

Griaule, Marcel (1898–1956) 124

Grignon de Montfort viz Louis-Marie Grignon de Montfort

Guardini, Romano (1885–1968) 22, 158
 Güiraldes, Ricardo (1886–1927) 124
 Hájek z Libočan, Václav (–1553) 109
 Halas, František (1901–1949) 35, 52, 53, 85, 86, 88, 117, 124, 164
 Hanuš, Jiří (1963–) 141
 Hartel, Wilhelm von (1839–1907) 70
 Hašek, Jaroslav (1883–1923) 11
 Hello, Ernest (1828–1885) 12, 22, 62, 82, 116, 120, 158
 Henry, Charles 121
 Herold, André-Ferdinand (1865–1940) 10
 Hiesermann, Karl W. 34
 Hlaváčková, Miroslava (1942–2020) 20
 Hodek, Josef (1888–1973) 148, 149
 Hodža, Milan (1878–1944) 109
 Hoffmeister, Adolf (1902–1973) 54
 Hofman, Vlastislav (1884–1964) 23
 Holan, Vladimír (1905–1980) 52, 53, 85, 86, 88, 90, 116, 123
 Holman, Petr (1951–2019) 104, 109, 110
 Horn, Josef (1902–1951) 129
 Horová, Anděla (1944–) 94
 Hostovský, Egon (1908–1973) 123
 Hubáčková, Vilma (1959–) 96
 Huc, Évariste-Régis (1813–1860) 11
 Hudson, W. H. (1841–1922) 117, 119, 120
 Hucher, Eugène (1814–1889) 162, 187
 Husák, Petr (1987–) 141, 151, 190, 192
 Huyn, Paul (1868–1946) 149, 150
 Chesterton, Gilbert Keith (1874–1936) 109, 158
 Christian, Arthur (1838–1906) 93, 98
 Ibehejová, Tamara 20, 94
 Iwashita, Daniela (1971–) 104, 105
 Jacob, Max (1876–1944) 62
 Jacobus de Voragine (asi 1230–1298) 100
 Jammes, Francis (1868–1938) 62
 Jan Nepomucký, svatý (asi 1340–1393) 11, 62
 Jan Zlatoustý, svatý (asi 347–407) 70
 Jana, z Arku, svatá (1412–1431) 12, 66, 67

Jarry, Alfred (1873–1907) 12, 62
 Jeanne d'Arc viz Jana, z Arku
 Jeroným, svatý (asi 342–420) 150
 Ježíš Kristus 49, 50, 70, 73, 77, 109, 150, 154, 156, 187
 Jílovská, Stanislava (1898–1955) 23, 34–36, 76, 170
 Jirousová, Františka (1980–) 7, 8, 14
 Johanka, z Arku viz Jana, z Arku
 Joinville, Jean de (asi 1224–1317) 166
 Jonová, Jitka (1981–) 155
 Josef, svatý 48
 Jossot, Henri Gustave (1866–1951) 64
 Joyce, James (1882–1941) 7
 Jung, Carl Gustav (1875–1961) 14
 Jurčková, Veronika 53, 86, 88, 90
 Kafka, Franz (1883–1924) 22, 29, 56, 132
 Kain, biblická postava 127
 Kanisius, Petr viz Petr Canisius
 Karel, franský král a římský císař (asi 742–814) 10, 65
 Karpatský, Dušan (1935–2017) 6
 Kasal, Jan (1951–) 57
 Kateřina Sienská, svatá (1347–1380) 154
 Kliment, Ochridský, svatý (asi 840–916) 150
 Kočí, Bedřich (1869–1955) 34
 Kolumbus, Kryštof (1451–1506) 11, 65, 139
 Komárek, Stanislav (1958–) 11
 Kondakoff, Nikodim Pavlovič viz Kondakov, Nikodim Pavlovič
 Kondakov, Nikodim Pavlovič (1844–1925) 74
 Konstantin, svatý (827–869) 150
 Konůpek, Jan (1883–1950) 23, 38, 45, 106, 108, 187
 Kopta, Petr (1927–1983) 134
 Kosmák, Václav (1843–1898) 22
 Kosmas (asi 1045–1125) 109
 Kratochvíl, Zdeněk (1883–1961) 91
 Kryl, Karel (1878–1943) 23
 Křenková Florianová, Magdalena (1966–) 39
 Kříž, František Václav (1900–1982) 117, 122, 123
 Kubíček, Jaromír (1938–) 20, 57, 58, 104

Kulda, Beneš Metod (1820–1903) 21, 36, 78, 173
 Kuncič, Ladislav (1890–1974) 34, 164
 Kunštát, Miroslav (1958–) 142
 Kylvoušek, Petr (1952–) 57
 Kytlicová, Pavla (1874–1932) 105, 106
 Laib, Friedrich (1819–1903) 70
 Lakomá, Emilie (1876–1952) 109, 110
 Landovský, Jiří 39
 Lanoë, Julien (1904–1983) 100
 Larvová, Hana 128
 Lazecký, František (1905–1984) 187
 Le Cardonnel, Louis (1862–1936) 171
 Le Royer, Jeanne (1732–1798) 61, 74
 Lefebvre, Georges (1874–1959) 65
 Leonov, Leonid Maksimovič (1899–1994) 119
 Lev I., papež (asi 400–461) 150
 Lev XIII., papež (1810–1903) 143, 151
 Lichačev, Nikolaj Petrovič (1862–1936) 58
 Linhart, Jaroslav 52
 Litaïs de Gaux 64
 Loisy, Alfred (1857–1940) 144
 Louis-Marie Grignon de Montfort, svatý (1673–1716) 12
 Ludmila, svatá (asi 860–921) 62
 Ludvík IX., francouzský král (1214–1270) 66, 166
 Ludvík XI., francouzský král (1423–1483) 66
 Maeterlinck, Maurice (1862–1949) 12
 Malík, Antonín (1882–1918) 94, 102
 Marcel, Gabriel (1889–1973) 122
 Mardrus, Joseph Charles (1868–1949) 77
 Marchenoir, Kain, literární postava 127
 Marie, Panna 10, 24, 74, 78, 79, 96, 150
 Maritain, Jacques (1882–1973) 22, 35
 Markéta Habsburská (1480–1530) 187
 Marten, Miloš (1883–1917) 62
 Martineau, René (1866–1948) 34, 80, 82, 96
 Marty, André 67
 Masaryk, Tomáš Garrigue (1850–1937) 7
 Matoušová, Věra (1976–) 85

Maurois, André (1885–1967) 62
 Med, Jaroslav (1932–2018) 19, 20
 Melville, Herman (1819–1891) 122
 Memling, Hans (1430–1494) 140, 187
 Messiaen, Alain (1912–1990) 82
 Metoděj, svatý (asi 815–885) 10, 38, 150
 Michelet, Jules (1798–1874) 65
 Mikuláš I., papež (–867) 150
 Miró, Gabriel (1879–1930) 49, 50
 Mistral, Frédéric (1830–1914) 64
 Mlejnek, Josef (1946–) 19, 56
 Mojžíš (činný 13. století př. Kr.) 65
 Mondon-Vidailhet, Casimir (1847–1910) 65, 77, 93, 101
 Napoleon I., francouzský císař (1769–1821) 65, 66, 76
 Nezval, Vítězslav (1900–1958) 116, 119
 Nixová, Karla (1977–) 33, 46
 Noe, biblická postava 65
 Noël, Marie (1883–1967) 62
 Norwid, Cyprian Kamil (1821–1883) 121
 Novák, Metoděj 56
 Novák, Zdeněk 57
 Noville, Ernest 121
 O'Rahilly, Alfred (1884–1969) 122
 Obzina, František (1871–1927) 23
 Opasek, Anastáz (1913–1999) 44, 50, 96, 159, 165
 Opatrný, Vilém (1911–1972) 23
 Orličková, Hana 19
 Ouradou, Maurice (1822–1884) 74
 Pammrová, Anna (1860–1945) 57, 133
 Papini, Giovanni (1881–1956) 109
 Parent, Alfred 25
 Pastor, František (1895–1961) 117
 Pavelcová, Marie viz Florianová, Marie Pavlíček, Tomáš (1982–) 142
 Pavlík, Jan (1953–) 57
 Péguy, Charles (1915–2005) 22, 158
 Pejchal, Igor (1985–) 105
 Pepler, H. D. C. (1878–1951) 120

Perroux, René (1868–1920) 66, 76
 Petr Canisius, svatý (1521–1597) 70, 94
 Petráček, Tomáš (1972–) 142
 Pius IX., papež (1792–1878) 143, 150
 Pius X., papež (1835–1914) 143, 145, 149–151, 153, 155, 156
 Pius XI., papež (1857–1939) 143
 Pius XII., papež (1876–1958) 143
 Placák, Jan (1958–) 6, 54–56
 Platt, Thomas Pell (1798–1852) 70, 73, 77
 Pojer, Jan V. (1900–1984) 119, 164
 Pokorná Korytarová, Lenka (1985–) 10, 17, 163, 190, 191
 Polák, Josef (1880–1907) 36, 79, 147
 Polti, Georges (1867–1946) 138
 Porché, François (1877–1944) 122
 Portman, Josef (1893–1968) 45, 47, 96, 154, 164, 187
 Potel, Christelle 20, 129
 Pougeois, Alexandre (1819–1897) 77
 Poukar, Josef 7, 57
 Poukarová, Olga 7, 57
 Pour, Václav 164
 Priestley, J. B. (1894–1984) 122
 Punčochářová, Marie 40
 Putna, Martin C. (1968–) 19, 24, 33, 54, 65, 117, 164
 Rabelais, François (asi 1494–1553) 62
 Rafaja, František (1943–) 57
 Rachilde [=Vallette-Eymery, Marguerite] (1860–1953) 12
 Renaud, Suzanne (1889–1964) 35, 38, 129
 Resler, Kamill (1893–1961) 23, 44, 50
 Reymont, Władysław Stanisław (1867–1925) 121
 Reynek, Bohuslav (1892–1971) 17, 23, 24, 35, 36, 38, 50, 62, 65, 78, 85, 110, 129, 130, 147, 148, 160, 164, 170, 174
 Reynek, Daniel (1928–2014) 7, 24, 38, 44, 57
 Reynek, Jiří (1929–2014) 7, 24, 38, 44, 57, 96
 Rezende, José Severiano (1871–1931) 96
 Rictus, Jehan [=Randon de Saint-Amand, Gabriel] (1867–1933) 12
 Rilke, Rainer Maria (1875–1926) 58, 90
 Rohault de Fleury, Charles (1801–1875) 57

Rohmer, Ernest 80
 Rokytová, Bronislava (1979–) 96
 Roselly de Lorgues, Antoine-François-Félix (1805–1898) 11
 Rouault, Georges (1871–1958) 13, 23, 44, 46–50, 96, 133, 134, 164, 174, 191
 Rouzet, Georges (1903–1967) 34, 80, 82
 Řehoř I., papež (asi 540–604) 150
 Řehoř VII., papež (asi 1015–1085) 150
 Řezníček, Zdeněk (1904–1975) 164
 Sářka, Arno (1892–1966) 38, 45
 Sarrazin, Bernard (1933–) 132, 136
 Sauvage-Jousse, Paul 119
 Scotti, Ferdinand (1882–1952) 23
 Sedláková, Jana 104
 Schamoni, Albert (1906–1945) 23, 129
 Schell, Herman (1850–1906) 144
 Schlumberger, Gustave (1844–1929) 16, 68, 69, 187
 Schlumberger, Jean (1877–1968) 123
 Schnorr von Carolsfeld, Julius (1794–1872) 70
 Schulz, Karel (1899–1943) 96, 159
 Schwarz, Fr. Jos. 70
 Schwarz, Rudolf 116, 124
 Schwarzenberg, Bedřich (1862–1936) 122
 Schwarzenberg, Karel František (1911–1986) 122
 Schwetz, Karl (1888–1965) 23
 Schwob, Marcel (1867–1905) 12, 62
 Siblík, Emanuel (1886–1941) 91
 Skácelík, František (1873–1944) 48
 Skalický, Jaroslav (1867–1947) 26, 109
 Skoumal, Aloys (1904–1988) 44, 54, 120
 Slavíček, Antonín Václav (1895–1938) 27
 Sommer, Ernst (1888–1955) 124
 Sorel, Albert (1842–1906) 65
 Srdce, Alois (1888–1966) 34
 Stankovič, Andrej (1940–2001) 18, 22, 96, 110
 Stanovský, Jaroslav (1990–) 127
 Stehlíková, Františka viz Florianová, Františka
 Stránský, Jaroslav (1884–1973) 115

Stritzková, Marie viz Florianová Stritzková, Marie
 Stríž, Antonín Ludvík (1888–1960) 23, 24, 32, 93, 146, 148–151, 153–155, 157, 158, 163, 164
 Sum, Antonín (1919–2006) 57
 Sumová, Tereza (1932–2021) 7
 Sušil, František (1804–1868) 143
 Svoboda, J. J. 91
 Svoboda, Vincenc (1887–1955) 85
 Ševčík, Josef (1857–1911) 147
 Štechová, Marie (1890–1970) 23
 Štorm, Břetislav (1907–1960) 40, 41, 175
 Švolík, Miro (1960–) 41–43, 51, 53
 Tajovský, Bohumil Vit (1912–1999) 44, 52
 Termier, Pierre (1859–1930) 34
 Tharaud, Jean (1877–1952) 93, 95
 Tharaud, Jérôme (1874–1953) 93, 95
 Tichý, Otto Albert (1890–1973) 23, 24, 35, 37, 93, 146, 147, 149
 Tolstoj, Aleksej Nikolajevič (1882–1945) 121
 Toman, Karel (1877–1946) 84, 85, 91
 Topič, František (1858–1941) 34
 Trakl, Georg (1887–1914) 22
 Trávníček, Mojmir (1931–2011) 6, 7, 57
 Trnka, František Josef 23, 92
 Tyrrell, George (1861–1909) 144
 Václav, český kníže (asi 907 – asi 935) 62
 Váchal, Josef (1884–1969) 23, 25
 Valéry, Paul (1871–1945) 62
 Vallette, Alfred (1858–1935) 80
 Vančura, Vladislav (1891–1942) 116, 117, 120, 121, 123
 Vařeka, Emil 6, 57

Vašica, Josef (1884–1968) 23, 44, 47
 Vercel, Roger (1894–1957) 124
 Verlaine, Paul (1844–1896) 62, 133–135
 Villiers de l'Isle-Adam, Auguste de (1838–1889) 12, 62
 Villon, François (asi 1429 – asi 1463) 62
 Viollet-le-Duc, Eugène Emmanuel (1814–1879) 74
 Vilha, Marek (1981–) 142
 Vokolek, Václav (1871–1952) 85
 Vokolek, Vladimír (1913–1988) 85, 91, 164
 Vokolek, Vlastimil (1903–1985) 85, 91, 164
 Vokolek, Vojmír (1910–2001) 85, 164
 Vrána, Ludvík (1883–1969) 23, 37, 44, 47, 105, 146, 157
 Vrla, Leopold (1909–1991) 44
 Všianský, Jiří 8
 Vyskočil, Albert (1890–1966) 32, 65, 80, 110, 116, 123
 Wallon, Henri (1812–1904) 126, 187
 Walter, Emil (1890–1964) 27
 Warrain, Francis (1867–1940) 76, 121
 Webb, Mary (1881–1927) 125
 Welzl, Jan Eskymo (1868–1948) 120
 Wessel, Wilhelm (1904–1971) 23, 30, 129
 Whitehead, Alfred North (1861–1947) 122
 Wickhoff, Franz (1853–1909) 70
 Wilder, Thornton (1897–1975) 120
 Wilpert, Joseph (1857–1944) 58
 Yeats, William Butler (1865–1939) 119, 158
 Zahradníček, Jan (1905–1960) 116, 123, 147, 160
 Zernatto, Guido (1903–1943) 124
 Zeyer, Julius (1841–1901) 22

Josef Florian ve fondu Moravské zemské knihovny

Vydala Moravská zemská knihovna v Brně,
Kounicova 65a, 601 87 Brno, v roce 2023

Editorka Lenka Pokorná Korytarová

Autoři studií Jitka Bednářová, Xavier Galmiche, Petr Husák, Lenka Pokorná Korytarová

Odpovědná redaktorka Eva Čechová

Jazyková korektura Lenka Pražáková

Grafické zpracování a sazba Markéta Pučoková

Překlad studie X. Galmiche Jaroslav Stanovský

Překlad Summary Lenka Zubalíková

Tisk Tiskárna Brázda, Tyršova 4, 695 01 Hodonín

Vydání první

www.mzk.cz

ISBN 978-80-7051-335-4